

DAIZO ȘI FECIORII SĂI

Editura Ion Creangă

YOLANDA NICOARĂ
YOLANDA NICOARĂ

DAIZO ȘI FECIORII SĂI

EDITURA ION CREANGĂ BUCUREȘTI - 1983

*„După indieni, neamul tracilor este cel mai mare dintre toate
popoarele; dacă ar avea o singură conducere și ar fi uniți în
cuget, ei ar fi, după părerea mea, de neînfrânt și cu mult mai
puternici dintre toate semințiile pământului.”
(Herodot — Istorii, V. III)*

Coperta și ilustrațiile de Puiu Mân

uI. Fuga

Cînd au plecat de acasă, Daizo era un băiețandru de vreo 14
—15 ani. Locuia împreună cu tatăl său, într-o căsuță de
bîrne, lipită cu chirpici, cățărată pe o creastă a munților
Haemus.

De neam erau bessi, păstori pe coastele de miazăzi ale
muntelui, cel mai puternic și mai războinic neam trac. Satele
bessilor se întindeau de-a lungul văii Hebrului, de pe la
mijlocul lui, pînă departe către apus, spre Serdica, de unde
ei se lăsau la vale, de-a lungul torentului, cu luntre ușoare,
scobite în trunchi de copac. Acolo, sus, din vîrfurile înalte,
care atingeau cu fruntea norii, se spunea de cînd lumea, ca
în zilele senine, cînd aerul era curat și limpede, mai ales
după ploaie, se putea zări, de o parte, marea Adriatică, iar de
cealaltă, Pontul Euxin. La sud de apa Hebrului, satele bessilor
se afundau în munții Rhodope, împăduriți cu fagi, stejari
și brazi.

Viața acestor oameni de munte, de pe coasta golașă a munților Haemus era aspră, ca și pământul peste care vântul vuia sălbatec.

Căsuța lui Daizo era așezată sus de tot, pe creasta al cărei vîrf era acoperit aproape veșnic de nori.

Stîncile goale și prăpăstioase sclipeau vara ca aurul în lumina soarelui, din pricina pietrei lucitoare care învrîta stîncă. Iarna, zăpada spulberată de vîntul năpraznic, care bătea dinspre miazănoapte, nu se putea lipi de peretele drept al stîncilor, dar promoroaca și înghețul le încărcau cu o pojghiță de argint, care în zilele însorite sclipea ca niște nestemate. Dar oamenii își iubeau muntele.

Spre vîrfuri, puțină verdeață; ierburi pitice, din loc în loc ienuperi, brazi tîrtoți ori tufșuri de cătină. În afară de capre și mîgăruși, animalele lor de povară, rareori se întîlneau pascînd acolo, sus, cîte o vacă sau un ciopor de oi.

De cînd se știa, Daizo mergea cu caprele la pascut. Nici nu da bine colțul ierbii și pornea laolaltă cu ceilalți copii, pe coasta muntelui. Săreau ca iezii, din stîncă în stîncă, cocoșindu-se pe cîte o muchie ascuțită, de te mirai cum nu se prăvălesc pe rîpi, din vîrfurile acele înalte. Apoi, șuierînd cu degetele la gură, se strigau unii pe alții. Șuieratul lor se pierdea pînă departe, iar răsunetul văilor îl purta îndărăt. Porneau apoi în fugă, la vale. Săreau din piatră în piatră, ocolind colțurile ascuțite, care se întîmpla cîteodată să le înțepe, pînă la sînge, picioarele goale, zbenguindu-se, rîzînd și întrecîndu-se care de care să ajungă mai repede în vale.

Pîrîul curgea zglobiu și ei abia așteptau să se răcorească după fierbințeala care îi cuprinsese de atîta alergătură. Se bălăceau și se dădeau unul pe altul cu capul la fund, ieșeau apoi pe mal și se luau la trîntă, intrau din nou în apă, pînă cînd soarele dădea spre asfințit. Abia atunci își aduceau aminte de capre. Zbucneau afară din apă și porneau pe urma lor, strigîndu-le cu niște vorbe ciudate și mi-nîndu-le spre casă. Acum, mergeau mai încet. Erău obosiți și infomețați de atîta hîrjoană și abia așteptau să vadă laptele țîsnind spumos în vasul de lut, pe care îl duceau pe furîș la gură, fără să mai aștepte să fie fiert, spre ciuda mamelor care puseseră mămăliga și între timp cerneau făina de mei.

Alteori, se cățărau pînă sus, pe creste, și priveau departe, cît puteau cuprinde cu ochiul. În vale, primăvara înfloreau

trandafirii. Pe malurile Hebrului, săciile dădeau mugurași galbui. Căsuțele mici se pierdeau printre pomi și tufșuri. La Bessapara se făcea târg o dată pe an și se adunau acolo bessi din întreaga vale.

Într-o astfel de zi, pe când părinții lui Daizo se pregăteau să coboare la Bessapara, tatăl îi spuse mamei:

— Ce zici, îl luăm cu noi și pe Daizo?

În timp ce vorbea, tatăl său se prefăcea că nu-l ia în seamă pe copil, care stătea în spatele lui, într-un colț al odăii, dar vorbea destul de răspicat, pentru ca Daizo să priceapă.

— Eu zic, Rundac-io, că băiatul este acum destul de mare și ne-ar fi chiar de folos la drum. Mai ales la în- toacere, rînd trebuie să mai împingem și noi de la spate măgărușul, care nu dovedește să ducă povara.

Ochii mari, albaștri și triști ai mamei aruncară, pe furie, o privire plină de duioșie către copil.

•— Bine, răspunse Rundacio. Fie cum spui, și își văzu înaintea de treabă.

Nesțind ce să facă de bucurie, Daizo se repezi spre tatăl său și îi sărută mîna.

— Bine, bine, lasă asta; dă-ne și tu o mînă de ajutor.

Mama lui Daizo zîmbea.

Bessapara, cel mai mare târg al bessilor, din valea He- brului, i se părea lui Daizo o lume nemaivăzută. Cîte minunății erau acolo! Se învîrtea printre negustori greci care aduceau lucruri cum nu se făceau pe la ei: vase de lut frumoase, unele colorate, altele negre, cu desene și chipuri de oameni, farfurioare roșii cu modele negre, pe care grecii le numeau în limba lor „pinaxuri”.

Lui Daizo îi plăceau mai ales niște vase subțiri și înalte, cu două toarte, cărora le spuneau „amfore”. Erau zvelte ca niște nimfe din povești, dar astfel de vase cumpărau mai ales șefii de triburi. Nu erau pentru oameni săraci ca ei. Aceș- ția cumpărau „chiupuri”, în care păstrau în timpul iernii gri- nele, și pe care le îngropau în pămînt, după ce așterneau deasupra un înveliș de cărbuni stinși și cenușă, ca să nu le pătrundă umezeala zăpezii și a ploilor.

„Hidriile" de bronz și vasele de sticlă

colorată erau pentru
cei cu pungile doldora
de bani. Șefii de
triburi și țara- boștii
cumpărau săbii de fier,
zăbale pentru cai și
„cnemide” de bronz,
un fel de apărători ale
genunchilor călăreților
în timpul luptelor.
Femeile se adunau și
ele în jurul negusto-
rilor care scoteau din
coșuri mărgelile
colorate de sticlă, ca-
re-ți luau ochii, cercei
și brățări de tot felul.
Cît despre copii, ei se

învîrteau în jurul
roșcovelor și
smochinelor înșirate
pe curmei și a altor
bunătăți. Așa că la
întoarcerea de la târg
fiecare se bucura în
felul sau, urcînd
coasta muntelui în
urma măgărușilor care
mai duceau în samar și
dro- buri de sare, făină
de mei, ulei pentru
cățuie ori fuioare de în
și cînepă. Daizo, ca și
ceilalți copii, era atît
de fericit, în

cît un an întreg avea de vorbit despre tîrgul de la Bessa-para.

În nopțile lungi de iarnă, cînd somnul nu se lîpea de gene, odată cu lăsarea întunericului, oamenii se adunau în vreuna din căsuțele scunde, pe care zăpada le troienea, acoperindu-le cu căciuli de omăt, mai mari decît ele. Mamele și bunicile torceau ori împleteau fanele din lînă de capră.

Veneau și „moșii”, cei mai bătrîni oameni din sat, din neamul cărora coborau ei, toți ceilalți.

Spuneau copiilor și tinerilor povești adevărate, despre faima neamului lor, odinioară bogat, mare, puternic și viteaz. Pe atunci, tracii nu erau fărîmițați în atîtea triburi și se întindeau de o parte și de alta a fluviului Dunării, pînă la marea cea mare, iar spre miazăzi pînă la marea căreia îi spuneau „tracică” și chiar dincolo de ea, unde unele triburi ajunseseră la coasta troiană.

Le povesteau bătrînii că pe timpul cînd Elena, frumoasa soție a aheului Agamemnon, fusese răpită de Paris, fiul regelui Priam al Troiei, Rhesos, regele tracilor din Macedonia, îmbrăcat în zale aurii, cu coif lucitor, într-un car ferecat cu aur și argint, tras de cai zvelți, albi ca zăpada și repezi ca vîntul, cu hățuri ținute cu aur și mînași cu bice împletite din fire lucioase care străluceau ca soarele, a plecat cu tracii săi în ajutorul lui Priam, tatăl lui Paris. Sîr- nînd invidia și mînia aheilor, Rhesos și tovarășii săi au fost uciși mișelește prin somn. Aheii se temeau că vitejia tracilor ar fi putut schimba soarta Troiei.

Copii ascultau în tăcere. Din cînd în cînd, femeile lăsau andrelele de lemn în poală. Înceta și sfîrșitul fusului și ascultau și ele poveștile acestea, pe care le auzeau pentru a nu știu cîta oară, de cînd fuseseră și ele de vîrsta copiilor lor.

Era mai ales unul din bătrîni, căruia nimeni nu-i mai cunoștea șirul anilor. Pletele albe îi atingeau umerii, sprîncenele groase și stufoase îi acopereau aproape în întregime ochii albaștri, care erau încă vii, ca ai unui viezure. Îl chema Sausa. Dar nici unul din „moșii” satului nu știa cîte știa el.

Într-o seară Daizo îl întrebă:

— Moș Sausa, de ce ne spune nouă tracii?

Sausa zîmbi.

— E bine că mă întrebi, Daizo. Nu știu cum de nu v-am spus pînă acum și vouă povestea asta.

Și Sausa începu:

— E mult de-atunci. Nici moșii moșilor mei n-au apucat timpurile acelea. Le-au aflat și ei de la moșii și strămoșii lor.

... Era pe vremea cînd trăiau oameni înalți de stat, cît uriașii și puternici de sfărîmau stîncile cu brațele, strîm- bau copacii groși din pădure și sugeau dintr-o sorbitură apa unui pîrîu.

Le zicea titani. Unul din ei era Cronos, fiu al lui Uranos, Zeul

cerului fără de mărginire și al Geeii, zeița pământului. Și s-a îndrăgostit Cronos de frumoasa Traca, nimfa munților noștri. Ea locuia într-o grotă pe vârful acela înalt al munților Haemus. Traca l-a născut pe Doloncos, din care se trage neamul cel mare al tracilor, fiindcă Doloncos a avut mulți copii. Fiecare a dat numele unui trib și tot așa, la rîndul lor, copiii acestora. De aceea sîntem atît de mulți.

Bătrînul se opri o clipă, răsufliă, apoi continuă:

— Ca toate nimfele, Traca avea darul profeției și era pricepută la descîntece și farmece. Știa cum să îndepărteze relele sau să le îndrepte asupra dușmanilor. Știa să oblojească rănile celor căzuți în luptă și cunoștea izvoarele de „apă vie” din munții tracilor. De la nimfa Traca le-au învățat și fiii ei și fiii acestora; de la ea au moștenit tracii vitejia, puterea de a îndura suferința, răbdarea, dragostea și îndrăzneala fără de margini.

Copiii ascultau cu răsuflarea întretăiată. Bătrînul Sausa vorbea ca din altă lume. Simțeau un fior, din creștet pînă în tălpi, ascultîndu-l. Se simțeau mindri că erau tracii și voiau și ei să arate că nu sînt mai prejos decît străbunii lor.

Văra, se jucau de-a războiul pe tăpșane. Căutau, pe sub streșinile caselor, săbii ruginite și cuțite vechi, sau își făceau ghioage din cioturi de sălcii, sau prăștii pentru care strîngeau pietre de pe malul pîrului. Moș Sausa îi învățase cum să facă mai multe feluri de prăștii. Unele cu chinga scurtă, care să lovească de aproape. Altele cu chinga de mijloc, iar cele cu chinga lungă să ochească din depărtare dușmanul.

Erau toți iuți de picior, neîntrecuți la trîntă și învățau de mici să călărească.

Într-o zi, Daizo urcă, cu tatăl său, pe vârful cel mai înalt al munților Haemus.

Vremea era senină, dar, cum ajunseră sus, se porni, deodată, vîntul.

Se așezară jos și tatăl său desfăcu o traistă, din care scoase o bucată de caș și o turtă de mei. Mîncară în fugă și se ridicară. În vale, se vedea limpede apa Hebrului, iar în stînga, crestele munților care se pierdeau în depărtare. Vîntul se întetea. Îi lovea în obraji, pătrundea pe sub bunda de blană de capră. Tatăl lui Daizo își înfundă, pe cap, căciula de vulpe.

Daizo făcu la fel.

— Vine „Boreanul”.

Daizo nu pricepu cine vine, și parcă nu îndrăznea să-l întreb. Tatăl său vorbea puțin. Erau zile întregi, cînd abia scotea cîteva vorbe. Mai cu seamă, de cînd nu mai trăia mama lui Daizo. Murise cînd trebuia să aducă pe lume al doilea copil. Murise și copilul. Daizo își amintește cum tatăl său l-a luat de mînă și au pornit în urma oamenilor, care

duceau trupul femeii și al micuțului, pe o targă de scinduri. Au săpat o groapă și i-au așezat acolo. Au pus deasupra cenușă și cărbuni stinși, iar peste ei au rînduit, în cerc, bolovanii de rîu, aduși de Daizo și de alți copii, de pe malul Hehrului. Apoi au astupat groapa cu pămînt. Au stat acolo pînă s-a înnoptat. După aceea, au plecat acasă. Din acea seară, tatăl său n-a mai pomenit niciodată numele mamei. Era tot mai tăcut și morocănos, dar își vedea de treburile casei ca și pînă atunci.

Odată, întorcîndu-se acasă pe înserat, nu-l găsi pe Daizo. Cînd băiatul apărui în fugă, tatăl său se apropie de el atît de încruntat, încît Daizo încremeni. Abia îngăimă: „Am fost la... mama”. Tatăl său se întoarse cu spatele, aplecîndu-se să înțelească focul din vatră. Daizo auzi doar ațit: „E timpul să mîncăm”.

Abia în seara aceea înțelese Daizo tăcerile tatălui său. A doua zi, apărui pe pragul ferăstruicii mici a căsuței lor, o ulcică cu apă; „să fie pentru cea plecată”, spuneau femeile mai bătrîne. Uluit de moartea femeii, Rundacio uitase să facă aceasta atunci cînd ar fi trebuit.

De atunci, Daizo îl iubea parcă și mai mult pe tatăl său și se căznea să-i fie de ajutor, ca un om mare.

Toate cîte-și amintea acum, pe vîrful înalt al muntelui pe care vîntul năpraznic începuse să alerge nebun, huind sălbatec, ca și în noaptea cînd îi murise mama, îi dădură curaj:

— Cine e „Boreanul”, tată?

De multă vreme ochii lui Rundacio nu se mai luminaseră.

— Șezi, șezi puțin, Daizo. Vîntul ăsta ne poate da jos. E Boreas, vîntul furtunos de miazănoapte. Cînd se dezlănțuie sălbatec, deasupra pămîntului ori a apelor, nimic nu-i poate opri furia. Colbul se ridică pînă în înalturi; norii se fugăresc pe cer; apele mării înalță valuri cît munții; copacii sînt smulși cu rădăcini cu tot, iar iarba cîmpului se culcă la pămînt. Daizo asculta și parcă niciodată nu simțise puterea „Boreanului”, ca aici, în vîrful muntelui.

Tatăl său continua:

— Boreas poartă o mantie neagră; cînd o flutură, deasupra munților se pornesc fulgere și tunete; el aduce gerul din miazănoapte; ploaia se preface în pietre de gheață, apele se fac bocnă și întreg pămîntul se cutremură pînă în străfunduri.

Fără să-i pese de fiorul de gheață ce începuse să i se strecoare de-a lungul spinării, Daizo mai întrebă:

— De unde vine el, tată?

— Împărăția lui este în ținuturile de miazănoapte, dar puterea lui se întinde departe, pînă spre țărmurile însorite ale mării de la miazăzi de Dunaris, de munții Haemus și de munții Rhodope, Se povestește că în zborul lui deasupra

Atticei, Boreas a zărit-o într-o zi pe Oreithyia, frumoasa fiică a eroului Erechtheus, de care s-a îndrăgostit, cerînd-o de soție. Tînăra fată s-a înspăimîntat, văzînd înfățișarea cruntă a vîntului aspru și tatăl ei încercă să-l alunge departe. Niciodată puternicul Boreas nu fusese atît de înjosit. Acest lucru îl îndirîi și mai mult. Bătînd puternic din aripi, porni din nordul îndepărtat, pustiind totul în drum spre Atena, unde se afla palatul lui Erechtheus. Acolo își desfăcu larg mantia neagră. Cerul se întunecă deodată, de parcă se lăsase negura nopții pe pămînt. Boreas coborî din înalturi și, în mijlocul vîrtejului nebun care se dezlănțuise, o răpi pe Oreithyia, ducînd-o departe, în împărăția lui din ținuturile înghețate ale nordului unde și-o făcu soție...

Pe crestele înalte ale muntelui, „Boreanul” se întetise atît de tare, încît trebuiau să lupte cu puterea lui, ca să nu fie doborîți la pămînt. Daizo abia desluși vorbele tatălui său, în vijitiul care-i astupa urechile:

O luăm pe la
„Prăpastia lupului”.
Drumul e mai greu,
dar pereții văgăunei
ne mai apără de furia
vîntului. Dă mîna
încoace

.Pentru Daizo, ziua aceea a fost cea mai lungă din viața lui. I se păru că nu se va mai sfârși niciodată...
De la o vreme, bessii erau tot mai neliniștiți. Păstorii care coborau cu oile din munții Rhodope, la sfârșitul verii, aduceau vești proaste. „Romanii se apropie! Curînd vor fi aicea!”
într-o zi, pe la amiază, pe cînd Daizo, cu prietenii lui, era la scîldat, un cioban, care venea de pe coasta din față a muntelui, le strigă de departe:
— Fugiți cît mai este timp și spuneți-le părinților voștri că se apropie romanii!
Seara, Daizo vorbea cu tatăl său:
— De ce trebuie să fugim?
Rundacio oftă:
— Să fugim, dar unde? Să rămînem? Înseamnă să pierim! Atunci, cum? Numai Zberthurdus, zeul, mai poate ști!
Băiatul nu era obișnuit să-l audă pe tatăl său vîltindu-se. Dar Rundacio vorbise pentru ei, nu pentru Daizo. El știa că romanii încearcă de mult să ajungă la tracia care păzeau munții Haemus și le ațineau calea către Dunaris, spre care ei ținteau.
Era în munții Haemus o trecătoare prăpăstioasă, pe unde se putea trece de cealaltă parte a muntelui, nu departe de piscul cel înalt, pe care se afla templul zeului Zberthurdus. îi ziceau „Despicătura”, iar tribul care locuia în apropierea ei, se numea al „surilor”, fiindcă în limba tracilor, despică- turii” i se zicea „suci”.
Trecătoarea era bine păzită de suri. Nimeni nu mai știa dacă această prăpastie despicase stîncile în timpurile dede- mult, cînd zguduiriile pămîntului făceau ca munții să se bata cap în cap, sau dăinuia din vremuri și mai vechi, cînd trăiau giganții, oameni uriași care frîngeau piatra în două, numai cu brațele. Zi și noapte veghile nu închideau ochii. De pe înălțimile amețitoare, privirea lor ageră ca și a „vulturilor negri”, care zburau deasupra piscurilor, se rotea pînă departe. Cînd se pornea „boreanul”, oamenii care păzeau trecătoarea se culcau la ^ pămîm ca să nu-i trîntească puterea vîntului. Cînd din vîgăuni se ridica ceața, ochii lor deslușeau orice mișcare și dincolo de umbrele ei. Ploile și grindina cît pumnul nu-i clintea din loc, fiindcă purtau cușme din piele de di- hor și pe deasupra glugă din țesătură aspră, de păr de capră. Iarna, înfășurați în cojoace din piele de lup, nu-i pătrundea gerul cel atît de strașnic, încît se auzea, în tăcerea adîncă, cum crăpau pietrele din stîncile sub care se adăposteau, zgomot surd pe care nu-l poate desluși orice ureche
Se bucurau de lumina fulgerelor, și tunetul nu-i înfricoșa. Era minia lui Zberthurdus care oprea înaintarea dușmanilor.
Unii își luau cu ei flautul și, în zilele senine de vară, sunete prelungi și unduitoare se împrăștiu departe deasupra văilor. își aminteau atunci de povești din copilărie despre păstorii

Seuthes și Rhonakes, care scorniseră flautul, dintr-o tulpină de trestie.

Treceau uneori pe la „Despicătură”, unii „capnobați”, preoți ai zeului Zberthurdus. Coborau de sus, de pe crestele cele mai înalte ale munților. Umblau după hrană. Capnobații nu mincau carne; culegeau bureți, brăcuiau stupii ascunși în scorburi, ca să adune miere, iar prin sate oamenii le dădeau lapte și brinză.

„Fiți cinstiți și iubiți dreptatea. Să nu vă fie teamă de nimic”, le spuneau ei străjerilor de la „Despicătură”. Aceștia priveau lung în urma lor. Capnobații mergeau încet, abia atingând pământul cu picioarele goale, cu trupul înfășurat într-o cămașă neagră, din țesătură aspră, lungă pînă la pămînt și legată la mijloc cu un curmei.

De aproape un veac și jumătate încercau romanii să în-genunche pe tracii din munții Rhodope și Haemus. Dar mun-tenii se apărau cu o înverșunare care, pe cît îi uimea, pe atît îi înverșuna pe romani.

Plecau „triramele” lor în număr tot mai mare de la Brun-disium și împinzînd apele Adriaticei debarcau pe celălalt țărm, la Epidamnus.

În cele din urmă, Macedonia cea atît de bogată în mine de aur și șantiere navale, încît orașului Daton sau Neapolis Datenorum, cum i se mai spunea, i se dusesse numele de „bel-sug al belșugurilor”, fu prefăcută în provincie romană.

Romanii se răzbunară crunt împotriva celor ce le țînuseră piept atîta amar de ani.

Sate întregi plecau în pîrbejie. Treceau dincolo de munți mergînd în urma măgărușilor pe care îngrămădiseră atît cît puteau, cu capetele plecate și sufletele sfîșiate, ei, „vulturii negri” ai munților Haemus și Rhodope și, ajungînd la Du-naris, îngenuncheau și se împărțeau din apa fluviului sfînt.

Unii treceau apa la frații lor geți, de pe malul drept al flu-viului. Au ridicat acolo așezări trainice pe care le-au numit, după graiul geților, „dava” suclor sau „Sucidava”. Înaintarea romană nu mai putea fi oprită. Ei ocupaseră munții Rhodope și înaintau spre valea Hebrului, de-a lungul rîurilor Strymon, Nestos și Artissos.

Trupele romane erau bine echipate, cu zale, coifuri și platoșe de fier și arme puternice. În fruntea lor se afla generalul Lucullus Varro, care jurase în fața senatului roman că de data aceasta îi va îngenunchia pe tracii din sudul Du-narisului. În noaptea cînd s-a aflat că romanii au pătruns în valea Hebrului și că încep să urce coasta muntelui, Daizo și tatăl său dormeau adînc. Rundacio cioplise toată ziua un copac gros, adus cu spatele din pădure, ca să facă un țarc pentru vite, așa încît, obosit, adormise buștean. Vara dormeau afară, în tinda casei.

Romanii îi luaseră prin surprindere. Răspîndiți pe coasta muntelui, bessii nu avură timp să se adune laolaltă. Nici căpeteniile lor n-au prins la timp de veste. S-a auzit întîi un țipăt de femeie, apoi altele, amestecate cu voci groase de bărbați. Strigau să afle toată lumea, toată suflarea de pe coastă: „Vin romanii!”

Larma creștea. Copii începură să plîngă. Cei mai mici țipau ascuțit. Se auziră îndemnuri:

— Vin romanii! Înarmați-vă cu ce puteți! Luați topoare, securi și seceri! Ieșiți afară din case!

Nimeni nu crezuse că tocmai în noaptea aceea avea să se întîmple ceea ce așteptau de atîta vreme.

Tatăl lui Daizo nu stătu mult pe gînduri. Se repezi în casă, întinse mina spre grindă și smulse la iuțea o toporișca și o sabie scurtă și încovoia. Luă apoi din tindă un burduf de brînză și o bucată de pastramă de capră și tră- gînd de pe laviță cerga de lînă vîrgată, ieși afară, arun- cînd-o pe spinarea măgarului. Înfundă două traiste cu tot ce apucase să ia din casă și le atîrnă de o parte și de cealaltă a animalului.

— Ia-ți sumanul și căciula și urcă, strigă Rundacio către copil și împinse măgarul afară din ogradă:

— Haida!

Nu ardea nici un opaiț în casele risipite pe coastă. Oamenii se întîlneau și se recunoșteau pe întuneric. Se înțelegeau fără vorbe. Aveau toți același gînd: „Spre Despicătură!”

Se lăsau conduși de animale. Vorbă bătrînească: „Drumul cel mai scurt e drumul măgarului”. Animalul acesta știe singur să găsească drumul cel mai scurt și mai drept.

Daizo și tatăl său mergeau alături de vecinul lor, Bessio.

Acesta suise pe măgaruș pe soția sa, care ținea în brațe un prunc născut de curînd. Era băiat și îl numiseră Dolens, ca pe tatăl lui Bessio.

Nu vorbeau nimic. Fiecare era bătut de același gînd: „Trebuie să ajungem cit mai repede la trecătoare și să ieșim de cealaltă parte a muntelui. Dacă romanii ajung înaintea noastră la „Despicătură”, urcăm spre creste, pe potecile lăturalnice. Drumul e ocolit și mai greu, dar mai sigur. Caii romanilor se poticnesc de virfurile ascuțite de stîncă. Nu-s cai de munte. Măgarușul, sâracul, ne duce”. Și tatăl lui Daizo atînsese ușor, cu palma, crupa măgarului, ca și cum l-ar fi îndemnat să meargă mai departe într-acolo.

Generalul Lucullus Varro era un bun comandant de oști și, înainte de a porni la atac, cercetase bine locurile spre care înainta, așezarea munților, apelor și văilor pe care le avea de străbătut cu ostașii săi.

Se hotărî să treacă Haemusul peste coama dintre trecătoare și piscul înalt, pe virful căruia se afla templul zeului Zberthurdus. Urcușul era prăpăstios și anevoios, dar în felul acesta, învăluind muntele din toate părțile, pe un front larg, înainta cu toată armata dintr-o dată.

Bessio se aplecă la urechea lui Rundacio: ^
— Și dacă ne taie calea, după ce apucăm să trecem muntele?
— Să ne grăbim să le-o luăm înainte, răspunse acesta.
Dar n-apucă să termine vorba, și în spatele lor se auziră ropote înfundate. Copite de cai făceau să se cutremure pământul. Oamenii nu se opreau. Împingând măgărușii de la spate, aproape că fugeau spre cărarea care cotea la stînga, în direcția opusă trecătorii. Tropotele se auzeau tot mai tare; se deslusea cum fornăie caii greoi, care urcau pieptul muntelui. Erau la doi pași în urma lor. Îi zăriseră. Zăriseră grupurile de bessi care se grăbeau spre trecătoarea din munte și dăduseră galop cailor.
Un răcnet sparse tăcerea nopții. O suliță străpunse, din goana calului, măgărușul lui Bessio, pătrunzînd, în același timp, în coasta copilului urcat pe samar. Oamenii ceilalți se împrăștiu în fugă, în dreapta și în stînga. Alte răcnete, alte gemete răsunară în noapte. Călăreții romani zoreau caii, scoțînd strigăte puternice, ca să înfricoșeze pe bessii care gîfiau în urma măgarilor. Îi înnebunea neputința de a înfrunta dușmanul, care-i atacase mișelește, pe la spate, cînd se așteptau mai puțin.
Scuturile legionarilor și harnașamentele cailor, ce îi fugăreau din urmă, scoteau sunete metalice, care le înghețau sufletele. Sulițele se înfîneau în dreapta și în stînga și copitele cailor striveau și oameni și animale.
Daizo întoarse capul. Noaptea era atît de neagră, că îți puteai viri degetele în ochi. O făptură, care i se păru uriașă, se apropia de ei în goană. Tatăl său, care împingea cu o mină măgarul, întinse pe cealaltă să-l tragă pe băiat spre el. N-apucă să-l prindă. Un călăreț roman își făcu loc printre ei. Daizo se aruncă la pămînt. Copitele calului nu-l atinseră, dar sulița romanului se înfipse în spinarea lui Rundacio. Fără să dea drumul funiei cu care trăgea măgarul, și de care parcă se încețasese, tatăl său se prăbuși împreună cu animalul în prăpastie, rostogolindu-se peste stîncile colțuroase.
Un icnet scurt. Animalul gemu dureros, apoi liniște...
Daizo nici nu sufla. Culcat cu burtă la pamînt, rămase așa cîteva minute bune, fără să-și dea seama de nimic. Cînd se mai dezmetici auzi zgomote nedesluite, care se depărtau. În cap simțea un gol, prin care nu-i umbla nici un gînd, iar în fața ochilor, încețată de frică, întuneric de nepătruns.
I se păru, sau cineva îi vorbea?
— Care ești? Scoală! Auzi?
Daizo încercă să deschidă ochii. Era atît de buimăcit și amețit, încît nici nu se putea mișca. Omul îl apucă de braț.
— Scoală, n-auzi?
Băiatul ridică cu greu capul și întredeschise pleoapele, care parcă i se lipiseră de ațita strînsoare. Bessio îl privea, fără să scoată o vorbă. Daizo țipă:

— Unde sînt?

— S-au prăvălit în prăpastie. Vai de oasele lor! Sa fugim!

Să fugim cît mai repede. Mîine dimineață vor împinzi tot muntele, mai putu spune.

Vorbea ca ieșit din minți:

— Mișcă-te mai repede, băiete! Mai repede! Doar nu vrei să ne rămînă și nouă ciolanele prin steiurile astea!

Cîte zile și nopți s-au strecurat ca furii prin păduri și poteci neumbrate, agățîndu-se pe brînele muntelui de colțuri stîncoase care le singerau palmele, nici ei nu mai știau. Dar în dimineața cînd au zărit în depărtare apa lată și albastră a Dunarisului, Bessio s-a aruncat la pămînt și, apăsînd cu mîna puternică umărul lui Daizo, l-a silit să ingenuneze: „Să mulțumim lui Zberthurdus că am apucat ziua aceasta!”

De-a lungul atîtor nopți de goană și de spaimă, Bessio pusese la cale un plan: să ajungă la malurile fluviului și apoi, de-a lungul lui, la marea cea mare, în porturile grecești. „Vor găsi acolo ceva de făcut. Mai rău decît au pătimit n-or îndura!”

Au așteptat cîteva nopți, pe malul apei, ascunzîndu-se printre sălcii. Zi și noapte treceau în susul și în josul fluviului fel de fel de luntre și plute sau corăbii cu pinze. Unele mai opreau, altele treceau în goană. Trăgeau la rame oameni goi ț> înă la brîu. Unii din ei aveau fețe smolite; alții erau înalți de tot, cu plete lungi și bălaie, cu ochii albaștri și bărbi. Vorbeau fiecare în alt grai, încît nu te puteai înțelege cu ei. Se adunau în grupuri, șopteau, își schimbau pungi cu bănet sau lăzi și saci, în care era greu de ghicit ce se ascunde. Într-o noapte, Daizo și Bessio au fost de față la o întîmplare neobișnuită.

Din susul fluviului venea o corabie neagră cu pinze. Mergea încet și greoi, trăgînd după ea plute încărcate cu lăzi și scînduri. Ajunsă în dreptul sălciei sub care stăteau pitiți Daizo și Bessio, corabia încetini mersul și, ca din pămînt ră-săriră niște oameni îmbrăcați în negru, cu glugi pe cap, care pîndiseră pînă atunci în întuneric. Se urcară la iuțeală în luntrele care zăceau cu zecile pe malul fluviului, înconjurînd din toate părțile corabia.

Ceea ce a urmat, e greu de spus. Totul s-a petrecut uimitor de repede și nedeslușit, în umbrele nopții. Oamenii îmbrăcați în negru s-au cățărăt ca veverițele pe corabie, încă- ierîndu-se cu cei de pe punte. Se auzeau bufnituri și gemete înăbușite. Din cînd în cînd, cîte unul era azvîrlit în apă. Curînd corabia porni din nou în josul apei. Fusese atacată de pirați. Veniți din toate părțile, oameni de felurite neamuri pîndeau corăbiile încărcate cu mărfuri care treceau de-a lungul Dunarisului.

Pirații conduceau corabia spre Pontul Euxin, unde avea să li se piardă urma. Pe apa fluviului sfânt al tracilor pluteau leșurile foștilor ei stăpîni

.Într-o seară, după ce se întunecase bine, Bessio, urmat de Daizo, se apropiară de un grup de oameni care se tot învîrteau în jurul unei corăbii mici, trasă la mal de la ora prînzului. Era spre asfințit și încă nu plecau. Parcă așteptau ceva.

Bessio nu știa cum să le vorbească ca să se facă înțeles și nici nu prea îndrăznea. Se apropie totuși, de ei:

— La Mesambria mergeți? Era singurul port grecesc de pe malurile mării, de care auzise vorbindu-se.

Oamenii întoarseră capul în silă spre el și copilul care se dăduse în spatele său. Pricepură că cei doi voiau să ajungă la Mesambria.

— ... Dionysopolis, răspunse scurt, unul din ei, arătînd cu mîna în josul apei.

Bessio înțelese. „Va să zică, merg la Dionysopolis, nu la Mesambria. Unde o fi Dionysopolisul ăsta? Dar, la urma urmei, totul e să ajungă la mare. Fie ce-o fi!” Și prin semne arătînd cu mîna cînd înspre el, cînd spre Daizo, se căznea să spună celor doi străini, că vor să-i ia și pe ei pe corabie.

Străinii schimbă priviri.

„Ce să facem cu ei? Și un copil? Asta ne mai trebuie! Mai rău ne încurcăm!” Și omul mai spuse lui Bessio într-o limbă necunoscută, ceva din care acesta nu înțelese decît că le cere „tetradrahme”.

Bessio ridică din umeri.

— „Sesterti”?... se răsti la el omul străin.

Bessio tăcu încurcat.

— Ce vor atunci? se înfurie străinul. O călătorie de plă-

— O să-i vindem ca sclavi, propuse celălalt. Se iau parale bune pe sclavii traci, și îi împinse de la spate, mormăind ceva, care însemna:

— Suiți!

17

Desfăcură odgoanele și coarabia porni de-a lungul apei. Daizo simți un gol în pînțe. Era ceva neobișnuit pentru el. îl apucă și un fel de amețală. Noaptea era neagră. Steluțe mici luminau cerul. Luna nu se arătase încă. Corabia era împinsă de curentul apei, și o răcoare plăcută îi mîngia fruntea fierbinte. Omul în negru, care-i urcase pe vas, dădu o poruncă unuia de-ai lor. Era, pesemne, cel mai mare dintre ei. Marinarul coborî cîteva trepte în pîntecul corăbiei și se întoarse cu un vas mare, pe care omul în negru îl duse la gură, sorbi cu poftă, se șterse cu mîneca și trecu, pe rînd, băutura și celorlalți. Numai unul din ei nu bău. Șeful îi șoptise ceva. Omul se sprijini cu mîna de marginea corăbiei, se întoarse cu

2 — Daizo și feciorii Băi spatele și privea departe, în noaptea neagră. „O fi cel cu paza, în noaptea asta”, gîndi Bessio.

Ceilalți continuau să bea. Mai marele lor începu să cînte. îl urmărit și ceilalți. Dar, curînd, vorbele lor, pe care Bessio și Daizo nu le pricepeau, începură să se încălcească, picioarele li se miară și, unul cite unul, lunecau pe puntea vasului.

Soarele era sus cînd Daizo se trezi dintr-un somn lung și greu. La început, nu-și dădu seama unde se află. Împrejurul lui numai apă, iar dincolo de maluri, în dreapta și în stînga, cîmpie fără de margini. Nici o adiere de vînt nu sufla și, cum mergeau în josul apei, corabia luneca ușor, fără să-i legene. Bessio era lîngă el, rezemat de parapet. Daizo își amînti, deodată, de toate cîte se petrecuseră pînă atunci. îl frîmînta gîndul că lăsase pe tatăl său, atît de departe, în văgăunile munților Haemus. Un nod i se urcă în gît. Simtea că se înăbușă. îi veni în mînte un descîntec pe care i-l spunea mama sa, cînd era copil și se întîmpla să i se oprească ceva în gît. Daizo îl repetă în gînd: „leși... din creerii capului, din zgîrciul nasului, din măduva oaselor”. Se mai liniștise, dar ochii i se împăienjeniră, îl dureau capul și lacrimile i se prelingeau pe obraz.

Bessio privea pe băiat. Și sufletul lui era chinuit.

— Lasă, îi spuse el blînd. N-are rost. Să vedem mai bine ce avem de făcut.

Daizo se dezmetici de-abia cînd mîna corăbierului i se lăsă, gree, pe umeri. Din vorbele lui răstite, înțelese că nu l-au luat cu ei ca să se plimbe de-a lungul Dunarisului, și, arătîndu-i un vas cu apă și o cîrpă murdară, îl făcu să înțeleagă ce avea de făcut.

Daizo începu să frece puntea corăbiei, așa cum făceau și alți doi băieți ceva mai răsăriți ca el.

La amiază, căpătă o bucată de „malaios”, un fel de pline din făină de mei iar seara, o fiertură de pește, mai mult zeamă, atît de ardeiată, că-l ustura gîtul și toată noaptea bău apă, cu pumnul, din fluviu.

Două zile și două nopți a durat drumul. într-o dimineată, corabia s-a oprit pe malul apei. în față se întindea cîmpia fără margini. Pe mal așteptau mai mulți oameni cu fețe întunecate și aspre, ca și ale celor de pe corabie. I-au pus să descarce lăzile. Scîndurile le duceau cîte doi deodată, pe u-meri. Dacă Daizo se oprea puțin să răsufle, se trezea cu un ghiont în coasta, care voia să spună: „Grăbește-te!”. Au în-cărcat totul în cîteva căruțe cu roți înalte și coviltir. S-au urcat, și vizitiul a dat bice cailor. Păreau grăbiți să ajungă cît mai repede.

înghiontit și zorit să urce în grabă în căruță, Daizo îl pierduse din ochi pe Bessio. Abia după ce porniră își dădu seama. începu să-l caute, cu privirea, printre ceilalți. îl strigă. Nimeni nu-i răspunse.

Cineva îi repezi un pumn în spate.
— Astîmpără-te! Ce vrei?... i se păru că-i spune unul din oamenii din căruță.

Daizo nu pricepea nimic. Privea disperat în toate părțile, cînd un vlăgjan înalt, ceva mai mare ca el, cu păr bălai bătînd înspre roșcat, îi făcu niște semne ciudate. Pînă la urmă, Daizo pricepu că Bessio rămăsese jos, pe malul Du-narisului. Se furișase și, depărtîndu-se, nu se urcase cu ei în căruță. Daizo își aminti că Bessio îi vorbise odată de Sucidava, un tîrg care se găsea aproape de fluviu și unde se refugiaseră mulți bessi din tribul de pe Haemus. Și îi trecu prin gînd:

„Dacă a vrut să meargă într-acolo, de ce nu i-a spus? De ce nu l-a luat și pe el? Poate că n-a mai apucat?! De unul singur, te poți furișa mai ușor. Dar doi... Și cum s-a îndurat să-l lase singur printre străini? Dar el, sârmanul, nu rămăsese tot singur pe lume? Nevasta și copilul lui zăceau și ei acolo, pe rîpale din munții Haemus, alături de tatăl său”.
Tînrul din căruța cu coviltir îi zîmbi, ca și cum i-ar fi spus:

„Fii liniștit! Nici eu nu am pe nimeni!” Apoi îl făcu să înțeleagă, prin semne, că-l cheamă „Cri-ci-ro”. Se împrieteniră și Criciro, care era celt de neam, din Singidunum, de pe cursul de sus al Dunarisului — el îi zicea Dunavis — începu să-l învețe pe Daizo să vorbească limba lui.

După ce au străbătut cîteva zile, în goana cailor, un drum prăfuit și plin de gropi și de bolovani, deodată se lvi în față marea. Cît vedeai cu ochii numai apă, albastră ca cerul cu care se unea în zare, de parcă ar fi ajuns la capătul pămîntului, care nu se mai zărea din nici o parte. Valurile se rostogoleau pînă la mal și, spărgîndu-se, se împrăstiau în spumă alba, mai albă decît floarea de cireș, din valea Hebrului.

Daizo rămase uimit de atîta frumusețe care parcă îi mai odihnea sufletul, sfîșiat de durere în ultimele săptămîni. Stătea nemișcat, privind, și ar fi rămas mereu așa, la marginea mării, urmărind cum se fugăresc valurile și ascultînd murmurul lor care parcă spunea ceva ce el nu putea pricepe. La marginea apei se întindea un fel de tîrg, mai mare și mai frumos ca Bessapara, cu clădiri alît de albe, că lui Daizo i se păru că strălucesc ca promoroaca, și cu verdeață multă. Atunci pricepu că au ajuns la Dionysopolis. Oamenii cu care venise în căruță se făcură dintr-o dată nevăzuți, după ce-l dădură pe el și pe Criciro pe mîinile unei namile de om, vînjos și întunecat la față, care-i împinse într-o baracă de scînduri. Un bătrîn, despre care Daizo află că-l cheamă Athena-des, „grecul” îi spuneau ceilalți, văzîndu-l stingher, îl luă cu el. Cîrînd se împrieteniră. Era mai mult decît o prietenie. Athenades se purta cu Daizo ca și cu un copil al său, iar Daizo se simțea ocrotit pîrintește. Lucrau amîndoi la încărcatul și descărcatul corăbiilor. Cînd, din turnul de observație se da semnalul că un convoi de corăbii încărcate intra în port, oamenii, care cărau cu spatele poverile, se înghesuiau ca lupii flămînzi, sa fie angajați de negustorii care abia așteptau mărfurile. Era o amestecătură de tot felul: tineri și vîrst-nici, veniți din toate părțile lumii, unii îmbrăcați mai aca- tării, alții în zdrențe; slăbănogi sau zdaveni și cu piepturile late, îndrăzneți sau lăsîndu-se îmbrînciți și călcați în picioare de cei ce-și făceau loc cu coatele sau cu tot corpul. Toți erau mînați de același instinct: foamea. Trebuiau să cîștige în fiecare zi măcar atît cît să poată să-și cumpere de mîncare și niciodată nu se găsea de lucru pentru toți, așa că încăierările erau un lucru foarte obișnuit. Athenades îl învăță pe Daizo să vorbească grecește și avea bătrînul o răbdare, de parcă dascăl ar fi fost toată viața. „Nu așa, psyhe mu, nu așa”, îi spunea răbdător, cînd Daizo stîlcea cuvintele. Așa că, în puțină vreme, băiatul ajunsese să o rupă binișor pe grecește. Cu ajutorul lui Criciro, Daizo începu să se descurce și în limba celtă. Cîteodată îi trecea prin cap un gînd ciudat: „Cum ar fi arătat copilul pe care mama lui nu apucase să-l aducă pe lume? Ar fi avut și el un frate.” De aceea, Criciro îi era drag ca un frate. La Athenades ținea într-altfel. Acesta era bătrîn și puterile îl lăssau de la o zi la alta. Dar împreună cu Daizo făcea treabă bună. Athenades îl învăța o mulțime de lucruri: de pildă, cum să se înțeleagă cu oamenii negustorului și să-i întrebă lămurit ce are de făcut în ziua aceea, fiindcă altfel se putea întîmpla ca seara să nu se vadă cu nici un „sesterț” în palmă. Bă-trînul îl mai învăța pe Daizo că atunci cînd descărcau marfa, trebuie să se oprească, din cînd în cînd, să-și tragă puțin sufletul; altfel obosește prea repede. Lăzile erau grele și puteau să dea jos și pe un om în

toată firea. îl mai învăță de cine să se ferească și cu cine să se împrietenească.

Bătrînul se bizaia pe tinerețea lui Daizo, așa că, ajutîndu-se unul pe altul, găseau întotdeauna de lucru și nu se întîmpla ca negustorii care îi angajau să fie nemulțumiți de ei. Singur pe lume, Daizo simțea nevoia unui sprijin, și era nedespărțit de Athenades, ca de părintele său.

Locuiau împreună într-o încăpere, un fel de baracă, la marginea orașului, în apropierea mării. Se culcau pe jos și vara, odată cu lăsarea serii, pe Daizo îl adormea briza răcoroasă a mării și vuietul ei surd. Băiatul dormea adînc, pînă în zori. Iarna era mai greu, din cauza gerului și a vîntului turbat, care urla din toate părțile. Așteptau pe jos iarbă de mare și se înveleau cu o cergă groasă, cumpărată de la un get din satele din împrejurimi.

Într-o zi, apărură în port un negustor de sclavi. Se învîrti o vreme în jurul lui Daizo, apoi îl întrebă pe Athenades, crezînd că-i este tată:

- Din ce neam se trage băiatul?
- E trac, din munții Haemus, îi răspunse bănuitor Athenades.

— Ți-l cumpăr. Cît vrei pe el?

Athenades se întunecă la față, gata-gata să-și iasă din fire.

- Ce vrei să spui?
- Vreau să-l cumpăr. E voinic, puternic și pare isteț.
- Și unde să-l duci? continua Athenades, abia stăpînindu-se.

— Rămîne aici, în oraș. Va sluji lui Acornion, vestit negustor și Mare Pontif al cetății noastre. Are nevoie de un băiat priceput, să-l ajute la treburile casei. Dacă ești de pe aici, vei fi auzit de Acornion. Îmi place băiatul. Îți dau cît ceri pe el.

**În sufletul bătrînului
începu o luptă. Trebuia
să aleagă. Să nu se
despartă de Daizo,
copilul atît de bun, pe
care îl socotea ca pe
fiul lui, sau să-i dea**

putința să ducă o viață
mai omenească, la
care băiatul avea tot
dreptul, în casa lui
Acornion

?Și Athenades hotărî, ca un adevărat părinte:

— Ți-l dau, dar nu ți-l vînd.

— Bine, facu negustorul mirat. Acornion va ști să te răsplătească.

— Mă mulțumesc să știu că va trăi omeneste și... să-l văd din cînd în cînd.

Ochii bătrîni ai lui Athenades erau scăldați de lacrimi. Ca și cum s-ar fi rușinat, întoarse capul.

— Ai să-l vezi de cîte ori vrei, mai adăugă omul lui Acornion.

Cînd Daizo află despre înțelegerea lui Athenades cu negustorul înmărmuri. Athenades lăsase capul în jos, ca un vinovat.

Băiatul îl privea muștrător. Apoi se înfurie:

— Vrei să scapi de mine? N-am fost destul de vrednic? N-aveai decît să-ți cauți pe altul! Sau... ai nevoie de bani? De ce nu mi-ai spus? Aproape striga. Sufletul îi era sfîșiat de durere și deznădejde. Ți-aș fi făcut eu rost de bani, măcar... de-ar fi trebuit să fur! Eu, eu... glasul i se înăbușea de amărăciune.

Am ținut la tine, ca la un tată. Știi ce înseamnă să nu mai ai tată? Să nu mai ai pe nimeni pe lume?

Omul lui Acornion îl luă de umeri pe Daizo și-l trase la o parte. îi vorbea pe șoptite. Cînd terminară, Daizo se întoarse repede și repezindu-se la Athenades îl strînse la piept. Glasul, însă, îi era plin de tristețe:

— Nu merg fără tine. Nu te las!

Omul lui Acornion le făcu un semn să-l urmeze. Toți trei se îndreptară spre casa marelui negustor, care avea să fie de-acum înainte și casa lui Daizo.

II. Acornion pleacă la Argedava

Se lăsa inserarea peste Dionysopolis. Marea era albastră și liniștită, cum arareori se înfățișa această întindere de apă, care, în seara aceasta, părea mai degrabă un lac liniștit. Cetatea era așezată într-un golf apărat de „stîncă cea bună”, înfățișînd corăbiilor care trăgeau la țarm, în acest loc, un bun adăpost. Ca și celelalte cetăți de pe malul stîng al Pontului Euxin, fusese întemeiată cu vreo șase veacuri în urmă, de corăbierii greci veniți de departe, de pe coastele Asiei Mici, mînați de dorința de cîștig.

Cînd norii groși acopereau cerul, marea împrumuta culoarea lor întunecată, de parcă se lăsa asupra ei întunericul nopții.

Vînturile reci care băteau din nord, dinspre stepele „borysthene”, ridicau valuri uriașe care acopereau punțile vaselor, rupeau catargele și spulberau într-o singură clipită corăbiile, în sute de bucăți care pluteau pînă departe pe valuri.

Corăbierii greci o numiseră pe atunci „Pont Axeinos”, mare neprietenoasă, „potrivnică”. Aflaseră că și scîiți, care locuiau în nordul ei, îi spuneau „akšaena”, adică „întunecoasă”. Se temeau deopotrivă de necunoscutul ei, ca și de scîiți despre care auziseră cît sînt de cruzi.

Cînd negustori temerari veniți de departe se încumetaseră să-i înfrunte valurile și vînturile, găsiră pe țărmurile acestei mări și la gurile fluviului cu care își unea apele, bogății de tot felul. Au început de-atunci să-i spună „mare prietenoasă” sau Pontus Euxinus, în limba lor, ca să îm- blînzească astfel și pe zeul mării. La gurile fluviului, căruia grecii i-au spus Istru, au găsit mult pește, mai ales morun și nisetru, căutat pentru carnea lui gustoasă și pentru icre.

Ținutul dintre fluvii și mare era locuit de triburi gete care cultivau lanuri întinse de grîu cu bob roșcat și creșteau animale de tot felul: vaci și boi, herghelii de cai iuți, turme nenumărate de oi cu lînă moale și mătăsoasă. Munții lor, împăduriți pînă spre creste, aveau și mine de sare, pe care grecii o prețuiau j>entru păstrarea peștelui. Prin pădurile dese ale geților sălașluiau tot felul de jivine cu blănuri prețioase, iar primăvara, cînd înfloreau livezile, văzduhul era împînzit de roiuri de albine care făceau miere cum e chihlimbarul și ceara curată, care nu scoate fum, căutată pentru luminările sfeșnicelor de bronz, care împodobeau palatele grecilor din Atena, Milet sau Rhodos.

Grecii s-au înțeles cu geții și au început să construiască de-a lungul Pontului Euxin orașe, întărite ca niște cetăți, și în care adunau mărfuri de tot felul: Olbia, Tyras, Histria, Tomis, Callatis, „cel cu ziduri puternice”, Dionysopolis, Odessos, Mesambria și Apollonia.

Ei cumpărau de la geți grîu, miere și ceară, pește și blănuri și mai ales sclavi tineri și voinici, iar histrienii făceau mai ales negoț cu pește. La gurile fluviului pescuiau din belșug morun, nisetru și alte soiuri de sturioni. Geții primeau bani puțini pentru mărfurile lor tot mai prețuite în orașele Greciei. Dar erau bucuroși că pot cumpăra de la negustorii greci obiecte de podoabă, vase frumoase, țesături fine ca și untdelemn și vin grecesc.

Primăvara, cînd porneau să sufe de la apus spre răsărit vînturile „euristene”, vînturi călduțe, care dezghețau apele, convoaie de corăbii încărcate se îndreptau de la țărmurile Pontului Euxin spre orașele grecești. Corăbierii, marinarii încercați, începuseră a-i cunoaște căile și toanei. Marea pe care vasele lor purtau atîtea bogății le devenise prietena.

La întoarcere, ei aduceau pe corăbiile lor elegante „boluri” deliene cu ornamente în relief, amfore Thasiene ori vase din sticlă albastră, statuete de teracotă care infățișau chipuri de zei sau zeițe ori minunate făpturi pămîntene, „pinaxuri”, farfurioare pictate cu desene negre pe fond roșu, sau lămpi de teracotă ori de bronz.

Femeile și fetele șefilor de triburi ori ale „taraboștilor” așteptau cu înfrigurare brățările de aur și argint, măregele de sticlă colorată, fibule și agrafe, colane de aur, coliere și cercei pe care le aduceau la întoarcere corăbiile negustorilor greci.

Dionysopolis se numise la început Crunoi. într-o zi, se povestea, marea aruncase la ţarm o statuie a zeului Dionysos. Locuitorii cetăţii au înţeles că acesta este un semn al zeilor; au schimbat numele cetăţii numind-o Dionysopolis, „oraşul lui Dionysos”. Au ridicat un templu în cinstea zeului vinului şi i-au adus jertfe, iar împrejurul oraşului, pe colinele cu climă blândă şi soare mult, au plantat viţă de vie. Locuinţa negustorului Dionysios, tatăl lui Acornion, care devenise stăpînul lui Daizo, se afla pe malul mării. Se deosebea de celelalte locuinţe din oraş nu numai prin mărime şi frumuseţe, dar şi prin aşezarea ei.

Scările de marmură albă de Păros coborau pînă la ţărmul cu nisip mărunt, ud de valurile care unduiau uşor şi legănat.

Împrejurul locuinţei erau pini şi tufişuri de mirt, laur şi rozmarin, dinspre care venea o adiere parfumată, care se amesteca cu briza mării.

În zare, cît vedeai cu ochii, numai apă. Ceva mai departe, în stînga locuinţei, aproape de ţărmul mării, mareţ şi strălucitor de alb, se ridica templul zeului Dionysos. Frontonul triunghiular, decorat cu sculpturi în basorelief, care înfăţişau zei şi zeiţe din Olimp, era sprijinit de coloane înalte, care în umbrele înserării păreau nişte fiinţe subţiri şi graţioase.

Bătrînul Dionysios stătea sprijinit într-un cot pe „clinul” acoperit cu ţesătură grea de mătase, cu desene în culori ruginii, ca frunzele de toamnă, brodată cu fire de aur. Era unul din cei mai bogaţi negustori ai oraşului şi cetăţean de frunte, care fusese ales şi mare preot, pentru nenumărate servicii aduse cetăţii.

Dionysopolis nu se putea asemăna cu celelalte cetăţi greceşti de pe malul Pontului. Aşezarea ei retrasă, ca şi faptul că de multe ori corăbiile îi erau atacate de pirai, îi sărăceau tezaurul. Negustorii mai avuţi se vedeau siliţi să îndeplinească nevoile oraşului din tezaurul lor personal. Trebuiau să plătească şi tribut şefilor de triburi gete pentru protecţia ce le-o acordau şi Dionysios mai era preţuit şi pentru înţelepciunea cu care ştia să-şi atragă protecţia acestor şefi de triburi.

În seara aceea, el privea pe fereastra acoperită cu o draperie, tot de culoare ruginie, din mătase grea, adusă de un străbun al său, bogat negustor, pe „drumul mătăsii”, din îndepărtata Chină. Perdeaua era dată puţin la o parte şi ochii lui Dionysios fixau în depărtare un punct nedesluşit, care i se părea lui însuşi de neatins. Ridică mîna şi trase de un şnur cu ciucuri bogaţi. În pragul uşii apăru cel mai bătrîn şi cel mai credincios sclav al său.

— Acornion să vină la mine.

Sclavul înclină din cap și ieși fără să rostească vreun cuvânt. Știa că stăpînului nu-i plac vorbele de prisos și nici timpul pierdut zadarnic.

Ușa cu ivar greu de bronz se deschise încet și, în pragul ei, apăru un tînăr.

— Șezi, Acornion.

Acesta se așeză în fața tatălui său, pe o băncuță cu brațe, pe care era așternută o pernă moale.

Era un tînăr cu fruntea înaltă și inteligentă. Avea părul negru și ondulat, fața albă, ochii vioi și iscoditori și niște sprîncene care păreau anume trase cu penelul.

Dionysios îl privea. „Cum a crescut! Un adevărat bărbat!” Dar el îl vedea tot copilul de odinioară. îl privea cu duioșie, era cuminte și înțelept, prea înțelept pentru vîrsta lui. Era mîndru de fiul său, dar se temea și ar fi vrut să-l cruțe de toate încercările ce aveau să vină. Acornion nu întrebă nimic. Niciodată nu vorbea înaintea tatălui său. În sfîrșit, bătrînul Dionysios începu:

— Eu îmbătrînesc, Acornion. Ești acum bărbat în toată firea. Acornion împlinise treizeci de ani. Aș vrea să-mi fii sprijin și, atît cît voi putea, să slujesc cetatea, avîndu-te alături pe tine.

Glasul îi tremura. Încredința fiului său un viitor care se arăta întunecat.

Acornion îl asculta cu capul în jos. Niciodată nu-l văzuse pe tatăl său atît de tulburat.

— Multe s-au petrecut în ultima vreme, urmă el. Ne pîndesc noi primejdii. Luculus Varro și-a întins stăpînirea pînă la tîrmul Pontului. A încheiat cu noi un tratat de aliați ai Romei, dar nu ne consideră ca pe niște egali. Soldații lor păzesc drumurile, controlează marea și corăbiile noastre. Se aude chiar despre o „vamă a malului Istrului pînă la mare”. Cetățile n-au curajul să se împotrivescă. Unele s-ar simți mai bine sub protecția Romei. Dar nu-și dau seama că se apropie clipa cînd romanii vor stăpîni tot pămîntul dintre Istru și mare.

Lui Acornion nu-i era necunoscut nimic din toate acestea. Dar, asculta cu răbdare, fiindcă tatălui său nu-i plăcea să fie întrerupt.

— Cetatea noastră este mai mică decît celelalte, continuă acesta. Am fost săraci cînd am venit aici. Am început, ca și celelalte cetăți, să pătrundem spre inima Getiei. Drumul cel mai drept a fost pentru noi de-a lungul riului Argesis.

Negustorii își încărcau mărfurile în luntrile ușoare ce pluteau pe apa riului, pînă la Argedava. Acolo este reședința șefului unei uniuni de triburi, cel mai puternic și bogat principe get. Pe malul apei sînt lunci roditoare, bălți pline cu pește și, de jur împrejur, păduri seculare de stejari și goruni. De la poalele munților pînă la Istros, drumul duce tot prin păduri. Au turme de oi și herghelii întregi de cai.

Negustorii noștri au urcat și mai sus de Argedava, spre gurile riului. Dealurile sînt acoperite de vii și livezi, cu pomi roditori. Primăvara, cînd albinele pornesc în roiuri și livezile sînt în floare, se întunecă cerul și văzduhul e plin de zumzetul lor.

Acornion îl întrebă:

— Ai fost și tu pe-acolo, tată?

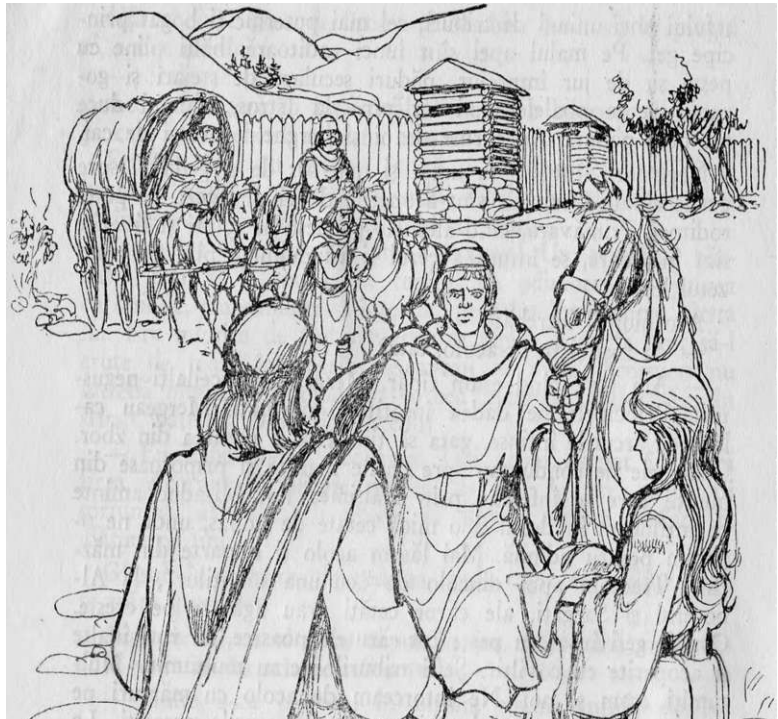
— Am fost, cînd eram tînăr. Mergeam cu ceilalți negustori. Principele ne dădea însoțitori înarmați. Mergeau călări, cu arcurile întinse, gata să țintească și pasărea din zbor. Călăuzele ne conduceau spre cheile înguste și priporoase din munții care te înfiorau prin înălțimea lor. Mi-aduc aminte că întâlneam în drum și o mică cetate de popas, unde ne o-pream pentru odihnă. Mai lăsam acolo și o parte din mărfuri. Treceam apoi dincolo de „cununa munților”, la Al-bocensi și Sargați, ale căror cetăți erau agățate pe creste. Ostașii geți însoțeau peste tot căruțele noastre, cu roți înalte și acoperite cu coviltir. Șefii triburilor erau mulțumiți. Mulțumiți eram și noi. Ne întorceam de acolo cu mărfuri pe care corăbiile noastre le duceau spre porturile grecești. Le plăteam și vămi. Acum, însă — batrinul Dionysios oftă — „mercatores” ne vor lua locul; negustorii romani au început să împinzescă de pe acum drumurile. Aduc cu ei o- glinzi de metal alb, vase de bronz și altele.

Privi din nou, prin fereastră, albastrul „mării prietenoase”.

— Nu pot, Acornion, să îndur gîndul că cetatea noastră ar putea să cadă sub dominația lor. Biciuții de furtunile și vînturile mării, ca să ajungă aici, strămoșii ne-au lăsat moș-tenire mîndrele noastre cetăți. Nu sîntem vrednici să le păstrăm? Se opri, un nod i se urcase în gît, apoi, continuă mai liniștit:

— Numai șeful de triburi gete de pe Argeșis ne poate ajuta. De ei se tem romanii, fiindcă geții sînt mulți și puternici și nimic nu-i înfricoșează. Sînt apărați de Istru, hotar greu de trecut, și de munții lor, nepătrunse cetăți de apărare.

Acornion ascolta.

— Vei pleca, fiule, la Argedava, ca trimis al cetății noastre. Te vor însoți Theodoros și Epicrates. Veți lua cu voi și pe sclavul nostru, Daos. E om de credință. Va va fi tălmaci. Dacă socoți, îl poți lua și pe Daizo. Văd că v-ați și împrietenit. Îmi place și mie tinărul acesta. E ager și voinic și vorbește limba noastră; un tinăr de nădejde care va va fi de folos. Anii mei batrîni îmi spun că n-ar putea trăda. Ce zici, Acornion?

— Cînd trebuie să plecăm, tată?

Era atît de neașteptată vestea! I se părea că anii lui tineri se terminaseră în acea clipă și că trece deodată un prag, spre o altă viață, cu umerii împovărați de griji. Tatăl său nu trebuia să înțeleagă lucrul acesta, așa că întrebarea lui fusese liniștită și sigură.

— Chiar mîine, îi răspunse Dionysios. Și vreau să vă mai spun ceva: Vă îmbrăcați ca niște negustori. Comandantul pazei din cetatea noastră ne dă cîțiva oameni care să vă însoțească pînă la Istros. Drumurile nu sînt chiar prea sigure. Numele meu o să fie de ajuns ca să fiți lăsați să treceți fluviul. Dacă apele au crescut, îmbarcați-vă pe luntri. E mai sigur și pentru voi și pentru mărfuri. Nu-ți dau nici un pergament. De azi înainte, vei fi solul cetății Dionysopolis, și nu trimisul meu. Trebuie să te folosești de toată înțelepciunea și agerimea minții tale, la nevoie să știi să te pleci, dar fără să calci în picioare mindria noastră, să îți bini mînto toate sfaturile mele, ca să primim ajutorul de care are nevoie cetatea noastră. Nu uita darurile. Ca toate femeile, soțiile și ficele căpeteniilor gete iubesc podoabele. Ia din caseta cea mare mărele, colane, brățări, multe fi-bule, cele mai frumoase din cîte avem. Pentru șeful de trib am pregătit o pereche de „cnemide” de bronz. Le-am cumpărat de la un cavaler scit, la Olbia. Pe aplice au doi dra-goni frumoși. Mai am un coif cu creastă și o spadă cu două tășuri, aduse de un negustor din Pola. Mi-ar fi plăcut și mie să le păstrez. Dar acum, sînt mai de folos cetății. Principele get este un luptător și are mai multă nevoie de ele. Se opri. Vorbea întretăiat, luptîndu-se să-și ascundă durerea. Mergi cu bine, fiule. Zeul Dionysos să ne ocrotească ca și pînă acum. Mîine, în zori, veți fi în drum spre Abrit-tos; de acolo vă veți îndrepta spre Istros. Paznicul de pe mica insulă vă va urca în „monoxile” cu care veți trece fluviul și veți pătrunde în apele Argesisului. Dionysios își îmbrățișa fiul și se retrase la fereastră. Glasul începuse să-i tremure și ochii îi erau împăienjeniți. Nu voia să se observe acest lucru.

Cărțile mergeau la pas, ca să nu atragă atenția altor călători. Avură norocul să nu întâlnească în cale decît doi călăreți și o căruță trasă de doi cai rebeși.

Se lăsa noaptea. Marea rămăsese în urmă și stepa se întindea, prăfoasă, în dreapta și în stînga. „Cît o mai fi pîna la Istru?” se întrebau. Acornion stătea lîngă vizitiu. Drumul i se

părea fără sfârșit. Soarele puternic încălzise pînza coviltirului și înăuntru aerul era înăbușitor.
Se apropiau de un pîlc de salcîmi. I se păru lui Acornion sau...? După un copac se mișcă ceva. Atinse mîna vizitiului:
— Vezi ceva?
— Ce să văd? zise acesta.
N-apucă să termine vorba și, de după copaci, se iviră trei oameni călări cu săbii în mină.
Din spate, Daos șopti:
— „Latronii!”
Acornion nu înțelese. Daos strigă către vizitiu:
— Mai repede!
Acesta biciui caii. Străinii se opriseră din mers și așteptau căruțele. Se așezaseră în flanc, cu săbiile trase, lipite de soldul drept.
Acornion nu știa ce-ar fi trebuit să facă. Totuși nu-și pierdu cumpătul. O săgeată zbură prin aer și unul din străinii care le ațineau calea se prăbuși. „Cine trăsese?” Acornion întoarse capul. Daizo, care mergea în rînd cu el, călare, slobozise săgeata. Încă una și călărețul se răsuci pe o rîină, în timp ce calul o luă la fugă.
Cu săbiile de-a curmezișul, cei doi străini rămași în viață înaintau spre ei în galop. Acornion pricepu că aceștia țintesc spre vizitu. Înaintînd cu viteză, el ar fi fost despicat, din mers, de tăișul săbiilor, cu care latronii le ațineau calea. Dar vizitiul struni atît de neașteptat caii, încît, de durere, ei mușcară zăbalele pînă la sînge, ridicîndu-se pe picioarele dîndărăt, în acea clipa, el sări din căruță. Străinii erau nedumeriți. Lăsîndu-se pe genunchi vizitiul se furișă la repezeală prin spatele căruței. Pentru o clipă, latronii îl pierdură din vedere.
Se aflau acum la eițiva pași de căruță. Înaintînd neobservat de ei, vizitiul reteză cu sabia încovoiață piciorul calului unui latron. Calul se prăbuși și, în cădere, îl azvîrli pe călăreț pe o muche de stîncă, de care se lovi cu țeasta.
Cel de-al treilea se repezi, cu sabia, spre Daos. Dar și Daos avea la el o sabie încovoiață. Cu toate că era mai scurtă decît sabia tilharului, Daos lovi cu atîta putere, încît o îndoi pe a latronului. Cu mîinile goale ridicate în aer, acesta se repezi asupra lui Daos. Reuși să-i smulgă „sica” și o ridică să-l lovească. Săgeata lui Daizo fu însă mai iute, nimerînd gîtlejul tilharului, care se prăbuși, cu bregata șiroind de sînge.
Pentru înțiași dată Acornion lua parte la o astfel de încăierare.
Taceau cu toții și își ștergeau frunțile de sudoare și de sîngele care se mai prelingea din cîte o zgîrietură. Acornion îl întrebă pe Daos:
— Cine au fost ăștia? „Latroni” parcă i-ați numit?
— Nu întotdeauna latronii sînt hoți de drumul mare, cum se crede de obicei, stapîne. Cei mai mulți au fost oameni

liberi. Cotropindu-le satele, cei rămași în viață au fost duși de
romani în robie. Nici un trac nu poate îndura lanțul și cnutul!
Unii au izbutit să fugă, luînd drumul codrilor, pe poteci
neumbrate. Au fost urmăriți și hăituiți ca fiarele, pentru
nelegiuiri pe care nici nu le făptuiseră. Îndîrjirea lor a
crescut; răzvrătiți și infomețați, au început să prade, minăți
de dorul de răzbunare.

Acornion asculta cu
atenție. Daos continuă:
— Cînd romanii au
pătruns în munții
Rhodope, necălcați
pînă atunci de picior
de cotropitor, tracii s-
au împotrivit cu săl-
băticie. Luptau cu atîta
îndîrjire, că le-a
trebuit romanilor
aproape un secol ca
să-i supună. Pe cei mai
îndîrjiți i-au luat în
robie. Printre ei era și
Spartacus, un tînăr

trac de neam nobil.
Zvelt, cu părul blond și
lung, și ochi albaștri.
Bine făcut la trup,
cuprindea în brațe un
copac din pădurea
Rhodopilor și îl
smulgea din pământ,
cu rădăcini cu tot.
Frumos, ca un zeu. Am
cunoscut la
Dionysopolis un sclav
care îl întâlnise la
Capua, un oraș din
sudul Italiei. Fusese
adus în orașul acela,
unde se afla o școală
de gladiatori. Grozav
le plăceau romanilor

luptele de gladiatori,
îa care, sclavi voinici și
puternici erau siliți să
se bată între ei, ca
fiarele, pe viață și pe
moarte, pînă se
ucideau unul pe
celălalt. Sîngele cald
care țîșnea din pieptul
sau din măruntaiele
luptătorilor îi
îneebunea de plăcere
pe spectatori. Fiecare
conducător de oaste
romană, după o
izbîndă în luptă, era
îndatorat să dea
poporului astfel de
lupte. Circurile erau

pline de oameni lacomi
să vadă sângele
curgînd în valuri. Așa a
făcut și dictatorul
Lucius Cornelius Sylla,
cuceritorul țărilor din
munții Rhodope.
Spartacus a uimit pe
romani prin vitejia și
curajul său nemaivăzut
pînă atunci. În timpul
uneia din lupte, a fost
obligat să înfrunte, de
unul singur, alți șapte
gladiatori. Pe toți i-a
doborât. Ultimul dintre
ei, rănit de moarte,
zăcea la picioarele lui.
Spartacus l-a cruțat.

Era sclav ca și el, deși
de alt neam. Îi era
destul că-l învinsese.
Uimit de vitejia lui,
guvernatorul Sylla l-a
răsplătit dăruindu-i
libertatea. Spartacus a
început atunci să
adune în jurul său pe
sclavii Romei. A strâns
o armată numeroasă.
Avea un cap limpede și
ager, ca un comandant
încercat. Oamenii de
toate neamurile îl
urmau orbește. A
câștigat câteva lupte,
împotriva unor armate
conduse de cei mai

buni generali romani.
I-a uimit prin felul cum
organizase pe sclavi,
într-o armată tot atît
de disciplinată ca şi
legiunile romane.
Pregătea asaltul
asupra Romei. Romanii
erau înspăimîntaţi. Au
trimis împotriva
armatei lui Spartacus
zece legiuni înarmate
pînă în dinţi, conduse
de Marcus Licinius
Crassus. Mulţi au
căzut în încăierare şi
dintre romani şi dintre
sclavi. În lupta de lîngă
rîul Bradanus, pradă

unei trădări, a căzut și
Spartacus. Trupul lui
n-a mai putut fi găsit
printre cei uciși.
Romanii nu s-au putut
mândri să-l poarte ca
trofeu în forul de la
Roma. Nimeni și
niciodată nu l-a mai
găsit. A murit fără să-
și îndeplinească visul:
dezrobirea tracilor și a
celorlalte popoare
cotropite de romani,
împotriva cărora
luptase împreună cu
sclavii lui. Vestea a
ajuns ca fulgerul și în
munții Rhodope. Bessii

nu s-au înspăi- mîntat
și au continuat sa-i
hărțuiască mai tare pe
romani. Se îndîrjiseră
auzind că sclavii
capturați de Marcus
Licinius Crassus au
fost răstigniți pe cruci
înșirate de-a lungul
Viei Appia, calea cea
lungă care leagă
Capua de Roma..

.Cei din căruță tăcură deodată, ca și cum toate cele auzite îi obosise fără seamăn. Daos își șterse fruntea de sudoare și ochii parcă i se lipeau de somn... Numai gândurile lui Aconion nu aveau astîmpăr... Nu auzise pînă acum astfel de povești... Copilărise fără griji, în palatul lui Dionysopolis. Apoi începuse să umble pe mare, ca toți străbunii lui, negustori și corăbieri veniți din îndepărtata Heliada, pe țărmurile Pontului Euxin. îi plăcea să privească pregătirile dinaintea plecării. Oamenii încărcau corăbiile tatălui său. Uneori le însoțea și ei spre orașele grecești.

Porneau la începuturile primăverii, pe la mijlocul lunii „eu- kleos”. Apele începeau să se dezghețe, se topeau zăpezile și bătea un vînt cald, prielnic corăbierilor. Poposeau la Me- sambria și mai adesea la Apollonia, ultimul port grecesc de pe țărmul Pontului Euxin. Prin „Strîmtori”, intrau în Pro- pontida, o mare mică, mai mult lungă și îngustă. Ieșeau prin strîmtoarea fecioarei Helle, aflată la celălalt capăt. De acolo pătrundeau în marea Myrtului.

Zefirul le bătea în față. Lă- sînd în dreapta marea Tracilor, care scălda coastele, se îndreptau spre Atena. Alteori, mergeau de-a dreptul la Milet, pe coasta Asiei Mici, orașul de unde veniseră primii corăbieri greci la Dionysopolis. Erau așteptați cu nerăbdare în port. La descărcare, forfota era și mai mare. Negustori, sclavi, mijlocitori, se împulzeau în jurul corăbilor, se imbrînceau, se strigau cu glas tare sau se luau la harță. Unii se certau între ei, se tocneau și nici bățile nu lipseau. Fiecare aștepta să-i pice ceva din corăbiile încărcate cu adevărate bogății.

Apoi Acornion hoinărea prin oraș. Templele și palatele erau lucrate din marmură albă, ca spuma mării. Coloanele înalte și statuile zeilor le făceau și mai zvelte. Prin parcuri și grădini erau arbuști și copaci cu frunze lucioase. Privea cu în- cîntare imbrăcămintea bogată și aleasă a femeilor și bărbaților. În piețele publice îl amețea forfota. La Atena a fost cu tatăl său la un teatru. Era prima oară cînd vedea așa ceva. Multă vreme după aceea își amintea de „Medeea” lui Euripide. îi plăcuse mai cu seamă un actor. Juca pe Creon, tatăl Creusei, cu care s-a căsătorit Iason, după ce furase lîna berbecului de aur din țara „Colhilor”, despre care cei vechi spuneau că se află la nordul Pontului Euxin. Avea un glas de tunet cînd vorbea Medeei, care-l iubea pe Iason.

Parcă îl aude și acum.

„De omul minios — femeie sau bărbat — ușor te poți păzi —, dar nu de un viclean tăcut. Acum să pleci! Nici un cuvînt mai mult!”

Căruța mergea destul de încet. Era noapte și-n legănatul ei, gîndurile lui Acornion se depănau mai departe... Tatăl său l-a dat apoi la școala de la Cyzic, pe țărmul Propontidei. Dascăli renumiți îi tălmăciseră înțelepciunea filozofilor din Milet: Tales, Anaximandru, Anaximene. Studiasse și matema- ticile, apoi știința mișcării astrelor și tot acolo făcuse numeroase exerciții de întărire a corpului. 3 — Daizo și feciorii săi... Toți au adormit. Chiar și vizitiul moțăie, și dacă friul n-ar fi ținut de un piron, ar putea chiar să-l scape din mîini. Nici copitele calului lui Daizo nu se mai aud. Zgomotul lor se înăbușe în nisipul umed. Acornion a hotărît să rămînă treaz toată noaptea. Ceilalți au mai multă nevoie de somn ca el. Pe el îl chinuie gîndurile... Trebuie acum să ia de pe umerii tatălui său, care a început să încărunțească, grijile conducerii cetății. Cînd era plecat cu corăbiile, i se părea neînchipuit de departe Dionysopolisul și marea cea furtunoasă, zăpezile iernilor gete și înghețul de pe țărmul Pontului. La Milet, apa mării era albastră și lîmpede, cerul mereu senin și soarele cald și strălucitor. La întoarcere însă, abia aștepta să ajungă acasă, în cetatea în care se născuse și copilărise, să-l regăsească pe tatăl său, palatul și grădina lor. Acornion era mîndru că strămoșii lui, prin muncă și luptă cu marea, izbutiseră să aducă un colțisor din Hellada pe țărmurile gete ale Pontului Euxin.

Drumul pe apă scurta, parcă, timpul. Și la întoarcere corăbiile erau pline de mărfuri și înaintau greu, luptându-se cu valurile. Din toate părțile, numai apă...

... Au ajuns la Abrittus dimineața. Poposiră câteva ceasuri, odihnind și hrănind caii. Acornion ațipi la umbra unui salcîm. Cînd sulitele soarelui de foc începură să coboare pieziș spre asfințit, porniră din nou la drum. Se îndreptau spre Istru și abia după miezul celei de-a doua nopți, începură să simtă mirosul acela atît de cunoscut oamenilor care cutreieră apele.

Dimineața erau în fața micului ostrov de pe Istru. Apa fluviului scliepa în soare și un vînt ușor ridica mici vălu-rele. Apele Argesisului erau umflate. Porniră în susul rîului, pe luntri, și alunecau acum, ușor, spre Argedava.

Cel mai fericit era Daos, sclavul, care părăsise de mult pămîntul Geției și acum se întorcea ca om liber. Privea cu nesaț cîmpul verde, se apleca și plimba mîna pe apa Argesisului și nu-i venea să creadă că a mai trăit să vadă locurile pe unde se zbenzise în copilărie. Se apropiau de Argedava. În dreapta și în stînga, codrii deși, cu copaci înalți de nu le zăreau vîrfurile, mărgineau de o parte și de alta lunca rîului. Apa strălucea în soare, cu scipiri de argint. Daos îl lămurii pe Acornion că, în limba lor, numele apei înseamnă albul, luminosul, argintul — Argesis.

Și deodată, se ivi un luminîș. Lunca rîului se lărgea pînă departe, presărată ici și colo de bălți și lacuri. Malul stîng, cum mergeau în susul apei, era mai înalt și pe un pînten de deal se zăreau casele albe ale cetății, iar în fund, acolo unde rîpa cobora pieptișă spre rîu, ca un zid natural de apărare, se înălța locuința căpeteniei de triburi unite, „dava” de pe Argesis. De departe, se zărea acoperișul de țiglă în două ape, după modelul locuințelor grecești.

Căpetenia uniunii de triburi, un bărbat înalt și bine făcut, le ieși în întîmpinare, în capul scărilor de lemn. Două fete tinere, îmbrăcate în cămăși lungi, albe, strînse cu cîngători, purtau o tavă mare de argint, pe care se afla o piine aurie și un pumn de sare grunjoasă.

— Fiți bine-veniți la noi, soli ai lui Dionysios! Oare nu ești chiar fiul lui?

— Da, chiar eu, răspunse Acornion. Tatăl meu mi-a încredințat, de aici înainte, soarta cetății noastre.

Căpeteniei triburilor unite îi plăcu răspunsul tînărului. Deși părea un om aspru și întunecat, îl îmbrățișă cu căldură pe Acornion și fața i se lumină de un zîmbet reținut.

— încă o dată, fiți bine-veniți pe pămîntul nostru, soli ai cetății de pe malul Pontului Euxin. După obiceiul nostru străbun, gustați din roadele pămîntului nostru, cu care ne blagoslovește Zalmoxis, stăpin al cerului și al pămîntului acesta îmbelșugat.

El frânse în două piinea rumenă și tinerele fete trecură cu tava de argint prin fața fiecăruia dintre soli.

Servitorii duseră în grajd caii oaspeților.

— Dar, poftiți înăuntru. Este foarte cald și v-o fi și foame și sete.

— Mai mult sete, decît foame, deocamdată, spuse unul dintre ei.

Principele îl recunoscu:

— Iată-te din nou la noi, Theodoros! Cîți ani au trecut de cînd nu ne-am văzut? Îți mai amintești de vînătoarea din munți, de la Cetățuie? Era și tatăl tău Acornion. Mi-aduc aminte ce spaimă am tras cînd ne-a ieșit, pe neașteptate, în cale, zimbrul și calul tău s-a ridicat pe amîndouă picioarele! Amîndoi zîmbiră. Servitorii aduseră pe masa rotundă pahare de argint și o amforă.

— Acum să bem! în sănătatea tuturor! Mai întii din vinul nostru. Pe coastele însorite ale dealurilor, bobul de strugure capătă dulceață de miere și seva pămîntului. Avem timp și pentru vinul de Chios sau de Rhodos, pe care nu mă îndoiesc că l-ai adus cu voi.

Rînd pe rînd, pe masa mare apăru un miel întreg, copt în spuză, pești de apă dulce în saramură, și melci fierți cu verdeață multă. Pe tipsile de argint erau așezate, în maldăre cu virf, mere și pere, chiar și struguri. Erau culeși de cu toamnă și păstrați în podurile locuințelor. Boabele

1 principele
stăpînelor de
Rhodos.

se încrețiseră și căpătaseră dulceața

Pe un taler erau așezați faguri aurii de miere.

După ce se ospătară bine, șeful tribului le spuse:

— Să trecem în camera de-alături. Acolo vom sta la chibzuială.

Căpetenia getă aflase că generalul Varro Lucullus înfrîn- sese pînă la urmă rezistența triburilor trace a bessilor și moesilor, și obținînd din partea cetăților Apollonia, Mesambria, Callatis, Tomis și Histria recunoașterea puterii Romei, litoralul Pontului Euxin era acum controlat de romani, care brăzdau de la un capăt la celălalt tînutul dintre Istru și mare, astfel că din zvonurile care-i ajungeau la ureche, nu era greu să priceapă că romanii vor încerca să pună stăpînire pe acel pămînt, de unde să ajungă mai ușor în inima tînuturilor geto- dace.

Cererea de ajutor a tracilor îi sosise prea tîrziu. Nu mai avusese timp să-și pregătească oștenii. Romanii înaintau grăbiți spre Sciția Mică. Pentru ca oastea getă să ajungă acolo, trebuia să treacă Istrul, încărcarea pedestrimii pe lunturi ar fi durat prea mult, iar călărimea nu putea trece apele fluviului decît iarna, cînd gheața îl transforma într-un pod natural. Își dădu seama, din prima clipă, de ce își trimisese Dionysios solii. Il bucura lucrul acesta. Dionysopolisul știa de la cine

poate aștepta ajutor și nu se alăturase celorlalte cinci cetăți care încheiaseră tratatul de alianță cu Roma. Vechiul său prieten nu-l trădase. „Nu mă așteptam ca Dionysios să fie în același timp și un bun strateg”, gândi el.

— Și ce dorește cetatea voastră de la mine? îl întreabă principele get pe Acornion.

— Ne apasă greu tributul, principe. Tezaurul cetății este aproape gol. Trezoreria de la Cyzic nu mai are încredere să ne trimeadă monedele lor, care au cea mai mare trecere printre negustorii greci. Pontul Euxin este controlat de romani și corăbiile noastre nu mai sînt în siguranță.

— Știu, răspunse căpetenia getă.

— Aceasta nu-i decît începutul, mai spuse Acornion. Romanii vor să-și întărească granița de-a lungul Istrului și rîvnesc deopotrivă și la bogățiile voastre.

— O știu prea bine, răspunse posomorit principele.

— Numai voi ne puteți veni în ajutor!

Principelui îi plăcu rugămintea demnă a tînărului.

— Și noi trebuie să ne apărăm, în același timp, îi răspunse.

— Atunci?...

— Mergi, Acornion și tu Theodoros și voi ceilalți și spuneți-i lui Dionysios și arhonților cetății că nu vă părăsim. Interesele noastre sînt aceleași. Dar trebuie să așteptăm timpul potrivit pentru a lovi. Trebuie, mai ales, să pregătim bine lovitură. Se opri o clipă. Răspunsul trebuia chibzuit, căci însemna o chezășie.

Sub liniștea înșelătoare cu care solii îl ascultau, cu greu se putea ghici nerăbdarea de a auzi hotărîrea principelui. De răspunsul lui atîrna soarta cetății lor, a tuturor cetăților de la Pontul Euxin.

— Vă dezleg de tribut și de orice obligație, vorbi principele. Negustorii voștri vor circula liberi, ca și pînă acum, sub paza noastră, pînă în inima Daciei. Vă puteți bizui și de aici înainte pe noi, fără teamă și fără îndoială. Va cer însă un lucru. Fiți cinstiți cu mine cum sînt și eu cu voi. Și luați aminte: Scitia Mică e plină de spioni și trădători. S-au adunat acolo neamuri de tot felul. Pescutori în apă tulbure. Desgrece-am vorbit aici, numai noi trebuie să avem cunoștință. Nu mă feresc de tine, Daos. De aceea te-am și lăsat să rămii cu noi. Să auzi bine toate cîte am vorbit. Ne-am luat un legămînt și obișnuim să ni-l ținem. Tu o știi prea bine, doar ești de-ai noștri.

Toți îl ascultau neclintii.

— Vă cer însă și eu un sprijin. Trebuie să pregătesc o oaste bine înarmată, ca să țină piept romanilor. Vreau să sporesc numărul oștenilor. Îmi trebuie arme din fier bun: săbii și lănci, armuri și căști, platoșe de zale, cnemide, cît de multe. Am nevoie și de constructori, ca să întăresc cetățile și să ridic altele noi, meșteri buni în lemn și piatră. Trebuie să

pregătiți corăbii și huntri. Deocamdată, nu avem poduri.
Trecerea Istrului nu-i ușoară, pe orice vreme.
În timp ce vorbea, solii îl priveau neclintii, întipărindu-și bine
în minte fiecare cuvânt al lui. Nu era treabă ușoară, dar dacă
așa trebuie, așa vor face.
— Așteptați în liniște clipa când voi da semnalul luptei.
Nu vă descurajați. Geții sînt mulți și viteji. Am însă nevoie de
timp să adun laolaltă toată suflarea triburilor noastre. Nu
prea mult timp. Mergeți cu bine și duceți din partea mea, lui
Dionysios, gânduri bune și dragoste prietenească.
Solii se înclinară și se pregăteau să plece. Principele îi opri:
— Uitam ceva: am nevoie pentru treburile de conducere
de cîțiva scribi pricepuți și de tălmaci, care să știe grecește și
să cunoască și limba Romei. Iar pentru fiul meu, aș dori cîțiva
dascăli. Mi-ar place să învețe știință înaltă, limba greacă și
limba Romei.
În timp ce vorbea, ochii lui priveau stăruitor pe Daizo.
— Îmi place tare mult traciul acesta. Îi citesc în ochi cin-
stea. Cît despre bărbăția lui, nu m-aș da în lături să-l las să se
ia la trîntă cu un zimbru de-al nostru. Mi l-ai lăsa mie,
Acornion? Am nevoie de un om ager, cinstit și priceput, care
să conducă treburile palatului. Mai tirziu; deocamdată, în-
struiște-l. Ce zici?
— Voia înălțimii tale e și voia noastră.
— Să se obișnuiască mai întîi cu gîndul, spuse principele.
N-aș vrea împotriva voinței lui.
Pe Daizo îl urmări mult timp vorba principelui. Era ceva atît
de neașteptat, ca un trîznet din senin. Să ia din nou drumul
depărtărilor? Se obișnuise la Dionysopolis, în casa lui
Acornion; ținea la Criciro, prietenul lui celt și la bă- trînul
Athenades. Era fermecat de nemărginirea albastră a mării
și... de la o vreme se gîndea tot mai des la tînașa sclavă din
casa lui Dionysios. Ochii ei negri și adînci îl urmăreau și zi și
noapte. Dar, undeva, în adîncul sufletului, geții aceștia pe
care abia îi cunoscuse amintiseră lui Daizo de copilăria lui pe
crestele Haemusului, de tatăl și de mama lui, de vecini și
prieten, de toată nenorocirea care se abătuse atunci asupra
lor. Vorbeau aproape aceeași limbă ca ei, se îmbrăcau și
trăiau la fel. Daos îi spusese că și unii și alții se trag din
aceiași neam mare al tracilor. Nu mai știa ce să creadă...
Pleca nehotărît, împreună cu ceilalți, înapoi la Dionysopolis.

III. Pribeag în țara sa

Trecuse vreme de la venirea lui Acornion la Argedava. În
timpul unei nopți geroase, cînd fluviul Dunar, înghețat boc-
nă, se făcuse pod de gheață, principele, însoțit de un pîlc de
oșteni credincioși, trecu fulgător pe malul celălalt.
Aflase, prin iscoade, că romanii se pregătesc să înainteze
spre Abrittus, care se găsea pe malul drept al fluviului.
De mult se gîndise să construiască el o „dăvă” puternică, la
gurile Argesisului. Negustorii greci aveau acolo un „slon”,

unde își lăsau în păstrare mărfurile, cu care porneau apoi în luntri, pe Argesis.

Era un loc prielnic de pază a malurilor fluviului și, totodată, drumul cel mai scurt spre cetatea sa de reședință.

Mulți negustori îi făgăduiseră meșteri constructori cu faimă. Ar fi devenit mai lesnicioase și legăturile cu cetățile grecești de pe malul Pontului Euxin, lucru care nu putea fi decît folositor pentru geți.

Mergea, în fruntea celorlalți, călare pe calul său favorit, acoperit cu o cergă groasă, pe care chiciura se prinsese în turturi. Căciula de oaie brumărie și-o trăsese pînă peste sprîncene. Copitele cailor erau înfășurate în fișii de piele, ca să nu alunece pe gheată.

Se apropiau de Abrittus, cînd o săgeată, venită ca din senin, îi străpunsese cojocul gros de oaie. Din spate, nu se simțise nici o mișcare. Pe zăpadă nici o urmă de pași. Să fi fost urmăriți? Nu auzise nici cel mai mic zgomot. Numai cineva care aflase planul tănuit de principe cu cîțiva supuși credincioși și aflase drumul pe care aveau să-l apuce îi putuse urmări, așteptîndu-i, ascuns după vreun dîmb sau în spatele unei mobile.

Călăreții descălecară și îngenunchiară în jurul principelui. Mai răsufă încă. Cîțiva se împrăștiară prin apropiere. Cît puteau cuprinde cu privirea omătul acoperise totul. Ningea fără încetare. Chiar și urmele pașilor lor erau repede acoperite. Viscolul îi izbea în ochi, îi răsucea în toate părțile și frigul îi pătrundea pînă la oase. Nu găsiră nimic și se întoarseră.

Îi suiră pe principe pe cal și făcură cale întoarsă spre Argedava...

Chinuitoar a fost drumul la întoarcere. Căii mergeau anevoie prin zăpada care le ajungea pînă la genunchi. Trupul principelui atîrna greu și calul care-l ducea mergea la pas, scoțînd aburi groși pe nări. La răstimpuri trebuiau să-l schimbe cu un altul. Se schimba și călărețul care obosea și el țînd cu o mînă friul iar cu cealaltă sprijinînd trupul celui mort, pînă cînd degetele îi amorteau.

Nimeni nu scotea o vorbă. Se așternuse o liniște grea, apăsătoare. Zăpada și viscolul îi înfiora și doar gîndurile le umblau în voie: „Ce va urma după aceasta?”

Drumul spre cetate șerpuia de-a lungul rîpei Argesisului. Trecerea peste șanțurile de apărare se făcea pe două podețe de lemn, care, în caz de primejdie din partea dușmanilor, erau repede sfărîmate.

Trecuse de miezul celei de-a doua nopți, o noapte întunecoasă și tristă.

Călăreții care se apropiau de poarta cetății, ducînd pe cal trupul înghețat al principelui, aveau inima grea. Mergeau abătuți, într-o tăcere pe care liniștea nopții o făcea și mai apăsătoare, de parcă și-ar fi căutat o vină în lovitura năpraznică ce se abătuse asupra tuturor.

La poarta cetății coborîră de pe cai. Doi dintre ei luară pe brațe pe principele prefăcut într-un sloi de gheață, pe care abia îl puteau duce. Fulgii mari care nu încetau să cadă de sus îi acopereau trupul, ca un giulgiu alb și lucitor. Bătură la poarta cetății. Străjerul, care îi recunoscuse îndată, era somnoros și înfrigurat. El dădu în lături poarta grea. Când îl văzu intrînd, rămase înmărmurit. Descălecase și mergeau cu greu, ducînd caii de căpăstru. Podețul de lemn scrișea prelung sub pașii lor și ai cailor.

Îl treziră mai întîi pe Daizo. Erau cîțiva ani de cînd se hotărîse să vină la Argedava și devenise cel mai devotat slujitor al principelui mort, care îl numise supraveghetor al treburilor palatului.

Geții îi spuneau ca în limba lor – Daizus.

Sculat din somn, stă nedumerit în pragul ușii palatului. Nu înțelegea nimic. În sufletul său parcă se rupea ceva. Se dezmetici din buimăceală și spuse călăreților, arătînd cu mina spre sanctuar:

— Acolo îl ducem!

Îl așezară pe o masă lungă.

— Aprindeți sfeșnicele, mai spuse Daizo.

Unul cite unul, slujitorii intrau călcînd în virful picioarelor. Femeile plîngeau. El spuse celei mai bătrîne dintre ele:

— Mirodeniile!...

Rășina de brad, aloe și smîrnă presărate pe cărbunii aprinși, aduși în cănițe de lut cu două torți, împrăstiau în sanctuar o ceață subțire, cu miros amețitor, care învălura totul.

Trupul principelui începea să se dezghețe. Apa picura de o parte și de alta a mesei pe care fusese întins, și de sub poșghita de gheață se arăta obrazul său liniștit, afîi de liniștit, încît părea că se înalță ușor, odată cu fumul de rășină și smîrnă, spre cerurile lui Zalmoxis.

Cînd ușa sanctuarului se deschise și intră Dusia, toți se dădură în lături. Abia avusese timp să-și tragă pe cap un văl, care-i înfășură părul și grumazul.

Văzînd trupul înțepenit al soțului ei, înmărmuri.

Făcu cîțiva pași și se opri.

Îngenunchea la căpățul principelui, fiul lui, Burebista, cu capul sprijinit în palme, nici n-o simți. Dusia nu mai semăna cu o ființă omenească. Buzele nu-i tremurau. Trupul nu avea nici o tresărire. Nici pleoapele nu le mai mișca. Ochii mari, negri, erau țințiți asupra principelui. Înțepenise acolo, în mijlocul sanctuarului, ca o stană de piatră.

La cîțiva pași în urma ei, Daizo și Azida, bătrîna doică a fiicei lor, Andrada, nu o scăpau din ochi.

Noaptea trecu greu. Tăcerea adîncă era străbătută din cînd în cînd de cîte o răbufnătură de vînt, care venea de afară, ca un bocet îndepărtat.

Nu se luminase bine de ziua și Dinibales, principele tribului vecin, de pe valea riului Buseus, intră în cetate. După spumele groase care se prelingeau din botul calului și după broboanele mari de sudoare care-i udau crupele, se vedea că Dinibales venise tot într-o goană, stringind sălbatec friul. Zăbala cu două fiare, dintre care una îi trecea prin gură, iar cealaltă pe sub falca de jos, înnebunise calul. Tot atât de nădușit ca și animalul era și stăpînul. De la poartă se îndreptă, aproape fugind, spre sanctuar, unde văzuse lumina aprinsă. Pe masa din mijloc sta întins trupul căpeteniei triburilor unite din valea Argeșului. Din absidă, unde se afla altarul, se ridica fumul aromitor de mirodenii. Dinibales încercă să cuprindă totul, dintr-o privire. În spatele unui stîlp, i se păru că zărește un chip omenesc. Lipită de el, o femeie cernită privea nemîșcată, urmărind roto-coalele de fum, care se ridicau tot mai sus, mai sus...

La apropierea lui Dinibales, ea întoarse încet capul. Acesta se plecă în fața ei:

— Îmi pare rău, Dusia, îmi pare tare rău. Soțul tău a fost un viteaz. Zalmoxis însă a vrut să-l cheme la el. A fost voia zeului, mai repetă el odată. Eu sînt cel mai îndreptățit să mă urc pe tronul soțului tău. Pe băiat îl voi lua în grija mea. Trebuie să mă ajuti, Dusia. Să aveți încredere în mine. Veți putea rămîne și voi la Argedava. Aici îmi voi muta și eu reședința.

— Dar Madacos? întrebă cu voce atît de stînsă Dusia, încît abia se înțelegea ce spune. După orînduirile noastre el trebuie să-i urmeze, la conducere, soțului meu. Îi este nepot de frate și cel mai mare dintre toți. E destoinic și viteaz. I-a fost soțului meu nu numai sfetnic și ajutor, ci un adevărat frate.

— Da, văr îi sînt și eu, dar Madacos... Madacos... Dinibales încerca să găsească cuvintele cele mai potrivite care să-i ascundă gîndurile viclene, Madacos va deveni solul meu. E priceput în a lega prietenii și alianțe. Va fi cel mai apropiat ajutor al meu la conducerea uniunii de triburi. Acum, mai mult ca oricînd, avem nevoie să legăm prietenii; cu celelalte triburi, cu vecinii, cu cetățile grecești de pe malul Pontului și el este cel mai potrivit pentru astfel de treburi... Dinibales vorbea fără să se oprească. Dusia, nu mai putea să-l asculte. Pentru ea, toate se lămuriseră dintr-o dată. Îi ghicea toate planurile și în mintea ei, tulburată de durere, străfulgeră gîndul: „El mi-a ucis soțul!”

Sleită de puteri, mai gâsi forța să-i răspundă cu o voce care venea, parcă, din altă lume:

— De ce te amesteci, Dinibales, în treburile noastre? Sfatul uniunii nu te vrea pe tine, conducător. Vor pune la vot alegerea noului șef.

— Te-nșeli, Dusia. Tocmai sfatul triburilor a trimis după

Dinibales mințea, dar Dusia știa că printre cei din sfat se mai găseau și lași și trădători.

— Eu plec de la Argedava, spuse ea. Ochii îi scăpărau de ură. Durerea îi împietrise figura și ochii ei mari păreau și mai negri. Zăbranicul de pe cap îi alunecase și părul i se revărsase pe umeri. Eu plec de la Argedava, dar o să ne mai întâlnim, Dinibales.

— Unde ți-e fiul, Dusia? se dumeri, de-abia atunci, acesta. Privi în jurul său și printre cei care-l înconjurau, nu-l zări pe fiul celui ucis.

— Burebista e acum departe! răspunse Dusia.

— Ce vrei să spui? Nu înțeleg. Te iau zălog pînă vom da de el.

— N-ai ce să faci cu mine Dinibales. Și nici nu te vei atinge de mine vie. Și, scoțînd-și de pe degetul mijlociu al mîinii stîngi un inel de aur în formă de șarpe, deschise cu repeziune un căpăcel și sorbi o boabă, ca un strop de rouă. Trupul ei se înclăștă de coloana din absidă, ca și cum ar fi vrut să rămîie acolo, ca o Erinie care așteaptă răzbunarea. În clipa aceea pe ușă intra Daizo. Înțelese totul numaidecît.

— Unde e Burebista? Dinibales înaintă cîțiva pași spre el, în-cercînd să-l înghesuie spre una din coloane. Daizo nici nu se clinti. Parcă ar fi fost de cremene. Era înalt și vînjos și toate cîte se întimplaseră în seara aceea l-ar fi putut face să-l sfarme, dintr-o singură mișcare, pe Dinibales. Dar se stăpîni. Ascultase totul la ușă, așa că îi răspunse și el ca și Dusia:

— Burebista este acum departe!...

— Legați-l, strigă, spumegînd de furie, Dinibales. O să-l facem noi să vorbească. Se întoarse către doi tineri care veneau în urma lui: Ithazis, Burtzitines, încălecați și porniți în căutarea lui! Pe valea Argesisului, spre munți! Acolo se ascunde!

În clipa cînd Dinibales întorsese capul spre cei doi tineri, Daizo se răsuci pe călcîie, izbi ușa cu umărul și, trăgîndu-l de mîină pe Burebista care asculta la ușă, o luă la fugă pe un coridor lung, al cărui capăt ducea în spatele cetății. Își făcură vînt prin ușa care închidea la capăt coridorul și ieșiră în curte. Se îndreptau, fugind, spre rîpa Argesisului. Își dădură drumul pe spate, lunecînd pe zăpadă, de-a lungul malului abrupt.

Totul se petrecuse atît de repede, încît cei din palat nu-și dădură seama încotro au apucat.

Cînd ajunseră la casa lui Daos, Daizo lovi ușor în burduful ferestrei.

— Sînt eu, Daizo. Deschide!

Daos se ivi în prag și îi trase înăuntru. Daizo vorbea gî- flînd:

— Rămînem la tine, pînă la noapte. Trebuie să ne ascundem. Principele a fost ucis astă-noapte. Dinibales a pătruns în

palat. Trebuie să ne ascundem deocamdată. Dar ne vom
întoarce. Tu — Daizo apăsă cuvintele — nu ne-ai văzut și nu
știi nimic! Ascunde-o, un timp, pe Sassa și pe Bithus. Sassa
era soția lui Daizo, iar Bithus, fiul său. Cu viața, de va fi
nevoie, îți voi plăti acest bine! Zalmoxis să fie cu noi, cu toții,
Daos!

Daos era aproape năuc. Nu era ușor să iasă cu bine la capăt
dintr-o astfel de încurcătură. Unde s-o ducă pe Sassa cu
Bithus și, țin-e-o în paza ta, Zalmoxis, mai aștepta să aducă pe
lume încă un prunc. Ca să gândească drept, îi era și lui frică.
Cunostea minia stăpînului. Dar îi datora lui Daizo propria lui
viață. Nu-l putea lăsa tocmai la nevoie.

... Pînă la 18 ani, Daos fusese un dac liber. Trăia fericit în
casa părinților săi, din sătucul risipit pe coasta unui deal, de
pe valea Argesisului.

Era cel mai mic dintre frați și cel mai frumos; înalt și subțire
ca o mlădiță, cu fața albă și părul cîrlionțat, căzîndu-i pe
umeri și pe frunte.

Păștea oile pe virful plaiului și cînta de mic din frunză de
plîp.

Într-o zi, un negustor grec, din cei care începuseră să urce
tot mai des pe valea Argesisului, poposi la ei în sat." Era
întovărășit de un om de la curtea sefului de trib. Intrînd în
bătătura casei, acesta șopti ceva la urechea tatălui său. Daos
se văzu împins spre o căruță care oprise la poarta lor și în
care se mai găseau și alți tineri de vîrsta lui, unul mai chipeș
ca altul.

Niciodată n-a știut Daos drumul pe care au apucat. S-a întors,
privind în urmă. Mama lui nu era acasă. Tatăl său stătea cu
capul în jos, în fața curteanului și nu ridica ochii după el.
Numai tîrziu a priceput Daos că a fost vîndut ca sclav, de
tatăl lui. Dar nu l-a judecat. Erau multe guri de hrănit acasă.
Mama lui era mereu bolnavă, iar tatăl său era plecat mai tot
timpul.

Au mers zile și nopți întregi, de-a lungul cîmpiei, prin păduri
de salcîm sau prin codri de frasin și goruni, pînă au ajuns pe
malul unei ape atît de mari, încît de-abia se putea zări malul
celălalt.

Acolo au coborît. „Am ajuns la Istru", îl auzi pe omul care
conducea căruța. Tinerii au fost suiți în luntri scobite în
trunchi de copac și trecuți pe malul celălalt al fluviului.

Apoi, s-au suit din nou într-o căruță. Locurile prin care
treceau acum nu se asemănau cu cele din care plecaseră.
Numele lui era Zeres, dar din clipa în care negustorul de
sclavi l-a cumpărat din satul său și l-a trimis spre Tomis,
cetatea greacă de pe malul Pontului Euxin, nimeni nu l-a mai
strigat vreodată pe numele cu care mama își dezmierta
mezinul. Toți îi spuneau acum Daos, adică pe limba greacă

„Dacul”. Și Daos i-a rămas numele. La Tomis, a întâlnit și alți sclavi ca și el, care purtau numele de „Geta”, adică geți. La Tomis, Daos a fost vândut unui negustor din orașul Dionysopolis. Nu o ducea rău în casa lui Acornion. Stă- pinul său nu era prea vorbăreț, dar bun la suflet. Isteț și harnic, Daos a ajuns curînd printre slujitorii cei mai apropiați ai lui Acornion, fiul stăpînului său. Il ajuta la îmbrăcat, îl întovărășea în oraș și de multe ori Acornion îl lua cu el pe corabie, cale de zile și nopți întregi, pe apa Cînd a fost ca Acornion să plece la Argedava, inima lui Daos a tresărit. Tatăl lui Acornion s-a gîndit că el ar putea să-i fie de mult folos fiului său și, într-adevăr, Daos a fost o bună călăuză a soliei. La Argedava, într-o bună zi Daos și-a luat inima în dinți și a povestit principelui toată viața sa. Acesta l-a răscumpărat. Acornion nu s-a împotrivit, pentru că tatăl său era aliat și prieten al principelui get din stînga Istrului, deși, în sufletul său, îi părea rău după Daos, cu care se obișnuise. Și astfel, după ani și ani de zile, Daos s-a întors acasă. Cum ar fi putut el acum să nu-l ajute pe Daizo, cu care împărțise soarta, atîția ani, în portul de la marginea mării? Grădina lui Daos dădea drept în pădure. Burebista și Daizo așteptară să se întunece bine. Ieșiră încet din casă, șoptindu-i lui Daos: — Rămii cu bine și ai grijă! Mergeau fără să-și vorbească și fiecare se gîndea: „încotro s-o apuce? Ce va fi de-aici înainte?” Din prima clipă, Burebista își dăduse seama că cei trimiși pe urma lui de Dinibales vor apuca pe drumul ce duce în munți. Acolo, credeau ei, era mai ușor să se ascundă și putea chiar să treacă de cealaltă parte, căutînd adăpost la triburile dace de la sudul rîului Maris. De aceea, se gîndi să-i înșele. Lăsă, în dreapta, poteca îngustă care suia pe coastă de-a lungul văii Argesisului, și o lua spre stînga, prin pădure. Daizo îl urma fără să întrebe nimic. într-adevăr, Burebista știa bine drumurile. De multe ori îl trimitea chiar tatăl său, ca să cunoască locurile și potecile. După ce trecea dealurile acoperite cu vii și pomi roditori, la marginea lor de sus, unde începeau munții, se desprindeau două drumuri. Unul care ducea spre Alutus și trecătoarea prin care rîul își tăia drum spre ținuturile de dincolo de munții Serrilor; altul, o lua spre dreapta, pînă înțîlnea albia unui al doilea rîu care mergea alături cu Arge- sisul, pînă la celalalt pas, prin care se putea trece peste munți și unde se găsea o mică cetate, folosită mai mult ca popas pentru negustorii greci, care treceau cu mărfurile dincolo de munți.

Nu o dată făcuse Burebista acest drum, călare pe cai mici de munte, care urcau ușor potecile înguste și prăpăstioase. De la mica cetate, întovărășit de tineri de vîrsta lui, pornea la vînătoare, pe muchiile rîpoase, unde le ieșea în cale pisica sălbatecă, mai fioroasă și mai vicleană decît toate sălbăticiunile, caprele negre care se cățarau pînă pe cele mai înalte țepușuri de stîncă, ori zimbril, care te puteau doborî ușor cînd îți apăreau în cale, mugind, și nu erai destul de dibaci să-i nimerești, dintr-o singură lovitură, cu săgeata.

Deodată, Burebista auzi, în urmă, tropot de cai. Zgomotul lor era tot mai limpede și mai aproape. Stătu pe loc, ciulind urechile.

— Auzi, Daizo? Șopti el.

— Aud, stăpîne.

Era atîta liniște, încît nu era greu să deosebească după zgomotul copitelor, încotru se îndreaptă călăreții.

— O iau spre munți, îi întări Daizo bănuiala.

— Așa spun și eu, răspunse încet Burebista și, în timp ce mergea, gîndurile lui urzeau planul. Se va strecura pe la poalele dealurilor, mergînd tot spre Alutus, la Buridava, reședința bătrînului rege Thiamarcos, prieten de nădejde al tatălui său. Acolo n-ar îndrăzni să-l caute Dinibales, care urmărea acum să scape și de fiul celui pe care îl ucisese. Căci, în mintea lui Burebista sîredelea, ca un vierme, gîndul că numai Dinibales putuse să-i ucidă tatăl. Avea multe pricini Dinibales ca să-l dușmănească pe șeful uniunii de triburi din cîmpia getă.

Burebista era zguduit de revoltă. „De ce a trebuit să piară bunul său tată, ucis de acest mișel? Tatăl lui, care dorea ca toți geții să trăiască mai frumos și mai bine?”

Mergea abătut, abia stăpînindu-se să nu strige, să nu urle de durere și de neputință. Lăsase acasă pe mama și pe sora lui, pe mina acestui ticălos. Ce se va întîmpla cu ele? Dar pe el, de ce îl urmărea? îl credea încă un copil, lipsit de putere și de apărare? Dar nu, nu va fi pe voia lui Dinibales. Își va aduna toate puterile și va strînge în jurul său pe toți curtenii și oștenii credincioși tatălui său, pe toți comaii cinstiți, pe toți geții aceștia buni, drepecți și viteji, care trebuie să trăiască în bună înțelegere. Își va întări oastea și va lovi fără cruțare în dușmanii care pîndesc liniștea bordeielor și caselor în care se nasc pruncii geți. „Te voi răzbuina, tată! Îți voi îndeplini *eu* visul tău cel mare! Aju- tă-mă, bunule Zalmoxis, altfel nu mai am ce căuta pe a- cest pămînt!”

Sufletul i se frămînta, sfîșiat de durere. Ca de dincolo de lume, auzi glasul șoptit al lui Daizo:

— Eu zic că nu e bine să mergem împreună, stăpîne.

— De ce, Daizo?

— De unul singur, te poți strecura mai ușor. Pe cînd doi deodată... bate la ochi. Și apoi, trebuie să împărțim ce avem de făcut de aici înainte.

„Vă să zică și Daizo gîndește la fel cu mine, își zise Burebista. Trebuie să facem ceva!”

— Iartă-mă, stăpîne. Eu nu te voi părăsi pînă la moarte, continuă Daizo. N-aș vrea să te las singur, dar acum, e mai bine așa.

„Bietul Daizo! își împarte soarta cu a mea”, gîdea Burebista. Și Daizo continuă:

— Îmi spune sufletul că puterea stăpînului nostru a trecut în mîinile tale. Îvinge-ți durerea! Știu, nu-i lucru ușor. Dar nu te lăsa înfrînt de durere. Fii tare! Eu am încredere în tine, stăpîne!

La vorbele lui Daizo, gîndurile lui Burebista se luminară dintr-o dată, ca la străfulgerarea unui trăsnet. Și glasul îi era acum altul:

**Întoarce-te, Daizo. Vezi
ce e cu mama și cu
Andrada. Ai grijă să le
duci la adăpost.**

**Anunță-i pe Bosceilas,
pe Dribalus, pe Degis,
pe Sadalas, căpitanul
de oaste, pe toți cei
credincioși nouă, sa-și
pregătească armele și
caii, în cea mai mare
taină. Dinibales să nu**

afle nimic și ei, dacă
pot

să se țină departe de el. Oamenii noștri de credință să meargă în cele mai depărtate sate și să spună comaiților din toate triburile, că mă voi întoarce. Cît voi putea de curînd! Ei să-și ascută coasele, secerile și topoarele. Să-și îngrijească bine caii, să-i hrănească și să nu-i obosească.

Vorbind, Burebista privea într-un punct îndepărtat, nedefinit: — După aceea, Daizo, pleci la Dionysopolis. Îi vei spune totul lui Acornion. Să anunțe cetățile, mai ales Histria, ale cărei pămînturi sînt vecine cu tribul lui Dinibales, să fie gata să mă ajute. Negustorii lor să pregătească arme, cît mai multe arme și de toate felurile. Să mă aștepte la „em- poriu”, pe Serethos. Îi mai spui lui Acornion că voi plăti oamenii și armele în aur. Nu se vor găsi atîtea cît pot plăti eu. Era să uit, Daizo... Sucus să aibă grijă, ca de ochii din cap, de comorile tatei, ascunse în ripa dealului „Sub vii”. Numai tu și el cunoașteți locul, fiindcă voi le-ați îngropat acolo. Sînt lăzi cu monede din Thasos, Dyrrachium și Ordessos, Maroneea și Amisos, drahme de Apollonia, te- tradrahme macedoniene, cyzici din electron, denari romani, sestertii de aur și multe giuvaieruri din bronz, argint și aur. Și mai doresc ceva, Daizo: fiecare trădător să afle că eu însumi îi voi secera capul! Si acum mergi cu bine! Zalmoxis să ne ocrotească pe amîndoi! Daizo nu pleca.

— Dar unde să te cauț, stăpîne?

— Cîteva luni, spuse Burebista, voi rămîne la Buridava. După aceea, vei afla de la regele Thiamarcos încotro am apucat. Vreau să merg și pe la celelalte triburi, ca să știu dacă mă pot bizui pe ele. De nu, le voi sili prin luptă. Unirea geților trebuie înfăptuită! Trimite-mi vești, prin soli de credință. Păcat că Bithus nu-i mai mare. Va crește el! Să ne vedem sănătoși, Daizo!

Acesta îl privea înmărmurit. N-ar fi putut să creadă că în fiul stăpînului său se ascunde atîta tărie.

— Zalmoxis să te aibă în paza-i, stăpîne. Ai încredere în noi! Vom izbui! Ai grijă și ascunde-te! Dinibales te va căuta neîncetat, mereu...

Fiecare apucară în direcții opuse: Burebista, spre soare-apune, la Buridava; Daizo, înapoi, la Argedava.

De cîteva zile și nopți străbătea Burebista pădurea care acoperea șesul get. Îinea cărările ce șerpuiau pe sub copacii bătrîni și umbroși, ferindu-se din calea oamenilor. La 4 — Daizo și feciorii lui 49 răsîmpuri, se oprea, rezemîndu-se de cite un copac mai gros, ca să-și tragă răsufierea. Privea îndărăt și își lăsa în jos gluga, care îi acoperea capul. Era înalt și subțire și părul îi atîngea umerii. De sub fruntea lăta, boltită ușor în dreptul templelor, ochii castanii, așeri și pătrunzători priveau cercetători, în toate direcțiile. Pornea din nou, aproape în fugă.

Într-o dimineață, cînd abia mijise de ziuă, ridicîndu-se de la poalele gorunului unde așipise cîteva ceasuri, auzi glasuri în

apropiere. își înnodă la repezeală nojitele încălțărilor și, iute ca o veveriță, se cățără în virful gorunului înalt. De pe un dîmb, cobora o ceată de oameni, care făceau o zarvă nemaipomenită. Cîțiva din ei aveau în mină săbii scurte și încovoiate și împingeau de la spate pe alții, care loveau cu pumnii și picioarele. Cînd se apropiară, putu desluși, după cum vorbeau, că cei înarmați erau geți; ceilalți, înalți, cu bărbi mari și priviri încruntate, unii cu cămășile zdrențuite, mai mult strigau decît vorbeau, într-o limbă necunoscută. Sărind din copac, Burebista o luă la fugă, tăind calea celor care îi veneau din față. Il zăriră numaidecît și unul din oamenii înarmați se luă după el. Se afundă în pădure. Dădea la o parte crengile care îi împiedicau calea și se pierdu printre hățșuri, lăsîndu-se pe vine, ca să nu facă nici un zgomot și cei care veneau după el să-i piardă urma. De la un timp, urmăritorii se lăsară păgubași. Burebista își dădu seama că nu erau cei care porniseră pe urma lui de la Argedava.

Peste noapte, poposi în pădure. Vremea era umedă. Luna plina se ridicase sus pe cer. Era spre începutul primăverii și zăpada abia se topise. Din pămîntul negru și mustos apă-ruseră mai întii ghiociei, apoi brîndușele de primăvară și aproape odată cu ele, crescuse, prin luminișuri, grișorul, cu frunză lată și mustoasă și floare galbenă.

Smulse un pumn de grișor, pe care îl duse la gură. Frunzele erau proaspete și umede de rouă și îi răcoriră buzele arse. De la sfîrșitul iernii pribegea Burebista. îndurase gerul, mai aprig ca niciodată în iarna aceea, oboseala și foamea. De multe ori, zile și nopți întregi mergea fără să se oprească. Poposea din cînd în cînd, la lăsarea nopții, la o căsuță din marginea vreunui sat, mai departe de drumul mare; alteori, în bordeiul unui pădurean sau la cîte o bătrînă. Se mulțumea cu ce i se dădea de mîncare și, de multe ori, o mămăligă îi ajungea zile întregi. Schimba mereu potecile și lăsa timpul să treacă, ca să-i dea răgaz lui Dinibales să-i piardă urma.

Cît fu noaptea de lungă, Burebista nu închise ochii. Cu brațele sub cap, trîntit pe iarba peste care își întinsese co-jocul, privea spre cer, puzderia de stele, ca niște opaițe slabe, răsărite una lingă alta. Deslusea Carul mare, cu oiștea în-dreptată în jos, la începutul serii, și care se răsucea către dimineață înspre miez-noapte. Mai alături, Carul mic, tot cu patru roți, dar cu oiștea mai scurtă. În această noapte li-niștită, cînd și vietățile pădurii ațipiseră, gîndurile lui căpătau tot mai multă limpezime...

... Se vedea la Argedava. În astfel de nopți, apa riului care curgea leneșă, la poalele palatului, strălucea precum cel mai curat argint.

Tatăl său îi spusese că se trăgeau din neamul vestitului rege Dromichaetes, care fusese, mai demult, unul din cei mai bogați și puternici conducători ai geților din cîmpia

Dunarisului. Când Lysimach, urmaşul lui Alexandru Ma- cedon trecuse peste Dunaris cu o armată de 100.000 de oşteni, Dromichaetes îl atrase, prin vicleşug, pînă la Helis, cetatea sa de reşedinţă. Mai de voie, mai de nevoie, pînă la urmă Lysimach se învoi să-şi dea fiica de soţie regelui get, ca să răscumpere pe Agathocles, fiul său, prizonier la Helis şi să scape de ruşinea înfrîngerii.

Un zgomet nedesluşit mişcă frunzele pădurii. Burebista ciuli urechile. O pală de vînt se strecurase printre ramuri. Când tăcerea netulburată a nopţii fu ca şi mai înainte, gîndurile lui se fugărită mai departe...

Pe cît de viteaz şi de mîndru era tatăl său, pe atît de omenos şi simplu se dovedea faţă de ceilalţi: în locuinţa lor, care se deosebea de cele ale geţilor din cetate, se găseau tot felul de bogăţii. Odăile mari, pardosite cu piatră de riu mărunţită, peste care erau aşternute piei de urşi sau covoare aduse din orientul îndepărtat de negustorii greci, erau pline de vase şi pocale scumpe sau vase de metal curbate cu vîr- fiul în formă de cap de animal, „rhyton” le spuneau grecii şi tăvi şi fructiere de aur şi argint. Pe pereţi atîrnau arme şi harnaşamente, cnemide de bronz, cămăşi de zale şi coifuri. În odăile mamei şi ale surorii sale Andrada, erau tot felul de găтели şi podoabe femeieşti, din aur şi argint, pietre scumpe, oglinzi de metal alb şi mătăsuri bogate.

Principele şi familia sa duceau, însă, o viaţă simplă, la fel cu oamenii din popor. Mînceau din vase de lemn sau farfurii de lut smălţuit şi beau din pahare de corn de cerb; vînat fript în frigări sau copt sub lespezi fierbinţi de piatră, peşti de riu, lapte de vacă ori de capră, miere şi faguri de albine, fructe de pădure.

Mînceau cu măsură, în linişte şi cuvinţă, în jurul mesei rotunde de piatră, din sala în care se adunau, aproape în fiecare seara, curtenii cei mai apropiaţi ai regelui, rudele sau oştenii credincioşi. Doar cînd la mesele lor aveau cîntea sa poftescă oaspeţi de seamă, în locul vaselor de lemn sau de lut foloseau talere şi tăvi de argint, cupe şi holuri de aur, amfore greceşti cu vin de Rhodos, de Chios sau de Cnidos.

... Se crăpa de zori. Pleoapele lui Burebista nu se puteau lipi de gene. Privea încremenit spre cerul înalt. Cu cît se gîndea mai mult, cu atît se îngrămădeau în mintea lui în- trebările. Nu putea pricepe de ce Dinibales îi omorise tatăl? După graba cu care năvălise în casa lor în noaptea aceea şi dorinţa de a- i lua locul de căpetenie de triburi, cînd nu lui i se cuvenea acest drept după obiceiurile geţilor, nu mai putea fi îndoială. El fusese ucigaşul. Dar ce- l împinsese la aceasta faptă mîrşavă?

Dinibales stăpînea tribul ale cărui pămînturi se întindeau la îndoitura munţilor Carpathes, pe valea rîului Buseus şi mai jos, spre gurile Istrului. Ținutul era brăzdat de mai multe ape, iar dealurile, acoperite cu vii şi pomi, dădeau rod bogat.

Munții erau îmbrăcați cu păduri de nepătruns și pășuni întinse, care hrăneau numeroase turme, iar în măruntaiele lor se găsea aur și chihlimbar. La vărsarea Buseu- lui în Serethos se afla factoria grecească, unde își descăr- cau mărfurile negustorii care veneau de la Histria, una din cele mai mari și mai bogate colonii grecești.

Dar Dinibales era nesățios și lăcom, și nu vedea cu ochi buni cum creștea puterea altor cetăți, din triburile învecinate. El pizmuia mai ales pe căpetenia de triburi unite de la Argedava. Pe Argeșis urcau tot mai multe lunturi cu mărfuri grecești, care treceau și dincolo de munți. Negustorii plăteau vămi și dări, care sporeau tezaurul principelui. El era cel mai bogat conducător din cimpia Dunarisului. Avea o locuință frumoasă, ridicată de meșteri greci - și în care domnea belșugul, turme și herghelii cărora abia le mai putea ține socoteala și un tezaur bogat. Era un conducător înțelept și priceput și știuse să lege trainice prietenii cu cetățile grecești de la malul mării, mai ales cu Dionysopolisul. Avînd în jurul său triburile învecinate, se bucura de mare putere și trecere în fața lor.

Ambițios și mîndru, Dinibales își înfrînsese trufia, alăturîndu-se și el uniunii de triburi pe care o înjghebase principele de la Argedava, mai cu seamă după ce în ținutul dintre Istru și mare, cu care el se învecina, intraseră legiunile romane. Se vedea și el amenințat și fusese nevoit să se alăture celorlalți. Dar invidia și dorința de putere îi rodea inima zi și noapte.

Burebista nu știa însă că pe Dinibales îl frămînta de mult gîndul de a scăpa cît mai repede de tatăl său. Părinții lor erau veri mai îndepărtați și Dinibales se credea îndreptățit să-i urmeze la tron. Obiceiul acesta era vechi la geți. Tronul era moștenit de cel mai vîrstnic sau mai vrednic dintre bărbații aceleiași ginți. Burebista era încă tînăr, de-abia depășise 20 de ani.

Cu judecata lui îndrăzneată, tatăl său se gîndise că n-ar fi rău să încerce să schimbe vechiul obicei de moștenire „agnatică” a geților. Dacă fiul unei căpetenii se dovedește mai vrednic de a-i urma părintelui său, decît alte rubedenii mai vîrstnice, va fi spre binele întregului trib. Dealtfel, se mai petrecuseră la geți astfel de întîmglări. Chiar vestitul rege Dromichaetes urmase la tron tatălui său. Își dădea seama că va întîmpina împotrivirea celorlalți, dar cu înțelepciunea și autoritatea sa va izbuti să le înfrîngă cerbicia.

Izbutise cu mare greutate să strîngă împrejurul său și alte triburi. Principele știa că după moartea sa, dușmănia pentru moștenirea tronului ar fi dus la dezbinare și lupte între ele. S-ar fi destrămat tot ce în făptuise, tocmai acum cînd triburile începuseră să se ajute între ele, să-și împrumute meșteșugari și unelte și să schimbe între ele tot felul de obiecte necesare muncii și gospodăriilor. Dezbinarea și slăbirea puterii geților

ar fi fost, de bună seamă, pricină de amestec al dușmanilor de afară.

El se gândise, de aceea, să-și pregătească ca moștenitor pe propriu-i fiu, care să ducă mai departe ceea ce el începuse: înfăptuirea unui stat mare și puternic. Pentru aceasm, îl numise pe fiul său Burebista, care în limba lor însemna „Cel strălucit”.

Nu-i vorbise niciodată lui Burebista despre gândul său. Voia mai întâi să-și dea seama dacă merită acest lucru, să-l pregătească pentru viață, să-i dea învățătură, să-l facă să-și cunoască neamul și trecutul său, să-l pună la încercare bărbăția și curajul, cinstea și înțelepciunea.

Viclean cum era, Dinibales bănuise, însă, ceva. Și gândul de a-l înlătura pe principe înainte ca fiul său să devină un adevărat bărbat, nu-i da liniște. Prilejul se ivi după drumul lui Acornion la Argedava, când Dinibales află, prin iscoadele sale, că cetățile grecești cer principelui get ajutor împotriva romanilor coteropitori.

Culcat în iarba proaspătă, Burebista își urma firul gândurilor... Noaptea aceea care-i schimbase cursul vieții... Se cutremură amintindu-și. Sări în picioare. Se luminase de ziuă. Porni din nou la drum, mai mult fugind, spre Buri-dava...

Trebuia să-și răzbune tatăl, pedepsind mișelia lui Dinibales. Când bătrînul rege Thiamarcos văzu intrînd, în sala de oaspeți a palatului său din Buridava, pe Burebista, fiul bunului său prieten de la Argedava, aproape nu-l recunoscu.

În fața sa stătea un tînăr cu obraji supti de oboseală și foame. Cămașa înnegrită îi era sîrtecată pe alocuri, iar din opincile rupte, numai nojițele se mai țineau pe picioare, îi crescuseră peste măsură pletele și barba, iar ochii îi ardeau de fierbînteală. Stătea nemișcat în fața regelui, fără să scoată un cuvînt, fără să dea vreun semn de tulburare ori de neliniște.

Puterea de a-și înfrîna durerea amarnică care îl adusese la el, îl uimi pe Thiamarcos. Îl știa de mic copil, pe cît de serios și îndrăzneț, pe atît de înțelept și plin de respect față de cei mari, fie ei străini sau neamuri, fie oameni simpli din popor. Thiamarcos se sculă de pe jițul cu spătar înalt, scobit în trunchiul unui copac bătrîn și, cu pași tremurați, se repezi să-l îmbrățișeze.

— ■ Fii binevenit la mine, dragul meu! Aș vrea să te simți, aici, ca și în casa tatălui tău.

Thiamarcos nu avusese copii. Soția îi murise de mult. Își aminti că-l întrebase odată pe Burebista, când acesta să tot fi avut vreo zece ani: „Ce-ai vrea să-ți dăruiesc eu ție?” „Un cal și o sabie!” răspunsese băiatul. „Vrei să devii un rege puternic?” „Nu, răspunse copilul. Vreau să merg la război!” Thiamarcos aflase tot ce se petrecuse la Argedava. Oamenii săi cutreierau drumurile cîmpiei gete de la un capăt la celălalt, mai ales căruțașii care duceau sarea, ce se găsea din

belșug în muntele de lângă cetate, pînă în cele mai îndepărtate dave și sate.

Moartea prietenului său, care se afla în plină putere, îl zguduise puternic. Thiamarcos era bătrîn și nu avea urmași. El dorea să lase pe mîini bune truda lui de o viață lungă. Ar fi vrut să-l ajute pe principele de pe Argesis, să unească, laolaltă, toate triburile gete, de la cataractele Dunarisului pînă la Pontul Euxin.

Îl neliniștise tot timpul soarta băiatului, după ce aflate de uciderea mișelească a tatălui. Dar, iată-l teafăr, în fața lui. Dacă Dinibales ar fi pus mîna pe el, i-ar fi făcut și lui de petrecanie. „E bine că a ajuns la mine!”

Thiamarcos știa și de moartea Dusiei, care se petrecuse după ce fiul ei fugise din palat. Dar nu era potrivit să-i spună băiatului chiar acum. Deocamdată, e mai bine să tacă. Era îngrijorat și de sora lui, Andrada, o fată frumoasă și curajoasă. Thiamarcos aflate că în aceeași seară, fugise și Andrada din palat, împreună cu bătrîna Azida, femeia care o crescuse de cînd era mică. Dar unde? Nu putuse afla. Dinibales este în stare de orice.

— Eu cred, Burebista, spuse deodată regele, ca trezit din gînduri negre, că deocamdată trebuie să te odihnești. Ai nevoie de putere. De multă putere.

Burebista ieși fără să spună o vorbă, în urma servitorului, care îl conducea spre camera de oaspeți.

Regele Thiamarcos stăpînea tribul buridavensilor, care se întindea de-a lungul dealurilor pe sub marginea munților, de la izvoarele Radonului spre Alutus și Argesis, iar înspre miazăzi, pînă în cîmpia Dunarisului.

Cumpătat și înțelept, harnic și măsurat la vorbe, Thiamarcos izbutise să strîngă în jurul său neamurile gete, răzlețite prin părțile acelea și să formeze un regat bogat și puternic.

Supușii îl numeau rege, pentru bunătatea sa, pentru bunăstarea și puterea la care ajunsese. Dealurile erau pline de vii cu rod bogat. De la Ocna, buridavensii scoteau droburi de sare pe care negustorii, veniți din toate părțile, așteptau zile și nopți să le încarce în căruțele adunate într-un șir nesfîrșit în fața muntelui de sare.

Sarea era aurul Buridavensilor. Ei o schimbau pe cele mai bune mărfuri aduse de negustorii greci, iar de la o vreme, chiar negustorii romani începuseră să urce de-a lungul văii Alutusului, spre Buridava.

Spre miazănoapte, prin trecătoarea pe care riul Alutus o despicase în munții stîncoși, se putea trece ușor la triburile de dincolo de munți, triburi bogate și puternice ale dacilor. În munții lor se găsea aur și argint, fier și aramă. Thiamarcos cumpăra de la ei fier și, în atelierele de la Buridava, se lucrau securi în formă de pană, cu care erau desprinși drobii din măruntăiele muntelui de sare la Ocna.

Mai lucrau meșteșugarii și alte unelte și arme, care le ajungeau nu numai pentru ostenii tribului lor, dar puteau să le vîndă și altor triburi de geți, ori să le schimbe pe felurite mărfuri, aduse de negustorii veniți de departe. Pe drumul riului Alutus urcau, la Buridava, greci, romani, iliri sau celți, de la care geții învățară multe meșteșuguri.

Făceau farfuri sau vase cu picior înalt, pentru fructe, căni cu toartă, pe care închipuiau modele, în linii drepte sau frînte, ori rămurele de brad. Le ardeau apoi în cuptoare pînă ce căpătau o culoare închisă, galben-roșiatică. Vase ca ale lor nu făceau nici olarii de dincolo de munți, fiindcă lutul din care lucrau ei era mai curat, așa că geți din toate părțile veneau după ele, aducînd în schimbul lor, buridavensilor, alte lucruri necesare în gospodărie.

Palatul regelui Thiamarcos se afla în mijlocul podișului, pe care se ridica cetatea. Temelia era săpată chiar în stîncă muntelui, de culoare galben roșiatică. Clădirea, din lemn, avea, la catul de sus, un cerdac cu stîlpi.

Dedesubtul clădirii, săpată în stîncă, era o pivniță cu trei încăperi: una din ele era camera de rugăciune; Thiamarcos era și mare preot al tribului; acolo se găseau vatra de cult, altarul și idoli cu capete de animale. A doua încăpere avea în mijloc o masă rotundă de piatră, pe care era săpat un cerc cu raze. Înțeleptul Thiamarcos adusese la palat preoți învățați de la templul lui Zalmoxis, de la care mulți dintre fiii curtenilor săi aflau cunoștințe despre aștrii și rotirea lor pe bolta cerului, despre mersul timpului și cum poate fi el măsurat. În cea de-a treia încăpere era tezaurul și depozitul de arme: lăzi pline de monede grecești, macedonene și romane; săbii încovoiate, lănci, sulți, arcuri, paloșe cu două tăisuri, coifuri cehe cu creastă înaltă, platoșe din zale, cnemide de bronz, steaguri cu cap de lup și cozi de dragon.

În seara aceea, regele Thiamarcos, care se simțea tot mai obosit de la o vreme, adormi cu gîndul că Zalmoxis a fost acela care l-a îndreptat pașii lui Burebista către palatul său. A doua zi în zori, doi călăreți străini băteau de zor la poarta palatului prinsă în balamale de fier și cu încuietori grele de bronz. Erau prăfuiți și nădușiți. Se cunoștea că veneau de departe și galopaseră tot timpul.

Din turnul de pază, străjerul le strigă:

— Pe cine căutați?

— N-a poposit cumva, la voi, fiul principelui de la Argedava? întrebă unul din cei doi călăreți.

Cel de-al doilea adăugă grăbit:

•— Am vrea să intrăm. Sîntem obosiți. Vrem să odihnim și să adăpăm caii.

Thiamarcos se așteptase ca Dinibales să-l caute pe Burebista pe la triburile vecine, mai ales la el, așa că își instruisese paznicii.

— E mult de cînd nu ne-au mai vizitat oaspeți, răspunse străjerul. Iar porțile nu le deschidem în lipsa regelui.
Călărețul înghiți în sec, dar nu se lăsă:

— Nici n-ați văzut trecînd pe-aici un fugar, care se ascunde?

— Mulți drumetși trec pe-aceia, dar nu-i întrebăm încotro se duc și de cine se ascund! Fiul principelui de la Argedava, ați spus? Dar de cine se ascunde el?

Cei doi își dădură seama că au incurcat lucrurile și, îndemnîndu-și caii, fără să mai dea binețe străjerului, porniră mai departe, în goana în care veniseră.

Burebista se trezi la ora prînzului. Dormise aproape o zi și o noapte. Pe marginea patului găsi îmbrăcăminte nouă și curată, ca pentru un fiu de principe.

Coborî în sala de jos, unde îl aștepta Thiamarcos. Masa era pusă. Regele, așezat în capul mesei, îl aștepta. Nu se atinsese încă de mîncare.

— Cum ai dormit?

— Ca acasă, răspunse Burebista, încercînd să răsplătească întrebarea lui Thiamarcos cu un zîmbet.

— Mă bucur, mă bucur! Acum, să mîncăm. Aud că ieri nici nu te-ai atins de bucate. Am înțeles, erai prea obosit. Dar azi trebuie să mîncînci ca lumea. Și îi arătă cu mîna locul unde să se așeze: în celălalt capăt al mesei, drept în fața lui. Făcu un semn servitorului să toarne vin în cupele de argint.

Burebista voi să spună că el nu-i obișnuit să bea. Dar n-avu timp nici să deschidă gura, că Thiamarcos se sculă în picioare. Ridică cupa, cu mîna care îi tremura:

— În sănătatea ta, Burebista! Vei fi stăpîn și rege al țărilor!

Thiamarcos sorbi cupa pînă la fund. Burebista duse și el cupa la gură. Nu s-ar fi cuvenit altfel. Era uluit de vorbele lui Thiamarcos; nu le prinsese prea bine tîlcul.

Regele se așază.

— N-a fost numai o urare, fiule! A fost și un legămint! Eu am îmbătrînit. E timpul să mă gîndesc la soarta supușilor mei. Buridavensii se vor alătura uniunii de triburi gete începută de tatăl tău, Burebista. Tu trebuie să duci mai departe gîndul lui. *Toate* triburile gete trebuie adunate împreună, fiindcă sîntem același neam și aceeași putere. Sînt sigur că vei reuși să stringi laolaltă întreaga suflare getă. Ești viteaz și neînfricat ca și tatăl tău. Ești sortit să îndeplinești visul lui, care a fost curmat înainte de vreme. Ți voi fi sfătuitor și te vei bucura de ajutorul meu și al prietenilor mei. Oamenii mei vor trece sub ordinele tale.

Thiamarcos încetini glasul. Îl obosise înflăcărarea care îl cuprinsese. La vîrsta lui, se cerea mai multă cumpătare, dar sufletul său de viteaz o lua uneori razna!

•— Trebuie, însă, să chibzuim foarte bine, Burebista. Ești tânăr, departe de ai tăi și nu te cunosc încă toate triburile. Vei rămâne la mine, câțva timp. Ți vei aduna oastea și te vei pregăti de luptă. Trebuie să te întorci victorios la Arge- dava! Burebista era atât de copleșit de vorbele bătrînului Thiamarcos, încît nu putu scoate nici un cuvînt. Se sculă de la locul lui și, cu capul în pămînt, cu pași alți de rari, încît i se păru o veșnicie, ajunse la celălalt capăt al mesei. Se apropie de Thiamarcos, îngenunchie și luîndu-i mîna dreaptă, i-o săruta apasat.

— Ți mulțumesc, în amintirea... tatălui meu. întotdeauna Ți voi rămîne recunoscător!

Thiamarcos îl sărută pămînteste pe creștet și-i mîngie o- brajii tineri. Ochii i se umeziră:

— Mi-aș fi dorit un fiu ca tine, Burebista. Deodată însă se îndreptă de mijloc. Voia să se stăpînească. Cu vocea lui cumpănita de întotdeauna spuse: Să începem să mîncăm. Se răcesc bucatele.

O vară întreagă și o iarnă petrecu Burebista la curtea lui Thiamarcos. Nu stătea, cît era ziua de mare. Mergea la cîmp și se amesteca printre comați. Asculta povești adevărate, din viața lor de oameni deprinși cu munca din zori și pînă la vremea înserării, ba chiar și în nopțile lungi de iarnă, cînd femeile țeseau pînză de cîneșă, torceau caiere de lînă și îm- pleteau îmbrăcăminte pentru copii și bărbații lor.

Niciodată nu stătea cu brațele încrucișate, cînd îi găsea la muncă, ci puneă și el mîna, oriunde era ceva de făcut. La fierărie, meșterii topeau bulgării mari de fier amestecați cu pămînt, în cuptoare, și după ce dădeau la o parte zgura, se grăbeau cît fierul era cald încă să toarne din el tot felul de arme.

Burebista se bucura oă ei toți lucrau și pentru el. Aștepta cu nerăbdare întoarcerea la Argedava. Ostașii aveau nevoie de arme. Dar i se părea că timpul trece prea încet, iar de la ai săi, nu primea nici o veste.

Se împrietenise cu un celt înalt, pe care îl chema Amba, de la care începu să învețe limba lor. Află multe de la Amba și de la alți celti care lucrau în atelierele regelui Thiamarcos.

Burebista voia să știe cum sînt pregătite oștile altor neamuri, cum luptă ele și care sînt obiceiurile lor.

Celtii erau faurari pricepuți. Din mîinile lor ieșeau vase de bronz și aur, lucrate cu măiestrie, farfurii și tăvi de argint, obiecte rare de podoabă și mai ales arme, pe care geții nu le folosiseră pînă atunci: paloșe cu două tășuri, cu care un luptător poate lovi deodată și în dreapta și în stînga; lănci lungi, care împung de departe; coifuri înalte de fier sau bronz, care ocrotesc capul luptătorului; cămăși de zale, care îi apără pieptul și spatele sau „cnemide”, care îi feresc de lovituri picioarele, de la genunchi, pînă la labă. Pentru cai, ei

lucrau zăbale cu doua fiare și potcoave care să le apere copitele și să le țină mersul.

Pe la mijlocul verii, Burebista se pomeni într-o seară cu Daizo. Era obosit, palid la față și pareă îmbătrânit. Cum îl văzu, Burebista avu o strângere de inimă.

— Ce vești mi-ai aduci, Daizo? De mult te aștept.

Daizo înfriza să răspundă și Burebista pricepu că nu va afla lucruri îmbucurătoare.

— Mama și Andrada... strigă el, ce fac?

— Stăpîne, începu Daizo, trăgându-l de cuvintele. Ești bărbat. Trebuie să o înduri și pe asta. Stăpîna s-a otrăvit în noaptea aceea, cînd Dinibales a năvălit în palat. Sufletul ei este acum la Zalmoxis, alături de bunul nostru stăpîn. A făcut ceea ce trebuie să facă toate femeile noastre. Și-a urmat soțul și dincolo de viața aceasta.

— Dar Andrada?...
— Fugită în munți, cu baba Azida. N-am putut afla unde.
— Și-ai tăi? Burebista abia mai vorbea.

— Daos i-a dus pe Sassa și Bithus la o stînă din munți. Nu i-am văzut de atunci. M-am temut să nu mă urmărească oamenii lui Dinibales. Măcar de-aș ști că s-a sănătoșit.

Daizo își privea îndurerat stăpînul. Stătea neclintit, ca un chip de piatră rece. „De ce mi-a fost dat tocmai mie să-i înșingerez inima?” După o clipă de tăcere, ca și cum ar fi vrut să-l risipească acestuia gîndurile negre, Daizo îi spuse:

— Ai noștri te așteaptă. Nu mai putem îndura silniciile. Dinibales se răzbuună pe toți care nu-l fac pe voie sau au rămas credincioși stăpînului nostru. Caută, înnebunit, tezaurul și fiindcă n-a izbutit să dea de el, multe capete s-au rostogolit în țărîină.

Dacă din întîmplare, Burebista ar fi aflat în acel moment că perlele de cristal, de culoarea petalelor de trandafir, și inelul cu boabă de sticlă delicată, care avea înăuntru un „strop” de aur, pe care tatăl său le dăruise Dusiei după căsătorie, sînt acum ale soției lui Dinibales, i-ar fi fost de ajuns să-și piardă mințile și, încălecînd pe primul roib, să zboare la Arge- dava.

Daizo continuă:

— Tribul lui Dinibales s-a desprins de noi și lovește satele care nu i se supun.

Burebista nu mai avea putere să-l asculte. Sufletul îi ardea de minie. Ar fi zburat într-acolo. Dar nu era încă timpul.

Înșiră în cerdac, unde luna care se rotunjise pe cer și boarea de vînt, care venea dinspre munți, îi mai răcoriră focul.

— Mai aveți puțină răbdare, Daizo. Nu mai e mult și mă întorc. Așa cum ți-am mai spus, voi fiți gata. Cînd îți voi trimite vorbă, călărimea să iasă pe nesimțite din cetate și să urce pe valea apei spre munți, la trecătoare, unde să mă aștepte. Pedestrimea să rămînă în cetate. Prin sate, comaiții să-și ascuță topoarele, secerile și coasele. Dinibales nu trebuie să prindă de veste. Ca fulgerul ne vom năpusti asupra lui!

A doua zi după plecarea lui Daizo, Thiamarcos îl chemă la el pe Burebista:

— Vom merge împreună la principele piefigilor, care locuiesc de-a lungul Dunarisului. Îmi este prieten și, de bună seamă, va veni alături de noi. De multe ori până acum mi-a cerut sfatul și ajutorul. Tribul lui trăiește pe malul apei, îndură și el destule prădăciuni. Când îl vezi, pare om închis la suflet, dar e cinstit și drept.

Burebista și regele Thiamarcos rămaseră câteva săptămâni la curtea lui Aulucentus, principele piefigilor. Acesta îi primi cu bucurie. Îi plăcu Burebista, hotărîrea și îndrăzneala lui. Îi făgădui ajutor, legîndu-se că se va alătura mării uniuni de triburi din cîmpia getă.

Aulucentus, deși om închis și tăcut, îi mărturisî, fără înconjur, lui Burebista, că și lui îi e teamă de pericolul care se apropie pe Dunaris. Numai un conducător tînăr și viteaz ar putea înfăptui unirea tuturor getilor. După cum îi vorbise Thiamarcos, numai Burebista putea fi acela.

Aulucentus se înțelese cu Burebista, cu cîți ostași îl poate ajuta, de ce arme au nevoie oamenii lui și în ce loc se vor întîlni oștile lor.

Burebista hotărî să pornească odată cu venirea primăverii.

Iarna și-o petrecu la Buridava. În acest timp, Thiamarcos trimisese soli la triburile de dincolo de cununa munților. Ele nu-l cunoșteau pe Burebista. Thiamarcos îi ruga pe șefii de triburi să nu împiedice hotărîrea tînărului fiu de principe, pribeag, să-și recapete tronul tatălui său și să adune laolaltă pe getii din cîmpia Dunarisului, într-un trib mare și pu-
Greu a mai trecut pentru Burebista iarna la Buridava. Fu o iarnă cu zăpadă multă. Privea de sus, din cerdac. Munții erau albi pe creste; omătul gros, aproape cît un stat de om. Zile întregi fulgii se cerneau fără oprire. Haltele de lupi ajunseră pînă sub zidurile cetății, iar în satele de pe coastă intrau prin ogrăzile oamenilor și se năpusteau asupra oilor și vitelor mari.

La Ocnă se lucra greu. Era umezeală multă înăuntru și, de multe ori, viscolul astupa intrările în mină.

Topitoria de fier și
atelierele erau
troienite de zăpadă.
Dar primăvara se ivi
pe neașteptate.

Zăpada se topea și
vîntul căldicel zbicea
cîmpiile. Dăduse colțul
ierbii și mugurii copa-
cilor stăteau gata să
plesnească. Din
pămîntul mustind, se
ridicau aburi

.Pe Burebista îl cuprinsese meastîmpărul reîntoarcerii. îi era dor de zăgănit de arme.

Hotări, împreună cu Thiamarcos, ziua plecării, chemă la el pe Aulucentus și pe Bazobalis, căpetenia altui trib care locuia pe malurile Dunarisiului. O noapte întreagă se sfătuiră. Bazobalis voia să treacă și el de partea lui Burebista.

— Eu voi pleca cu călăreții buridavensi, hotări Burebista, și voi înainta pe sub marginea dealurilor, pînă la cotul Argesisului. Acolo, mă așteaptă ai mei. Mai departe, ocolind Argedava, vom cobori spre gura riului. Trebuie să-l înconjurăm din toate părțile pe Dinibales.

Tu, Bazobalis, pune în fruntea oamenilor tăi pe comandantul Balaș. Nu poți lăsa cetatea fără pază. Tribalii s-ar putea năpusti, în lipsa ta, peste Dunaris. Balaș va merge de-a lungul fluviului pînă la vărsarea Argesisului, unde așteaptă piefigii. Acolo ne vom întâlni cu toții. Apoi, pe lângă bălțile Dunarisiului, ne vom îndrepta spre riul Naparis. Mai departe, vom vedea ce avem de făcut. Geții de la Istru vin alături de noi. Solul lui Dapyx mi-a trimis vorbă că ne putem bizui pe ei. Iar prietenii de la Dionysopolis vor avea grijă să ne dea de veste orice pericol s-ar ivi dinspre coasta Pontului.

Toți îl ascultau cu încordare.

— Oare Dinibales n-a aflat nimic? întrebă Aulucentus. Era mai vîrstnic decît Burebista. Îl plăcea siguranța și îndrăzneala cu care vorbea acest tînăr, dar el era mai prevăzător.

Burebista se încruntă. Fusese întrerupt din gîndurile sale care hotărau, pas cu pas, îndeplinirea planului ce-l avea de făcut, pentru toți geții. Avu o clipă de îndoială. „Or fi ei de bună credință?” Numai de Thiamarcos nu se îndoia.

— Nu știu ce a aflat Dinibales, răspunse el, dar bănuiesc că se așteaptă. Cei ce n-au cugetul curat, așteaptă totdeauna răfuiala. Mai devreme sau mai tîrziu.

Aulucentus pricepu gîndul lui Burebista și îi păru rău că vorbise. Voise să spună că s-ar putea ca Dinibales, aflînd de pianul lor, să încerce să-l zădărnicească.

Burebista vorbea mai departe.

— Cînd vom porni, nu încape îndoială că iscoadele pe care le-a împrăștiat peste tot vor zbura spre el mai repede ca gîndul. De aceea, trebuie să-l lovim înainte chiar de a prinde de veste.

Cu două zile înainte de plecare, Burebista trimise un om de încredere la popasul de la trecătoarea din munți, unde Daizo aștepta semnalul: „Sosim peste două zile, le spui din partea mea. De cu seară, să începă să coboare de-a lungul apei. Să se răzlețească pe cărări ocolite, în cea mai mare liniște. Comandanții să aibă grijă ca la nevoie să poată aduna la repezeală călăreții. Să mă aștepte la cotul cel mare al apei”. Între timp, Burebista află că Dinibales nu-și mutase reședința, dar făcea tot timpul drumul între Argedava și cetatea lui de pe riul Buseus, unde îl lăsase pe fiul său, Butes.

Dinibales nu izbutise să dea de urma lui Burebista. Regele Thiamarcos se îngrijise să nu afle nimeni cine este, cu ade-

vărat, oaspetele pe care îl adăpostea, de mai bine de un an, în palatul lui. Vorbea de el ca despre un străin de dincolo de munți, pe care îl numea, față de ceilalți, Sarmis. Nu aflase Dinibales nici unde se ascunsese Andrada cu Azida, necum despre Daizo. Stătea în cumpănă și aștepta. După moartea principelui, lăsase triburile de capul lor. Nu prea avea legături cu ele. Nici unul din principii vecini nu-i căuta prietenia; dimpotrivă, îi simțea chiar dușmănoși. Uniunea se destrămasese. De aceea, Dinibales stătea mai mult în cetatea de pe Buseus sau la Argedava. Nici la vânătoare nu se mai ducea. O singură dată făcuse un drum la Histria. Îi scuti de vămi pe negustorii greci de la „emporiu” de pe Serethos, care urcau pe valea râului și treceau și dincolo de munți. Le ieșea în cale și își alegea mărfurile cele mai de preț. Din cetatea de pe Buseus, porneau spre „*emporiu*”, de la gura râului Serethos, care cu lemn de fag și stejar, bușteni de nuc pentru mobilă fină, piei de oaie, de lup, de urs sau de mistreț, burdufe de brânză, ceară și miere, pe care negustorii le încărcau pe corăbiile grecești la Histria. Dinibales le vindea numai pe monezi de aur, cu deosebire pe „cyzici”, care se bucurau de cea mai mare căutare. Minat de dorința de înavuțire, făgăduise pe fiica sa, copilă încă, unui mare negustor din Histria. Fără să-și dea seama, Dinibales dădea pe față, tot mai limpede, ura care o nutrise pentru principele de pe Argesis. De câte ori venea la Argedava, el trecea din încăpere în încăpere, ca în noaptea aceea, cînd tatăl lui Burebista zăcea întins, fără viață, pe masa din sala cea mare. Locuința principelui de la Argedava era lucrată din birne groase, cu acoperiș din țiglă, în două ape, după obiceiul grecesc. Avea camere multe, coridoare, încăperi pentru provizii, bucătării cu cuptoare și un sanctuar, cu absidă zidită în perele. Nici unul din șefii de triburi nu avea o astfel de locuință. Principele adusese meșteri din cetățile pontice. De câte ori intra acolo, Dinibales era parcă urmărit de privirile pline de ură ale Dusiei, care se prăbușise lângă altar, după ce sorbise otrava, și un fior rece i se strecura de-a lungul spinării „Dar Burebista? Unde o fi Burebista? Parcă a intrat în pământ!” în odăile Dusiei și Andraidei erau multe podoabe: pandantive de aur, mărgele de sticlă colorată, perle din chihlimbar, brățări de bronz cu capete de șerpi, inele răsucite ca un șarpe, lanțuri de aur, cercei, „balsamarii” în care păstrau mirodenii și parfumuri, și tot felul de îmbrăcăminte femeiască din mătăsuri și stofe scumpe. Dinibales o oprise pe soția sa să se atingă de ele. Ea, însă, izbutise să ia, pe furis, șiragul de perle trandafirii și inelul cu boabă de sticlă și aur. Numai Daizo, care se strecurase într-o noapte în palat, printr-o fereștrucă doar de el știută, văzuse acest lucru. Nu-i spusese nimic lui Burebista. După moartea principelui, atelierele nu mai lucrau. Făurarii o apucaseră care încotro. Dinibales privea cu necaz topoarele,

dălțile, pietrele de lustruit, săpăligele, fiarele de plug,
rîșnițele care erau îngrămădite acolo. Se gîndea însă, cu bu-
curie, la ziua cînd vor începe să bată din nou ciocanele și să
se învîrtă roțile.
Pusesese să se sape în grădina palatului și găsi îngropate în
pămînt amfore pline de grîu, cu bob curat, acoperite cu strat
de zgură și cenușă, ca să fie ferite de umezeală.

Numai de tezaurul
principelui nu putea da
și furia lui creștea tot
mai mare, pe măsură
ce oamenii
scormoneau zadarnic
pămîntul, ba și
gropnițele din malul
înalt al Argeșului

.IV. întoarcerea

Ziua se arăta frumoasă. De-abia clipise geana zorilor și un soare roșu, ca de foc, se ridica din spatele muntelui. Cît fusese noaptea de lungă, Burebista nu închisese ochii. Lungit pe spate, în pat, cu minile sub cap, aștepta să se lumineze de ziuă. își asculta bătaile inimii. Așteptase cu atita înfrigurare clipa aceasta, încît nimic nu l-ar mai fi putut ține în loc. Doar ceasurile care se depănau atît de încet îl mai despărteau de momentul plecării. Auzi primul cîntat de cocos. Sări în picioare, amintindu-și de o vorbă veche. Unde o auzise? Da, își aminti. Le-o spunea bătrîna Azida, cînd erau copii: „Cine vede răsăritul soarelui, i se iartă toate pe lumea Așteptă nerăbdător pînă se iviră zorile. Burebista se repezi și deschise fereastra. Din capul scărilor, Thiamarcos, care se trezise și el de mult, veghea cu grijă pregătirile de plecare. Porțile fuseseră larg deschise, și călăreții care formau garda personală a lui Burebista ieșeau unul după altul și se aliniau în rînduri de cîte patru. Thiamarcos urmărea totul cu ochi de vultur. îi pregătise lui Burebista o mantie albastră, care se prindea de umăr cu fibulă de argint, cu lînțisor și spirală. Sub mantie, avea să îmbrace pieptarul din zale de aur al lui Thiamarcos, iar pe cap, un coif de bronz. Pentru picioare, cnemide de bronz, care să-i apere gleznele pînă la genunchi. Mijlocul zvelt să-l strîngă într-o cingătoare lată de bronz cu pafta, de care atîrna o sabie, iar în mină, un paloș cu două tăisuri. „Merge să întîmpine primejdii și greutateți de tot felul, gîndea Thiamarcos cu grijă de tată, și apoi, tînăr și necunoscut încă de popor, trebuie să se înfățișeze înaintea geților ca un viitor conducător de vază al lor”. Pe bătrînul Thiamarcos îl cuprinse un fior, amintindu-și că, în tinerete, învîrtise acest paloș în iureșul luptelor cu celții, de la care îl capturase. Privea pe Burebista cu dragoste, și parcă mai încerca și el o dată neastîmpărul și îndrăzneala anilor tineri. 5 — Daizo și feciorii Bai Burebista trecu în fruntea oștenilor, călare pe un cal alb. Nu fusese încălecat de nimeni înainte de el. Thiamarcos îi dăduse numele de „Balaș”, adică „cel puternic”. Se pricepea bine la cai și știa că acest animal ager, dacă simte de prima dată puterea celui care-l încălecă, poate deveni prieten credincios și de nedespărțit al stăpînului. Poruncise să fie înșeuat calul și să i se pună căpăstru cu două zăbale: una care-i trecea printre dinți, iar cealaltă pe sub falca de jos. îi dădu lui Burebista și pintenii lui de argint. Burebista întoarse capul spre Thiamarcos. îi zîmbi, mai mult din priviri. Apoi, strigă scurt: — După mine, băieți!! — Mergeți sănătoși! Zalmoxis să te aibă în pază, Burebista! Steaua ta a răsărit! strigă în urma lui, Thiamarcos.

Burebista porni în trap domol. Pe măsură ce se depărta, iuțea mersul. Thiamarcos îl urmărea cu privirea. Se ținea drept în șa. Calul nu dădea nici un semn de nesupunere. „Va să zică am avut dreptate, gîndi regele. Calul și-a recunoscut stăpînul”.

În față, se întindea cîmpul nesfîrșit. Era o zi luminoasă, cu soare, care numai primăvara strălucește atît de puternic. **În** stînga, se întindeau dealurile înverzite. În dreapta, cîmpia nesfîrșită.

Burebista privi înapoi. Îi era greu să cuprindă cu privirea coloana nesfîrșită de călăreți buridavensi, care mergeau în pas regulat, în urma lui. Îl cuprinsese un dor de goană și îa-torcîndu-se spre ei, comandă:

— Galop!

Porniră în fugă nebună de-a lungul cîmpului, de parcă nimic nu i-ar mai fi putut opri. Culcați cu burțile pe spinările cailor, se făcuseră, parcă, una cu ei. Drumeții și cei din căruțele pe care le întâlneau în cale îi priveau cu uimire, amețiți de trecerea aceasta vijelioasă.

Aerul rece al dimineții îi izbea în față, caii erau odihniți și bine hrăniți, așa că se așternură pămîntului, fără oprire, cale de vreo două ceasuri, pînă la cotelul cel mare, pe care îl făcea riul Argesis.

Cînd Burebista zări în depărtare pe călăreții argesensi, înfipse mai tare pîntenii în burta calului.

— Mai repede!

Nu se opri decît la cîțiva pași de malul apei. Daizo fu cel dintîi care îi ieși în cale:

— Să fie în ceasul cel bun, stăpîne! Sîntem aici cu toții. Burebista descălecă și se repezi să-i îmbrățișeze. Erau oșteni ai tatălui său; unii din ei, tineri ca și el, pe care i se părea că nu-i văzuse de-o veșnicie; alții, mai vîrstnici, de seama tatălui său.

— Tarsa... Eptacentus... Bonzes... Bitucentus... Dados... Zerula...

Trecea de la unul la altul. Nu știa la care să se oprească mai întîi. Făcuseră roata în jurul lui și toți se bucurau ca și el că erau iarăși împreună.

După un timp de popas, în care adăpară caii și se odihniră puțin, Burebista le spuse:

— Pornim, altfel prinde de veste Dinibales.

Săriră pe cai.

— Încotro o luăm? Întrebă comandantul călărimii buridavense.

— Ne lăsăm de-a lungul apei în jos. Ocolim Argedava și ne îndreptăm spre Dunaris. Mergem spre piefigi. De-acolo, vom vedea cine vine alături de noi și cine ni se împotrivesc. Trebuie să înconjurăm triburile, pornind de la Dumaris în sus și să le aducem alături de noi. Trebuie să îngroșăm rîndurile. Începură galopul și, către amiază, cînd erau gata să se apropie de malurile fluviului, zăriră în depărtare un pîlc de călăreți, care goneau spre ei. Și aceia îi zăriseră. Erau

piefigii, în frunte cu căpetenia lor, Aulucentus. Cele două armate se uniră. Mergeau de-a lungul Dunarisului, apropiindu-se de „dava” unui trib despre care se spunea că străbunii lor, geți, se amestecaseră cu păstori nomazi, veniți în părțile acestea din îndepărtata Asie, din Mezia și cărora le spuneau „sigyni”. Aceștia erau o populație războinică și se povestea că, la naștere, fiecare prunc „sigyn” primea ca dar, în leagăn, o sabie. Nu mai aveau mult pînă acolo, cînd zăriră în depărtare un grup de călăreți, pe cai mici și iuți, care veneau spre ei. — Pregătiți arcurile! comandă Burebista. Nu trageți pînă nu vă dau semn. Erau tot mai aproape unii de alții, cînd din partea celor ce veneau din fața, porniră spre ei săgeți și pietroale aruncate cu praștii. — Tragem și noi! porunci Burebista.

Din arcuri, săgețile
începură să zboare în
toate părțile. Erau atît
de multe, încît
întunecau lumina
soarelui. Fiindcă și
geții erau tot atît de

multi.

Ceilalți făcură cale întoarsă, dar la poarta cetății îi așteptau: unii înarmați cu săbii de tot felul, alții cu furci, topoare, coase ori săbii scurte.

În față ieși un grup de oșteni care purtau pe cap niște căciuli moțate, — le spuneau „Kirbașii” — după cum apucaseră de la strămoșii „sygini”. Când se apropiată văzură că le făceau semne cu minile.

Burebista se opri în loc. Spuse spre ai săi:

— Nu trageți! Să vedem ce vor!

Unul din ei, un negricios cu sprincene groase, înaintă spre Burebista:

— Întoarceți-vă înapoi, altfel vă vom trimite pe toți la fundul apei.

— Chiar așa? rise cu poftă Burebista. Cine-i căpetenia voastră?

— Eu sînt. Ma cheamă Udarus. Dacă n-ai auzit vreodată de mine, ș-o afli acum!

— Eu am auzit, îi răspunse Burebista, dar bănuiesc că tu nu știi încă nimic despre mine. Ai auzit însă, sigur, de tatăl meu, principele argesensilor, care a fost omorît mișelește, fiindcă a încercat să unească triburile gete din cîmpie. Eu sînt fiul lui, și am de gînd să vă string pe toți laolaltă ca să nu ne lăsăm în voia dușmanilor! Vouă nu vă pasă decît de treburile voastre!

Udarus își pregăti arcul, dar înainte de a da drumul săgeții, Burebista fu înconjurat din toate părțile de garda lui; unii cu arcurile întinse, alții cu săbiile ridicate deasupra capului.

— N-avem timp de pierdut cu tine și nici tu n-ai de ales! Răspunde pe loc!

Oamenii lui Udarus întinseră arcurile.

— Trageți băieți! strigă Burebista și se repezi ca fulgerul înainte, înfigînd paloșul în pîntecul calului căpeteniei, care se rostogoli în praful drumului. Oamenii săi o luară la goană. Oștenii lui Burebista își făcură loc, în galop, printre ei.

Burebista porunci unui ostaș din gardă:

— Fă cale-ntoarsă. În urma noastră vin piefigii. Să termine cu aceștia și să ne ajungă din urmă. Cît de repede! N-avem vreme de pierdut!

Nu se depărtară prea mult și, în urma lor, zăriră flăcările care cuprinseseră „dava” de la marginea fluviului. Era pentru a doua oară că această așezare, de la începuturile ei, era trecută prin foc și sabie. Prima oară de Alexandru Macedon; acum armata lui Burebista.

Se insera. Aerul era cald. Trecură Argeșul prin vad. Apele nu erau prea mari și caii înotau ușor.

Se îndreptau spre Naparis, cînd zăriră de departe un călăreț gonind spre ei. El se opri în fața lui Burebista:

— La Netiadava și la Tiason ne așteaptă Dinibales cu arcașii lui. A prins de veste că ne îndreptăm spre el.

„Crede că ne îndreptăm spre cetatea lui de pe Buseus și are de gînd să se năpustească asupra noastră venind dinspre soare-apune, pe la marginea dealurilor”, gîndi Burebista.

— Schimbăm planul, porunci Burebista oștenilor: înainte, spre Netindava! Nu pe drumul mare. Intrăm în pădure și nu ne depărtăm de valea râului. Trebuie să ajungem acolo mai înainte ca el să prindă de veste; ne așteaptă de-a lungul văii. Noi trecem însă prin vad și urcăm în sus, aproape de grind, apoi ne lăsăm de-a dreptul în spatele lor.

Armata lui Burebista intră în Netindava când Dinibales se așlepta mai puțin. Era o cetate bine întărită pe drumul Napolisului, mult bătut de negustorii cetăților pontice, spre înima Daciei. Se afla pe un dîmb mai înalt, dar arcașii lui Burebista, care se lăsau la vale de pe grind, trăgeau în plin, deschizîndu-și drum spre cetate. Cînd se apropiară, intră în luptă și pedestrima. Săreau peste șanțuri, sfărîmau cu tîrnăcoapele lungi palisadele. Ajunși față în față cu oștenii lui Dinibales, își încrucișară săbiile și paloșele, coasele și securile.

Cădeau destui și dintr-o parte și din cealaltă. O ștafetă venită în fugă de la Argedava, îl vesti pe Burebista că Dinibales primise ajutor de la caucoensi, care locuiau mai sus de cotul munților.

Aproape de miezul nopții, Netindava era în flăcări. Săgețile cu smoolă, care nimeriseră în acoperișurile de paie ridicau spre cer limbi de foc. Dinibales se retrăgea spre Tiason, cetate de la poalele dealurilor, pe valea unui rîu care se vărsa în Napolis.

Ostașii lui Burebista călăreau în întunericul nopții. Pădurea era neagră, nu se vedeau unii cu alții. Tebuiau să țină firul apei. Dar nu încetneau mersul. Spre ziuă, se aflau în fața davei Tiason. Dinibales, care aflase că-l urmăresc, fugise din cetate.

— Mergem mai departe sau facem un popas? își întrebă Burebista ostașii.

— Mergem mai departe! răspunseră ei.

Se luminase bine de ziuă. Soldații erau obosiți. Rămăseseră mulți răniți și morți pe drum, dar ceilalți erau gata să-l urmeze pe Burebista pînă la capătul drumului.

Burebista nu avea astîmpăr, pînă nu-și va fi dus la îndeplinire planul. Avea un fel de a-și îndemna oamenii să se arunce în focul luptei, un curaj, o îndrăzneală și o tărie care se împărțeau celorlalți, fără ca ei să-și dea seama. Nu știa ce-i odihna; nu dormea decît pe apucate, nu greșea în pregătirea atacurilor și nu șovăia cînd trebuia să ia o hotărîre. Oștenii îl urmau fără preget. Se simțeau mai tari și mai stăpîni pe puterile lor. Se simțeau oameni în stare de fapte mari și îl ascultau orbeste. Veneau din sate și dave îndepărtate, și parcă niciodată pînă atunci nu-și dăduseră seama cîți sînt de mulți și cît pot fi de puternici, adunați laolaltă.

Cetatea lui Dinibales era așezată pe terasa înaltă a râului Buseus, la confluența cu Naisus.

Afînd de apropierea oștirii lui Burebista, acesta se retrăsese spre nord. Principele get de pe brațul sfînt al Istrului îi refuză

ajutorul. De acolo, împreună cu cîțiva oșteni credincioși, Dinibales fugise spre Roxolani. Așa că Burebista nu întâmpină prea mare rezistență din partea cetății de reședință a lui Dinibales. După fuga lui, oastea se retrăsese din cetate și, odată cu ea, și mulți din locuitori. „Cuibul viperei trebuie distrus! gîndi Burebista. Oricînd se poate întoarce. Mi-a ucis tatăl. A vrut să-mi smulgă tronul; a dezbinat triburile gete pe care tatăl meu se străduise să le adune”. Privi spre „dava” așezată pe malul înalt. — înaintea! comanda el oștenilor. Sărind șanțul care înconjura cetatea, aceștia străpunseră palisada. Apropiindu-se de cetate, zvirleau, dincolo de zidurile ei, facle de pini, aprinse. Pînă la ziuă, cetatea de pe malul înalt al râului Buseus era o ruină. Locuitorii ei, cîți mai rămăseseră, porniră în pribegie și niciodată nu s-au mai întors să-și refacă așezarea.

După alte zile și alte noapți, Burebista intra în Argedava. Mergeau acum la pas. Erau obosiți cu toții. El era zguduit de reîntîlnirea cu cetatea, cu palatul tatălui său, cu locurile copilăriei

.Descăleca și urcă aproape în fugă scările. Daizo îi deschise, larg, ușile de la intrare.

— Bine te-ai întors, stăpîne! îi spuse. Apoi, șoptit: am trimis după Andrada și Azida. Deseară vor fi aici. Și Sassa mea se întoarce, cu Bithus.

Burebista abia îl auzea. Se repezi spre lăcașul de cult, o-prindu-se în dreptul absidei unde Duisia sorbise otrava.

Scrîșni din dinți și gîndurile lui strigau cu durere; „De ce nu m-ai așteptat, mamă?”

Ceilalți intrară după el în palat. în sala tronului, Burebista privea îngîndurat masa unde, numai cu doi ani în urmă, zăcea trupul tatălui său. Parcă nu mai auzea nimic în jurul lui, cînd, deodată, strigăte puternice care veneau din toate părțile, din sala tronului, de la ferestre, de afară, îl făcură să tresară:

— Trăiască Burebista! Pe el îl vrem conducător!

Atunci se dezmetici. Despre el era vorba, conducătorul geților uniți. V. Fata de la Netindava

în noaptea aceea, Burebista dormi adînc. Era atît de obosit, încît nu luă nimic în gură. Ceruse să bea apă. în curtea palatului era o fîntînă cu ghizd de piatră, împrejmuită, adîncă și întunecoasă, că de-abia zăreai pe fundul ei licărul de cristal.

Și vara, apa era tot așa de rece ca izvoarele riului Ar- gesis. Burebista lua din mîna lui Daizo ulciorul plin ochi și—I dădu pe gît, pe nerăsuflate. „Apă vie”, gîndi; simțea cum îi răcorește amarul adunat zi cu noapte, în timpul prilegiei. Se trînti îmbrăcat, cu fața în jos, pe patul din odaia tatălui său, și adormi numaidecît.

Se trezi a doua zi, cînd soarele nu era încă sus. Se frecă la ochi, dar n-apucă să se dezmeticească și ușa se deschise încet. în prag se ivi Daizo:

— Zori bune, stăpîne!

Burebista se simțea bine după o noapte de somn acasă și bucuria din ochii lui Daizo îl înduioșă. După atîtea zile neguroase, se pomeni zîmbînd. Nu se sfîi de slujitorul său.

— Zori bune pentru toți! Ce se aude?

Daizo își măsura stăpînul, din creștet pînă în vîrfurile în-călțărilor din piele de bou, muiată în ulei de mesteacăn. S-ar fi repezit să i le scoată. „De cîte zile nu le-o mai fi dat jos, sărmanul?” Parcă se rușină de gîndul acesta. Nu era mult mai vîrstnic, dar își privea stăpînul ca pe un frate mai mic. „Cît l-au schimbat anii de restriște!...” Pe fruntea lui înaltă și

netedă, desluși două cute adînci. Obrazul îi era supt. Parcă și

la colțurile gurii își lăsase urmele umilință îndurată. „E mai bărbat așa, gândi Daizo, dar tot frumos a rămas!”...

— Voi ai să-mi spui ceva, zise Burebista, care observase că gândurile lui Daizo se învâneau pe loc.

— Da, se dezmetici acesta. Te caută cineva.

— Cine anume?

— Unul de-ai noștri. A luptat cu noi la Netindava. Un arcaș, îi spune Reburus.

— Și ce vrea?

L-a trimis cineva la
tine, stăpîne. Un ostaș
rănit care vrea să te
vadă

.Burebista se ridică în picioare:

— Să intre!

— Acela nu poate veni. Reburus te va conduce la el.

Dacă... vei găsi de cuviință.

BuŃebista se îndreaptă spre uşă, o dădu repede în lături. Afară aştepta un comat, lat în spate. La cliŃiva paşi, calul de pe care abia descălecaser. Zăbala îi era plină de spume. Venise în mare fugă. „Ce-o fi asta?” Burebista îl măsură lung. Omul părea sfios.

— Tu eşti Reburus?

— Da, stăpîne.

Burebista era nerăbdător să afle ce se întimplase, dar nu-l zorea cu întrebări pe comatul care vorbea rar şi cu stîngăcie.

— Te ascult!

— Îţi aminteşti, stăpîne, de încăierarea de la Netindava?

Se inserase bine. în retragere, oştenii lui Dinibales ne aruncau săgeţi înveninate. Noi, în galop după ei. Eram la cliŃiva paşi de Daizo, care te urma îndeaproape. Pe neaşteptate, o săgeată venită din partea dealurilor fu aproape să te atingă, în clipa aceea, ca din pămînt, se ivi un călăreţ care gonea nebuneşte. Te ajunse din urmă de partea stîngă a drumului. Cîteva clipe aţi mers alături. Cred că nici nu l-ai luat în seamă. Priveai tot înainte şi ne îndemnai strigînd: „Mai repede, băieţi! Pe urmele lor!” Călăreţul deŃingă tine alerga cu capul întors în partea de unde venea săgeata, ţinîndu-se tot în dreptul tău, ca şi cum ţi-ar fi stat pavăză. Nu mai ştiu cum s-a împlinit. A fost atît de repede, că ochii mei n-au putut cuprinde bine. Cîteva săgeţi, două sau poate trei au picat ca trăsnetul spre călăreţ. L-au lovit din faţă. Acesta încetini o clipă mersul, ca să se poată ţine în şa, dar numaidecît s-a prăbuşit pe-o parte. Calul lui gonea mai departe singur, lăsînd în urmă o diră de sînge. Nu m-am oprit. Nici n-aş fi putut. Călăreţii noştri goneau năprasnici. Cînd s-a terminat lupta, fratele meu, care era cu noi, mi-a spus: „La Netindava a căzut unul de-ai noştri. E rănit la piept. L-au ridicat nişte femei şi l-au dus în satul de la cotul” Naparisului.” Am fost acolo. Rănitul abia mai răsufla. AlŃia a putut să spună: „Vreau să-i vorbesc lui Burebista”.

Omul se opri incurcat. Ar fi vrut, parcă, să continue, dar ceva îl împiedica.

Burebista intră înăuntru să se îmbrace. Cînd ieşi, sări, în fugă, treptele scării.

— Aduceţi-mi calul, porunci el şi se aruncă în şa.

Poarta palatului era deschisă şi slujitorii priviră uimiţi

în urma lui. Dădu galop calului și se pierdu printre pomi. Nu luase pe nimeni cu el. Nici pe Daizo. Dar nu se simțea singur. Avea alături pe Reburus și mergeau la un alt ostaș, care trimisese după el, conducătorul lor. Burebista se gîndea: „Cîți m-or fi chemat și nu i-am auzit!” Era primul gînd trist, după bucuria victoriei.

Mergea alături de Reburus, fără să scoată nici unul vreo vorbă. La o cotitură a drumului, Burebista îl întrebă:

— încotro o luăm?

— Tăiem pe cîmp. E mai de-a dreptul.

Coborîră o pantă și, pe la vremea prinzului, erau în satul așezat în lunca riului. „Acolo trebuie să fie!” De departe, Burebista zări oameni adunați la poarta unei case, mai mult un bordei, la umbra unui pîlc de salcîmi. Struni calul, încetinind mersul. Oamenii se dădură la o parte. îi auzi șoptind: „El este! A venit!” Nu scoteau nici un cuvînt.

Burebista sări de pe cal și prinse friul de țițina porții. Trecu repede printre cei adunați în ogradă. Comații plecară capetele în fața lui. în tindă, îi ieși înainte o bătrînă, legată la cap cu un ștergar alb, înfășurat de citeva ori în jurul gî-tului:

— L-ai adus, Reburus! Bine ai făcut. Să te aibă în pază Zalmoxis. Și pe tine, stăpîne! Mi se rupea inima că întîrzii și poate va fi prea tîrziu.

Burebista deschise încet ușa unei odăițe întunecoase, cu o ferăstruică mică, astupată cu burduf de oaie. Era aproape întuneric. în fereastră ardea un opeit plăpînd, iar pe lavița de lemn zăcea un trup acoperit cu o învelitoare de lînă. Burebista se apropie. De la intrare i se păru ceva neobișnuit. Se aplecă spre cel care zăcea întins și nu-i veni să-și creadă ochilor. Era o femeie, cu părul lung și negru, nemișcată, ca o stană de piatră. „Doarme sau?... Ce înseamnă asta?” Se încruntă și se uită în jurul său. Bătrîna îi făcu semn du-cînd mîna la gură. Parcă însemna: „Să n-o trezim chiar a-cum!” „Aha!, făcu pentru sine Burebista, doarme, va să zică.”

Femeia îl îndemnă să o urmeze într-o încăpere alăturată, unde mirosea a blănuri de oaie și a brînza.

— Iartă, stăpîne, pe baba Bricena, care a îndrăznit să te cheme. N-am putut să nesocotesc rugămîntea din urmă a acestei femei.

— Cine este? Burebista era tot mai nedumerit.

— Au adus-o pe brațe doi oșteni. Era mai mult moartă decît vie.

Bătrîna povestea cum se pricepea ea, rînduind faptele așa cum se petrecuseră și căuta să nu-i scape nimic. Oamenii mă

cunosc. Nu e primul rănit pe care mi l-au adus să-i dau ajutor. Era moale ca o cîrpă. M-am repezit s-o desfac la piept. De-acolo se prelingea sîngele.

Burebista ardea de nerăbdare să cunoască mai repede taina, dar n-o întrerupea pe bătrîna. Aceasta continuă:

— Cei doi ostași mi-au spus: „Săgețile cu venin au doborîto!” I-am rupt cămașa și... ce mi-a fost dat să văd? Era femeie. Aproape de tot de inimă, o gaură neagră în piept; sînge încheag. Trezește-te, Bricena, mi-am spus. Multe ai mai văzut în viața ta! Mi-am lipit atunci gura de rană și am tras o dată, de două ori, de trei ori... Scuiam în laturi sîngele inveninat. Pe foc fierbea o oală cu apă. Am aruncat înăuntru un pumn de *riborastră* și, cu o bucată de pinză, am spălat-o bine cu fiertură caldă. Incepu să geama. Dar ochii tot nu-i deschidea. Răsufia greu. Parcă se îneca.

Burebista asculta împietrit. Bătrîna aceasta, adusă de spate, cu obrazul numai cute, îi păru neasemuit de mare și puternic.

— E bine! mi-am zis eu atunci. Trăiește. Va trai! continua Bricena.

Ochii ei străluceau ciudat. Dacă te uitai mai bine în fundul lor, parcă te cuprindea amețeala. Burebista o privea nemîșcat.

— Ce te uiti așa? Am avut și eu o fică, dar... asta-i altă poveste. Vorbea înainte. Am opărit la repezeală foi de *nadva* albă și le-am pus pe rană, să-i liniștească durerea. Are Bricena fel de fel de buruieni din astea, stăpîne. I-am fiert laolaltă *mizela*, care oprește pierderea de sînge, *dochela*, care îl curăță; am pus și *diesema* și *rathibida*. Iaca, stăpîne, că ți-am spus și taina asta. La alții n-o spun. Vorbea acum încet și rar, cu aduceri aminte care nu mai dor, fiindcă durerea de mult i-a secat sufletul. Cînd fica mea, Mavida, a fost mușcată de un șarpe... n-am putut s-o scap. Eram tinărară. Nu mă pricepeam, dar apoi am învățat, de la un vrac din munți. Bricena tăcu deodată, ca și cum s-ar fi rușinat de spovedanie.

Burebista îi spuse blind:

— Vorbește mai departe despre ea... Cum o cheamă?

— Nu știu, nu spune nimic. Și bătrîna înnodă povestirea, de unde rămăsese: Am îndulcit, cum spuneam, fiertura cu miere și i-am dat s-o bea caldută. M-am muncit mult să-i deschid gura. Parcă i se încheștase. îi strecuram picătură cu picătură. De-abia atunci m-am dumirit că nu-i dădusem jos de pe cap coiful. Avea părul strîns dedesubt, de-aceea n-au cunoscut-o oștenii că-i femeie. Și ce păr! Negru ca pana corbului și cu firul lucios și lung. Pe frunte i se iviră broboane de sudoare. Lucrează buruienile, m-am gîndit. Și i-am mai dat să

bea. Deodată, s-a întors pe o parte, a răsuflat greu, a tușit și a dat afară fiere. Se ușurase. Deschisese ochii și mă privea. Nici o altă mișcare. îi ștergeam sudoarea de pe frunte. Deodată, văd că mișcă brațul și-mi apucă mina. Am oprit-o. I-am apucat mina într-a mea. Frigea ca para focului. Ofta adinc, privind spre piept. Am înțeles. O durea. Am dat la o parte oblojeala. Fielea se înroșise și locul se umfla. Ohrin-tește rana m-am, gândit... Și deodată mi-am zis: proastă ești, Bricena; virful săgeții i-a rămas înăuntru. Poate aproape de inimă! Ce să fac, zeule? Ea mă privea cu ochii împăienjeniți. Spuse ceva ca prin vis. Dar am deslușit. Vorbea în limba noastră: „Bu-re-bis-ta”. Vorbele ei m-au pironit. îl cunoștea pe conducătorul nostru? Ce vrea de la el? M-am dezmeticit numaidecît. Am trimis după Reburus să alerge într-un suflet la tine. Și lacă-te aici... Bătrîna se opri. Ca și cum făcuse tot ce-i stase în putință. De-acum încolo...

Burebista trecu în odaia de alături. Cu ochii închiși, fata gemea ușor. Abia îi putu zări fața, la lumina opaîului. Obrajii îi ardeau ca focul. Avea o frunte înaltă, pielea smeadă, un nas drept și gura îi era frumos arcuită.

Se aplecă puțin s-o privească mai de aproape. La început, l se păru că visează, dar nu, nu, fata murmură ceva. Acum auzi deslușit: „Bu-re-bis-ta.” Se îndreptă la loc și leși afară.

Bricena venea în urma lui. Tăceau amîndoi. Nu trecu mult și Reburus intră pe poartă. Burebista se grăbi spre el. Vorbea stăpînit, dar scurt și poruncitor:

— Fuși la palat! Aduceți aici pe vraciul Sisomarce. Numaidecît f

Reburus lăsase calul în drum. Cît ai clipi, porni în galop, spre

Argedava.

Burebista nu mai intră înăuntru. Se rezemase de un copac. Privea în zare, spre Netindava. Apa Naparisului se umflase și venea tulbure de la munte. „Cîte zile sînt de cînd am trecut pe aici? Erau zile senine, de primăvară. Din goana cailor, simteam în nări mirosul de iarbă crudă și singele se frămînta în noi sălbatec. Cine s-ar fi gîndit că mă voi întoarce așa curînd? Poate, datorită ei, trăiesc. Dar ea, cine este? Și de ce a făcut asta?...”

Se înnoptase bine și Reburus nu se întorcea. Era gata să încalece și să pornească singur spre Argedava, cînd zări umbrele celor doi, care alergau în noapte, ca două năluci. Reburus îl aducea pe Sisomarce. Din nările cailor ieșeau aburi, care se deslușeau ca un fuio de fum alburiu, în întuneric. Cei doi gîlîiau. Galopaseră nebunește. Reburus știa ce înseamnă porunca lui Burebista!

— Am venit, stăpîne!...

— Sisomarce!... femeia e rănită... Burebista nu găsi cu cale să-i spună mai mult... are în piept o săgeată otrăvită. Fă tot ce-ți stă în putință. Nu-i numai o poruncă, ci și o rugăminte. Trebuie să trăiască! Sisomarce aflate de la Reburus.

Burebista ieși afară din ogradă și porni spre malul Naparisului. Noapte neagră, fără luna, fără stele. Mergea încet, copleșit de gînduri, cu capul în pămînt. Sufletul îi era greu. „De ce trebuie să suferă ea atît? Ce-a făcut-o să-i apere viața? Și, mai ales, ce-a purtat-o pe meleagurile acestea?” Atîtea întrebări... și nici un răspuns. S-ar putea să nu-l afle niciodată? Nu! Nu se poate! Va trăi! Trebuie să trăiască. Așa spusese și Bricena. Privirile ei erau nu numai pătrunzătoare. Erau balsam și erau leac, iar Sisomarce era un vrac priceput. Aflase despre el lucruri nemaipomenite. Scăpase de la moarte un cioban, aproape sfîrtecat de lupi. I-a cusut rănilor, bucată cu bucată și a făcut din el un om viu, cum era mai înainte.

Burebista mergea. Mergea și se gîndea. Nu putea sta în loc. De la un timp, își luă seama. Se cam depărtase de sat. Atunci, se întoarse înapoi. Cînd ajunse în dreptul cărării care ducea spre casa Bricenei, șovăi o clipă. Nu, nu este încă timpul să intre. Și o porni în cealaltă direcție a apei, prin întunericul negru, cum îi erau și gîndurile. Avea puterea să aștepte... Intrînd în odaia unde zăcea femeia rănită, Sisomarce se apropie imediat de lavită. Nu se auzea nici un geamăt, doar răsufierea ei repede, întretăiată. Se întoarse spre Bricena:

— Pune apă la fiert!

Femeia înteeți focul în vatră.
Sisomarce scoase dintr-o cutie de brad un cuțitaș subțire, un clește mic și un altul mai mare. Se apropie de vatră. Limbile focului aruncau umbre care jucau pe pereții odăii mici.
Sisomarce luă cleștele cel mare, apucînd cu brațele lui cleștele mic. Il trecu de cîteva ori prin para focului și-l așeză alături pe un grătar de fier, pe care îl scoase din aceeași cutie. Plimbă apoi prin flacără și cuțitașul cu lama atît de ascuțită, că putea tăia și firul de păr.
Oala de pe foc scotea aburi. Fără să se întoarcă, Sisomarce îi șopti Bricenei:
— Trebuie să ai vreo bucată de pînză nefolosită. Rupe-o în 85 "w w" L •
Mută grătarul mai aproape de laviță, sprijindu-l pe cuptor. Se apropie de fată. Dădu la o parte învelitoarea și desfăcu cu grijă oblojeala. Fata tresări, gemînd ușor.
Sisomarce scoase din cutie un șomoioș de cîlți moi, bine dărăciți și îl muie în apa care clocotea. Începu să șteargă rana pe care sîngele închegat se înnegrise. Fata gemu din nou. Aruncă șomoioșul și, luînd altul, mai șterse o dată. Fata gemea tot mai tare și începu să se miște.
— Vîno mai aproape cu feștila, porunci el Bricenei.
Aceasta se apropie.
„Repede, Sisomarce, pînă nu se mișcă prea tare. Să nu-ți tremure mîna". Își vorbea în gînd, de unul singur și, luînd de pe grătar cuțitașul cu lama subțire, trase la iușeală o creștătură în pieptul fetei, care scoase un strigăt. Rana se căscă și sîngele amestecat cu puroi îl stropi pe fată. N-avu timp să se șteargă. Cu mîna stîngă muie la iușeală un alt șomoioș în apa clocotită și curăță locul. Fata începu să se zbată. Bricena întoarse capul într-o parte.
— Tîne-o bine de mîini, îl strigă Sisomarce. Suie-te pe laviță și apasă-i cu genunchii picioarele. Dacă se mișcă... n-avu timp să mai continue. Dădu drumul cuțitașului care căzu pe podeaua de lut și se repezi să apuce cleștele mic. Cu mîna stîngă ștergea sîngele care nu se mai oprea, iar cu dreapta înfipse cleștele în carne. Il roti ușor, dar nu dădu de săgeată. Fata țipa și se zbătea. Bricena se lupta cu ea. Sisomarce mai încercă o dată. De data aceasta simți că a dat de săgeată. O apucă cu cleștele și o trase repede afară. Era întreagă. Fata se zbătea, gata să se ridice în sus. Sisomarce puse cleștele alături, pe grătar. Acum încerca să oprească sîngele, cu un șomoioș curat. Desfăcu la repezeală o cutiuță mică, în care se găsea un fel de cenușă roșiatică. Presără peste rană și luă

fișile de tort pe care Bricena le așezase la capul fetei. Legă rana și, săltînd trupul fetei, trecu capetele pe la spate, înfășurîndu-i tot pieptul. Strînse cu putere, pînă ce pînza rămase deasupra albă. Singele începea să se oprească. Fata se lăsă moale pe spate. Bricena coborî de pe laviță, stoarsă și ea de puteri.

Sisomarce se așază la picioarele fetei, ștergîndu-și cu dosul palmei broboanele de sudoare, care acum i se prelingeau de-a lungul nasului, spre colțurile gurii, împreună cu stropii de singe care îi săriseră pe obraz.

Fata se mai liniștise, dar tot gemea încă, răsucindu-se de pe o parte pe cealaltă.

— Acum dă-i de băut, Bricena. La asta te pricepi singură. Nu numai fierțură de buruieni, ci și apă multă. Apă curată. A pierdut mult singe.

Ieși afară și se așază pe prispă. Era și el istovit, dar mulțumit în sinea sa. Stătu acolo, nici el nu știu cit. Bricena în- tîrzia. Îl cuprinse neliniștea. Vru să intre din nou înăuntru, să vadă ce se întîmplase, dar se lovi piept în piept cu bă-

— Las-o să doarmă. S-a liniștit.

Începu să se crape de ziuă. Stăteau amîndoi pe marginea prispei, cu picioarele atîrnate, și nici unul nu scotea o vorbă. Nici unul nu ațîpea. Numai cînd soarele sparse zările, văzură pe Burebista apropiindu-se. Venea încet și părea liniștit, dar după cum trăgea pașii se vedea că se apropie cu inima strînsă de grijă. Și totuși înainta spre ei cu curaj.

Bricena fu cea dintîi care sări de pe prispă. După ea, și Sisomarce. Se îndreptă spre poartă. Burebista îi căută privirea. Ochii Bricenei luceau neobișnuit:

— Să intrăm s-o vedem!

Burebista pricepu și trebui să-și înfrîngă pornirea de a-i săruta mîna.* Crăpara ușor ușa. În acea clipă, fata deschise ochii, încercă să ridice capul. Sisomarce o opri:

— E mai bine să stai liniștită.

Și făcu loc lui Burebista, care se apropia încet de ea. El se așază pe laviță. Fata nu-și mai lua ochii de la el. Avea niște ochi mari, negri, puțin alungiți și gene dese și lungi. Obrazul îi era liniștit și, cu toată slăbiciunea, părea și mai frumoasă. Privirea îi era limpede și Burebista nu știa ce să citească în ea. Supunere? Recunoștință? Fata nu vorbea nimic. Întinse doar mîna și o sprijini pe brațul lui Burebista. Acesta întoarse o clipă capul îndărăt. Bricena și Sisomarce ieșiră din odaie. Principele se aplecă spre ea și îi mîngîie obrazul palid ca ceara, apoi părul negru, pînă la marginea gîtului. Era un simțămînt ciudat pentru el. Începuse viața cu

sabia și paloșul în mână. Totuși, mîngîierea lui era străbătută de un fior cald și de o gingășie fără margini. Fata îi zîmbi într-un fel ciudat. Burebista nu-i pricepea înțelesul. Nu-l mai privise pînă atunci, nimeni, în felul acesta. Nici n-avusese cînd. Prea furtunoși fuseseră anii lui tineri. Se îndreptă deodată, dar cu glas blînd și duos o întrebă:

— Cum te cheamă?

— Maisira! răspunse ea.

Burebista continua să-i mîngîie fruntea. Fata închise încet ochii, ca și cum ar fi vrut să păstreze pentru totdeauna, dincolo de pleoapele grele, chipul bărbatului din fața ei. Era atît de slăbită, încît abia vorbea. Totuși mai spuse:

— Mă bucur că ai venit, Burebista.

Îi rostea numele rar, ca pe o mîngîiere.

Burebista începea să priceapă. N-o putea întreba mai mult deocamdată. Se ridică în picioare:

— Acum, trebuie să plec. Mă așteaptă treburi multe.

Nici nu terminase ce voia să spună și fata tresări. Privirea i se întunecă. Burebista fu înduioșat:

— Nu, îi spuse el blînd, mă voi întoarce, peste cîteva zile.

Trebuie să te odihnești deocamdată. Vom vorbi atunci mai mult.

Și ieși repede.

Afară, pe prispă, Bricena și Sisomarce așteptau.

Răsărise soarele, după cîteva zile mohorîte, cu ploi și

— Plec la Argedava, le spuse el. Toți mă așteaptă. Am să mă întorc, peste cîteva zile. Tu, Sisomarce, mai rămii și ai grijă de ea. Orice se întîmplă, trimiți la mine pe Reburus. Îți mulțumesc. Și ție, Bricena, spuse el cuprinzînd cu brațele lui puternice umerii firavi ai femeii adusă de spate, care făcea pași mici și ușori alături de el, ducîndu-l pînă la poartă.

— Rămîneți cu bine! Sănătate tuturor! Ar fi vrut să spună: „Mai cu seama, ei!”

Maisira dormi aproape toată ziua. Spre seară, se trezi și ceru să mînințe, ridicîndu-se în capul oaselor. Bricena era fericită.

Fiersese lapte și amesteca mămăliga.

Trecuse o săptămînă și Burebista nu venea. Sisomarce și Bricena nu știau că, la cîteva zile, Reburus se repezea călare la Argedava, să-i ducă știri. Așa primise poruncă. Dimineața, venea s-o vadă pe Maisira. într-o zi, îi aduse cîteva fire de tîmîloara, cu flori parfumate. Erau încă ude de rouă, fiindcă abia le oulesese din pădure. Reburus pleca seara și se întorcea dimineața, odată cu ivirea zorilor.

Maisira se simțea tot mai bine. Nu vorbea aproape nimic, mai ales despre ea. Dar nici ei nu o întrebau.

Într-o seară Bricena îi spuse:

— Reburus merge mâine la pescuit, în bălți. Ție îți place peștele?

Maisira dădu mulțumită din cap, încercă să zîmbească. O înduioșă grija acestor oameni, dar, parcă își aminti de un gând care nu-i făcu plăcere. Apoi spuse:

■ Vreau să merg și eu afară!

Bricena se uită la Sisomarce. Acesta îi spuse fetei:

— Mai ai puțină răbdare. Cîteva zile numai. Să scoatem oblojeala, să se usuce rana.

Maisira se supuse. Nu răspunse nimic, dar cînd să plece Reburus, îl întrebă, aproape șoptit:

— Ce face Burebista?

— O să vină și el. Fii fără grijă! și ieși repede pe ușă.

A doua zi după ce Sisomarce se învoi ca fata să se dea jos din așternut, sosi și Burebista.

Venea în galop, de-a dreptul pe cîmp. Cînd ajunse în sat, încetini mersul. Cu cît se apropia de casa Bricenei, inima îi bătea mai tare. Se hotări să-și înfrîngă nerăbdarea și să intre liniștit, ca un om care vine să-și vadă prietenul bol-

Nu era, însă, ușor.

Cînd se apropie, o zări de departe. Maisira stătea pe prispă casei, la soare, așezată pe un scăunel mic de lemn, cu trei picioare. De departe, era aproape să n-o recunoască. Bricena o îmbrăcase cu o cămașă lungă pînă la pămînt, din tort de cîneșă albă, cu cute bogate. Mijlocul îi era strîns cu o cingătoare țesută din lînă, vopsită cu flori și buruieni, în roșu, cărămiziu și galben. „Așa se îmbracă fetele noastre”, îi spuse în dimineața aceea bătrîna. Maisira nu știa, însă, că Bricena o țesuse în tinerețe, pentru Mavida, fiica ei.

De cu seară Reburus îi spusese Bricenei, așa, ca din întîmplare: „S-ar putea ca stăpînul să treacă mâine pe aici”. Bricena îl privi bănuitoare: „Dar tu de unde știi?” Reburus vorbi mai departe, ca și cum n-ar fi terminat ce avea de spus:

„Așteaptă la Netindava meșterii greci; cetatea trebuie refăcută și întărită. L-a numit comandant al cetății pe Deospor, șeful călărimii de pe Napolis, cu care a cucerit cetatea”. Fata ținea mîinile adunate în poală. Părul negru, despletit, îi acoperea umerii. Privea în depărtare, muncită de gînduri. Deodată tresări. Îl zărise și ea pe Burebista. Acesta sări de pe cal și se grăbi spre ea. Își stăpînea nemiștea și, fără să-și ia ochii de la ea, se gîndea: „Cît e de frumoasă!”

îi zimbi cu toată ființa:
— Bine-ai venit, Burebista!
O frîntură de clipă, Burebista respiră adînc, să nu-i tremure glasul:
— Cum te simți, Maisira?
Fata se sculă sprintenă în picioare și, drept răspuns, îi spuse, arătînd, în față, spre valea Napartsului:
— Sisomarce mi-a dat voie să mă plimb la rîu. Îl privea rugător și șăgalnic. Mi-e atît de dor de aer, de soare. E așa de frumos aici!
— Să mergem atunci, Maisira. Și Burebista o ajută să coboare cele două trepte de bolovani de rîu. Fata se ținea acum bine pe picioare.
Bricena, care ascultase pînă atunci dincolo de ușă, se ivi în prag:
— Ai grijă, stăpîne, să nu obosească. E încă slăbită. Burebista îi surise. Parcă i-ar fi spus: „Fii fără grijă!”
Mergeau încet, de-a lungul apei, pe sub sălcii. Printre frunzele tinere, mugurașii răspindeau miros dulce și înviorător. Tăcură multă vreme. Nu scoteau nici unul vreo vorbă. Maisira era fericită. Apa care curgea la vale parcă ducea cu ea gîndurile pe care ar fi vrut să le uite și, în clipa aceea, să nu se mai gîndească la nimic, la nimic, decît că este alături de el.
Deodată, Burebista se hotărî. Prea îi dădeau ghes întrebările:
— Cine ești tu, Maisira? De unde vii?...
Ochii fetei se întunecară:
— N-aș fi vrut să vorbim niciodată despre aceasta...
*— Dacă vrei, nu-mi spui nimic, Maisira.
— E o poveste tristă... răspuse fata.
Burebista observă că Maisira vorbește pe ocolite. N-o mai întrebă nimic. După o pauză, în care fata privea parcă într-un punct îndepărtat, continuă singură:
— ... Am trăit, multă vreme, la curtea regelui Dapyx, dincolo de Istru, aproape de mare. Mă împrietenisem cu fiica regelui. Țineam una la alta, ca două surori. Și ei îi plăcea să călătorească. Ne luam uneori la întrecere. Alergam de-a lungul țărmului, cu vîntul în față... Maisirei i se păru că și-a dat drumul gîndurilor. Parcă încerca să și le strunească... S-a întîmplat, tocmai în timpurile acelea, ca armatele romane să pătrundă de-a lungul țărmului Pontului. Dapyx și-alți principii geți, oameni liberi pe pămînturile lor, urau pe noii stăpîni. Dar n-aveau puterea să se împotrivească. Cînd au auzit, însă, că geții din stînga Istrului se vor uni trib cu trib, au început

să prindă nădejde. Auziseră despre tine. Știau că te pregătești să te întorci pe tronul tatălui tău, de pe care fusesei alungat. „Mergem și noi în ajutorul lui, a spus Dapyx. El va fi scăparea noastră.” A trimis vorbă și altor șefi de triburi, să-și strângă oamenii. I-am spus atunci: „Vreau să merg și eu cu voi!” Îmi era dor să mai încerc arcul pe care nu mai puseseș mină de atâta vreme. Dapyx nici nu vroia să audă. L-a înduplecat, până la urmă, fiica sa, la rugămintile mele. Și am plecat cu ei. Am trecut Istrul, unii călări, alții cu luntrile. Te așteptam pe malurile Naparisului. Când te-au zărit din depărtare, toți erau nerăbdători să te apropie. Mergeai în fruntea călăreților, al căror număr nu se mai sfârșea. Te țineai drept pe cal, cu capul înainte, mindru și fără teamă. Când te-ai întâlnit cu Dapyx ați coborât amândoi de pe cal și v-ați îmbrățișat. „Sîntem alături de tine, Burebista!” ți-a spus el. Tu ai zîmbit bucuros. Eram la câțiva pași în urma principelui. Nu m-ai zărit. Dar mina în care țineam arcul s-a aplecat în jos. Era... ca și cum m-ar fi țintit o săgeată. Ați plecat mai departe. Noi, pe urina voastră. Eu am luat-o însă, încet, încet, înainte, apropiindu-mă tot mai mult de tine. Apoi, cred că ai aflat ce s-a întimplat...

Maisira tăcu. Era istovită. Mergeau amândoi mai departe de-a lungul râului, pe sub sălcii.

Burebista căzu pe gânduri. Parcă... tatăl său îi spusese odată că în limba de demult de tot, „sira” însemna... „iubire”. Ciudat nume avea această fată. Nu-l mai întâlnise pînă acum. Și cum de-și amintise deodată acest lucru printre atîtea amintiri rătăcite în negura uitării?... Era copil pe atunci. Începea să se însereze și deodată se porni, ca din senin, un vînt, care vâlurea apa riului. Pești mari săreau la bulboane. Crengile pletoase ale sălcilor se îndoiu și mai tare. Vîntul răsfirea părul Maisirei, acoperindu-i ochii și fața. Cu mina, ea încerca să-l astîmpere:

■ — Ce-i asta?

— Vine furtuna, spuse Burebista. Să ne întoarcem. Un fior străbătu corpul Maisirei. Era răcoare sau părere de rău că trebuie să se întoarcă din drumul care ar fi vrut să au se sfîrșească niciodată?...

Cînd intrară în casa Bricenei, începuse furtuna.

— Trebuie să plec, zise Burebista.

• — Pe o vreme ca asta, stăpîne? spuse bătrîna.

— Mă grăbesc să nu începă ploaia. Atunci e mai greu de mers. Mîine, trebuie să fiu la Argedava. Se întoarse spre

Maisira, care se așezase, obosită, pe laviță. Mă întorc cu-
rînd. Cu bine!
Ieși în grabă, ca nu cumva să șovăie. Fata nu spuse o vorbă.
O săptămînă întreagă ținură ploile. Parcă se deschisese cerul,
și apa curgea cu găleata, zi și noapte.
Thiamarcos îi trimisese vorbă lui Burebista că-l așteaptă la
Buridava.
În prima zi cînd cerul se luminează și apărură soarele, acesta se
hotărî să treacă mai întîi pe la Maisira, și de acolo spre
Buridava.
Căută într-un sipet al tatălui său. Știa de un „gorytos” scit, o
toibă de săgeți, cumpărată de acesta de la un negustor din
Olbia. Îl găsi. „O să-i facă plăcere Maisirei!”
A doua zi, dis-de-dimineață, porni. Cîmpul începuse să se
zborescă, dar pe alocuri mai erau încă băltoace de apă. La
răstimpuri, calul dădea să apuce cîte un smoc de iarbă încă
udă. Burebista lăsa liber frîul și calul apuca din mers o gură
de iarbă. Apoi, îi dădea din nou pînteni.

Cînd ajunse în sat,
soarele se ivise,
strălucitor, pe cerul pe
care nu se mai vedea
nici o urmă de nor.
Burebista se opri în
poartă. Nu văzu pe
nimeni. Nu auzi nici o
mișcare. „Nu-i a
bună!”, gîndi. Sări de

pe cal și se grăbi spre
prispă

.Bricena deschise ușa. Burebista parcă amuțise. Nici bătrîna nu scotea nici o vorbă. Ținea în mînă niște cîlți și un darac, gata să le scape. Nu-și urnea privirea din pămînt. într-un tirziu, ridică ochii. în fața ei, Burebista împietrise în loc. Bătrîna vorbi cu glas atît de sugrumat și de stîns, încît abia se înțelegea:

— A plecat!

— Cînd? Burebista ar fi vrut sa-i mai spună: „De ce ai lăsat-o?” dar se opri.

— Aseară. Eram dusă în sat, la o femeie. S-a îmbrăcat, în lipsa mea, cu hainele ei. Cînd m-am întors, am găsit-o în ogradă. Mă aștepta. Calul ei era înșăuat. M-a îmbrățișat și mi-a spus: îți mulțumesc, Bricena! Nu voi uita niciodată ce ai făcut pentru mine. Dă-i asta lui Burebista. S-o poarte ca „apolropeu.” Asta înseamnă talisman care îndepărtează relele. Și-a deschis singură poarta și a ieșit. Priveam, înnebunită, în urma ei. Nu era o femeie pe care s-o îndupleci, cu nici un chip. A dat galop calului, și s-a pierdut în noapte.

— Atît a spus? întrebă Burebista.

— Atît!...

Bricena intră în odaie. Se întoarse și așeză în palma lui Burebista săgeata pe care Sisomarce o scosese din pieptul Maisirei.

Burebista strînse tare pumnul; parcă ținea acolo o comoară. Dar strîngea deznădăjduit de neputința că n-a împiedicat-o să plece. Scoase de sub centura de la brîu „gory- tos”-ul și o strecură înăuntru, printre celelalte săgeți de bronz, nou-nouțe, pe care le adusese Maisirei. Mai trase de sub cingătoarea de piele cu aplice de bronz o pungă cu monezi de argint și o întinse bătrînei:

— Pentru tot ce ai făcut, Bricena.

Aceasta căzu în genunchi.

— Iartă-mă, stăpîne! N-am putut s-o opresc. Nici tu n-ai fi putut s-o oprești! Așa a fost să fie!

Burebista încălecă și, fără să mai scoată un cuvînt, o luă spre capătul de apus al satului, ca să iasă la drumul mare.

Dădu pîteni calului, într-un galop care-l amețea. Gîndurile i se învălmășeau. Repeta vorbele Bricenei: „Așa a fost să fie!”... „Dar, atunci, de ce a mai venit?”...

*îi era peste puteri să cuprindă cu
gîndul toate cele ce se
petrecuseră. VI. Rușinoasa
înfîngere a lui Hybrida*

Proconsulul Macedoniei, Caius Antonius Hybrida, aștepta cu nerăbdare venirea primăverii.

Cînd apele Istrului dezghețat se vor umfla și dinspre stepele borysthene va porni să bată primul vînt căldicel, el va da semnalul de plecare a corăbiilor spre Roma.

Avusese grijă să strîngă tot ce putuse. Recolta de grîu a cetăților pontice fusese încărcată în calele corăbiilor. Ridicase din casele negustorilor avuți și din templele orașelor bijuterii de aur și argint, candelabre de bronz, statui de marmoră, amfore, cupe cu picior și două torți numite „cantari”, iar pungilor cu stateri de aur, denari, tetradrahme, cyzici de electron, nu le mai știa numărul.

Prînzul îl lua totdeauna împreună cu comandantul cohortelor și cu ceilalți șefi militari.

După ce se odihnea vreo două ceasuri, proaspăt ras și parfumat cu esență de Torsos, se îmbrăca cu o tunică albă, brodată cu fir de aur, iar deasupra își arunca toga albastră, îi plăcea să se plimbe pe străzile orașului.

Doi sclavi îl purtau în iectică. Se oprea mai ales în cartierele comerciale, la Histria, la Tomis sau la Callatis. Intra în depozitele cu amfore, mătăsuri scumpe, și obișnuia, mai ales, să guste toate soiurile de vinuri grecești. Alegea tot ce-i plăcea.

Într-o zi, la Histria, s-a oprit în fața casei preotului lui Apollon Tămăduitorul. Zărise în parcul din incinta de cult statuia zeiței Artemis. Marmora era atît de albă și străvezie, trupul zeiței mlădui și încordat ca arcul de vînătoare pe care îl ținea întins, încît părea o faptură vie.

Hybrida rămase uimit de atîta frumusețe și întorcîndu-se spre cei ce-l însoțeau, le spuse:

— Rugați pe preotul lui Apollon să mi-o trimeată la Roma.

Cea mai mare greșeală a proconsulului Caius Antonius Hybrida fusese încălcarea tratatului de alianță între Roma și cetățile pontice. Cerîndu-le o parte însemnată din veniturile lor, storcînd dări și tot felul de donații, el îi sărăcea și infometa pe locuitorii cetăților, care nu se sfîu să spună că nici „barbarii” geți nu se purtasera astfel cu ei; dimpotrivă, unii dintre regii lor îi dezlegaseră chiar de astfel de tributuri.

Hybrida poposise pe malul stîng al Pontului Euxin, la începutul verii. Își stabilise reședința la Dionysopolis, în golful ferit de vînturi, unde țărmul mării avea nisip mărunt și moale. Aflase că acolo trăiește Acornion, vestit negustor și Mare Preot al zeilor din Samothrace. El se ocupa, printre altele, și de cei care veneau să-și tămăduiască bolile sub soarele cald, în talazurile Pontului. Puteau fi înțîi- niți acolo aristocrați din marile orașe grecești, din Atena, din Macedonia, din Illyria ori din Anatolia.

Și pe Hybrida, proconsulul Macedoniei, îl supărau unele beteșuguri și de aceea se hotărîse să se stabilească la Dionysopolis. Ar fi putut să aleagă între Histria ori Callatis, orașe mai mari, pline de viață și de mișcare, unde zilnic intrau și plecau din porturi zeci de corăbii.

Dionysopolis, însă, era mai liniștit. Parcurile și grădinile se întindeau pînă aproape de coasta mării și căldura nu-i părea de nesuportat.

La Dionysopolis se simțea, totodată, în mai multă siguranță. Cetatea era mai aproape de Macedonia, pe cînd în nordul Istrului trăiau bastarnii și alți barbari care atacau adesea cetățile pontice apropiate.

Hybrida se temea de bastarni și simțea că și cetățile pontice îi sînt potrivnice, dar garnizoanele pe care le lăsase în fiecare cetate erau destul de bine înarmate, ca să-și mai facă astfel de griji.

Mai avea Hybrida și un sclav. Un maur înalt, captiv adus de Caesar din campaniile lui glorioase, și pe care bunul său prieten și protector i-l dăruise. Maurul avea fața smeadă, sprîncene groase și ochii fîrioși. Era puternic la trup și nu se despărțea niciodată de Hybrida, iar Hybrida știa să-l răs-plătească pentru credința lui. Noaptea, sclavul dormea la ușa stăpînului, veghindu-i somnul. După chefurile care se prelungeau tîrziu în noapte, Hybrida dormea adînc și se scula, dimineața, tîrziu.

În timpul verii, Hybrida colindase toate cetățile grecești, de la Olbia pînă la Apollonia. În iarna aceea, se odihnea la Dionysopolis.

Acornion îl gazduise într-una din cele mai frumoase locuințe din oraș. Dacă nu ar fi fost gerurile acelea de nesuferit și viscoale, în timpul cărora vîntul, mugînd, se lua la întrecere cu vîntul mării, Hybrida și-ar fi putut închipui că se află în locuința sa plăcută de la Roma. Dar Istrul era înghețat de la un mal la celălalt, ca un pod de gheață, și geții bărboși, pe care îi întîlnea la tot pasul, îl priveau cu ură.

Și pentru locuitorii cetății, apariția lui Hybrida la Dionysopolis fusese socotită un blestem trimis de zei asupra lor. Hrana se împuțina de la o zi la alta. Ostașii lui Hybrida trebuiau bine hrăniți, iar el, împreună cu comandanții militari, o ținea tot într-o petrecere.

Acornion era nevoit să sacrifice tot mai multe vite pe altarul zeilor de la Samothrace, iar carnea o împărțea cetățenilor. Grânele erau rechiziționate. Negustorii greci cumpărau de la geți piei și blănuri, miere și ceară, dar cea mai mare parte din toate acestea luau drumul Romei. Ori de câte ori intrau în port vapoarele grecești care aduceau amfore cu vin, untdelemn, arme, podoabe, parfumuri și mătăsurii, nici nu apucau să fie descărcate, pentru că soldații lui Hybrida se și aflau acolo.

Într-o seară, după ce se înnoptase bine, veni la Acornion, Demetrios, fiul lui Theodoros. Theodoros era un bun prieten al lui Acornion. Cu el făcuse acesta primul său drum la Argedava, la regele geților.

Demetrios bătu ușor în poartă, după semnul obișnuit. Batonul servitor îi deschise numaidecît.

Încă din pragul ușii, în timp ce-și scotea șuba lungă, îmblănită cu piele de miel, pe care zăpada înghețase, cu suflarea întretăiată de gerul de afară, Demetrios îi spuse:

— Nu se mai poate trăi așa, Acornion! Tezaurul ni s-a golit. Am topit toate obiectele de preț. Templele sînt devastate. Oamenii nu au ce mânca. Veniturile noastre se împuținează. La Atena nu mai avem crezare, fiindcă nu ne-am îndeplinit obligațiile și nu mai primim nimic. Trebuie să facem ceva! Nu mai putem răbda! Ori noi, ori el. Prin „el”, Demetrios îl numea pe Hybrida. Am vorbit și cu ar-hontii. Ne-am gîndit că putem da un banchet. După ce îi vom îmbăta, îi vom ajuta să treacă mai ușor pîrlul lui Charon...

— Nu, Demetrios, răspunse, abia stăpînindu-se, Acornion. O astfel de faptă n-ar fi demnă, nici nu ne-ar fi de folos. Ar fi o nesăbuiță din partea noastră. Legiunile Romei se vor năpusti cu mai multă furie asupra cetăților noastre și, din aliați, cum le place să ne numească, vom deveni supușii lor, după ce ne vor trece prin foc și sabie. Trebuie să arătăm Romei că cetățile noastre sînt nemulțumite de Hybrida, care a încălcat tratatul.

— Nu mai merge așa, Acornion! Demetrios aproape răcnea. Te-ai umilit destul ca să salvezi cetatea! Ț-ai pierdut toată averea personală! Ai donat orașului mii de stateri de aur! Ce ne-a mai rămas? Valurile mării în care să ne înecăm durerea?

— Acestea nu-s vorbe înțelepte, Demetrios. Sintem un popor de navigatori și negustori. Marea este ogorul nostru. Ea ne hrănește sau ne ucide. Trebuie să ne păstrăm drepturile, câștigate cu greutate, de-a lungul atîtor veacuri. Dar nu cum gindești tu. Mi-ai dat și altă dată ascultare și n-am dat greș. Va rog să mă ascultați și acum. Și, după o scurtă tăcere, în vreme ce pe frunte i se adîncise o cută adîncă între sprîncene, Acornion spuse:

— Trebuie să cerem ajutor lui Burebista. În seara aceasta, un sol va trece dîncolo de Istros. Era aproape de miezul nopții. Acornion, lungit pe pat, cu ochii deschiși, privea fix, în tavanul încăperii. Afară vin- tul şuiera ascuțit, zguduind pereții casei, ferestrele, acoperișul, iar vuietul lui părea un geamăt prelung și tînguitor. Scribul lui Acornion terminase scrisoarea către Burebista. Acornion trimisese după Theocritos. Ar fi fost și altii demni de încredere. Dar Theocritos era tînăr, iute de picior și ager la nevoie. Drumul era foarte primejdios, mai ales pe o astfel de vreme. Cînd bătrînul servitor deschise ușa și în prag apărî Theocritos, cu o căciulă mare în mină, așa cum purtau și geții și cu o bundă groasă care-i acoperea pieptul, Acornion se ridică.

— Te-am ales pe tine, Theocritos, să pleci numaldecît în Cetja. Acest „papir” trebuie să ajungă numai în mîinile lui Burebista. De el depinde, acum, soarta noastră. Cu prețul vieții tale, de va fi nevoie, Theocritos! Cetatea îți incredințează tie această grea misiune! Zeul cel mare să te călăuzească! Dacă vrei, ia cu tine și pe Bithus, fiul lui Daizo. Îl găsești la „gymnasium”. Tu nu înțelegi limba geților și, pe deasupra, el cunoaște bine drumurile și potecile, e îndrăzneț și isteț.

— Îți mulțumesc, bunule Acornion, pentru încrederea ta. Theocritos era gata să plece. Acornion mai adăugă:

— Ieșiți din cetate, mine în zori, pe poarta dinspre mare. De la Abrittus, apucați-o pe un drum lăturalnic, ca să treceți neobservați. Theocritos trase ușa în urma lui. Acornion se îndreptă spre fereastră. Dădu la o parte perdeaua grea și rămase rezemat, cu fruntea lipită de geamul rece, pe care gorul așternuse flori de gheață. Viscoala și în vârtejul de afară era greu să deslușească ceva. Așa că nu putu nici măcar să întrezărească umbra lui Theocritos. Vuietul mării și al vîntului se prăvăleau ca niște tunete care nu se mai sfîrșeau.

Cîteva săptămîni aşteptă Acornion răspunsul lui Burebista. Frigul se întetea. În oraş era foame. Oamenii îi treceau zilnic pragul casei, cu tot felul de plîngeri. Trecuse de limita răbdării, el, omul înţelept, care ştia întotdeauna să aştepte şi să îndure tot ce venea din partea zeilor, care hotărâsc soarta muritorilor.

— Într-o seară, cînd se aştepta mai puţin, Theocritos năvăli pe uşă. Avea sprincenele albe de promoroacă. Obrajii îi erau muşcaţi de ger, în timp ce broboane de sudoare îi picurau de sub căciula albă de oaie. Se cunoştea că venise tot în galop.

— Burebista va fi alături de noi! strigă bucuros Theocritos. Acornion se ridică în picioare. Parcă nu-i venea sa-şi creadă urechilor.

— Curînd va porni în ajutorul nostru, mai spuse Theocritos. îi trebuie răgaz, vreo doua, trei săptămîni, sa-şi pregătească oastea. Nici noi nu trebuie să stăm cu braţele încrucişate. „Ascultă bine ce trebuie să-i spui lui Acornion, aşa mi-a poruncit: Miliţia cetăţii să stea de veghe zi şi noapte! Puneţi pază la ziduri! Luaţi legătura şi cu celelalte cetăţi! Navarhul Callicrates să pregătească escadra Histriei şi să fie gata să respingă orice atac dinspre mare. Cavaleria şi arcaşii să fie pe picior de luptă! Pedestrimea să rămînă tot timpul în cetate! Avem nevoie de sprijinul bastarnilor. Tri- mite-le vorbă să coboare din miază-noapte spre ţărmul mării. Acornion să ceară, din partea mea, sprijinul regelui lor, Del- don. îi vom ajuta, la rîndul nostru, să se retragă spre Moesia, aşa cum ei încearcă de multă vreme. Ia bine seama! Numai Acornion trebuie să afle aceste lucruri!”

Acornion se apropie de Theocritos. Simţi, după hainele îngheţate ale solului, cît de aspru îl biciuise gerul. Drumul fusese lung şi vremea potrivnică. îi apăsă cu mina umărul. Mai mult nu putu să vorbească. I se urcase un nod în gît.

— Odihneşte-te, Theocritos. Restul rămîne în grija mea. S-a întors şi Bithus?

— S-a întors.

Theocritos era, într-adevăr, sleit de puteri.

A doua zi, dionysopolitanul Artemidoros pleca la bastarni. După două săptămîni, un călăreţ sosit de dincolo de Istru aducea vestea că Burebista se apropie. Cetăţile să se pregătească de luptă.

Zi şi noapte, străji ale cetăţilor scrutau malurile Istrului. În seara zilei cînd o străjă veniă în goană la Acornion îl anunţă că oştenii lui Burebista au trecut fluviul, acesta pregăti lui Hybrida o cină regească.

Chemă la el pe cei mai buni bucătari ai oraşului, în frunte cu Nikos, poruncindu-le să pregătească o masă cum numai la Atena s-ar mai fi putut pregăti.

Pe vremea aceea, romanii preţuiau mult gusturile deosebite ale grecilor din metropolă.

Ştiind că Hybrida se dádea în vînt după peşte, Nikos rîndui pe talere întinse de argint cele mai bune sardele pregătite în untdelemn grecesc, moruni şi sturioni preparaţi cu lămie, icre negre şi calcan. Mai ştia Nikos să pregătească o mîncare despre care se spunea că poate încînta cele mai alese gusturi ale atenienilor.

Într-un vas de metal cu toarte, un „lebes”, amestecă creieri de pasăre şi porc, bine fierţi şi curăţaţi de piele, cu gălbenuşuri de ouă, untdelemn de măsline, piper şi vin, precum şi petale de trandafir pisate, despre care se spunea că parfumează nu numai încăperea, ci şi corpul omenesc. Puse totul la un foc domol.

În sera lui Acornion, chiar şi în timpul iernii, creşteau cele mai rare flori, cum erau şi aceşti trandafiri aduşi din valea Hebrului.

Mîncarea era gata. Nikos răsturnă totul într-un castron pe care îl acoperi bine. Mai pregăti o friptură de iepure stropită cu cimbru şi rosmarin şi friptură de mistreţ.

în timp ce sclavii și sclavele puneau masa, iar un cântăreț trac, venit la Dionysopolis tocmai din munții Rhodope, își încerca harpa, Hybrida ieșea din baia fierbinte și se pregătea să se îmbrace. Nu se hotăra ce togă să-și puie în seara aceea. Se privea în oglinda de metal alb, în timp ce unul din sclavi îi ungea părul cu unsoare parfumată cu esență de Metapion. Invitase la ospăț și pe arhonte Apollonides, pe a cărui frumoasă soție, Hybrida o copleșea cu tot felul de favoruri, dar pe care nobila grecoaică din Milet nu le lua în seamă. Deodată, lui Hybrida i se păru că ceva neobișnuit se petrece în casă. Auzea un zgomot surd și un du-te-vino de pași. Nu înțelegea ce se întâmplă. Dintr-o dată, buna dispoziție din seara aceea îi pieri. Auzi ciocănituri în poartă, apoi ușa de la intrarea locuinței izbindu-se de perete. La început crezu că este vîntul, dar pe scara care ducea sus, se auziră pași puternici, apoi o bătaie scurtă în ușa. Hybrida nici nu apucă să răspundă și unul din comandanți intră vijelios în odaie. Salută în grabă pe proconsul, care nici nu-și mai dădu seama că era numai pe jumătate îmbrăcat și spuse scurt: — Cetățile grecești s-au răsculat. În ajutorul lor au sărit geții și bastarnii, care s-au adunat în fața Histriei. De-a lungul coastei, sirenele corăbiilor de război au dat semnalul! — Mizerabilii! strigă furios Hybrida. Și în timp ce se îmbrăca în grabă, spuse comandantului: — Ne îndreptăm spre Histria! Vin și eu îndată! Vom termina repede cu ei! Ajuns afară, Hybrida încălecă, și, păzit de un pîlc de legionari, dintre care nu lipsea maurul, porniră spre Histria. Dinspre apa Istrului se revărsau, ca un puhoi, geții lui Burebista. Trecuseră fluviul înghețat, ca pe un pod. Lunecuşul dădea mai mult avînt cailor, care nu mai mergeau, ci zburau deasupra lui, în timp ce călăreții, strunind bine zăbalele, le înfigeau pîntenii în coastă ca să nu alunece. Erau atît de mulți și de iuți, încît iureșul lor nu mai putea fi oprit. Slobozeau de la depărtare săgețile, care și în întunericul nopții își atingeau ținta. Loveau în legionari sau în coastele cailor, care se prăvăleau cu călăreții cu tot. Geții scoteau chiote puternice, prin care se îndemneau la luptă. Cădeau mulți și dintre ei, dar nici o clipă puhoiul nu se oprea, fiindcă alții din urmă completau rîndurile.

Unii dintre ei purtau
săbii încovoiate ca
niște coase, cu care se
fereau, în dreapta și în
stînga, de călăreții

romani,

retezându-le trupurile sau picioarele cailor, care se poticneau și cădeau pe o coastă.

Pătrunzind prin gurile deschise ale capetelor de lup din vârful steagurilor purtate de geți pe prăjini înalte, vântul şuiera sălbatec, ca într-o pădure în care s-a dezlănțuit urletul fioros al fiarelor.

Comandantul cohorței își dădu seama că erau prinși din trei părți, ca într-un clește. Dinspre mare, corăbiile histri-ene, conduse de „navarhul” Callicrates, erau înșirate de-a lungul coastei. Arcașii geți îi împingeau pe romani spre miazănoapte, de unde veneau spre ei armatele bastarne, în frunte cu Deldon.

Numărul legionarilor se împuțina văzînd cu ochii. Singura lor scăpare era spre miazăzi, către Istru.

Hybrida, înconjurat de cîțiva călăreți, izbuti să se strecoare luînd-o la fugă, în galop.

Se lumina de ziuă. Romanii luptau fără să se cruțe. Își păzeau mai ales steagurile. Dacă vreunul din stegari era lovit, cel de alături îi lua, la iuteală, prăjina din mînă. În vârful ei flutura pinza albastră pe care era cusută, cu fir de aur, acvila romană și însemnele cohorței. Călăreții își treceau din mînă în mînă steagurile, ferindu-le să cadă în mîna dușmanului.

Din rîndurile geților se desprinsă, deodată, un pîlc de călăreți. îndemnîndu-se prin strigăte sălbatice, care acopereau și vuietul mării, ei se repeziră spre „aquiliferi”.

Lupta se purta acum corp la corp. O săgeată lovi pe unul din geți, tocmai în clipa în care pusese mîna pe un steag, și îi străpunse pieptul, în dreptul inimii.

Cu o ultimă efortare, getul încercă să rămînă drept în șa. În mînă ținea strîns drapelul smuls din mîna legionarului, dar acesta, folosînd capătul de jos al prăjinii, care era ascuțit, i-l înfipse în burtă. Clătînîndu-se, călărețul se prăbuși odată cu calul, agățîndu-se strîns de steagul capturat. Dar getul de lîngă el se aplecă și apucă steagul roman, dînd pîntenii calului.

Un călăreț pe un cal alb ca spuma, care urmărise cu încredare lupta, se apropie în goană de cel căzut. Sări de pe cal și îngenunche lîngă rănit. Acesta era tînăr de tot, cu ochii albaștri și o privire de copil.

Burebista, regele, își lipi urechea de pieptul lui, în dreptul inimii. Încetase să bată. Abia atunci îl recunoscu. Era Bithus, fiul credinciosului Daizo. Tatăl său era acum departe, gonind alături de ceilalți spre Genucla. îi închise ușor ochii și rămase cîteva clipe împietrit, lîngă oșteanul care pusese mîna pe ultimul din steagurile lui Hybrida.

îl mai privi o dată, cu
inima strînsă de
durere. Apoi, în-
călecînd, se înfundă în
păduricea din
apropiere, ca să nu fie
urmărit, deși știa că
romanii se retrăgeau,
în goană, spre
*eVIL Deceneu coboară de pe
Cogaionon*

Era în primul ceas al serii, cînd bătăi puternice răsunară în
poarta palatului.

Străjerul care păzea turnul cetății deschise ferăstruica de
lemn și privi în jos.

La poartă se opriseră cîțiva călăreți: doi oșteni cu căști și
platoșe, înarmați cu sulite și săbii; alți doi purtau îmbrăcă-
minte lungă iar pe cap căciulița albă de „capnobați”; cel mai
în vîrstă dintre toți, cu capul gol, cu părul sur și o barbă care
îi ajungea gîină la briu, avea o îmbrăcăminte brumărie, un fel
de cămașa foarte lungă și largă, din țesătură de lînă, strînsă
la mijloc cu o cîngătoare.

— Cine sînteți și ce căutați?

— Marele Preot dorește să vorbească regelui vostru.

La aceste vorbe, străjerul se zăpăci. „Zeule bun și mare și
îndurător, nu-mi vine să cred ce mi-a fost dat să aud! Marele
preot este aici în fața mea?”

Cu voce tulburată, el strigă paznicilor:

— Marele preot a venit la regele nostru! Deschideți larg porțile și alergați la palat, să-l vestiți.

Paznicul trase ivărul de fier și dădu poarta în lături. Ostașii descălecară. În frunte mergea Deceneu, iar cei doi preoți, de o parte și de alta, cu câțiva pași înapoi, în urma lor veneau oștenii. Paznicii le duceau caii de căpăstru. Oaspeții păreau obosiți. Se cunoștea că străbătuseră cale lungă până aici. Trecură cele două podețe de lemn, suspendate peste șanțurile de apărare și se opriră în fața sanctuarului.

Burebista îi aștepta în pră. Era tulburat de sosirea unui oaspete atât de neobișnuit. Își aruncase pe umeri, la iuțeală, mantia largă, pe care n-o mai îmbrăcase din ziua în care adunarea șefilor de triburi din cimpia getică îl alesese conducătorul lor.

Deceneu înainta spre el cu mâinile întinse înainte.

Burebista se aplecă adînc:

— Fii binevenit în palatul nostru, Mare Preot, și bunul Zalmoxis să reverse, prin tine, îndurarea sa asupra capetelor noastre.

— Primește, Burebista, prin mine, binecuvîntarea lui Zalmoxis.

Intrară în palat. Deceneu mergea încet, cu mâinile adunate pe piept. Părea că nu vede nimic în jurul lui și că urmărește un gînd îndepărtat. Dar ochii căutau cercetător în toate părțile.

„Aceasta este, deci, locuința de reședință a lui Burebista, care a strîns în jurul lui toată suflarea getă. Casa lui se înfățișează mai curînd ca un popas de noapte a unui viteaz, care abea are răgazul să-și odihnească trupul, decît un lăcaș de desfătări, măriri și petreceri.”

Lui Deceneu îi plăcu de la început chipul și privirea dreaptă și cinstită a lui Burebista. Învățase în tinerețe, la templul Marelui Zeu, de pe virful înalt al munților Haemus, să citească în stele, dar, deopotrivă, știa să citească în sufletele oamenilor. Cunoștea învățăturile înțelepților greci și de la Platon aflase că „toate se trag din suflet, atît cele bune, cît și cele rele ale trupului și ale ființei noastre întregi, revărsîndu-se din suflet așa cum se răsfrîng de la cap asupra ochiului”.

O privire îi fu de ajuns să pătrundă în adîncul inimii lui Burebista. Bărbatul tînar își purta capul cu mîndrie, dar fără cutezanță trufașă. Era curajos, dar plin de înțelepciune.

Vorbea simplu, dar cu demnitate.

— Ma bucură, Burebista, ca respectîi învățătura lui Zalmoxis, spuse Deceneu privind absida din camera de cult, unde ardeau, într-urt vas, mirodenii care aromau încăperea,

îndemnînd la liniște și cugetare. Tatăl tău a ridicat, în mijlocul palatului, acest sanctuar și a ales preoți, din rîndul celor mai buni și mai înțelepți dintre bărbații voștri. Dar învățătura lui Zalmoxis nu este numai pentru cei aleși, ea trebuie să ajungă pînă în inimile oamenilor simpli. Despre mine, Burebista, cred că nu știi prea multe. Ești foarte tînăr, n-ai avut încă timpul. Poate bunul Thiamarcos să-ți fi vorbit ceva.

— N-ar fi mai bine să ne așezăm, mai întîi? ocoli răspunsul Burebista. Veniți de la drum lung, veți fi fiind însetați și infometați.

—• Nu-i asta grija noastră cea dintîi. Hrana sufletului o căutăm noi, spuse Deceneu. Dar, fiindcă trebuie să trăim după legile firii, ospătează-i, rogu-te, pe însoțitorii mei. Dacă vrei să-mi fii pe plac, află că mie mi-e sete. Vreau să beau apă de izvor și puțină

miere. îți dă putere,
când ești obosit

— Atita doar? întrebă Burebista.

— Viața se poate trăi și fără vin și fără de carne. Apoi, Deceneu mai spuse: Aș vrea să rămânem singuri. Avem de vorbit.

Ceialalți ieșiră. Rămaseră singuri. Un servitor aduse pe o tavă de argint cel mai frumos „rhyton” pe care îl avea regele și un vas cu apă. Rhytonul din argint avea forma unui cap de vițel nou-născut și era atât de gingaș lucrat, încât părea viu și cerea, parcă, să-i mîngîi botul fraged; la buza vasului, erau gravate chipuri de zei tineri, purtînd pe cap cununi de frunze de viță de vie, și, în gură, cite un ciorchine de strugure.

— Frumos rhyton, Burebista. De unde îl ai?

•— E făcut la noi. Meșterii au avut un model lucrat de mult, la curtea unui rege odris, din Tracia.

Un alt servitor aduse o fructieră cu picior, plină de pere zemoase și un taler de argint cu faguri mari și aurii de miere. Deceneu își domoli setea.

— Am înțeles, Burebista, după cum mi-ai ocolit între-barea, că prea multe despre mine n-ai aflat încă sau, poate, chiar nimic. Vin la tine de dincolo de cununa munților, unde trăiesc dacii. Ne despart doar munții, dar sîntem același sînge fiindcă am crescut din aceeași rădăcină. Aceeași ne este limba ca și credința. Am trăit, din fragedă tinerețe, la sanctuarul de pe muntele Cogaionon. Acolo am deprins învățăturile lui Zalmoxis.

Deceneu se opri și mușcă dintr-un fagure de miere.

— Am fost și pe la templul Zeului Ghebeleizis, din vîr-ful munților Haemus. Mulți îmi spun „Boroistul”. Se potrivește, că în munții aceia ar fi sălășluit Boreas, zeul vîn- turilor.

Burebista nu înțelegea încă unde vrea să ajungă Deceneu. De ce se ostense el pînă la Argedava? Rar se întimpla ca Marele Preot să coboare în mijlocul oamenilor. Trebuia să fie vorba de o întîmplare neobișnuită. De aceea era nedumerit.

Regele îl urmărea cu încordare, dar nu întreba nimic.

— De ce am venit pînă aici, Burebista? Îți ghicesc fră- mintarea. Culeg întrebarea de pe buzele tale. M-au trimis la tine dacii de peste munți. Triburile lor sînt mari și bogate. Albocensii păzesc „poarta de fier”, trecătoarea din munți pe unde se pătrunde în inima Daciei. Ziridava, cetatea Biephi- lor, așezată pe riul Maris, se află la marginea hotarului de unde triburile celtice îi atacă fără încetare. Appuli, adică „puternicii”, stăpînesc „țara aurului”, în cîmpia mănoasă a celor trei riuri Crisia, sînt stăpîni predavenssii; racatensii trăiesc pe la gurile riului Samus și mai departe, iar în munții păduroși din nord locuiesc alte neamuri de același sînge.

Deceneu se opri. Burebista îl asculta cu încordare. Nu înțelegea încă de ce-i spune toate acestea. Despre multe din ele, e drept, nici nu auzise, iar dincolo de munții înalți nu trecuse încă până acum. Triburile pe care le stăpînea erau răzlețite în sate și cătune îndepărtate unele de altele, pe toată cîmpia getă. Luptele cu dușmanii din afară ca și hărțuiețile dintre căpeteniile triburilor îi înrăiseră pe oameni. Nu-i era ușor să-i facă să priceapă că numai uniți vor fi de neînvins. Dușmanii pindeau la granițe; ei nu a-veau destule arme și nici o oaste bine orînduită.

Simțea nevoia să aibă în jurul său oameni de nădejde și bună credință, cu care să se poate sfătui. îi trecu prin minte ceea ce bănuise din prima clipă, că Deceneu n-a făcut în-templător drumul pînă la el. Dar nu înțelegea „de ce?”

Acesta își dădu seama că gîndurile lui Burebista au ajuns la o răscruce. Sosise clipa ca regele să afle ce trebuia. îl privi drept în ochi și vorbi mai departe rar și apăsător:

— Triburile dace sînt înconjurată și amenințată tot timpul de neamuri celtice, care, împinse de alte seminții, se revarsă în valuri, dinspre miază-noapte. Ei coboară din lanțul păduros al munților, înaintează pe valea rîurilor Samus sau Maris și-i atacă pe daci, pe neașteptate. Triburile dace trăiesc răzlețe și nu mai pot ține piept dușmanilor. Cînd aceștia se ivesc la granițe, dacia fuge din fața năvălitorilor, în păduri și în peșteri, iar la întoarcere găsesc satele arse și prădate. Trebuie să unim triburile dace de dincolo de munți cu cele gete din cîmpia Dunării. Am chibzuit mult, înainte de a coborî pînă aici. Te-ai dovedit vrednic de lauda neamului prin vitejie și îndrăzneală, unind în jurul tău triburile gete. Cunosc mai mult decît crezi despre strădania și priceperea ta de a orîndui treburile de aici. Mult adevăr și înțelepciune au în sinea lor vorbele bătrînului Herodot, care scria că dacă neamul tracilor ar avea un singur cîrmuitor și s-ar înțelege între ei, ar fi de neînvins și mai puternic decît toate neamurile.

N-ai putea fi tu un
astfel de conducător,
Burebista? Am aflat

lucrul acesta și din
semnele zodiacului

.M-au trimis la tine căpeteniile dace de peste munți. Vom fi cu toții alături de tine, de triburile getice, și vom deveni un singur stat, puternic și de neînving. Ești tânăr, Burebista, brațul tău e puternic și mintea ți-e luminată. Numai conduși de tine vom putea opri dușmanii care ne înconjură din toate părțile. Roma își adună legiunile de-a lungul Dunării- sului, ajungând pînă spre gurile fluviului, de unde abia aş- teapă să se reverse în cîmpia cea mare a getilor. La adăpostul munților noștri, va fi mai greu sa se apropie de noi. Vom ridica cetăți puternice de piatră, din piatra muntelui. De acolo îi vom lovi! Acolo vom ridica și cetatea ta de scaun. Vino, Burebista! Ți-o cere Marele Preot, alături de toate triburile Daciei!

Glasul lui Deceneu suna ca o poruncă. Porunca neamului lor de viteji. Burebista era tulburat. Ceea ce-i deschidea în fața minții Deceneu era un vis și mai mareț decît visul tatălui său. Era acum și visul lui! Trebuia să răspundă fără șovăire prețuirii și încrederii care i se arătau: — Spune-le, Mare Preot, că vă mulțumesc pentru încredere și mă leg în fața lui Zalmoxis să nu vă înșel așteptările. Voi urca în munți, dacă aceasta este voința voastră, gîndul tău, Mare Preot!

VIII. Rege al Daciei

Cîtăva vreme după plecarea lui Deceneu, Burebista se gîndi în fel și chip.

Marele Preot venise la el tocmai cînd era mai frămîntat cum să orînduiască legile și poruncile și, mai ales, să-și întărească oastea. Simțea nevoia de sfaturi temeinice și, cînd s-ar fi așteptat mai puțin, înțeleptul și puternicul Deceneu, de care asculta fără șovăire întreaga suflare dacă, îl chema lîngă el. Dar el, „getul” din cîmpie, avea o strîngere de inimă. Nu se împăca ușor cu gîndul de a pleca departe de locurile unde, de veacuri, trăise neam de neamul lui. Iubea „dava” de pe Argesis, apa alb-argintie a riului și șesul întins cu lanuri de grîu... Dar îl chemau alături de ei frații de peste munți. Fără ajutorul lor s-ar fi spulberat tot ce făurise pînă a- cum. Ei au aur și fier și arme... și pe Burebista îl birui gîndul că trebuie să meargă. Așa cum se legase față de Deceneu. Îl luă cu el pe Daizo și porniră, călări, numai ei arnîn- doi, să treacă dîncolo.

N-au plecat pe drumuri obișnuite, pe la trecătoarea de sub munți și nici pe valea riului Alutus, ci au apucat-o pe cărări neumblate, pe coaste priporoase, prin codrii deși, spre virfurile înalte. Trecură o cumpănă de ape, de unde se adună izvoarele Argesisului. La capătul lor întîlniră citeva lacuri, limpezi ca lacrima și albastre ca cerul care se ogîndeau în apa

lor, adunată din zăpezile ce nu se topeau niciodată pe aceste înălțimi. Veneau aici, să se adape, caprele de munte. îi povestise tatăl său cum, întovărășit de câțiva arcași, ochitori minunați, se încumeta la cite-o vânătoare, ca să prindă în bătaia săgeții caprele de munte — vietăți cu părul negru și două dungă albe pe creștet — care săreau din colț în colț de stinca, atît de repede, încît nu-i era oricui ușor să le urmărească măcar cu privirea, darămite să le ochască. Seara, poposiră pe malul unuia din aceste lacuri. Burebista așteptă, treaz, miezul nopții. Alături, Daizo dormea adînc. Caprele se apropiiau încet, niciodată cite una singură, fiindcă în pădure erau destule jivine care le puteau ataca. Cel mai aprig dușman al lor era pisica sălbatică. Se uitau atente în jur, ciulind urechile. Nu se auzea nici un foșnet, își muiau botul în apa lacului, plescăind ușor. Apoi se a- fundau din nou în desigur.

Burebista dormi cîteva ceasuri în noaptea aceea. Se sculă dis-de-dimineată, odată cu răsăritul soarelui. Zorii erau limpezi și se puteau zări pînă departe satele, cîmpiile și apele. —■ Vezi tu, Daizo, acolo, departe în zare — Burebista arăta cu mina întinsă — fișia aceea albă, care șerpuieste, argintie? Este Dunaris al nostru. îl numim sfînt pentru că de cînd se știu, cei care au locuit de o parte sau de alta a fluviului, înainte de a pleca la luptă, se împărtășesc din a- ceastă apă, jurînd să nu se întoarcă la vetrele lor decît pe scut sau sub scut.

Străbătînd cărările și potecile, Burebista își bucura ochii de semeția virfurilor înalte și de mindrețea pădurilor de brad. Prin satele pe unde treceau, căsuțele albe erau parcă aninate de povîrnișuri. Se abătura pe la stîni; stăteau de vorbă cu bacii și cu păstorii de oi. Seara poposeau pe la casele oamenilor.

Într-o dimineată, mergînd gînditor, pe firul apei, Burebista opri pe neașteptate calul. îi atrăsese atenția ceva ce se zbătea pe loc, în mijlocul apei, aruncînd lumini scînteietoare în bătaia soarelui. De departe nu-și dădu seama ce poate fi. Întră cu calul în apă, apropiindu-se.

În mijlocul vadului, proptită bine în patru colțuri, cu țărși bătuți în apă, era întinsă pielea unui berbec cu lînă creată. Mîlul purtat de apă aducea cu el, din inima muntelui, firisoare de aur, cît grăuntele de nisip, care se opreau în zulfii de lînă.

Își aminti, deodată, că auzise în casa tatălui său, pe cînd era copil, despre această îndeletnicire a oamenilor de pe văile

apelor de munte, care era bine răsplătită de mai marii
triburilor. Dar de văzut, nu văzuse pină acum așa ceva.

Pe malul apei se oprise un „comat” bătrîn. Avea părul tăiat scurt pe frunte și pletele albe îi atingeau umerii. Privea mirat la străinul care înainta călare prin vad. Nud recunoscuse. „Mai bine”, gândi Burebista. Îi dădu binețe, iar acesta, văzîndu-l străin de locurile acelea, îl lămuri că a- tunci cînd pielea se acoperă de pulbere aurie, oamenii o întindeau la soare, pe o pinză de tort de cîneșă, pînă cînd firisoarele se desprindeau de lîna berbecului și, scuturînd-o bine, pe pinză rămîneau grămăjoare aurii. Burebista porni mai departe, în pas domol, alături de Daizo, zîmbind ușor la gîndul că acesta îi spusese odată că auzise în casa lui Acornion din Dionysopolis, povestea lui Iason și a corăbierilor care porniseră să caute lîna de aur prin părțile Pontului. După ce trecură de cealaltă parte a creștelor începu coborîșul. În drumul lor întîlniră riul Alutus, care cobora grăbit să-și facă loc printre munți. Apa era limpede cum e cleștarul și se vedeau pînă la fund pietricelele albe și rotunde, și unele care sclipeau în soare. Trecură călări, prin apă, pe celălalt mal. Mergeau acum pe la poalele unor munți împăduriți cu brazi. Noaptea poposiră în pădure. Daizo îi făcu lui Burebista un polog de brad în care adormi îmbătat de mirosul tare. A doua zi dimineață, Burebista porni mai departe. Începea urcușul. Drumul serpuia printre coline tot mai înalte, Burebista urca încet, pe valea unui rîu, care cobora, săl- tînd, din vîrfurile muntelui. Sus, se zărea o cetate și turnul din mijlocul ei, în partea unde urcușul era mai domol, cetatea era înconjurată de un val de apărare. Un rînd de birne groase de lemn, legate între ele cu împletitură de nuiiele lipite cu pămînt și sfărîmături de stîncă, formau „palisada”. De cealaltă parte, se deschidea o ripă adîncă pe care colțurile ascuțite ale stîncii cu povîrniș repede o făceau de nepătruns. Burebista urca spre muntele sfînt, Cogaionon. Acolo avea să-l întîlnească pe Marele Preot. Ajuns în vîrfurile piscului, al cărui vîrf se pierdea printre nori, își roti privirea jur-împrejur. De acolo se putea zări pînă departe. Se vedeau munții înalți, văile care se încrucișau la poalele lor, drumurile care se răsfrău în cele patru zări. Era ca și cum ar fi putut cuprinde, dintr-o privire, tot pămîntul dac. În față îi apărură, pe neașteptate, un „capnobat”, pe care Deceneu îl trimisese desigur în întîmpinarea lui. „M-a vă- xut din turn pe cînd urcam muntele”, se dumiri el și mai privi o dată în vale.

Se îndreptară, împreună, spre poarta de răsărit a cetății, și
coborîră un drum care trecea pe la marginea prăpastiei,
intrînd într-o pădure bătrînă. Acolo se afla sanctuarul lui
Zalmoxis.

Cu mîinile întinse și cu
bucurie în ochi,
Deceneu înainta spre

el.

— Fii binevenit, Burebista. E bine că mi-ai ascultat sfatul!
Deceneu chemase la el pe toți principii și șefii marilor triburi de dincolo de munți.
Se adunară, cu toții, în jurul lui.
Rabocentus, cel mai vîrstnic dintre ei, vorbi cel dintîi
— Fii binevenit în munții noștri, Burebista! Te așteptam cu nerăbdare. Te-am chemat după sfatul preînțelep- tului Deceneu, preot al lui Zalmoxis. Am auzit că, deși ti- năr, ești puternic, ai minte înțeleaptă și curaj neasemuit. Thiamarcos, regele, ne-a spus că ai strîns în jurul tău triburile gete din cîmpie. În munții aceștia trăiesc dacii, frații voștri. Vorbim aceeași limbă și sîntem de același singe, fie că unii sau alții ne-au numit daci sau geți. Cu mîna aceasta care a început să tremure și prin voința noastră a tuturor celor adunați aci, îți trec tie, Burebista, conducerea triburilor din munții noștri, alături de cele din cîmpia getă. Să facem o Dacie mare și de neînvins! Să se teamă de noi toți cei care ne sînt potrivnici! „Va fi fiind aceasta porunca lui Zalmoxis?” Nemișcat, Burebista îi privea pe rînd. Erau luptători încercați și dîrji. Aveau obrații supti și ochi de vultur. Cei mai mulți erau mai vîrstnici ca el.
De pe jîlțul lui înalt, scobit într-un trunchi de copac bă- trîn, se ridică, în picioare, Marele Preot.
— Să fii vrednic de încrederea noastră, Burebista!
Rabocentus se sculă de pe jîlțul pe care, de aici înainte, avea să se așeze regele Daciei.
Deceneu îi făcu semn lui Burebista să se apropie. Îi așeză pe umeri o mantie albă, prinsă cu o fibulă de argint, iar pe cap, căciula de „pileat”.
— Ales între aleși să fii, Burebista. Numele tău însuși o dovedește. Această căciulă o vor purta, de aici înainte, numai cei care se vor dovedi vrednici de ea, prin purtările și vitejia lor și te vor urma cu credință.
Burebista se trezi din păienjenisul gîndurilor. Vorbi tare și limpede:
— Mulțumesc lui Zalmoxis, care, prin voi, mi-a hărăzit soarta. Am nevoie de sprijinul și de încrederea voastră. Și, mai ales, de ascultare. Burebista apăsă pe această vorbă, ca și cînd ea ar fi fost prima dintre poruncile cu care începea. Îl privi cu uimire. Lui Deceneu îi plăcu hotărîrea și. semetia cu care vorbise. „Începutul e bun!”, își zise.
Burebista se întoarse către Deceneu:

— înțelepciunea și priceperea ta și ascultarea pe care ți-
au dat-o pină acum triburile dace mă îndeamnă, Mare Preot,
să te rog să împărtășești cu mine conducerea statului dac.
Un murmur de încuviințare se strecură pe buzele tuturor. Ei
înșiși se gîndiseră că Deceneu, marele și înțeleptul lor preot,
va fi cel dintîi sfetnic al regelui.
Se întuneca. Deceneu spuse lui Burebista:
— Vrei să urci, cu mine, în seara aceasta, pe Cogaionon?
în vârful muntelui care atîngea norii cu crestele, era o
peștera. în vale, curgea o apă repede.
— Aici e sihăstria mea, Burebista. Aici trăiesc eu, de-
parte de oameni și de viața de toate zilele. Aici mintea este
mai limpede și mă gîndesc mai ușor la ce e bine de făcut și la
ce nu trebuie făcut. Dacii noștri trebuie să trăiască cinstiți și
frumos. Să dea ascultare, fără sovăire, poruncilor. Ia aminte,
Burebista! Poruncește-le geților tăi sa mai taie din vile care
au acoperit dealurile. Vinul întunecă mintea omului și îi
strică sufletul. Nu-ți va fi ușor, dar să nu te abați niciodată de
la hotărîrile luate. N-avem o armată organizată și nici armele
dușmanilor noștri. Davele și cetățile se conduc fiecare după
obiceiurile lor. Trebuie să ridicăm cetăți bine întărite;
dușmanii ne pîndesc din toate părțile.

În noaptea aceea,
Deceneu îi arătă lui
Burebista „tablele
belagine", pe care
preoții însemnau legile
lui Zalmoxis, mersul
timpului, numele
regilor și al marilor

preoți ca și pe cel al
vitejilor neamului lor

.IX. Celtoctonul

Multe nopți de-a rîndul se frămîntase Burebista, înainte de a începe lupta împotriva dușmanului care încercau din trei părți țara Daciei.

Se numeau, laolaltă, celti, dar triburile cele mai înverșunate, care de vreme îndelungată hărțuiau pe daci erau boii, tauriscii și scordiscii.

Burebista cunoștea destule lucruri despre celti, dar voia să afle cum luptă ei, care sînt armele pe care le folosesc, ce viclesuguri au și, mai ales, care le sînt slăbiciunile.

Alături de Burebista, neobosit și neînduplecat, sta, noapte de noapte, Marele Preot, Deceneu, sihastrul virfurilor înalte. Îi învăța care sînt așezările omenești din partea locului, munții, apele și drumurile, ca să știe cum și pe unde trebuia să atace.

Ieșeau citeodată în cerdacul turnului cetății de reședință, care era construită pe două rînduri. Jos se aflau magaziiile, depozitele de arme și cereale, iar la catul de sus se afla locuința regelui.

Priveau de jur împrejur munții, care-i apărau ca o strajă, împlîntați acolo de veacuri. Luceafărul cel mare de la miezul nopții strălucea drept în creștetul capetelor lor.

— Îi mai spune și „Luceafărul frumos”, lămuri Deceneu într-una din acele nopți.

Îi plăcea să vorbească cu regele, ori de cîte ori avea răgazul, despre stelele cerului și rotirea pămîntului; cum crește și descrește fața lunii și cu cît globul de foc al soarelui este mai mare decît suprafața pămîntului; cum se învîrtesc într-o direcție și în cealaltă, în jurul soarelui ceresc, cele trei sute patruzeci și șase de stele în drumul lor de la Răsărit la Apus și care este numele lor, despre înșiruirea zilelor și a nopților și despre anotimpuri. Deceneu îi vorbea lui Burebista despre planul său, de a așeza în mijlocul sanctuarului un mare calendar rotund, de forma soarelui, care să-i învețe pe daci nu numai tainele mișcării pămîntului și a astrilor, ci să știe să socotească numărul zilelor și al nopților, anotimpurile și anii, ca să folosească vremea cea mai potrivită pentru muncile cîmpului și sa-și rînduiască viața lor de toate zilele.

Burebista voia să afle de la Deceneu cît mai multe lucruri despre dușmanii care îi pîndeau la hotare, în nopțile cu lună, dincolo de cîmpia riului, unde își așezaseră sălașele.

Vreo două veacuri de-a rîndul, hărțuiseră boii și tauriscii populația pașnică din munții daci. Se năpusteau ca stihiiile în nopțile cu lună, pe caii lor iuți, făcînd larmă, scoțînd țipete și urlete și zornăind, unele de alte, paloșele lor cu două tăișuri, în satele în care oamenii dormeau.

Treziiți de larmă, aceștia ieșeau afară. În urma lor alergau femei cu prunci la sîn, sau tirînd de mînă pe cei mărișori, pe care îi pierdeau uneori, din fugă, sub copitele cailor. Fugeau

cu toții, înnebuniți de groază, spre peșterile din munți, unde se adăposteau ciți mai ajungeau acolo vii, pînă trecea valul dușman.

Munții dacilor aveau aur și argint, fier și aramă, și cel-ții rîvneau locurile acestea, de unde voiau să-i alunge pe daci departe.

Într-una din aceste nopți de veghe, Marele Preot îl întrebă pe Burebista:

— Știi de ce ne numim daci?

întrebările Marelui Preot își aveau tîlcul lor.

Getul, născut în cîmpia Istrului, nu răspunse.

— Nu știi de ce!

Burebista ridică din umeri. Deceneu își plimba mîna uscată, cu degete lungi și subțiri, de-a lungul bărbii care îi ajungea pînă la briu:

— E mult de atunci, în graiul nostru străvechi li se spune dacilor „dai”, adică lupi.

Mulți prinți și șefi de triburi zadarnic încercaseră să stăvilească năvala celților care le încălcau hotarele. S-au legat atunci fiii unor șefi de triburi dace să se unească într-un grup tainic, pentru a se pregăti să devină războinici în stare să alunge pe dușman, departe de hotarele lor.

Acești tineri cinsteau în cea mai mare măsură pe lup, animalul care nu cunoaște cruțare în încăierări. Îl socoteau, chiar, strămoșul lor primitiv. Deceneu se opri o clipă, privind-l pe Burebista. Îi înțelegea mirarea, de aceea se străduia să-l facă să priceapă cît mai bine lucrurile:

— Mult trebuie că suferiseră strămoșii dacilor de la popoarele năvălitoare, pentru ca să învețe pe fiii lor să fie tot așa de necruțători ca și lupii, cu dușmanii care-i atacau, și de care trebuiau să scape odată pentru totdeauna. Tinerii aceștia erau învățați cum să lupte să se elibereze de slăbiciunile omenești, să fie viteji și îndrăzneți, puternici la trup, cruzi și neîndurători ca animalele pădurii. Se îmbrăcau în piei de lup, ca să-și închipuie, în felul acesta, că au devenit lupi feroși, care atacă ei cei dinții și împrăstie groază în jurul lor.

La început, ei fuseseră vînători de lupi prin văgăunile munților, iar cu timpul, tinerii aceștia se simțeau legați de animalele pe care le vînașă pînă atunci și pe care nu le puteau întrece în putere, decît dacă îi întreceau în forță și viclenie.

Apoi, continuă Deceneu, grupul s-a lărgit și numărul războinicilor a crescut. Ei au luat sub apărarea lor populațiile din nordul munților noștri cărora le-au dat numele de „daoii” sau, cum spunem noi, daci, și au întemeiat, la gurile Pathisului, care își adună apele din munții păduroși din nord, cetatea Dakidava.

Burebista îl urmărea cu atenție.

Deceneu urmă:

— Si iată cum, să fie vreo două veacuri de atunci, un rege pe nume Rubobostes, conducând la luptă pe acești războinici, care aveau ca steag un cap de lup, a reușit să îndepărteze, pentru o vreme, pe celți, de hotarele dacilor. Vestea s-a răspindit pînă departe și atunci au auzit pentru prima oară și alte neamuri vorbindu-se despre „daci”. Dar după moartea lui Rubobostes, certurile pentru stăpînire au slăbit din nou puterea dacilor și celții le călcau din nou pămînturile.

Este vremea, Burebista, să îndeplinești tu ce n-au putut îndeplini alții pînă acum. Am citit în stelele cerului că ești sortit să scapi pe daci de această amenințare. Stă scris în zodia ta, că vei fi un mare conducător. Trebuie să pornim acest război cît mai degrabă cu putință.

Burebista nu răspunse. Se gîndea. Își ridică privirea în sus. Luceafărul cel frumos începuse să pălească. Mijeau zorile. Îl mai auzi pe Deceneu:

„Lupii” așteaptă să-i conduci la luptă. Să ne batem, ca lupii, Burebista! -Era greu de închipuit, chiar cu gîndul, depărtarea la care se afla pădurea Hercynică. Se spunea că un călăreț bun, care se încumeta să străbată cărările de munte, să treacă vaduri de apă, mlaștini și poteci neumbrate, făcea pînă acolo vreo 60 de zile și tot atîtea nopți.

Era o pădure întinsă, cu copaci bătrîni și atît de deși, încît nici lumina soarelui nu putea pătrunde, iar călătorului i se părea că străbate o „pădure neagră”. Din munții aceștia păduroși, nu prea departe de gurile Rinului, își trăgea izvoarele și Istrul.

În codrii hercynici locuiau și celții, împărțiți în numeroase triburi, mai mari sau mai mici, fiecare cu numele lor, iar în vecinătate locuiau triburile germanice.

Printre numeroasele triburi celte erau și boii, un neam obișnuit să-și mute tot timpul sălașul, în căutarea unui loc mai potrivit de așezare, îi împingeau de la spate și alte semînții prădalnice, care își făceau drum spre răsăritul Europei.

Alungați de romani de pe valea Padului, unde se așezaseră, boii s-au îndreptat spre munții păduroși din nordul Daciei. Unii din ei împingînd spre răsărit pe daci au coborît de-a lungul fluviului Pathissus, în pusta întinsă, acoperită cu mlaștini, unde și-au așezat sălașurile. Ajungînd vecini cu dacii, au început să le prade ținuturile.

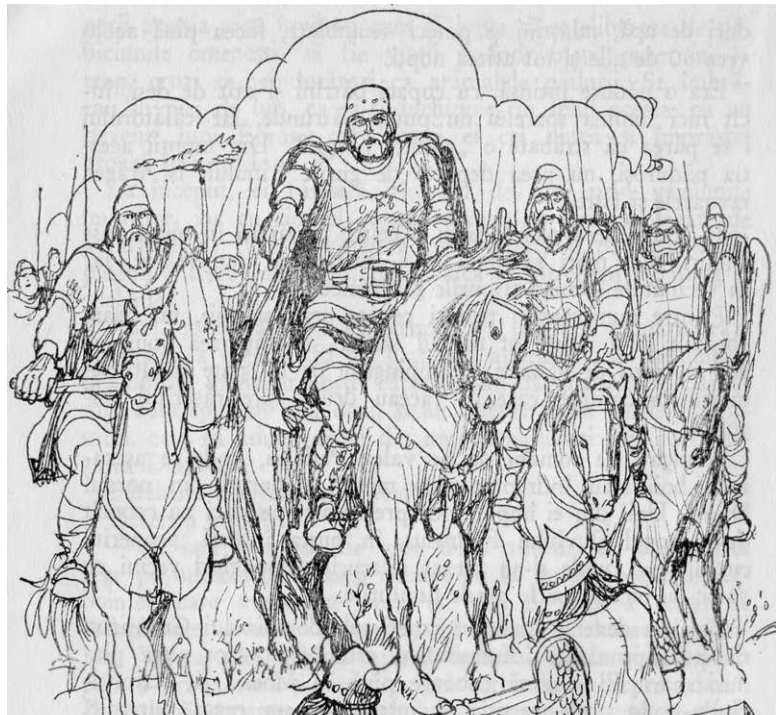
Boii au devenit mai îndrăzneți sub domnia lui Critasiros, un principe tînăr, înfumurat și crud. Critasiros avea planuri mari. El visa să coboare pînă în Moesia și, statorni- cindu-se în acele locuri, să întemeieze un regat puternic. Era fiul regelui Ecritusiras și își bătuse chiar monedă, pe care, sub chipul său, era scris în bronz: „Fiul regelui Ecritusiras”.

Critasiros era un principe viteaz. Ca toți celtii însă, încerca să uimească și să înfricoșeze pe dușmani, prin înfățișarea și îmbrăcămintea sa.

Era înalt de stat. Peste părul blond, strîns în vârful capului, purta un coif de aur, împodobit cu o creastă ca de cocoș, care îl făcea și mai înalt. Din pricina acestor căști cu creastă, romanii îl numiseră pe celti, gali.

Peste îmbrăcămintea lucrată cu fire de aur Critasiros purta o mantie vărgată, bogată în falduri și prinsă pe umeri cu o agrafă de aur. În jurul gîtului, a cărui piele era albă ca laptele, îi atîrna un colan de aur. În mîna dreaptă ținea două lănci lungi, cu lame scînteietoare, iar în stînga, un scut oval, de lemn, cu ramă de fier și căptușit cu piele de bour, atît de înalt, încît îl acoperea pînă în dreptul capului

8 — Dalzo și feciorii săi JJ

Burebista aflase multe despre felul de luptă al boilor. Erau cruzi și furioși în luptă, dar nu cunoșteau știința armelor. Se mișcau în cete dintr-un loc într-altul împinși de neastîmpărul firii lor și năvăleau pe neașteptate asupra altor neamuri. Așezau în primele linii de luptă, tineri goi, cu trupuri vinjoase, împodobiți cu colane, cercei și brățări de aur, la mîini și la picioare.

Își frecau, unele de altele, săbiile cu două tăisuri, stîr-nind o larmă înfricoșătoare, în timp ce, cu priviri sălbătice se strîmbau în fel și chip, topăind un soi de dansuri și ocărînd pe dușmanii pe care, pe de o parte voiau să-i înspăi- mînte, dar și să-i ațîțe la luptă, în nădejdea prăzii din bogatele lor odoare. Dar oboseau tot atît de repede cum porniseră la atac. Nu erau călăreți renumiți, dar știau să construiască care iuți de luptă și căruțe de transport, folosind șine de fier pentru obezi, își potcoveau caii și foloseau zăbale cu doua fiare, unul care trecea prin gura calului, celălalt apucîndu-i falca de jos, iar călăreții purtau pîteni.

Vreme îndelungată boii amenințaseră, fără încetare, hotarele de vest ale dacilor, aducîndu-le numai înfrîngerî, încălcarea ținuturilor și slăbirea neamului lor.

Burebista aștepta cu nerăbdare înfruntarea.

Arcașii daci trecură sub comandă lui. Din cîmpia getă își aștepta călăreții argesensi, buni luntreși, parte din ei se pregăteau să-i iasă înainte, alunecînd de-a lungul fluviului Dunării pînă la cataracte. Trimise vorbă lui Acornion la Dionysopolis, să pornească de-a lungul fluviului corăbiile de luptă ale cetățîilor grecești. Burebista mai hotărî ca la cotul cel mare al fluviului, acolo unde culmile coborau pînă la marginea apei, să stea de pază străji care să-l vestească, la timp, dacă scordiscii ar fi avut de gînd să înainteze în ajutorul boilor, aliați cu tauriscii, alt neam celtic.

Era pregătît să înceapă lupta. Mai erau cîteva zile pînă la timpul hotărît, cînd Deceneu îi spuse:

— Obişnuim să cercetăm voința lui Zalmoxis, înainte de a pleca la război, Burebista. Odată la patru ani, aducem zeului nostru cea mai înaltă jertfă: un tînăr neprihănit căruia i se ia viața trupească, spre a i se dărui cea de spirit. Lui îi încredințăm misiunea de a duce acolo, în cer, dorințele și rugămințile neamului. Dacă cel aruncat în virturi de lănci nu moare, nu înseamnă că Zalmoxis s-a îndurat să-i lase viața, ci dimpotrivă, că îl osîndește la moartea vieții trupului și-i socotea nevrednic de a se înfățișa în fața sa. Anul acesta s-a împlinit sorocul.

De dimineață, Cutius, al doilea născut din fiii lui Daizo, se sculase voios. Băieți și fete se adunaseră în poiana de sub fați, pe costîșa muntelui, pe care se înălța sanctuarul. Erau îmbrăcați de sărbătoare: băieții, cu cioareci albi, încrețiți pe picior și cămăși albe, strînse la mijloc cu brîie late, de piele, care se închideau cu catarame de fier sau de bronz. Pe dea-

supra cămășilor purtau, după un vechi obicei din satele a-
celea, scurte din blană de lup.
Fetele purtau cămăși lungi, strălucitor de albe. Toată săp-
tămîna se întrecuseră să le albească la râu, întinzîndu-le la
soare, pe iarbă. Mijlocul le era strîns cu o cingătoare colo-
rată, iar pe păr purtau coroane de flori proaspete, culesse dis-
de-dimineață din pădure.
Ceața, din care făceau parte treisprezece băieți, se pregătea
să înceapă jocul. Era un joc străvechi al dacilor. Fiecare tînăr
avea în mînă un băț care amintea de toiagul prea înțelepților
preoți ai lui Zalmoxis. Erau toți tineri care nu cunoscuseră
încă bărbăția. Se legaseră frați pe timpul jocu lui și trebuiau
să păstreze taina. Cîțva timp înainte, trăiseră nedespărțiți. Și
mai ales trebuiau să se supună, fără cîrtire, vîtafului pe care
și-l aleseseră. Se așezară în cerc, pe niște stîlpi scunzi,
asemănători celor așezați la răsplatii de drumuri, ca semne
ale timpului, cum se spunea:
„Stîlpurile pe cărare
stau cu fața către soare...
În mijlocul cercului se așează vîtaful. Jucătorii se repezîră
spre el și-l săltară de patru ori în sus. Apoi unul după altul,
fiecare din ceilalți doisprezece jucători îl lua locul și era, la
rîndul său, săltat, cît mai sus, ca și cum s-ar fi desprins de
pămînt.
Această schimbare se repeta tot mai repede, mai amețitor, și
jocul părea fără sfîrșit, ca și trecerea anilor, pe care se
străduiau să-i socotească înțelepții preoți de la sanctuarul lui
Zalmoxis.
Dacă din popor nu păseau niciodată pragurile sanctuarului —
numai Marele Preot și „capuobații” puteau intra acolo — și
nu aveau de unde să știe că scurgerea anilor era însemnată
de ei prin 104 coloane de andezit, așezate în cerc.
Cum s-ar zice, dacă vreunul din ei s-ar fi gîndit la așa ceva,
13 jucători săltați de patru ori în sus fac 52 de ani, iar de
doua ori 52, tocmai 104. încurcată socoteală, bună de mințile
preaînvățaților preoți ai lui Zalmoxis! Ei cunoșteau doar
urarea pe care și-o făceau la praznice: „Să trăiești 104 ani!”
Soarele începuse să se lase spre asfințit. Tinerii se îndreptau
spre casele lor.
În noaptea aceea, Cutius avu un vis frumos și poale că și l-ar
fi amintit, dacă dimineață Daizo nu l-ar fi trezit din- tr-o dată
strigîndu-i:
— Trezește-te, Cutius, soarele este sus! De cînd te
așteaptă omul acesta. Ești chemat la sanctuar.
Sassa ieși în prag. Cînd auzi vorbele acestea, tresări.
— Ce vrea cu el? îl întrebă ea bănuitoare, pe Daizo.
— Va afla el acolo, de ce-l cheamă. Trebuie să se gră-
bească.
Sassa parcă bănuia ceva. Cînd Cutius ieși pe poartă, inima
începu să-i bată cu putere: „De ce l-o fi chemînd?... ”

Cutius urca încet treptele de piatră care suiau spre Sanctuarul lui Zalmoxis.

Își aruncă privirea jos, în vale, unde pîrîul se strecura zgomotos printre pietre și grohotișuri. Povirnișul muntelui era verde și din loc în loc ciopoare de oi se împrăstiau pe coastă. Mirosea a pămînt proaspăt, a iarbă și flori. Aerul era alit de străveziu, că se putea vedea pînă departe. Virfu-rile înalte ale munților care înconjurau locurile acelea ca o cunună și cetățile semețe ridicate din piatră de stîncă îi încintau lui Cutius privirile.

Lespezile albe nu se mai sfîrșeau. La capătul lor, înainte de a intra în incinta sanctuarului, îl aștepta un capnobat. Acesta îi spuse:

— Mergem la Marele Preot, Cutius.

Străbătura, în tăcere, coridoarele lungi. În fața lor se deschise, deodată, o ușa grea, cu balamale de fier. Pe un scaun cu spetează înaltă, scobit în trunchi de copac, stătea în fața lui, Marele Preot. Tînăru' nu-l văzuse pînă acum.

Deceneu nu se arăta oamenilor de rîid.

Cutius privea cercetător pe omul cu barbă pînă la briu.

— Ești fiul lui Daizo?

— Da, sînt Cutius, fiul lui Daizo.

— Fericiti să fie părinții care te-au adus pe lume! Fericit să fii și tu, ales între aleși!

Deceneu lasă să se aștearnă cîteva clipe de tăcere, ca și cum i-ar fi dat lui Cutius timpul să se liniștească, apoi con-

— S-au scurs patru ani de cînd poporul dac n-a mai cercetat voința lui Zalmoxis. Știi, doar, că el orînduiește viața noastră. Burebista, regele, se pregătește să înfrunte pe dușmanul care ne încalcă hotarele dinspre nord și soare-apune. Avea-vom sau nu sorți de izbîndă, dacă ne ridicăm împotriva lui? Numai prea-puternicul Zeu ne poate spune și numai marea lui bunătate ne poate ajuta, dacă merităm acest lucru. Ai fost ales tu, Cutius, fiu al lui Daizo, cel mai frumos, mai tînăr și mai neprihănit dintre tinerii noștri, să mergi la Zalmoxis. Sorții au hotărît așa. Vom fi fericiti cu toți dacă el ne va primi jertfa. Tu te vei înălța acolo, sus, dincolo de norii cei înalți și, stînd alături de el, nu vei cunoaște nici durerea, nici suferința pămînteană și sufletul tău va dăinui în veci, tînăr și fericit.

Cutius tăcea. Se mai liniștise acum, aflînd ceea ce, dealtfel, presimțise. Ca toți dacii, el știa că nu este o cinste mai mare pentru un tînăr, decît această jertfă și nu e fericire mai deplină, decît a părăsi lumea aceasta, pentru a merge alături de Zalmoxis.

Lasă capul în jos în semn de supunere...

Ziua sortită jertfei cădea pe la mijlocul verii. Nici umbră de nori nu se ivise pe cerul albastru. Era semn bun. Zeul tunetelor și al fulgerelor nu se arăta minios.

Dis-de-dimineată, în jurul sanctuarului se strînsese toată suflarea din cetate și din satele de pe coastele muntelui, și din alte cetăți și sate din cîmpie, de departe, de la Istru și dinspre mare. Veneau la fiecare patru ani, să trimită, prin solul ales, rugămintile lor zeului Zalmoxis, sa-i ceară ajutor sau îndurare. Erau strînși în jurul sanctuarului, pe coasta muntelui, pileați și comați, oșteni și sclavi, femei și bărbați care veniseră cu o noapte înainte. Altarul de jertfă se afla lînga sanctuarul rotund al lui Zalmoxis. Era un cerc mare de piatră. Cînd Deceneu își făcu apariția, Cutius era acolo. Era tînăr, cu părul bălai ca fuiorul de cîneapă, cu față albă și privirea senină de copil. „Eram cam de vîrsta lui, cînd am coborît, în goană, în noaptea aceea neagră, coastele munților Haemus, fugind din calea dușmanului. Și acum, tot de teama dușmanului, trebuie să cerem îndurare lui Zalmoxis. Și a fost dată fiului meu această cinste", gîndea Daizo, care nu-și mai lua ochii de la Cutius. Sulițele stăteau înfipte cu vîrful în sus și patru tineri ca și el, cu care se fugărise în copilărie pe coastele muntelui, îl prinseră de mîini și de picioare și, opintindu-se, îl aruncară în sus, peste vîrful sulițelor. Săltat cu putere, trupul lui Cutius pluti cîteva clipe în aer, căzînd, apoi, de-a dreptul în virfurile ascuțite, care, toate, îl străpuseră în același timp. Strigate puternice izbucniră din piepturile miilor de daci, adunați în jurul sanctuarului. — Zalmoxis a primit jertfa noastră! Zalmoxis e bun cu noi! Burebista stătea lîngă Marele Preot, neclintit și îngîn- durat. Numai cu o seară înainte, cu mîinile împreunate în fața lui Deceneu, își îndrepta rugămintea către Zalmoxis: „îndurătorule, arată-mi semnul tău, dacă trebuie să pornesc sau nu această luptă, ca să alungăm departe de hotarele noastre pe dușmanii care pradă și distrug, de atîta vreme, pe daci. Arată-ne semnul tău, și vom face după vrerea ta." Pînă în clipa jertfei, Burebista nu știuse că solul care va pleca la Zalmoxis era fiul lui Daizo, credinciosul lui slujitor. Sorții erau trași de Marele Preot, împreună cu capno- bații. Din trupul lui Cutius, care zăcea acum pe iarbă, cu capul aplecat într-o parte, ca și cum ar fi privit, pentru ultima oară, pe tatăl și pe mama sa, pe ei toți, daci!, care se bucurau că, prin el, le vorbise Zalmoxis, sîngele se scurgea adu- nindu-se în igheabul de sub „soarele de piatră" și se prelingea printr-un șanț în pămîntul din care iarba avea să crească mai verde, și florile mai învalte. Daizo privea nemișcat corpul neînsuflăit al fiului său. Își îndeplinise datoria față de zeu. Fiul lui va cunoaște, de-acum înainte, numai fericire și va fi ferit de toate durerile pămîntenilor.

Tinerii aduceau trunchiuri întregi de brad, întâlnind rugul pe care avea să fie ars trupul lui Cutius. În aer se ridica miros de rășină de brad și mirodenii.

La câțiva pași în urma lui Daizo, Sassa, cu mâinile ridicate spre cer, a rugă și a disperare, murmură doar pentru ea: „Primește-l, Zalmoxis, lingă tine. Era un copil bun, curat și iubitor. Sint fericită că l-ai scăpat de toate încercările de pe pământul pe care îl blestemăm cîte o dată că ne-a născut. Dar... ce mă voi face fără el? Sassa își stăpînea lacrimile. Fața ei se împietrise și era galbenă ca ceara. Iar- tă-mă, mare și puternic Zalmoxis! Ți l-am dat cu toată inima! Știu că va fi fericit, acolo, sus, la tine! Mă doare inima, mă doare!" îi țipau însă gândurile. Dar n-avea ce face. Buzele ei mai murmură încă o dată: „Primește-l, Zalmoxis, ia tine. Ochii mei nu se vor usca de lacrimile dorului. Dar nimeni nu mă va vedea!" Și se lipi de copacul în care căuta parcă un sprijin, să nu se prăbușească. Nu-și simțea trupul, de parcă i se scursese și ei tot sîngele din vine. Părea, mai curînd, o zeitate a durerii... Burebista trecu fluviul Pathissus, noaptea. Spre dimineață, își împrăștie călăreții în linie dreaptă, pe o lungime destul de mare, de-a lungul fluviului, în așa fel, încît, la nevoie, să strîngă ca într-un clește pe boii care-l pîneau în pusta din față.

Boii nu se așteptau la un atac din partea dacilor.

Cînd Critasiros zări venind, din față, pe călăreții daci, înșirați în linie dreaptă, de-a lungul malului, porunci boilor să se retragă.

Ziua întreagă ei nu făcuseră nici o mișcare. Așteptau căderea nopții, pentru ca, apărați de întuneric, să se repeadă spre dacia din față și să le spargă rîndurile.

Burebista pricepu șiretlicul. Dacia opriră înaintarea. Dar, cînd

ziua fu biruită de noapte, Burebista comandă călăreților săi să pornească din nou. Cu arcurile întinse, ei dădură galop cailor, înaintînd tot timpul în linie dreaptă. Boii înaintau și ei.

După obiceiul lor, în rîndurile din față așezaseră tineri frumoși și puternici, cu trupul gol pînă la mijloc, dar împodobiți cu tot felul de odore scumpe. La gît le atîrnau coliere de aur și mărgelile colorate. Pe brațe, purtau brățări late de aur, iar mijlocul le era încins cu cingători încheiate cu pafale bătute cu pietre scumpe. Mergeau țănoși, de parcă n-ar fi pornit la luptă, ci la o sărbătoare. Credeau ca îi ademenește astfel pe daci cu podoabele lor, și că le trezesc pofta de pradă, făcîndu-i să se apropie cît mai mult.

Dacia înaintau în rînduri strînse. Cînd taberele se găseau aproape față în față, deodată boii se întorseseră înapoi, luînd-o la fugă. Foloseau un alt șiretlic. Se gîneau să-i atragă după ei, pe daci.

Aceștia dădură galop cailor, trăgînd cu arcurile, și, curînd, îi ajunseră din urmă.

Cînd luna rotundă și galbenă se înălțase deasupra pusteii plină de mlaștini, boii, alături de care luptau și tau-riscii, se năpustiseră din toate părțile, într-un iures sălbatic, înconjurînd pe daci. Scoteau niște urlate de fiară, zăngăneau paloșele unul de altul, izbeau în scuturi, dar nu reușeau să-i înspăimînte.

Burebista le vorbise ostașilor lui, înainte de a porni lupta, despre astfel de apucături ale celților. Dacii, obișnuiți cu urletele fiarelor de pădure, priveau cu nepăsare pe boii goi la trup și cu podoabe zornătoare, care păreau mai curînd niște arătări ciudate, decît înfricoșători.

Începu lupta. Dacii roteau buzduganele, izbind în toate părțile. Cu coasele lor lungi secerau capetele boilor. Cu săbiile și lăncile împungeau cai și oameni.

Paloșele boilor erau lungi și grele și, înghesuți de daci, ei nu puteau să le folosească în voie. Cădeau cu nemiluita, unul după altul, în încăierarea aceasta, așa încît, în cele din urmă, începură să se retragă. Ca să acopere retragerea celor ce-o luau la fugă, alții soseau în grabă cu care și căruțe de transport, pe care le așezau de-a curmezișul, încercînd să rupă rîndurile călăreților daci și să-i împrăștie.

Venit din partea unde fluviul Pathissus se pregătea să-și verse apele în Dunaris, un sunet puternic de goarnă acoperi larma pe care o făceau luptătorii. Călăreții regelui Dapyx veniți de peste Istru se apropiau în galop, după ce țînură piept scordiscilor, împingîndu-i înapoi, dîncolo de Dunaris spre Singidunum.

Boii o luară la fugă. Dacii, pe urma lor:

Cînd se iviră zorile, nici urmă de boi. „Pregătesc ei ceva”, și Burebista nici nu-și termină gînaul, cînd în fața lui apărură, pe un cal alb, cu un coif de aur cum nu mai văzuse pînă atunci și cu o mantie în dungi colorate, însuși Critasiros, principele boilor.

Ținea scutul în dreptul pieptului și în urma lui veneau cîteva zeci de călăreți, cu cămăși de zale. Cînd ajunse la zece pași de Burebista, îi strigă:

— Predă-te, dacule, altfel nu mai ieșiți din mlaștini!

— N-ai vrea să ne încercăm în luptă, Critasiros? îi spuse Burebista în limba celtă. Acesta rămase nedumerit cîteva clipe, fiindcă nu pricepea înțelesul vorbelor regelui. Burebista învîrți de cîteva ori deasupra capului buzduganul, pe care-l azvîrli spre Critasiros. Acesta o luă la goană.

Pe măsură ce dacii înaintau, boii se retrăgeau. Geții dădură galop cailor, împrôșcînd ploaie de săgeți asupra boilor, care cădeau unul după altul. Unii își încărcau, la iuteală, în care, averile. Erau cei care nu luaseră parte la luptă. Alții îngropaseră în pămînt monedele și podoabele de preț, pe care niciodată n-aveau să le mai vadă. Curînd se pierdură în depărtare și, cîți mai rămăseseră dintre ei, se făcură cu totul nevăzuți, de parcă îi înghițise pămîntul.

Burebista nu știa ce au de gând boii și, cu atât mai puțin, nu bănuia că nu mai aveau să se întoarcă niciodată prin locurile acelea.

Mergeau înainte, de-a lungul fluviului, căruia celții îi ziceau „Danuvius”, înaintînd spre inima Europei. Deceneu îi dăduse un sfat: „Dușmanul rănit se poate întoarce să te muște mai aprig. Urmărește-l pînă în birlogul lui”.

Trecea prin ținuturi locuite de alte triburi celte, îndreptîndu-se spre hotarele germanilor. Burebista nu putu opri pe ostașii săi, hărțuiți de atîta vreme de celți, să nu prade satele pe care le întâlneau în cale. Îngrijorați de înaintarea lui Burebista, celții se aliară cu Ariovist, regele germanilor, căruia îi dăduseră în căsătorie, ca a doua soție, pe sora regelui lor.

La Roma, Caesar se bucura, aflînd astfel de vești. O ciocnire între Ariovist și Burebista ar fi slăbit puterile Daciei, pe care el ar fi putut s-o cucerească mai ușor.

Burebista, în fruntea oștirii lui, se apropia de hotarele triburilor germanice. Într-o dimineață, intrase într-o pădure cînd, din tufșuri îi apărură în față un grup de călăreți. Unul din ei mergea în fruntea celorlalți. Avea părul lung auriu, tăiat drept pe frunte. Era lat în spate și cu o înfățișare semeată:

— Încotro, Burebista, pe pămînturile lui Ariovist? Îl întrebă acesta.

Auzindu-și numele, Burebista se miră că fusese recunoscut. Din auzite știa și el de Ariovist, prințul suebilor germani, pe care celții îl chemaseră în ajutor împotriva lui Caesar, cînd acesta trecuse Alpii în ținuturile lor.

Un prizonier celt, pe care Burebista îl luase cu el ca tîlmaci, cunoștea și graiul germanilor și îi tîlmăci întrebarea.

— Sînt încă pe pămînturile celților, care ne-au călcat hotarul, Ariovist, dar n-am de gînd să cotropesc ținuturile altora, îi răspunse Burebista. Să știi bine, însă, că nimic nu mă sperie și nici nu voi mai îngădui cuiva să se apropie de hotarele Daciei!

Vorbele lui Burebista îl potoliră pe Ariovist. Se pregătea să-i răspundă. Burebista însă i-o luă înainte.

— Sîntem aproape vecini, Ariovist, dar nu dușmani. Și dacă ai gîndi mai bine, avem același dușman, pe Caesar. Pe el va trebui să-l înfruntăm. Așa că e mai bine să ne vedem fiecare de treburile noastre. Caesar ne-a lăsat să ne înțîlim aici, cu gîndul că ne vom încaiera. Eu nu am de ce. Nu mă tem, atîta timp cît nu sînt atacat și nici nu am de gînd să atac pe alții. Eu îmi apăr pămîntul și neamul.

— Dar nu ne putem ajuta unul pe altul? Ariovist îl privea pe Burebista cu oarecare neîncredere.

— Nu știu, Ariovist. Nu m-am gîndit.

— Vreau, însă, chezășii, spuse Ariovist cu înțîmfare. Era inteligent și plin de îndrăzneală! Trăise un timp la Roma, reușind să-și cîștige multe prietenii și, dînd acum ajutor triburilor celte, el încerca să-l înfrunte pe Caesar.

— Ce fel de chezășii?

— Ai o soră, Burebista, răspunse Ariovist. N-ar merita o coroană?

Burebista se gîndea: „Este vreo înșelăciune sau, poate, prințul acesta războinic și îndrăzneț are planuri mari, la care ar trebui să mă gîndesc?” îi răspunse:

— Ne vom mai întîlni, Ariovist, și vom mai vorbi. Pînă atunci, să ne despărțim prieteni. Burebista întoarse calul, pornind înapoi de-a lungul Dunării, spre Dacia.

Cînd ajunse la cotel pe
care îl făcea fluviul
spre Moesia, îi ieșiră
înainte călăreții care
păziseră cotel mare al
fluviului. El află că
dinspre miază-zi,
scordiscii înaintau
spre pustă. Burebista
porunci oștenilor să
schimbe direcția.
Chiar în noaptea aceea
trecură apa. Desi

obosiți după luptele cu
boii, biruința la care îi
purtase regele lor,
prăzile luate, îi însu-
fletise pe oșteni. Ei îl
urmară fără șovăire
lăsându-se de-a lungul
fluviului Strymon, pînă
în ținuturile
Macedoniei. Speriați
de pătrunderea
neasteptată a lui
Burebista, scordiscii
fugeau din calea lui,
care încotro. La
întoarcere, Burebista o
luă pe la poalele
munților prăpăstioși ai
ilirilor. Nu întâlnește în

cale nici un fel de
împotrivire

.Cînd ajunse la locul unde fluviul Pathissus se varsă în Dunaris, Burebista fu întîmpinat de călăreții de la graniță. Burebista îl bătu pe umeri pe comandantul lor: — Te-ai bătut ca un viteaz! Dar, pentru a fi siguri că niciodată acești dușmani nu ne vor mai da tircoale de-a lungul graniței, vom înălța, pe aceste locuri, o cetate cu ziduri de piatră, care să le stăvilească năvala.

Și Burebista, cu mîna întinsă, arată spre locul unde cele două fluvii, la încrucișare de drumuri și de neamuri, își uneau apele.X. La marea cea mare

Abia începuse toamna, dar pe coasta muntelui, care cobora dintr-o data în albia unui pîrîu, vîntul bătea cu putere și ploaia măruntă cădea pieziș, amestecată cu frunze de stejar și fag, răsucite în virtejuri. Pe valea îngustă care își tăia drum printre culmile de piatră tare, se strecurau, una după alta, două umbre. Purcind zeghe și căciuli, cu desăgi în spinare, doi oameni se îndreptau spre trecătoarea îngustă care despica munții și pe unde se trecea de cealaltă parte, spre cursul de jos al rîului Se- retos. Pereții muntelui erau atît de aproape unul de altul, încît cu greutate putea să-și facă loc o căruță cu cai. Clisa, groasă de-o palmă, se lipea de opincile pe care cei doi abia le mai puteau țîri. Mergeau încet, dibuind cărarea pe întuneric, fără să vorbească, ca să nu stîrnească nici fiarele, de care pădurea era plină, nici vreun necunoscut pe care l-ar fi putut întîlni în cale. Fiecare avea la el cîte un cuțit scurt, cu tăișul bine ascuțit și, în traistă, ceva mîncare. Peste noapte, aveau să mîie la o căsuță agățată de coastă, înainte de a intra în trecătoare. Ca să o poată dibui pe o întunecime ca asta, înțelegerea era ca la fereastra mică, acoperită cu burduf de oaie, să pîlîie un opail. Urcau cu grijă cărarea. Plouase și clisa era lunecoasă și vîntul care se întîlîise le venea din față. Dacă făceau un pas, alunecau alți cîțiva înapoi și, ca să poată înainta erau nevoiți să se apuce de crengile tufelor de alun sau să se sprijine de un copac, ca să nu se rostogolească în vale. Ajunși sus, răsufară ușurați. Un ciine se repezi la poartă, hămăind. Cineva le deschise și cei doi se strecurară în casă. Își dădură jos blănurile și căciuliile și se așezară în jurul ve-

trei, unde focul era mereu întreținut cu crengi uscate, de stăpîna
casei. Hainele le puseră la uscat după cuptor.
Unul din ei era Daizo, celuilalt îi zicea „Lupus”, nume care i
se potrivea de minune, căci știa să se strecoare pe furiș prin
pădure, iar cînd era atacat, se apăra ca o fiară.

După o noapte de
odihnă în coliba de pe
munte, plecară, a doua
zi de cu noapte, mai
departe

De la trecătoarea îngustă din munți, drumul lor se despărțea. Lupus mergea la cetatea de reședință a tribului care locuia la cotul munților, iar Daizo se îndrepta spre Histria. Erau trimiși lui Burebista, aleși cu grijă dintre cei mai credincioși oșteni ai săi, și aveau de îndeplinit misiuni grele. Lupus trebuia să ajungă la Ditugentus, căpetenia tribului, pe care Burebista îl poțea la Sarmizegetusa. Daizo trebuia să rămână mai multă vreme la Histria. Trăise un timp pe coasta Pontului și cunoștea bine cetățile grecești, unde avea și prieteni. Burebista voia să aile tot ce se petrecea în cetăți și ce gânduri aveau conducătorii lor. Atunci cînd Marcus Terentius Varro Lucullus ocupase întreg litoralul de la Apollonia și pînă la Olbia, în nord, cetățile grecești cunoscuseră ce înseamnă cötropirea Romei. E drept că pentru a-și cîștiga sprijinul lor, romanii încheiaseră un „foedus”, cu cetatea Callatis. Era un obicei prea binecunoscut al Romei față de popoarele care nu-i dovedeau împotrivire. Tratatul statornicea foloase cît și îndatoriri. Dar cît de grea a fost oprimarea romană s-a văzut numai după zece ani cînd, spijiniți de cetățile grecești și ajutați de bastarni, geții se răscoală, chemînd în ajutor pe Burebista, împotriva lui Hybrida. Burebista scutise de tribut cetățile Pontului, ridicate pe pămînturile geților și lăsase libere drumurile pe care negustorii lor pătrundeau în Dacia. Dar regele se temea de șovăiala cetăților de pe coasta Pontului. El se îndoaia că într-o înfruntare cu romanii, de care se temeau deopotrivă, s-ar fi putut bizui pe credința și sprijinul grecilor. Ca să țină piept înaintării romane, el trebuia să-și asigure stăpînirea țărmlui mării. Iși încredință planul său lui Deceneu. De obicei, Marele Preot, înțelept și prevăzător, îi cerea timp de gîndire, înainte de a-i da un răspuns. De data aceasta, îl privi lung, și îi răspunse pe loc, liniștit ca întotdeauna: — Da, da, este un plan măreț, Burebista! Să ne întindem granițele din munții păduroși la stepele Pontului! Un vis intr-adevăr îndrăzneț și numai tu îl vei putea realiza, Burebista! încurajat de Marele Preot, regele mai spuse: — încerc să deschid ochii mari și să privesc de pe înălțimile ametoare ale acestor munți pînă departe, spre jmarea cea mare. Acolo este fereastra Daciei spre lumea largă! — Pornește atunci, la fapte, Burebista! Rog pe îndurătorul Zalmoxis să-mi dea zile sa mă pot bucura de înfăptuirile tale! Chiar a doua zi, regele chemă la el pe Lupus, un oștean căruia îi putea încredința orice taină și-i porunci să se pregătească să plece la Ditugentus, al cărui trib locuia la cotul unde munții Carpates își îndoaie spinările spre soare apune.

Ditugentus era o căpetenie vitează și temută. Avea necazuri cu bastarnii, popor nomad care, coborînd din părțile de miazănoapte, cu familiile, turmele și tot avutul, în căutarea unor ținuturi unde să-și așeze sălașurile, îi hărțuiau fără încetare pe dacii de răsărit.

Burebista avea nevoie de ajutorul lui Ditugentus. Numai el îi putea ține în loc pe bastarnii care îi puteau incurca planurile. La răsărit de fluviul Tyras, locuiau sarmații, alți nomazi care, veniți din îndepărtata Persie, ajunseseră pînă la nord de gurile Istrului.

Înainte de a porni să supună cetățile pontice, Burebista trebuia să înlăture primejdia care îl putea pîndi din partea acestor neamuri.

Lupus se întoarse singur la Sarmizegetusa. Ditugentus îi trimitea vorbă lui Burebista că are, deocamdată, niște treburi incurcate, dar va veni la Sarmizegetusa. Ditugentus, însă, întîrzie. Burebista nu mai avea timp să aștepte.

Aună comandanții de oști și se hotărî să treacă munții. Bastarnii nu trebuiau să prindă de veste. În același timp, voia să-l învețe minte pe Ditugentus, care nu se grăbea să-i dea răspuns, cu toate că era nevoit să țină piept singur bastarnilor, care nu-l lăsau în pace.

De la Sarmizegetusa, Burebista coborî în valea rîului Maris, de unde se lăsă, pe o altă vale, la poalele munților cei înalți. Înainte spre răsărit, apropiindu-se de cotul munților.

Sirecurîndu-se prin strîmtoarea „cea îngustă”, se lăsă de-a lungul unei ape repezi, spre valea rîului Serethos, căruia i se spunea și „apa cea repede”, aproape de cetatea „Utilor”, un alt trib dac.

Ostașii erau bine înarmați, cu arcuri și săgeți, aruncătoare cu smoală, sulii, săbii și paloșe. Mergeau în pîlcuri de cîte o sută de oameni, în rînduri strînse. Fiecare pîlc avea comandantul său.

Bastarnii nu se așteptau la un atac din partea lui Burebista. Trăseseră căruțele la umbra sălcilor de pe malul apei sau în pădurile din apropiere, și dormeau cu fața la soare, în timp ce copiii și femeile se scăldau în rîu.

A fost atît de neașteptată ivirea armatei lui Burebista, încît, pînă ce ei să se dezmeticească și să fugă la căruțe, arcașii regelui începură să împrăștie săgeți în toate părțile.

Nu se înnoptase bine și atîți cîți scăpaseră din nomazi, o luară la fugă spre nord.

Burebista aflase multe despre șiretcurile lor. Așa că, prefăcîndu-se că se întoarce îndărăt, pe drumul pe care venise, își împrăștie călăreții în pădurea deasă, în care creștea copac lingă copac, pe malul pîrului, pe unde coborise din munți.

Peste noapte, bastarnii își strânseseră călăreții și a doua zi, în zori, coborau grăbiți pe valea râului **Seretos**. La un semn al lui Burebista, dacii ieșiră din pădure, tăind calea. Înconju rați pe neașteptate, bastarnii își dădură seama că n-are rost să se împotrivească și se împrăștiară. Ca să-i hărțuiască, Burebista porunci ostașilor săi să întoarcă și să gonească în susul apei. Bastarnii, pe urma lor. Dar, numai după câteva mii de stinjeni, Burebista făcu o întoarcere tot atât de neașteptată. Dacii înaintau cu fața spre bastarni. Trăgînd din goana cailor, săgețile lor cădeau ca ploaia. Bastarnii nu se așteptaseră la o armată atât de numeroasă. Cînd se apropiară unii de alții, paloșele dace retezau în dreapta și în stînga, iar călăreții înaintași, care purtau lănci, împungeau de la depărtare pe bastarni, care se rostogoleau de pe cai. Îngrozit, comandantul lor hotărî retragerea. Trei zile și trei nopți i-au fugărit dacii pe bastarni spre nord, de-a lungul râului Seretos. Multă vreme după aceea ei n-au mai cutezat să coboare spre hotarele Daciei. După câteva zile și nopți de odihnă, Burebista ordonă ostașilor: — Spre da va lui Ditugentus!

Dava era așezată pe un platou înalt, la marginea unei ape repezi, care, coborînd din munți, se arunca, în spume, peste un prag de piatră, formînd o urlătoare. Codrii de-a lungul cărora își tăia drum erau atît de deși și întunecoși, încît apei i se spunea Valea neagră. Primăvara, cînd zăpezile se topeau, riul se umfla și apele se revărsau în luncă, inundînd culturile. Cotensii săpaseră alături o altă albie, care aduna apele, formînd un pirias; după o cotitură, pe sub ripa înaltă, strecurîndu-se pe sub cetate, piriașul se vărsa în apa cea mare. Cetatea era întărită numai înspre răsărit, cu șanțuri și palisade. De celelalte părți era apărată de o ripă înaltă, pe unde nu se putea urca. Acoperiți pînă în virfuri de păduri dese de brad, munții înconjurau dava ca o căldare. Potecile erau greu de străbătut și rareori ei coborau în cîmpie. Aveau pășuni întinse, cu iarbă grasă, și se ocupau, mai ales, cu creșterea oilor. Negustorii greci cumpărau de la ei lemn, blănuri de oaie și brinză, pe care o băteau în burdufe ori în putini de lemn. Aveau și un munte de sare, pentru care mulți din negustorii greci se încumetau să urce potecile înguste. Erau buni călăreți; chiar femeile lor știau să încalece cai și străinii nu se încumetau să se apropie de tribul lor. Burebista lăsă grosul armatei la gura riului, care șerpuia de sus din munți, și cu o ceată de călăreți urca greu, pe potecile înguste, de pădure. Ajunși pe muchia unui deal, zăriră din depărtare cetatea, în mijlocul cetății se află o clădire mai mare, din lemn, acoperită cu șindrilă și înconjurată cu ziduri din piatră de rîu. Era, fără îndoială, reședința șefului de trib. În jurul ei erau răspîndite case mai mici, din lemn, iar în ripa pîntenului de deal erau săpate bordeie. Burebista privea de pe dealul din față. Împrejurul cetății erau aliniați, în formații de luptă, călăreți cu arcuri și topoare. Alții se aflau la poalele platoului. Dinspre munți coborau, în fugă, oameni cu furci și topoare. „Bucumașii i-au dat de veste lui Ditugentus apropierea noastră, gîndi Burebista. N-a fost greu să ne observe de pe înălțimi. Să mergem într-acolo!” Călăreții trebuiau să țină bine frîul, caci priporul era repede și caii se puteau poticni, din cauza bolovanilor. Ajunși în fața călăreților, Burebista se opri la o oarecare distanță. Stătea drept în șa, cu sabia scoasă, pieptul îi era acoperit cu un scut. Călăreții nu se mișcau. Așteptau să vadă cine e noul venit și ce gînduri îl aduceau pînă în munții lor. — Spuneți lui Ditugentus că Burebista, regele, s-a ostenit să vină la el! Unul din călăreții sui în fugă coasta, și, foarte repede, coborî, făcîndu-i semn că poate să urce.

în pragul locuinței îl aștepta Ditugentus. Era cam ciudat îmbrăcat pentru un șef de trib. Purta o cămașă lungă și
1 — Daizo și feciorii îi... j29 peste ea un cojoc de miel, fără mîneci. Pletele lungi îi cădeau pe umeri și o barbă deasă îi acoperea fața.

— Fii binevenit, Burebista, în munții noștri.

Înfățișarea lui Ditugentus era simplă, ca și vorbele. Masa se umplu de multe bunătăți, printre care, o oaie întreagă friptă pe jăratec. Vinul era turnat în vase din coarne de zimbbru, chiar de fetele lui Ditugentus.

Burebista îi spuse de-a dreptul:

— Trebuie să vii alături de noi. Care-i ajutorul tău?

— Așa este, răspunse acesta. Ne necăjesc rău bastarnii. Ne pradă satele, mai cu seamă în jos, spre dealuri. Alții trec munții, de-a lungul plaiurilor, și mină turme întregi de oi, cu ciobani cu tot.

— Ce aștepți atunci? Lui Burebista nu-i plăceau gîndurile piezișe, numai pe jumătate mărturisite. Grăbește-te! Nu vreau să ameninț pe nimeni, dar îi pot sili pe cei ce se împotrivesc, dacă soarta Daciei mi-o cere! Pregătește-ți armata, Ditugentus, și fi gata la chemarea mea! Ai flăcăi voinici și viteji, îți pot da arme, dacă ai nevoie. Sînt și alți dușmani, în afară de bastarni, cu care va trebui, într-o bună zi, să ne batem. Mai mulți decît frunzele codrilor tăi, și înarmați pînă în dinți! Dacă vor călca pe pămîntul nostru, fii sigur că nici tu nu vei scăpa.

Părăsind dava lui Ditugentus, Burebista se întîlni la gura riului care cobora din munți, cu grosul armatei sale.

De acolo, urmînd lunca riului Seretos, urcă spre alte cetăți. Comandanții lor se arătară bucuroși să-l sprijine pe Burebista să îndepărteze de la granițe pe sarmați care se așezaseră în stepa de la nordul Istrului pînă la Tyras și le pustiau satele.

Vara era pe sfîrșite. Burebista se grăbea. În primăvară se

pregătea să atace cetățile de pe litoralul mării.

Se îndrepta acum spre Dinogetia. Chiar în seara sosirii,

trimise la Histria un sol să-l cheme la el pe Daizo. În două

zile, Daizo și sosi. Burebista nu închise ochii toată noaptea, îl

asculta cu atenție pe Daizo. Histrienii aflaseră de alungarea

bastarnilor, dar erau neliniștiți de apropierea lui Burebista de

gurile Istrului, mai ales că nu-i cunoșteau gîndurile.

Flota de apărare a histrienilor începuse să patruleze în apele

mării și era inspectată în fiecare zi de navarhul He-

gesagoras, „amiral cu depline puteri”. Corăbiile histriene

care se aflau de-a lungul litoralului fură rechemate la Histria,

iar cele ce se apropiau de cetate, venind din orașele grecești,

erau oprite, deocamdată, pe loc.

Daizo primi ordin să se întoarcă la Histria și să îndemne la

răscoală pe cei nemulțumiți, împotriva conducerii cetății.

Erau destui negustori mărunți, hamali din port, corăbieri și sclavi, care prin muncă istovitoare îmbogățeau aristocrația orașului.

Iarna o petrecu Burebista la Sarmizegetusa. O iarnă grea, cu zăpezi multe. Tot timpul regele era cu gândul la pregătirea atacului asupra cetăților grecești. Noaptea sta trez, cu cei mai apropiați dintre comandanții de oaste. Primea știri de la oamenii lui de încredere și întocmea planul de luptă. Ziua cerceta munca oamenilor de la turnătoria de fier și ateliere care lucrau fără încetare.

Veni și primăvara. Zăpezile se topeau și apele, care se umflaseră ca năvală, erau greu de trecut. Burebista aștepta nerăbdător ziua în care avea să pornească în fruntea unei armate de zeci de mii de oameni, călăreți și pedestrași bine înarmați, gata să-l urmeze fără șovăire.

Când se porni vântul cald și pământul se zăcește, Burebista se hotărî. Trecu munții pe care voia să cobore în apa râului Seretos. În frunte mergea călăria, după care urmau pedestrașii. Călăreții din cîmpia getă erau în așteptarea ordinului de a înainta spre țărmul mării.

La Piroboridava îl așteptau comandanții cetății cu oștenii lor. Ditugetus era și el acolo, cu oamenii lui. Burebista hotărî că aceste cetăți trebuiau să asigure hrana oamenilor și a cailor, pe tot timpul campaniei de-a lungul Pontului Euxin. Îl neliniști însă vestea că în stepele din nordul Istrului sarmații se pregăteau de atac. El aflaseră că Burebista înainta cu oștile sale spre gurile Istrului și puteau să năvălească, dintr-o clipă într-alta, pe cailor iuți, îmbrăcați de sus până jos, ca și stăpînii lor, în zale de metal, învățaseră de la sciți să străpungă oștile dușmane, în unghi, înfigîndu-se ca un cui în rîndurile lor.

Burebista trebuia să împiedice o înțelegere a sarmaților cu cetățile pontice, care i-ar fi putut chema în ajutor. De aceea, se hotărî să atace el cel dintîi.

Regele dacilor înainta în fruntea călăreților cu armata spre Pyretos, pe care îl trecu înainte de vărsarea în Istru. Își împărți apoi oștile în două. El luă comanda călăreților cu care pornea în linie dreaptă spre gurile fluviului Tyras. Pedestrașii, conduși de Byzas, viteazul căpitan de oaste care luptase alături de rege și împotriva boilor, se îndreptau spre mare, de unde, urcînd de-a lungul țărmului, trebuiau să se întâlnească cu Burebista în fața cetății Tyras așezată la gura fluviului.

În felul acesta, Burebista se asigura împotriva unei înaintări neașteptate a sarmaților, care puteau să-i cadă în spate, chiar în înțelegere cu cetățile grecești.

Așa cum Burebista se așteptase, sarmații aflaseră despre înaintarea lui și îl așteptau. Dintr-o pădure, se ivi mai întâi un pîlc, care pornise în recunoaștere și, puțin după aceea, tropetele cailor îmbrăcați în zale și zăngănitul fiarelor vesteau apropierea călăreților.

Se aflau acum față în față. Înaintînd în galop, călăreții daci slobozeau săgețile care loveau în plin. Erau atît de mulți și rîndurile lor atît de dese încît loviturile se abăteau ca grindina asupra sarmaților năcuți. După obiceiul lor, se așezară la luptă în formație de cui, încercînd să străpungă rîndurile dacilor. La comanda regelui, călăreții rupseră rîndurile și se strecurară în șir de-a lungul flancului drept al dușmanilor. Sarmatii trăgeau în neștire, încercînd să se apropie de călăreții daci, care treceau pe lîngă ei ca nălucile, se treziră în spate cu pedestrașii lui Byzas, care, cu săbiile lor lungi ca niște coase, despicau cu furie cai și oameni. Pietrele slobozite din praștii îi loveau din toate părțile, iar săbiile încovoiate agățau și despicau în același timp, pe cei ce se apropiiau.

În locul celor căzuți se iveau alții. Lupta dură ziua întreagă. Spre înserare, înconjurați din toate părțile, sarmatii nu aveau de ales decît retragerea, urmăriți și loviți din toate părțile de armata lui Burebista. Mulți dintre ei cădeau de pe cai și o luau la fugă pe jos. Stepa se deschidea în fața lor largă și pustie. Nici un loc de retragere sau ascunzișuri, așa că trupurile lor se așterneau cîmpului. Burebista îi urmări pînă departe, de unde nu s-au mai întors să atace granițele Daciei, atîta timp cît a domnit el.

După un popas de cîteva zile, Burebista se îndreptă cu armata, care suferise destul de puține pierderi, spre cea mai nordică cetate grecească de pe țărmul Pontului: Olbia. Cînd primul arhonte al cetății află că dacii, în frunte cu Burebista, se apropie de cetate, zimbi batjocoritor:

— Zidurile noastre sînt mai puternice decît cutezanța acestui „barbar”! Se va întoarce, în cel mai bun caz, de unde a venit, dacă nu cumva le vom zvîrli leșurile, peștilor mării. Ceilalți arhonti nu erau chiar atît de siguri. Negustorii olbieni **se adunaseră în grabă în cetate. Iscoadele trimise peste tot se întorseseră cu vești care le mărea îngrijorarea. Nu crezuseră niciodată că** oastea regelui dac, bine organizată și înarmată, **putea să** numere zeci de mii de oameni. Olbia nu avea nici flotă. „Nori negri se apropiau de cetate”... Îngîmfarea primului arhonte păru celorlalți o nesăbuiță. Din turnurile de pază străjile dădură alarma: „Barbarii se apropie de ziduri!”

În acest timp, pedestrimea și călărimea dacă înconjurau încet cetatea. De trei părți, ziduri înalte, groase de trei-patru

metri; a patra latură a cetății era marea nesfârșită ca și pusta „boree”, peste care bătea nestingherit vîntul rece din nordul înghețat.

— Ar fi singura lor scăpare de a ieși din cetate, dacă nu le-ar lipsi o flotă de apărare, spuse Burebista.

De dincolo de ziduri se porniră cîteva săgeți. Trei oșteni se prăbușiră la doi pași de rege. Acesta, furios, ordonă căpeteniilor:

— Atacă-mi! Și, întorcînd capul spre grosul oștirii, Burebista privi pe daci care se aflau în urma lui și a căror mulțime abea o putea cuprinde.

Călăreții întinseră arcurile. Mai întîi în sus, spre norii care ascundeau în ziua aceea fața lui Zalmoxis.

Pe ziduri apărură arcașii cetății. Fiecare oraș grec avea un corp de arcași tocmiți cu plată. Arcașii Olbiei erau aleși dintre sciți, pricepuți ochitori.

Dacii îi luară în bătaia arcurilor. Unul după altul, olbienii se prăbuseau, dar imediat alții le luau locul. Numărul arcașilor daci era copleșitor, așa încît cei dinăuntrul cetății se opriră.

Pe ziduri nu se mai vedea nimeni. Se lăsa inserarea care, nici pentru unii, nici pentru alții, nu însemna răgaz.

Toată noaptea darii au pregătit asaltul de a doua zi. Împingeau pînă sub ziduri „berbecele”, aduceau catapulte, iar în urma lor veneau încet carele cu pietre. Alții descărcau topoare, tîrnăcoape și sape.

De-abia se luminase de ziuă, și Burebista ordonă ocuparea pozițiilor.

El se retrăsese cîteva sute de pași în urmă. De acolo, putea să urmărească mai bine desfășurarea luptei și să intervină, dacă s-ar fi ivit ceva pe neașteptate.

Trebuia să aibă răbdare. Știa că un asediu durează vreme îndelungată. Zidurile cetății erau groase. Dar nici timp de pierdut nu avea. Olbia era abia începutul; iar pînă la Apolonia aveau de străbătut întreg țărnul de vest al Pontului. O comandă scurtă:

— Aaa-tac!

Bîrnele groase începură să lovească zidul. Loviturile se repetau unele după altele, la intervale regulate. La fiecare opintală, oamenii care împingeau cu brațe vinjoase, învățate să ridice și să care trunchiuri groase de copaci, se îndemneau:

— Hee-rup! Hee-rup!

Din timp în timp se opreau, se îndreptau din șale, își frecau palmele roșii și-și ștergeau broboanele de pe frunte. Apoi iar începeau. Cînd oboseau, alții le luau locul.

Pe la vremea prinzului, cînd de-a lungul zidului se ivise o crăpătură mai largă, din cetate trecură peste capetele lor

primele proiectile de piatră. Numai două lovituri în plin, oamenii prăbușindu-se pe loc.

Din batistele dacilor porniră atunci primele săgeți lungi. Era mai greu să tragă de jos, peste ziduri. Nu-și dădeau seama unde țintesc. Spre seară încetară și a doua zi începură să tragă cu pietre care cădeau ca ploaia dincolo de zidurile cetății. La început se auzi larmă și zgomote surde, apoi țipete și icnete. Seara balistele se opreau, dar la ziduri dacii loveau fără încetare. Se odihneau pe rînd și nu lăsau să treacă nici o noapte. Aprindeau și făciii, dar ochii lor se obișnuiseră să vadă să lovească și pe întuneric.

Un chiot de bucurie țîșni din pieptul lor, în ziua cînd zidul începu să slăbească. Folosind scări din curmee de tei, dacii începură să se urce pe ziduri. Se săltau unii pe umerii altora și mulți se agățau de-a dreptul de zid, așa cum știau să se urce în copacii pădurilor lor, pînă în virfurile cele mai înalte. Ajunși sus, începură să tragă cu săgeți înveninate și să împröște șomoioage aprinse peste casele din cetate.

De-a lungul coastei, zăriră corăbiile care veneau în ajutor, de la Histria.

Cînd în cetate izbucni focul, se auziră din toate părțile țipete de groază. De pe ziduri, oștenii lui Burebista vedeau oameni îngroziți, mai ales femei și copii, fugind în toate părțile. Focul pornise, în același timp, din mai multe părți. Săgețile continuau să cadă cu nemiluita. Casele și templele erau în flăcări.

— Să deschidem porțile! spuse un olbian arhontelui epnim, care privea de la fereastra locuinței sale.

— La ce bun? răspunse acesta, turbat de neputință. Să-i băgăm noi singuri în cetate? Vai și amar de noi!

Un strigăt prelung, mai mult un urlet, acoperi vuietul general. Zidul cetății fusese străpuns. Era un strigăt de ușurare, după cazna cu care ei loviseră zidurile, cu puteri mai presus de firea omenească.

Dacii pătrunseseră înăuntru. Olbienii alergau pe străzi înnebuniți, părăsind casele și palatele în flăcări.

La poarta cetății, Burebista privea ridicarea răniților, care erau urcați în care anume pregătite. „Capnobați”, care cunoșteau și meșteșugul vindecării bolilor ca și „atrozii”, adică tămăduitorii suferințelor trupesti, le dădeau primele ajutoare. Aveau de mers cale lungă pînă la primele sate unde ar fi putut să se oprească și să adăpostească răniții în casele oamenilor. Ei ștergeau cu licori rănile ostașilor, după care le ungeau cu alifii și le presărau cu prafuri, legîndu-le apoi cu fișii de cîneapă. Ei adormeau în fum de sămîntă de cîneapă, pe cei care aveau dureri mari, și scoteau virfurile de săgeți din trupurile oștenilor cu cuțitașe mici, cu virfuri ascuțite,

presărînd deasupra rănilor cenușă vulcanică, roșie la culoare, ca praful metalelor din măruntaiele pămîntului, ca să oprească singele.

Cînd poarta cetății trosni din încheieturi, Burebista se apropie. Înconjurat de oștenii din gardă, intră în cetate, înainte mergeau stegarii purtînd în vârful unei prăjini înalte capul de lup, cu cozi de balaur care acoperea, cu urletul lui, în bătaia vîntului, vuietul mării.

Olbă era o ruină. Căpeteniile cetății fugiseră pe mare, înbarcîndu-și familiile pe corăbii, care se îndreptau spre Histria. Cei care n-aveau alt refugiu, se strecurau pe unde puteau, spre stepa Borystenă.

Prizonierii fură legați și scoși din cetate. Burebista orîndui pază în jurul lor. Urmau să fie duși la Sarmizegetusa. De pe calul lui alb, ridicînd cu semeție capul, spuse oștenilor:

— Orașul e al vostru! Voi l-ați cucerit! Bucurați-vă de victorie!

Care întregi încărcate cu odoare bogate, vase de aur și argint, statui de marmură, policandre, giuvaeruri și monezi de tot felul, luară drumul Daciei. Tezaurul orașului era foarte bogat. Fiecare soldat era liber să ia tot ce poțea. Cetatea fusese ridicată pe pămînturile lor.

După cîteva săptămîni, în care oștile regelui se odihniră, noi care cu provizii coborau dinspre Piroboridava de-a lungul fîrmului pontic.

Tyras era așezat la gura fluviului cu același nume. Locuitorii lui pescuiau în limanul acestui fluviu mare și adînc și semănau cîmpul întins, din jurul cetății, fără ca nimeni să-i supere. Pe pășunile cu iarbă înaltă și grasă pășteau în voie vitele lor. Corăbiile părăseau portul pline de grîu, care avea tot mai multă căutare în metropolele grecești, întrecînd grîul Egiptului.

Cei mai mulți dintre locuitorii cetății erau pe cîmp, cînd Burebista se apropie cu oastea. Aflînd de înaintarea dacilor, cei dinăuntru părăsiră cetatea în goană, afundîndu-se în stepă.

Maimarii orașului și negustorii avuți se imbarcaseră pe corăbii. Cei care mai rămăseseră în cetate încuiară porțile și se pregăteau să se opună dacilor. Dar cîteva zeci de milițieni ai cetății nu puteau să țină piept oștirii lui Burebista, care împinzise stepa. Pînă la urmă, îi deschiseră, de nevoie, porțile cetății.

Pe coasta mării, un călăreț alerga ca fulgerul. Copitele calului răscoleau nisipul, lăsînd în urmă nori galbui. Daizo se grăbea să ajungă la Tyras.

Burebista îl întîmpină bucuros:

— Îți îndeplinești bine însărcinarea, de vreme ce cunoști fiecare mișcare a noastră. Ai sosit la timp. Voiam să-ți vorbesc.

Daizo îl privea cu supunere. Viața lui era legată de a regelui. Așa fusese sortit și era în stare să facă orice i-ar fi cerut acesta.

Vorbi înainte de a fi întrebat, fiindcă știa ce vrea să audă Burebista.

— Histrienii se așteaptă să fie atacați, spuse. Și-au întărit apărarea. Au angajat noi arcași în corpul de mercenari. Escadra lui Callicrates așteaptă în port. Miliția cetățenească patrulează prin oraș. Porțile sînt păzite ziua și noaptea. Daizo vorbea gîfîind; venise în grabă fiindcă își dădea seama că nu e timp de pierdut. Arcașii și pedestriimea sînt gata de luptă. Pythoteles al lui Archeolochos și ceilalți arhonți au ridicat orașul în picioare. Se opri deodată. Era stînjinit că trebuie să-i aducă regelui astfel de vești, deși știa că pe Burebista nimic nu-l înspăimîntă. Și mai cunoștea Daizo o vorbă, pe care o învățase tot de la grecii din această cetate: „Acel care cunoaște la timp gîndurile dușmanului prețuiește cît doi oameni”. Dealtfel, tocmai pentru acest lucru se afla în acel timp la Histria, cea mai puternică cetate de pe malul Pontului.

— Știu, Daizo, că histrienii așteaptă să le vină rîndul. Dar nu chiar acum, cînd cred ei. Mai am unele socoteli de rînduit. N-a trecut prea mult de cînd ne-am bătut cu romanii în aceste locuri — chemați de cetățile grecești — împotriva legionarilor lui Hybrida. Fiul tău a căzut atunci ca un viteaz, cu steagurile romanilor în brațe. Ei au uitat! Eu nu uit! Și nici tu, Daizo!

Daizo asculta nemișcat. Durerea pe care a simțit-o atunci, cînd oștenii învingători s-au întors acasă fără fiul său, Bit- hus, îi sfredelea înca inima.

— Tu, Daizo, întoarce-te înapoi la Histria! Îți voi trimite vorbă cînd ne îndreptăm într-acolo.

După plecarea lui Daizo, Burebista se îndreptă spre Dino- getia, în fața cetății, dincolo de apele Istrului, se afla „em- poriu” grecesc, depozit de mărfuri de unde plecau negustorii pe drumurile dace.

Auzind de asediul cetăților Olbia și Tyras, aceștia se îndreptau îngroziți spre mare. Unii își îngropaseră mărfurile și monezile și fugeau pe cărări ocolite, strecurîndu-se prin păpușul lagunelor.

La Dinogetia, Burebista își odihni armata, așteptînd căderea iernii, cînd călăreții geți din cîmpie puteau să treacă mai ușor podul de gheață format peste Istru. Geții erau obișnuți cu gerurile aspre și cu vînturile care răscoleau ză-

pada. Pentru Burebista, iarna era un bun aliat, dar nu și pentru grecii crescuți pe malurile calde ale Mediteranei, care priveau cu dușmănie Pontul Euxin.

Histrienii începuseră să-și piardă răbdarea. Nu înțelegeau ce așteaptă Burebista.

Histria era o cetate puternică, apărată din trei părți de un zid gros de aproape patru metri. Meșterii greci erau neîntrecuți în ridicarea de cetăți și ziduri de apărare. La temelie, blocurile de piatră erau așezate pe lat, de-a dreptul pe nisip. Deasupra lor, pietrele se orînduiau unele pe muche, altele pe lat, în așa fel încît să se imbuce cît mai bine și erau înșepenate între ele cu pene de lemn sau fier, rostuite cu pămînt galben, amestecat cu nisip și piatră verde, din dealurile din apropierea cetății.

„Histria ar putea deveni o puternică așezare militară a Daciei, pentru paza țărmului pontic”, gândea regele. Spre toamnă, Burebista plecă într-o noapte la Argedava, însoțit de un singur ostaș din garda, ca să se strecoare neobservat. Chiar în noaptea în care ajunse, chemă la el pe comandantul cetății și pe șefii de oaste.

„Călăreții geți să fie pregătiți să treacă fluviul la chemarea mea!” fu porunca.

A doua zi pe înserate, Burebista călărea spre Alutus; ur- cînd apoi de-a lungul râului, trecu pasul din munți, îndrep- tîndu-se spre Sarmizegetusa, unde rămase cîteva săptămîni.

Înțeleptul Deceneu, care îi vorbea despre treburile războiului, ca un comandant încercat, îi spuse:

— *Ai pornit o bătălie îndrăzneată.*

Luptele vor mai dura și drumul pe care îl ai de străbătut, de-a lungul mării, este lung. Nu te lăsa

niciodată descoperit. Lasă pază în cetățile pe care le cucerești, înainte de a pleca mai departe.

Lupii atacă întotdeauna pe la

spate.XI. Amazoana Maisira

Burebista se întoarce la Dinogetia pe la mijlocul toamnei. Vremea era bună. După o săptămînă de ploi, urmăra cîteva zile însorite.

De cum se trezea dis-de-dimineață, regele privea mai în- tîi spre cer, așa cum făcea orice dac înainte de a-și începe ziua. Uneori, nori negri și grei se adunau dinspre miazănoapte, dar vîntul, care bătea tot mai rece, îi gonia spre mare, așa că pe la vremea prînzului ieșea iar soarele. Erau semnele vremii, care vesteau apropierea iernii.

Ziua, regele era în mijlocul oștenilor. Trecea de la un pîlc la altul, le cerceta armele și îmbrăcămintea, îi îmbărbăta și răspundea la orice nedumerire a lor. De multe ori, la o vorbă a sa de duh, dacii bărboși și cu fete aspre rideau în hohote. Apoi pleca pe cîmp, cerceta locurile, se urca pe o colină, de unde scruta zările, de-a lungul „brațului sfînt” al Istrului, care aluneca leneș spre mare. Pe fruntea lui Burebista se adînceau atunci cutele dintre sprîncene.

Seara, în cortul său, se adunau comandanții de oști. Pre- găteau atacul. De multe ori îi apucau zorile la sfat. Era greu să întrezărească cum vor fi luate cu asalt cetățile puternice, cu ziduri groase și bine apărute. Arma cea mai puternică a

dacilor era tăria cu care se aruncau în luptă, fără să se teamă de moarte, li însufletea credința că Zalmoxis nu îi va părăsi, iar pe Burebista, care le părea un uriaș din poveștile tare de demult, îl urmau fără șovăire, fiindcă nu se îndoiu că-i poartă spre izbândă.

Într-una din acele serii, un oștean din garda regelui intră pe neașteptate în cort. Ceilalți oșteni, care păzeau intrarea, încercaseră să-l oprească. Trebuiau să-l anunțe mai întâi pe rege, dar oșteanul, neținând seama de ei, dădu buzna, cu suflul la gură, trăgând în urma lui un bătrîn, cu capul gol, îmbrăcat într-un suman peticit, cu picioarele învelite în bucăți de pănură, legate cu fir gros din lînă de capră. Bătrînul era nedumerit că fusese tîrît pînă acolo.

Burebista nu părea neliniștit; mai curînd nerăbdător să știe despre ce este vorba;

— Ce s-a întîmplat, Rigozus?

— De cîteva nopți, omul acesta da tîrcoale taberei noastre. Întîiași dată, mi s-a părut o umbră. Am urmărit-o. Dar umbra se mișca încet și cînd dam să mă apropiu, parcă intra în pămînt.

Bătrînul, care avea ochi negri și gene albe, atît de stufoase, încît îi acopereau aproape ochii, asculta liniștit.

— Cum te cheamă? îl întrebă Burebista.

— Dizala...

— Ești dac?

Burebista îi privea cu atenție ochii alungiți înspre temple.

„Asta nu-i din neamul nostru...”.

Bătrînul oftă.

— Pot să mă așez? Sint obosit foarte.

— Șezi-;.

Bătrînul își îndoi mai întîi genunchii, apoi, se așeză, în crucișînd anevoie picioarele, drept în fața regelui.

— De unde vii?

Burebista aștepta. Bătrînul parcă șovăia...

— Sint sarmat, luminate... Dar nu ce cred ăstia, zise, întorcînd capul către oșteanul care-l adusese mai mult tîrîș pînă acolo. Un bătrîn sarmat care a luat calea pribegiei... Vorbea pocit limba dacă, dar Burebista îl înțelegea.

— Si încotro?

— Tribul nostru locuia în nordul Istrului. După ce, mărite rege, ai dărimat Olbia... bătrînul se opri speriat de îndrăzneala sa, îi vorbise prea pe șleau lui Burebista. Acesta însă îl încurajă, fără să pară supărat:

— Vorbește!

— După ce, voiam să zic, sarmații s-au risipit spre stepa boreeană, unii dintre noi au încercat să se strecoare spre miazăzi, de-a lungul țărmului Pontului.

— Cu ce gânduri?

Bătrînul se scărpină după ureche:

—... E o poveste de demult. N-ai timp acum să ascuți istorii din astea. O știu și eu de la bătrînii noștri. Poate că nici nu te privește...

— Dimpotrivă, răspunse regele, vreau să ascult.

Sarmatul închise pentru o clipă ochii. „De unde să înceapă?”... Se forță să-și adune gândurile, apoi începu să vorbească rar, căutînd cuvintele:

— Trăiau de mult, pe fîrmul lacului Meotis, în nordul Pontului, sauromanții; așa li se spunea pe atunci sarmaților. Triburile lor se trăgeau din neamul mare al sciților, veniți, din îndepărtata Persie. De acolo străbătuseră stepa, pe caii lor năvalnici. Găsind în acele părți locuri bune de așezare, cu ape și lacuri bogate în pește și pășuni întinse, s-au statornicit în sălașuri.

Despre astfel de povești, într-adevăr, Burebista nu auzise, așa că-l asculta cu interes pe bătrîn.

— Și a fost o zi, continuă el, cînd pe malurile lacului, poposiră trei corăbii. În corăbii erau numai femei. Veneau de departe, de pe cealaltă coastă a mării.

Vinturile purtaseră la întîmplare corăbiile, fiindcă femeile nu știau să minuiască cirmele, și le-au împins în voia valurilor, pînă la fîrmurile lacului Meotis. Erau „amazoaane”, care călăreau sirepi, și minuiiau arcul și săgețile, ca și bărbații.

Grecii le spuneau „oiropeta”, adică ucigașe de bărbați. Pe cît de viteze, grecii le-au învins într-o luptă și pe cîte au putut să pună mina le-au suit în cele trei corăbii, por- nindu-le spre țara lor. Dar cum s-au văzut în largul apei, femeile au tăbărit pe bărbații greci și i-au ucis, pînă la unul.

Văzînd că Burebista și celelalte căpetenii dădeau il ascultă cu răbdare, bătrînul se însufleți:

— ... La fîrm, „amazoaanele” au coborît. Au întîlnit în apropiere o herghelie de cai. Au încălecat și au pornit în goană spre sălașele sciților, cu gînd de pradă. Zilele și nopțile cît rătăciseră pe mare le infometaseră, pesemne, rău de tot. Sciții nu se dumireau cum de răsăriseră ca din pămînt. Le-au luat drept bărbați, îmbrăcați cu altfel de straie decît ale lor. Vorbeau și o limbă pe care ei n-o înțelegeau.

Cînd își dădură seama că sînt femei, au ținut sfat și au hotărît că, în loc să le omoare, ar fi mai bine să trăiască în bună înțelegere.

Așa s-a întîmplat. Unii chiar și-au luat dintre ele neveste. Așa se povestea în tribul nostru.

Bătrînul parcă își încerca aducerea aminte...

— Se mai povestește că multe dintre femei nu și-au putut duce traiul cu bărbații lor. I-au părăsit și, în frunte cu cea mai

curajoasă dintre ele, s-au adunat de unele singure, într-un trib, ca să trăiască după obiceiurile străbunelor lor. Și tot ca și ele și-au zis din nou „amazoane”. Unele au ajuns chiar prin locurile astea, pe țărmul Pontului, nu departe de lacurile de pe țărm.

Ascultându-l pe bătrîn, Burebista gîndea: „Fiecare neam își are poveștile lui”. Apoi îl întrebă:

— Și tu, cum ai ajuns prin părțile noastre?

Bătrîmul oftă:

— Au trecut mulți ani de-atunci. Eram un om încă în putere.

Cu mai mulți de-ai noștri, ne hotărîsem s-o luăm spre miazăzi, să trecem dicolo de Istru. Se auzeau zvonuri de tot felul.

Stăpînitorii străini înaintau spre gurile fluviului. Am plecat,

într-o noapte, mai multe căruțe. Mergeam încet și, ajungînd

pe drumul care trece pe lângă lacul Halmyris, zărim de

departe, în întuneric, un om care fugea tot înainte. Zorim caii

și-l ajungem din urma. Speriat, el o ia pe cîmp. Fug după el,

și-l prind de umeri. Hainele îi erau ude leocă, și bătea un

vînt!... „De ce fugi? Nu-ți facem nimic! Cine ești tu?” întoarse

mirat capul spre mine. Dinții îi clănțăneau, tremura tot ca

varga. Îi privesc mai bine fața. Mi se părea ceva ciudat. Era

îmbrăcat bărbătește, dar de sub casca lăsată pe frunte, mi se

părea că văd o față de femeie, tinără de tot. Avea lacrimi în

ochi. „Ești saurmant? m-a întebat. Înțelegea ce-i vorbesc.

Pe tine te pot ruga. Ajută-mă să ajung la curtea regelui de la

Capidava!”

Pînă acolo mai era o bucată bună de mers. Am urcat-o în

căruță. Am luat țoala de pe cal și am înfășurat-o. Am ajuns a

doua zi la Capidava. Au oprit-o acolo. Ea m-a rugat să mai

rămîn și eu cîteva zile. în noaptea dinaintea plecării m-a

chemat. „Vreau să mă ajuți. Jură mai întîi pe marele Zeu, că

nu vei vorbi niciodată și cu nimeni, în afară de amazoanele

tribului meu, dacă le vei găsi”. Și iată ce mi-a spus în noaptea

aceea Maisira. Maisira o chema... Tribul lor locuia pe malul

lacului Halmyris. Trăiau libere, așa cum apucaseră

străbunele și străstrăbunele lor. Călăreau și trăgeau cu arcul

și vinau prin hățîșurile pădurii. Ridicaseră un templu zeiței

Artemis, care era apărătoarea lor. în tribul lor nu putea

pătrunde nici un bărbat, și cînd erau atacate se luptau cu

înverșunare. Mama Maisirei era regina tribului. în timpul

unei vînători, depărtîndu-se prea mult de trib, a fost răpită.

Trecură luni de zile și Maisira nu știa nimic despre mama ei.

într-o bună zi, trei ostași călări, îmbrăcați în cămăși de zale,

cu coifuri pe cap și cu arcurile întinse, gata să tragă, se

apropiară de trib. în virfurile lăncilor lor, fluturau bucăți de

pinză albă. Erau trimișii principelui Dyg- damis, stăpîn al

tribului scit din nordul Pontului. Veniseră s-o poștească pe

Maisira la palatul principelui, care o luase de soție pe mama

ei. Cea mai bătrână și înțeleaptă dintre amazone o sfătui să nu se ducă. Nu-i fusese greu să înțeleagă: era vorba de o cursă. Maisira răspunse solilor că primește invitația principelui Dygdamis. Că arde de nerăbdare să-și revadă mama, dar trebuie să se pregătească, să intre cu cinste în palatul principelui.

Bătrînul obosise. Vorbea tot mai încet:

— Au trecut zile lungi. Maisira nu știa ce are de făcut. Dar... într-o noapte, trecuse de miezul ei, mama ei sosi pe neașteptate în trib. Izbutise să fugă din palatul principelui dar era urmărită. N-avea nici o clipă de răgaz. Îi povesti pe nerăsuflăte Maisirei tot ce îndurase și că principele Dygdamis vrea să pună mina și pe ea și s-o dea de soție fiului lui. O sfătui pe Maisira să fugă cît poate de repede și să meargă la regele de la Capidava, să-l roage din partea ei să o ascundă. Ea va trece Istrul și se va adăposti la grecii de pe țărmul Pontului. Așa au făcut, pormind fiecare în altă direcție. Bătrînului îi era parcă greu să continue. Își înghiți nodul din gît și mai spuse:

— Numai că după despărțirea de fată, mama Maisirei întoarse calul și, ajungînd din nou pe malul lacului, descălecă și se aruncă în valuri. Maisira, care parcă bănuia ceva, a întors capul și din fuga calului a văzut totul. S-a întors și ea și a sărit în apă să-și salveze mama. N-a mai putut s-o ajungă. Valurile reci, răscolite de vînt, o duceau mai departe. Maisira a ieșit din lac. N-a mai găsit calul și fugă nebunește pe cîmp spre curtea regelui de la Capidava. Așa am întîlnit-o în noaptea aceea. Sleită de puteri, s-ar fi prăbușit curînd pe drum. Sloi de gheață ar fi găsit-o a doua zi drumeții.

Bătrînul oftă din baierile inimii:

— După dorința ei, am încercat zadarnic să dau de urma „amazoneilor”. Nu le-am mai găsit. N-am mai plecat nici eu după cei cu care pornisem în pribegie. Trebuia să îndeplinesc rugămintea nefericitei Maisira.

După mai mulți ani,
am fost la curtea
regelui de la Capidava.
Am aflat că după
plecarea mea, fata

zăcuse multă vreme. A rămas acolo cîtva timp. Se împrietenise cu fiica regelui. Erau ca două surori. Un servitor bătrîn de la curte mi-a spus, în mare taină, că amazoanele aflaseră pînă la urmă unde se ascunde și i-au trimis vorbă că principele Dygdamis i-a pierdut urma, dar ele o așteaptă să ia locul mamei sale, ca regină a tribului. Maisira tînjea de dorul lor.

Într-o bună zi, l-a rugat
pe rege s-o ia cu el la o
luptă

.Dar nu s-a mai întors. Nimeni n-a mai auzit vreodată de ea...

Burebista se ridică deodată în picioare. Spuse unui oș- taș:

— Ospățați pe omul acesta; la noapte să se odihnească într-un cort.

Diaza întreabă cu glas nesigur:

— Pot să plec?

— Ești liber, oriunde vrei. Nimeni nu se va atinge de tine. în ușa cortului, regele îl mai privi o dată lung pe bătrînul sarmat. îl bătă pe umăr și-i strecură între degetele reci o

pungă cu tetradrahme de aur și, cu glas încet, ca o șoaptă, îi spuse:

— Ți mulțumesc, Diaza!

Bătrînul nu înțelegea nimic.XII.

Asaltul cetăților

A doua zi, oastea lui Burebista se puse în mișcare în direcția Histriei. În frunte mergea regele, călare pe Balaș, calul dăruit cu ani în urmă de Thiamarcos, la Buridava. Alb tot, doar sub ochiul stîng calul avea o pată neagră. „Cal însemnat”, spunea grăjdarul care-l îngrijea numai pe el. Era un armăsar zvelt, cu glezne subțiri, dar puternice, pe care Burebista părea și mai înalt. Balaș își purtase stăpînul victorios în toate luptele. De multe ori, mîngîindu-i coama bogată și mătăsoasă, regele îl dezmierda: „viteazule”, fiindcă viteaz însemna numele lui. Calul întorcea capul spre stînga, privind cu supunere și recunoștință stăpînul. în timpul luptelor, era de nerecunoscut. Se strecura cu agerime printre dușmani, fe- rindu-și stăpînul de lovituri. în timpul unui iureș, în luptele de pe cîmpia fluviului Pathissus, Burebista fiind înconjurat de cîțiva celti, care se îndreptau cu furie spre el, cu spadele lor late, cu două tășuri, Balaș se ridică în două picioare. Speriați, aceștia se dădură în lături, apoi o luară la fugă. Balaș se îndreptă și, la o comandă a regelui, își lua avînt, făcînd un salt peste celtii care veneau după cei din- tîi. Buimăciți, ei se lăsară la pămînt, ca să nu fie striviți de copiteile calului. Balaș înainta în fugă, deschizînd drum liber printre restul colților care se dădeau îngrozii la o parte, în timp ce Burebista îi secera în dreapta și în stînga cu sabia. De la Dinogetia, Burebista se îndreptă spre gura „brațului sfînt” al Istrului, coborînd spre miazăzi, de-a lungul malului vestic al lacului Halmyris și după ce trecu vîrfurile deal înalt, se îndreptă spre confluența a două pîraie. O luă de-a lungul unaia din ele, pînă la izvoare. Urcă puțin în sus, spre

apus, de unde se lăsă de-a lungul unui alt pîrîu, iar de acolo
înu vaea unui rîușor, care cobora spre Histria.
Urmind acest drum, Burebista înconjurase, de fapt, „teri-
toriu” cetății Histria, teritoriu destul de întins, pe care his-
trienii îl cultivau mai ales cu grîu.
Cu vreo două secole în urmă, la gura golfului Halmyris, în
care, pe o insulă din apropierea țărmului lovit de valurile
mării se afla cetatea Histria, începu să se ridice, an de an, un
prag de nămol, nisip și pietriș, adus de apele Istrului.
10 – Daizo și fecorii săi ¹⁴⁵
Corăbiile încărcate de mărfuri care altădată luau drumul
mării, spre cele mai de seamă orașe grecești, cu timpul nu se
mai puteau apropia de portul înnisipat. Golful devenise o
salbă de lagune, iar înfloritoarea cetate, capitala unui teri-
toriu agricol.
Histria păstra însă o flotă de apărare, ale cărei corăbii
„lungi”, corăbii de luptă, patrolau, în caz de primejdie, de-a
lungul litoralului, iar șefului de escadră i se atribuia titlul de
„navarh”, cu depline puteri.
Pe cîmp, oamenii începuseră semănăturile. Cînd auziră a-
propiindu-se oastea lui Burebista, speriați, histrienii o luară
la fugă spre cetate, lăsînd ogoarele neșemănate.
La mieznoapte de Histria se înălța un deal care domina
cetatea. Burebista aflase că un apeduct aducea în cetate apă
de băut de la un izvor de la poalele dealului.
Ostașii lui săpară mult pînă dădură de gura canalului care
colecta apa și sfîrșimă apeductul.
Începuse iarna și, odată cu ea, gerurile. Apele Istrului în-
ghețară și vîntul rece bătea puternic dinspre stepele borys-
tene. Burebista se apropie cu oastea de zidurile cetății.
„Berbecii” începură să izbească în ziduri. Pe deasupra lor,
arcașii aruncau săgeți cu smoală aprinsă. Focul izbucni mai
întîi în incinta sacră, unde se afla templul zeiței Aphrodita și
altarul lui Zeus Polleus. Curînd se întinse, întîit de vîntul
care vuia sălbatec. Dacă era potolit pentru un timp într-un
loc, izbucnea deodată în alt colț al orașului.
Urcați pe ziduri, arcașii cetății trăgeau și ei fără sa se
oprească. Cădeau mulți dintre daci, dar nici cei de pe ziduri
n-apucau să rămînă prea mult pe locurile lor, fiindcă săgețile
dacilor, care trăgeau de pe cai, curgeau ca ploaia.
Histrienii nu îndrăzneau să iasă din locuințe, decît atunci
cînd ele cădeau pradă flăcărilor. Începu să bîntuie foamea.
Oamenii nu aveau ce minca; închizînd în grabă porțile cetății,
histrienii uitaseră vitele mari pe cîmp. Lipsa apei de băut îi

chinuia pe toți. Rezervele erau pe sfârșite. Corăbiile grecești care veneau din metropole, încărcate cu mărfuri, aflaseră de asedul Histriei și bănuiau că aceeași soartă o vor avea și celelalte cetăți de pe malul Pontului, așa că se opreau în porturile Propontidei.

Daizo, care în fruntea
unui grup de călăreți
umbla zi și noapte de-a
lungul litoralului,
umărind orice mișcare
dinspre miazăzi, află
că histrienii primeau
tot mai puține ajutoare
în hrană, fiindcă
celelalte orașe își
păstrau pentru ele
rezer

vele. În schimb, corăbiile callatiene le aduseseră arcași mercenari illyri.

Asediul dura de luni întregi. Histrienii nu deschideau porțile. Femeile ridicau pe cei căzuți de pe străzi. Preotesele zeilor se rugau pentru salvarea orașului. Tezaurul fu ascuns într-o tainică unde se intra prin templul lui „Apollo Tămăduitorul”. În ziua în care zidurile începură să cedeze sub presiunea loviturilor, histrienii se socotiră pierduți. „Navarhul” Callicrates îmbarcă pe conducătorii cetății și familiile lor pe corăbii de luptă care se îndreptau în grabă spre Apollonia Pontică, cetate de care îi lega o veche prietenie. Locuitorii Histriei se socoteau nu numai „uniți prin sânge” cu apolloniații, dar și „popor amic și aliat”.

Oastea lui Burebista pătrunse în cetate. Oștenii care petrecuseră lunile geroase la porțile cetății, lovind, fără odihnă, în zidurile ei puternice, mincînd pe apucate și umezindu-și buzele arse de sete cu zăpadă, sau bînd apă din omăt topit în căldări, la ordinul lui Burebista, dărîmară din temelii întregul zid al cetății și pătrunseră apoi în palate și temple.

Prizonierii, legați unii de alții cu funii groase, formau un șir lung. Populația orașului plecase în bejenie.

Burebista rămase pe loc pînă la începutul verii. Oștenii trebuiau să se odihnească. Pe mulți dintre ei Burebista îi lăsa pentru vreme îndelungată în împrejurimile cetății care nu mai avea ziduri; ogoarele rămaseră nelucrate iar asediul nu a fost ridicat pînă ce histrienii nu recunoscuseră autoritatea regelui Burebista.

Cucerirea Olbiei și a Histriei de către Burebista se aflate ca fulgerul la Tomis. Cei mai mulți dintre locuitori fugiră din oraș. Cei rămași încercară să apere cetatea, dar nu izbutiră să adune mai mult de patruzeci de oameni. Orice rezistență rămînea fără speranță.

La Tomis Burebista lăsa o garnizoană de pază.

Nici nu se sfîrșise ocuparea orașului și Burebista, care prevăzuse sfîrșitul, trimise o parte din armată spre Callatis, „cetatea cu ziduri puternice”, cum era numită.

Cetatea Callatis fusese ferită de nenorociri și amenințări și nu avea garnizoană, în afară de paza civilă. Se bîzua mai ales pe zidurile ei groase și înalte. Dar ele se dovediră a fi o slabă apărare în fața unei oștiri bine înzestrate și organizate care, mai ales, căpătase deprinderea asediului și a străpungerii zidurilor.

Trecuseră mai bine de doi ani de cînd înaintau de-a lungul
fărmului pontic.
Burebista făcu un popas de cîteva luni la Callatis. După ani
întregi de lupte și marșuri, oștenii daci se odihneau pe tărmlul
mării, care era liniștită și albastră în acest golf. Stăteau,
ceasuri la rînd, pe tărml, privind cu mirare întinderea de apă
care nu avea sfîrșit. Alții se scăldau, luptînd vînjos cu valurile
sau își încălzeau trupurile pe nisipul fierbinte, pînă îi apuca
somnul.
După cîteva luni, porniră mai departe. Se apropiau de
Dionysopolis. Burebista avea o strîngere de inimă. Acolo trăia
Acornion, vechiul său prieten și sfătuitor. Cum îi va primi el?
Și Daizo era frămîntat de gînduri. Cu cît se apropiau mai mult
de cetate, cu atît era mai tulburat. Cum îi va primi Acornion?
Își aminti de anii tinereții, petrecuți în casa lui. Acolo găsise
un adăpost copilul fugar, din munții Haemus. Dar, va mai fi
trăind Athenades? Nici vorbă că nu, își răspunse singur
Daizo; de pe atunci era destul de bătrîn. Dar prietenul lui,
Criciro? Tot la Dionysopolis, sau cine știe pe ce drumuri l-a
purtat și pe el soarta?
Locuințele albe, pierdute printre pîlcurile de verdeață, se
deslușeau tot mai bine. Se apropiau de Dionysopolis. Daizo
nu mai era un om tînăr. Trecuse prin atîtea încercări; nu-l
mai cîntea nici durerea, nici bucuria, și totuși, își simți inima
bătînd cu putere.
Poarta cetății era larg deschisă și în fața ei, cu ramuri de
măslin în mină, ieși în întîmpinarea lui Burebista, Acornion,
împreună cu arhonții orașului. Locuitorii cetății umpluseră
străzile. Unii priveau liniștiți, de la depărtare, alții, mai cu-
rajoși, înaintau spre ei.
Burebista sări de pe cal. Acornion făcu și el un pas înainte.
— Bine te-am găsit, prietene! spuse Burebista.
Acornion lăsă privirea în jos. Parcă ar fi fost și el vinovat de
toate necazurile pricinuite de cetățile grecești lui Burebista,
al cărui tată fusese primul protector al cetății sale.
— De ce au trebuit toate acestea? întrebarea era mai
mult pentru sine.
Burebista înțelese ce se petrecea în sufletul lui.
— Dar tu, Acornion, glumi el, tu ce fel de grec ești? Tră-
dezi cetățile, sau te temi de mine?
— Nici una, nici alta, Burebista. Eu nu trădez niciodată
prietenia, și prețuiesc recunoștința mai presus decît toate
darurile firii omenești. Dar vezi tu, viața pe mare, pirații,

prădăciunile, nesiguranța în care am trăit, au făcut din noi oameni șovăielnici și neîncrezători. Nu sîntem noi vinovați. Regele îl privi drept în ochi.

— Orașul este al tău, Burebista. Soarta

dionysopolitanilor stă în minile tale.

— Regele este oaspetele tău, Acornion, răspuse acesta, și vrea să se odihnească puțin.

Acornion îi conduse spre palatul său. Era pe la mijlocul toamnei. Marea era mai liniștită ca oricînd și în amurgul a-celeii zile senine și căldute, apele ei erau limpezi și albastre. De pe scările palatului lui Acornion, Burebista privea gînditor în depărtare. „Iată-ne stăpîni pe ceea ce era dintotdeauna al nostru...” Se simțea aproape de capătul drumului.

Dionysopolis ospătă și primi cum se cuvine armata regelui.

La plecare, Acornion se apropie de Burebista. Ținea în mînă un sul din piele subțire de vițel, scris cu litere grecești. Îl întinse lui Burebista. Glasul îi tremura:

— Aș fi vrut să ți-l înmînez în clipe mai fericite, Burebista. De mult îl păstrez pentru tine. Voiam să-ți fac o bucurie. Am pus să se copieze aici, în litere de aur, cuvintele lui Herodot al nostru; le-a scris cu vreo patru veacuri în urmă, în „Historiile” sale.

— Citește, Acornion! Vreau să le ascult.

Acornion începu cu glas tremurat. El n-ar fi putut să-i spună toate acestea lui Burebista, mai frumos decît era scris pe pergament.

— „Neamul tracilor este, după acela al inzilor, cel mai numeros din lume, începu Acornion. Dacă ar avea un singur cîrmuitor sau dacă tracii s-ar înțelege între ei, el ar fi de neînvins și, după socotința mea, cu mult mai puternic decît toate neamurile.” Cred că ai înțelege ce-am citit. Cunoști limba noastră, Burebista. Tu ești acel cîrmuitor!

Burebista luă pergamentul. Nu găsea cuvintele. Strînse mîna uscată a lui Acornion, în mîna sa puternică:

— Să ne vedem cu bine, Acornion!

Și plecă îngîndurat. Nici nu s-ar fi putut gîndi vreodată că Acornion ar putea trăda prietenia lor. Îl cunoștea prea bine. După zile frumoase, începură vuiturile de toamnă. Mergeau de-a lungul țărmului mării și nisipul, răscolit de copitele cailor, le intra în ochi și îl simțeau trosnind printre dinți.

Înainte de Mesambria se afla Odessos. Temându-se de un atac neașteptat al lui Burebista, locuitorii orașului luaseră drumul pribegiei. Burebista îl găsisse aproape gol. La Mesambria, cei trei „strategi” îl așteptau bine pregătiți. Mesambria era hotărâtă să-l înfrunte. Era o cetate bogată și puternică. Avea o armată bine organizată, condusă de trei „strategi”. Gărzile vegheau zi și noapte în așteptarea lui Burebista. Flota de apărare a Histriei, cu corăbiile ei lungi de război, se afla în apropiere, la Apollonia, unde se retrăsese după distrugerea orașului.

Burebista cuceri întreaga regiune care înconjură cetatea, tăindu-i orice legătură în afară și se apropie de ziduri. Începu asaltul. Dacii loveau cu furie zidurile și izbutiseră să se cațere pe ele, cu toată împotrivirea arcașilor merce. Când se văzură înconjurați din toate părțile de o armată atât de numeroasă, pentru a cruța orașul și amintindu-și, poate, că în urmă cu câteva veacuri cetatea luptase alături de traci, împotriva lui Lysimach, satrapul Macedoniei, „strategii” se gândiră că ar fi mai înțelept lucru și spre binele cetății, să recunoască stăpânirea lui Burebista. Un sol cu steag alb deschise porțile orașului, iar în urma lui veneau trimișii cetății.

În fața cetății Mesambria, în același golf al mării, se afla Apollonia. Era o cetate bogată, al cărei protector era zeul Apollo. Templul închinat zeului Apollo era o mândrie a cetății. Statuia, de mărime neobișnuită, din marmură albă, creație desăvârșită a sculptorului Calamide, fusese ridicată din ordinul generalului Varro Lucullus, în timpul campaniei de ocupare a cetăților grecești, și dusă la Roma să împodobească Capitolul. Rămăsese în cetate doar postamentul de marmură neagră. Toate nenorocirile care se abătuseră de atunci asupra cetății, locuitorii socotiră că se datoresc lipsei de protecție a zeului, care, veacuri de-a rândul, îi ajutase să se bucure de o viață înfloritoare.

Nici asediul asupra Apolloniei nu fu ușor. Orașul avu de suferit, dar căpeteniile cetății, știind că, în cele din urmă, nu vor avea altceva de făcut, se supuseră lui Burebista, care era acum stăpîn al întregului țărm al mării, din stepa borys- ienă pînă în Tracia.

Daizo mergea în
dreapta regelui

— .Mărite Burebista, fă-mi, rogu-te, voia. Vreau să iau cu mine câțiva călăreți și să pornesc înainte. Să-mi conduc regele spre munții Haemus.

Burebista înțelese și-i răspunse:

— Grăbește-te.

Nici nu-și dădu seama când Daizo, urmat de ceilalți călăreți, trecu pe lângă el în goană. Stătea drept în șa, ca un tânăr, și calul său lăsa în urmă nori de praf.

Burebista lăsa grosul armatei pe țărmul Pontului și, în fruntea unei companii de călăreți, porni în urma lui Daizo. Începură să urce valea Hebrului. Bătea un vânt rece. Frunzele copacilor se zbăteau în aer și erau duse apoi, mai departe.

Burebista se opri în loc. În depărtare, se zărea vârful înalt al muntelui. „Acolo a fost și Deceneu. La sanctuarul Marelui Zeu”.

Întoarse capul spre călăreții care veneau după el și strigătul lui acoperi vuietul „boreanului”:

Spre Haemus, băieți! La tracia din Haemus.XIII. Acornion pleacă la Cnaeus Pompeius

îmbătrînise Acornion. Privea de la geamul palatului spre valurile mării care se fugarău furioase, spărgindu-se la țărm.

Multe valuri trecuseră și peste anii lui. Poate ca și valurile mării, pe care o privea în față și care îi fusese prietena cea mai dragă.

Ținea în mână sulul de piele de vițel prin care prietenul său Burebista îi trimitea o însărcinare scrisă în grecește, cu litere frumoase caligrafiate, fără îndoială, de fiul cel mai mic al lui Daizo.

Nimic din ce-i comunica Burebista nu-i era străin. Cunoștea ce se petrecea la Roma. Numai, neînțelegerile și luptele dintre triumviri întârziău campania lui Caesar împotriva regelui dac. Il uimea, însă, dibăcia și cutezanța cu care Burebista știuse întotdeauna să privească în viitor și să aleagă calea de a ajunge acolo unde trebuia, înainte de a fi prea târziu.

... „Prietene, îi scria el, ne așteptăm oricând la înfruntarea cu Caesar. Roma este gata să ne strivească sub călciul ei de fier. Sintem uniți și bine înarmați. Dacii noștri nu cunosc frica de moarte. O oaste de 200.000 de viteji stă gata să mă

urmeze. Munții și cetățile noastre ne sînt refugiu, iar Dunaris al nostru, cel sfînt, nu-l vor putea trece."

Acornion se opri. Ridicînd ochii, privi pe fereastră. „Dirz trebuie să fie regele Daciei, dacă are atîta încredere în poporul său!" Lăsă din nou privirea pe papirus: „Armata lor este, însă, mult mai mare și mai înzestrată. Dacă va trebui să-i înfruntăm, nu vom da înapoi. Dar, s-ar putea să găsim o altă cale de a-i îndepărta de hotarele noastre?"

„Ha, ha, rise în gînd, Acornion, ghicind parcă dorința lui Burebista. Pe Zeus! E un rival demn de Caesar!"

Citi mai departe.... „Oare cîștigînd bunăvoința lui Cnaeus Pompeius și ajutîndu-l să-l învingă pe Caesar, n-am putea îndepărta, măcar pentru o vreme, amenințarea romană de la hotarele noastre? Stăpîn al Romei, Pompeius ne-ar putea trata ca aliați. Îl vom ajuta cu armată; cît va avea nevoie. Putem trimite hrană pentru oameni și animale, pentru tot timpul războiului. Îl vom umple de daruri, de recunoștința și de credința noastră!

Mă bizui pe tine, Acornion, pe dibăcia ta, de a cîștiga chiar și bunăvoința dușmanilor! N-ai fost tu o viață întreagă, pentru tatăl meu, și pentru mine, sfetnicul, trimisul meu în împrejurări grele și cel dintîi dintre prieteni? Laudă-i lui Pompeius puterea și faima, încurajează-i victoria, promi-te-i orice. Îi vom fi aliați credincioși, dacă ne va garanta libertatea și drepturile asupra cetăților grecești de la tărîmul Pontului.

Mergi, dară, neîntîrziat, în tabăra lui de lîngă Heracleea Lyncestis, în părțile Macedoniei. Știu, dragul meu, drumul e lung și deloc ușor. Anii te apasă pe umeri. Dar, nu uita, Acornion, că nu mergi la Cnaeus Pompeius numai în numele regelui Daciei. Și cetățile voastre se tem de amenințarea lui Caesar.

Alege tu darurile. Voi sinteți pricepuți la treburile acestea. Nu uita că și soția lui, Cornelia, îl urmează în această campanie. Nu întîrzia! Nu știm niciodată ce se poate întîmpla. Zeii să te călăuzească și de data aceasta, bunul meu prieten!"

Acornion lăsă să-i cadă în jos mîna în care ținea papirusul. Nu-l va lăsa nici de data aceasta pe prietenul lui, Burebista. Și Burebista îl salvase la nevoie. Va pleca la Heracleea Lyncestis! Era vorba, în același timp, și de interesele Dionysopolisului. Era un prilej la care nu se gîndise.

Lung și greu a fost drumul de la Dionysopolis la Heracleea Lyncestis. Acornion a pregătit convoiul de care, încărcate cu mărfuri, în care se aflau darurile pentru Pompeius. Mergeau ca simpli negustori spre Macedonia. Și-au luat ca însoțitori oameni care mai bătuseră aceste drumuri. Printre ei, nu mai era nici unul din cei ce-l întovărașiseră, odinioară, la Argedava. Theodoros murise de mult. Epiphanos se întorsese la Milet, iar ceilalți se împrăstiaseră, care în-De la Dionysopolis au mers de-a lungul mării până aproape de Apollonia, pe drumuri prăfoase, sub arșița dogoritoare a soarelui de vară.

Era pe la mijlocul lunii a șaptea a anul 706 de la întemeierea Romei. Se mai opreau, în timpul zilei, să-și astim- pere setea, și să-și odihnească caii, la umbra unor tufișuri mărăcinoase. Noaptea, mergeau drum mai întins. Cîteva călăreți înarmați păzeau convoiul, pentru că drumurile Moe- siei erau pline de tilhari.

De la Apollonia, au luat-o la dreapta. Mergeau acum pe la poalele munților Haemus, pe sub coasta abruptă și golașă. Ajunseră la apa Hebrului. Vara era secetoasă, așa că găsiseră un vad pe unde trecură ușor de partea cealaltă. Pietrele drumului zduncinau dintr-o parte într-alta căruțele cu roate înalte. Erau acoperite cu coviltir și înăuntru căldura era înăbușitoare.

Trecură munții Rhodope. Erau nevoiți să facă popasuri. Caii începuseră să obosească, dar nu aveau prea mult timp de stat în loc. Conduceau căruțele cu schimbul. Acornion fu nevoit și el, în cîteva rînduri, să pună mîna pe frâu.

După o bucată bună de drum, intrară pe calea Egnatia, care străbătea de-a curmezișul Illyria și Macedonia.

Se apropiau de Heracleea. Întîlneau pe drum patrule de ostași, care făceau paza drumurilor. Auzind că sînt negustori, îi lăsau să treacă mai departe.

Mai aveau de mers vreo cîteva mile, pină la Heracleea Lyncestis, cînd le tăiară drumul cîteva soldați călări.

— Incotro?

— Spre Heracleea. Sîntem negustori de la Pontul Euxin, le răspunse Acornion.

— Nu puteți trece mai departe!

— La tabăra militară a generalului Pompeius vrem să ajungem, insistă Acornion, cu siguranță, ca și cum ar fi trebuit să se știe că sînt așteptați acolo, încît îl puse pe gîn-

duri pe ostaşul care-l întrebase. Acesta îl privea lung. Negustorul acesta bătrîn părea un om de treabă.

— Cine sînteţi voi?

— Negustori greci şi vrem să ajungem la Pompeius, el ne-a chemat. N-ai decît să ne conduci, dacă nu mă crezi.

Soldatul se gîndi o clipă, apoi spuse:

— Să mergem!

Şi convoiul porni, însoţit de patrula călare.

Tabăra generalului Pompeius se întindea pe un cîmp larş. Să fi fost, acolo, vreo 50.000 de oameni, legionari şi călăreţi, aşezaţi în formaţii. În mijlocul cîmpului se afla cortul generalului, iar împrejur, alte corturi mai mici, ale comandanţilor. Jur împrejurul cîmpului erau tot felul de barăci, pe lângă care mişunau sclavi, negustori, soldaţi, curieri. Tot timpul, soldaţii călări străbăteau tabăra de la un cap la celălalt, se opreau la un cort sau altul, ori în faţa „pretoriului” lui Pompei. Convoiul se opri la intrarea în tabără. Acornion coborî din căruţă. Era obosit şi—1 dureau toate oasele.

— Mergi numai tu cu mine, îi spuse soldatul care-i condusesse.

Străbătură lagărul, care era destul de întins, în faţa „pretoriului” legionarului îl întrebă:

— Cine să spun generalului Pompeius, că-l caută?

— Acornion din Dionysopolis, trimisul regelui Burebista.

Soldatul făcu ochii mari.

După cîtva timp, în uşa cortului apărură generalul. Peste togă, purta o mantie roşie, încheiată pe umeri. Era un om trecut de cincizeci de ani, cu părul încăruntit la temple. Cute adînci îi brăzdau fruntea, dar ochii îi erau ageri şi trupul viguros. Faţa i se lumina cînd îl văzu pe Acornion.

Acesta se simţea stînjinit în faţa viteazului general, care mai bine de treizeci de ani luptase, din Spania pînă în Asia Mică, fără să sufere vreo înfrîngere.

— Pe cine trimite la mine regele Burebista? întrebă generalul. Şi despre ce fel de pricină este vorba?

— Sînt Acornion, răspunse acesta cu capul plecat, Mare Preot al Zeilor din Samotrace şi prim arhonte al oraşului Dionysopolis şi am venit aici ca prieten.

— Salut prin tine, Acornion, Mare Preot al Zeilor din Samotrace şi prim arhonte al oraşului Dionysopolis, pe viteazul rege al Daciei!

Acornion îl asculta cu luare-aminte. Pompeius îi primea ca prieteni. De dibăcia cu care avea să-i vorbească, atîrna

reușita misiunii sale, pentru care străbătuse atîta drum, afla poate soarta Daciei, dar și a cetăților pontice.

Generalul Cnaeus Pompeius continuă:

— Mă bucur că neamurile de pe malul Danuviului și de la țărmul Pontului Euxin, fie greci sau „barbari”, sînt alături de noi. Care este vrerea regelui?

Venise rîndul lui Acornion. Trebuia să-și cîntărească fiecare cuvînt. Vorbea liniștit și răspicat, dar nu fără emoție. Știa, însă, să și-o stăpînească.

— Burebista, regele Daciei, trimite prin mine, marelui general Cnaeus Pompeius, închinăciune, și-i dorește victorie asupra adversarului. Dacia întreagă dorește generalului Pompeius să ajungă stăpîn al Romei!

— Asta, nu! Sînt republican! Urăsc dictatura! îi răspunse generalul Pompeius, dar fără patimă.

Acornion continuă:

— Regele Burebista nu are de gînd să se împotrivească Romei, atîta timp cît Roma nu se va atinge de granițele Daciei. Regele ar fi chiar fericit să-și cîștige prietenia și alianța romanilor. Pentru triumful generalului Cnaeus Pompeius, regele Burebista nu va precupeți nici trupe, nici arme, nici hrană pentru legiuni, pentru tot timpul războiului și ori cît va fi nevoie.

— Spune-îi regelui, că generalul Pompeius e bucuros de sprijinul pe care i-l oferă, și-i mulțumește. Tot ce i-a fost promis se va îndeplini. Nu ne vom lua înapoi cuvîntul! Roagă-l însă, să nu piardă timpul. Învins de mine la Dyrachium, Caesar s-a retras în cîmpia Thessaliei, așezîndu-și trupele la marginea orașului Pharsalus. Vom porni, curînd, pe urmele lui. Acolo să ne trimită Burebista ajutoarele.

— Ca semn de prietenie și înțelegere, mai adăugă Acornion, regele Burebista trimite glorioșului generalisim și venerabilei sale soții, patriciana Cornelia, aceste daruri.

Acornion se întoarse spre doi din tovarășii săi, care veneau în urma lui ducînd cîteva lăzi încărcate cu monezi de aur, giuvaeruri scumpe, parfumuri orientale și mătăsuri aduse din China. Un altul strunea cu greu, în căpăstru, un armăsar alb, cu nările în vînt.

— N-a fost încălecat pînă acum. Este crescut în herghelia regelui. Burebista dorește să fiți primul care să-l strîniți.

— Mă simt cînsit de darurile regelui Burebista. Aștept armata sa și doresc să mă bizui pe cuvîntul său, spuse generalul și văzînd că Acornion șovăie să continue, îl încurajă:

— Ai mai avea ceva să-mi spui?

— Da, generalissime! E vorba de cetățile noastre. Caius Antonius Hybrida a încălcat tratatul de alianță dintre Roma și cetățile pontice. Ne-a tratat ca pe cei din urmă dintre supușii săi. Cetățile noastre au fost ridicate pe pământurile geților, cu care am trăit întotdeauna în bună înțelegere. Burebista și-a întărit acum regatul, pînă la țărmurile Pontului. Noi nu ne-am împotrivit și dorim să fim lăsați să trăim, așa cum ne ducem viața, de aproape șase veacuri. Nu vrem să plătim Romei tributul, pe care nici „barbarii” nu ni-l mai cer. Vom fi prietenii Romei, dacă Roma va respecta condițiile tratatului. Acornion se gîndea dacă n-a vorbit prea deschis generalului și aștepta cu înfrigurare răspunsul.

Fără prea multă gîndire, Pompeius spuse:

— Roma vrea să trăiască în pace cu vecinii săi. Ea nu vrea să-i supună pe cei care dau dovadă de prietenie, ci să-i facă aliați. Puterea noastră va fi atunci și mai mare. Spune, Acornion, cetăților pontice, că vor avea în mine un aliat și un protector. Întoarce-te cu bine și du salutul generalului Pompeius, bravului rege al Daciei! Aștept să va împliniți făgăduiala.

Generalul Pompeius salută, ridicînd mîna dreaptă în sus, și intră în cort.

Acornion se întoarce la Dionysopolis, pe același drum, lung și greu, pe care îl străbătuse cu cîteva săptămîni în urmă.

Mergeau acum de-a lungul coastei. Simțea în nări mirosul atît de cunoscut de apă sărată și de pește. Privind marea, albastră, liniștită și întinsă, cît putea cuprinde cu ochii, Acornion își simțea inima ușoară.

La poarta cetății îi ieșiră înainte arhonții, prietenii, miliția orașului, bărbați și femei, aproape toți cetățenii cetății. Se re-peziră să-l îmbrățișeze.

Lui Acornion i se umeziră ochii, cînd află că de zece zile și zece nopți îl așteptaseră acolo, pe malul mării, la poarta cetății lor, să-l zărească din depărtare.

— Nu ne-am ostenit în zadar pînă la Heracleea! Atît putu să spună Acornion. Ei, însă, pricepură totul.

Chiar a doua zi, un om de încredere al lui Acornion plecă la Burebista.

La cităva vreme, cetățenii orașului Dionysopolis au votat un decret prin care îi mulțumeau lui Acornion, fiu al lui Dionysios, pentru serviciile pe care le adusese cetății, cîstîgînd bunăvoința regelui Burebista față de patria lor și pentru

că îndeplinise cu bine pe lângă Pompeius solia pe care o primise din partea regelui dac.
Ei așezară în „agora”, nu departe de templul zeului protector, o lespede de marmură alba. Au săpat în piatră amintirea faptelor mari ale lui Acornion și prietenia care l-a legat de regele Burebista, pe care l-au numit „cel dintii și cel mai mare dintre regii din Tracia și stăpînitor al tuturor ținuturilor de dincolo și de dincoace de Dunăre”, ca să fie păstrate toate acestea, din tată în fiu, de-a lungul anilor care aveau să urmeze.
Încercător în forțele sale și sigur de victorie, generalul Cnaeus Pompeius porni, cu întârziere, de-a lungul văii Egnatia, spre Pharsalus.
Burebista pregătise oștile făgăduite, care trecuseră Dunărea și se îndreptau spre sud. Dar n-au apucat să mai ajungă.
În ziua de 9 a lunii a opta, anul 706 de la întemeierea Romei, Cnaeus Pompeius fu învins de către Caesar, pe cîmpia din fața orașului. Ajuns în Egipt, unde nădăjduia să găsească adăpost la nevrstnicul rege Ptolemeu al XIV-lea, el fu ucis de sfătuitoarii regelui, care se temeau de Caesar.
Caesar n-avea să-i ierte pe Burebista. Nu-i fu greu să afle, la puțin timp după vizita diplomatică a lui Acornion din Dionysopolis la tabăra lui Pompeius, planurile regelui dac, fiindcă iscoadele lui brazdau de la un capăt la altul drumurile Macedoniei și ale Traciei. Acest lucru îl îndrăjise. Nu-i putea îngădui lui Burebista îndrăzneala de a se măsura cu puterea Romei, tocmai acum cînd își făurise un plan măreț, înconjurase din toate părțile Mediterana, iar în apus ajunsese pînă la Atlantic și Insula Britanică. Îmbătat de glorie și putere, visa să supună Orientul. Acolo, puternicul regat al Părților amenința de multă vreme granițele Republicii și puterea militară a părților n-o putuse zdrobi pînă acum nici unul din generali romani.
Îndepărtînd acest pericol, se va îndrepta spre nordul și centrul Europei și învingînd pe daci și pe germani, va supune Romei și propriei lui puteri toate aceste întinse pămînturi și pe locuitorii lor.
Și tocmai acum, „barbarul” Burebista făcuse din dacia lui cel mai temut neam de la granițele Republicii Romane. Cinci secole de-a rîndul triburile migratoare care se revărsau din Orient nu putuseră cîntîi zidurile Olbiei, pe care el le distrusese din temelii, ajungînd stăpînul întregului țărm pontic.

Pe Dunaris, urcase în Europa Centrală. După ce dacii au biruit pe boi, au ajuns până la germanii de care li despart „munții și teama reciprocă”, scrisese Caesar în Comentariile războiului gallic. S-ar putea ca Burebista să se înțeleagă cu Ariovist și să pătrundă în Gallia, de unde să se îndrepte spre Roma?...

La toate acestea se gîndea el înainte de a porni războiul împotriva părților. Și Caesar luă o hotărîre: „Burebista trebuie să dispară!” Numai astfel putea îndepărta amenințarea dacilor, înainte de a porni spre Orient! Înlăturarea regelui de la conducere ar fi slăbit mult statul dac, din pricina luptelor pentru putere. Și chiar dacă în fruntea statului dac unit ar fi rămas un singur conducător, era greu de presupus că s-ar fi ivit: vreunul care să întrunească calitățile lui Burebista. Caesar trimise după cîțiva dintre cei cu care obișnuia să se sfătuiască în astfel de împrejurări. Printre ei se afla și Decimus Junius Brutus, aghiotantul și cel mai apropiat colaborator al său.

— După cum știți, încep Caesar, Senatul a aprobat cu în-suflețire expediția noastră împotriva părților.

El nu știa că senatorii aristocrați, adversarii săi din Senat, nădăduiau că în războiul atît de primejdios împotriva părților, Caesar ar fi putut fi înfrînt, sau să-și piardă chiar viața. Marcus Antonius urmărea cu încordare pe Caesar. Brutus se gîndea, în acest timp, la planurile lui, dar nici o mișcare a feței nu-l trăda că n-ar sorbi cuvintele lui Caesar.

Caesar continuă:

— Burebista s-ar putea alia cu Ariovistus și trecînd Alpii, să se apropie de Roma. Nu! spuse categoric Caesar după un răgaz de cîteva clipe, pregătind asupra celorlalți efectul hotărîrii ce o luase, Burebista trebuie înlăturat de la putere înainte ca legiunile noastre să se îndrepte spre Orient!

Caesar avea pe atunci cincizeci și șase de ani și dorea cu tot dinadinsul ca la împlinirea vîrstei de șazece de ani să-și încheie cariera militară. Așa că nu avea timp de pierdut. Se îndreptă de spate. Statura lui înaltă, deși firavă, era încă falnică.

— Ce ziceți?

— Ai dreptate, Caesar, vorbi cel dintîi Marcus Tullius Cicero, care fusese și el chemat la acest tainic sfat.

Marcus Antonius, prevăzător din fire, se gîndea la piedicile care s-ar fi putut ivi și ce s-ar putea întîmpla dacă dacii ar afla, din întîmplare, despre această încercare. Burebista se

bucura în acel moment din partea supușilor lui de admirație și credință fără margini.

Surprins de cuvintele lui Caesar, la care nici nu se așteptase, Brutus își manifestă cu bucurie aprobarea. Planul lui Caesar se potrivea de minune cu anumite gânduri ale lui în legătura cu Burebista.

— Ai dreptate, Caesar, inteligența și geniul tău militar nu puteau să nu găsească mijlocul cel mai bun, mai sigur și mai la îndemână de a trece la timp peste piedica ce ne stă în cale și de care atîrnă succesele Romei.

Plin de trufie, Caesar îl privi protector pe Brutus.

Brutus, la rîndul lui, îl
privea pe acesta, cu
recunoștință. Caesar
știa că strategia te
silește uneori să
lovești și pe la spate,
pentru a zădărnici
planurile unui
adversar. Cunoștea
acest lucru din
tinerețe, cînd
participase, cu

prudență, e drept, la Conjurația lui Catilina

Înainte de a se înfrunta cu Cnaeus Pompeius la Pharsalus, el hotărâse să trimită o solie de negociere în Grecia. Socotise că s-ar putea bizui pe Cicero, care prin darul de a vorbi și puterea sa de convingere ar fi obținut rezultatul dorit. Dar Cicero se împotrivi categoric.

— Brutus, spuse apăsător Caesar, îți încredințez sarcina de a te... „îngriji” de Burebista!

Brutus exulta. Era un prilej neașteptat de a se întâlni cu principele dac Coson.

Chiar a doua zi, Brutus luă legătura cu comandantul Centuriei Infesta Abdita, unitate al cărei scop era de a aduna știri de tot felul și a întreține, prin oamenii ei, legături în cele mai îndepărtate colțuri ale republicii, precum și a pregăti conjurații și alte fapte de felul celei hotărâte de Caesar.

Se găseau în Moesia și Tracia destule „limbi”, cu ajutorul cărora oamenii Centuriei Infesta Abdita izbuteau să intre în legătură cu iscoade de la curtea unor căpetenii de triburi dace, pe care autoritatea lui Burebista le stăpânea, fiindcă fiecare dorea să-și conducă tribul după interesele sale personale.

Primele ștafete romane în Dacia pătrunseră în chip de negustori. Prin viclenie și cu prețul scump al trădării, romanii izbutiră să prindă în plasă unele căpetenii dace.

În acest timp, Brutus se pregătea să plece și el în Dacia.

XIV. Trădarea

Sfatul țării se prelungi, în seara aceea, mai mult decât în alte dăți.

În sala mare a palatului era atârnat de grinzi, cu lanțuri din verigi groase, candelabre de bronz cu mai multe brațe, în care ardeau luminări de ceară curată.

Se aflau acolo Marele Preot, sfinții, marii dregători, nobilii „pileați”, comandanții de oaste, căpeteniile cetăților din munți, ca și ale davelor din cîmpia getică, din ținuturile dintre Istru și mare și de la cotul munților, în sus, de pe riul Seretos.

Sosise și un trimis al lui Acornion, mare preot al Dionysopolisului, sfințicul și mesagerul prin care regele întreținea legături cu alte state.

Toți cei de față bănuiau că în seara aceea aveau să audă lucruri neobișnuite. Erau neliniștiți și îngrijorarea trecea de la unii la alții. Vorbeau pe șoptite și se întrebau pentru care pricină fusese adunat, cu atâtă grabă, sfatul cel mare al țării. Deceneu se așeză în ji-țul scobit din trunchi de stejar; lângă el stătea Burebista. Urma, în apropierea lor, bătrînul Thiamarcos, de la Buridava, Pieporus, care, după moartea lui Dinibales, comanda cetățile de pe valea Buseului, Ditugentus, puternicul șef al dacilor de la cotul munților Carpates, Dicomes, comandantul călăreților din cîmpia geta, Coson, principele care stăpînea în munți de apus, acolo unde culmile lor coboară spre Dunaris, pînă la cataracte, și apoi toți ceilalți. Burebista se ridică în picioare. Făcea acest lucru de cîte ori avea de spus ceva neașteptat.

Peste îmbrăcămintea obișnuită purta o mantie albă de aba» prinsă pe umărul stîng cu o fibulă de argint.

Era greu să citești pe figura lui împietrită, ce îl frămînta în acele clipe. Ochii ageri cuprindeau dintr-o privire pe toți cei de față, parcă ar fi încercat să le ghicească gîndurile.

Deceneu era palid la față. Părul aproape îi albise și semăna mai degrabă cu o statuie cioplită în piatra muntelui unde se retrăsese, în refugiu lui de pustnic, sortit de Zal-moxis să aibă în pază soarta întregului neam al dacilor.

Burebista începu. Vorbea liniștit, dar în vorbele lui era o hotărîre ce nu lăsa loc nici unui fel de împotrivire.

— Se apropie răfuiala cea mare. Înțelegeți ce vreau să spun!

Printre cei ce-l ascultau se strecură un murmur.

El se făcu a nu pricepe și continua:

— Vulturul Romei se pregătește să se năpustească asupra Daciei. Vîrfurile munților noștri sînt însă înalte și i-ar putea frînge aripile!

— E puternică „aquila” Romei!...

La început Burebista nu-și dădu seama cine îl întrerup-se. Dar numaidecît se gîndi: „Numai Coson poate fi!” își îndreptă privirea spre el și îi vorbi de-a dreptul:

— Te învecinezi cu romanii, Coson. Numai fluviul vă desparte. Primejdia este mai aproape de saldensii tăi. Cam așa s-ar zice. Dar, mă miră, Coson, cum de nu pricepi că Roma rîvnеște Dacia întreagă?!

Coson îl privea pe rege drept în ochi, cu îndrăzneală.

Se întâmplase ceva? Burebista își roti privirea de vultur peste capetele celor din sală. Clișiva dintre ei îl priveau, ciudat lucru, altfel decât până acum. Chiar dușmănos. Nu, nu l se părea. Dar ce se întâmplase? Era obișnuit să fie ascultat fără șovăire și nimic din ceea ce înfăptuise până acum nu adusese neamului său decât glorie și mărire.

Făcu o sforțare să treacă peste gândurile acestea și vorbi mai departe:

— Știm, de mai multă vreme, că romanii nu vor ierta îndrăzneala de a ne împotrivi lor. Le-am luat cetățile grecești de pe malul Pontului Euxin, lovind în interesele lor. Țărutul mării este acum iar în minile noastre. Ridicăm cetăți, la adăpostul munților, în care cu greu ei ar putea să pătrundă. Il ascultau în tăcere. Așa stăteau lucrurile, și până acum il urmaseră fără șovăire.

Dar tarabostele Scoris, care condusesese mai înainte tribul cyagizilor, de pe malurile Dunarisului, il întrerupse:

— Ne-a împovărat mult construirea cetăților. Ai strămutat capitala de la Argedava aici, în munți, cu gândul să faci din Sarmizegetusa reședința statului dac și o cetate de nebiruit. Ai început construirea sanctuarului nou. Zi și noapte, turnătorii și atelierele lucrează arme de tot felul. Monetăria bate monezi. Ai adus dintre cei mai buni constructori greci. Dar știi cât tineret și câtă muncă ne-ai cerut? Dările în natură au crescut, ne-ai cerut căruțe și cai, să care piatra cioplită până în virfurile munților. Dar cum să ne apere cetățile din munți pe noi, cei de pe malul fluviului, pe care romanul il poate trece într-o singură noapte?

Burebista se încruntă. Indrăzneala i se părea prea mare. Dar il dorea mai mult nechibzuința unuia dintre tarabostii pe care se bizaia. Privi spre Deceneu. Acesta nu-l lăsă pe Burebista să continue și se sculă el în picioare.

Părea ciudat cum din gura acestui om, care semăna mai degrabă cu o stană de piatră, cuvintele puteau să răsune ca tunetul într-o vale adâncă, despăcată în munți.

— Pentru cine clădim noi, Scoris, aceste cetăți? spuse Deceneu. Pentru Burebista? Pentru mine, care mă mulțumesc cu peștera din munți, sau pentru întreg poporul dac? Uți, tu, Scoris, că în acești munți se află aurul, argintul, arama și fierul nostru? Dar pădurile și pășunile cu turmele bogate? Astea-s prazile pe care le rîvnește Roma!

Nici un mușchi nu se mișca pe fața osoasă a lui Deceneu. Doar ochii-i sfredelitori, care se roteau de la unii la alții, li străpungeau până în adîncul sufletului. Nici unul din cei care

îl ascultau nu mișca. Unii lăsaseră capetele în jos. Vorbea cu minie și indignare.

— Ați uitat, atât de curînd, că Burebista, v-a purtat victorios prin cetățile de pe malul mării? Nu te rușinezi tu, Scoris, să te vâicărești de tot ce ați făcut de bunăvoie? Oare nu e o mîndrie că prin munca voastră, a tuturor, se ridică aceste cetăți? Nu e acesta cuibul nostru de apărare? Mai departe, e drept, de Dunaris, dar tocmai de aceea mai greu de ajuns de dușmani. Am ridicat, în mijlocul munților aceștia, templul de închinăciune lui Zalmoxis. Nu vă e teamă că el, care ne-a ocrotit victoriile, ne poate și zdrobi pentru ne-trebnicia noastră? V-ați dat bunului trai și înavușurilor. Pe soțiile și fiecele voastre le împodobiți cu colane de aur și brățări de argint, la fel cu femeile bogaților negustori greci de la Pontul Euxin. Dar ei au agonisit toate acestea în luptă cu marea, cu valurile și cu vînturile potrivnice. Au ridicat cetăți bogate și puternice cu trudă și răbdare.

Ma rușinez eu însumi de gîndurile unora dintre voi. Vorbesc mai ales către tine, Coson. „Ne hotărîm acum cu romanii, vei fi zicînd. Poate că ar fi mai bine să le căutăm prietenia, și nu să scoatem săbiile.” E adevărat. Capul plecat nu-l reteză paloșul. Dar v-ați gîndit că ne-am acoperi de rușine și de blestemul fiilor noștri?

Auzindu-și numele, Coson se cutremura. Mai mult de ciudă și rușine, decît de teamă. Cum pătrunsese acest bătrîn vrăjitor în cele mai tînuite gînduri ale sale?

Glasul lui Deceneu răsuna tot mai tare:

— V-a amețit, pe unii dintre voi, bogăția Romei, adunată din prădăcini? Vă place luxul și traiul ușor? V-ar fi pe plac să vă alegeți neveste din rîndul patricienelor? Poate visați să ajungeți și voi în rîndul lor? Pînă acolo v-ați coborît? Și Dacia noastră, Mama Dacia, între ale cui mîini o lăsăm?

Coson strînse pumnii. Se simțea dezgolit în fața tuturor de gînduri pe care abia lui și le mărturisise. Marele Preot a ajuns să se amestece prea mult în treburile lor. La îndemnul său, Burebista se socotește acum stăpîn fără margini al Daciei și îngrădește puterile celorlalți.

Făcu o mare sforțare să se stăpînească. N-avea nici un rost, deocamdată, să dea pe față planul chibzuit cu atîta trudă:

Vocea lui Deceneu devenise tunet.

Toți lăsaseră capul în jos. Nici unul nu îndrăznea să se împotrivească Marelui Preot. El le pusese pe cap căciula albă de „pileați”, pe care o purtau ei „străluciți”, cei mai aleși fii

ai neamului dac. El numise pe capnobați, preoți ai lui Zalmoxis. Cei mai ageri dintre ei învățaseră la sanctuar tainele cerului, mersul stelelor și rotirea pământului. Capnobații știau să tămăduiască bolile trupului și ale sufletului. Neamul lor întreg fusese îndrumat să trăiască cinstit, să fie modești, cumpătați, înfrânați și cuvințioși. De aceea, nici nu îndrăzneau să-l înfrunte. Se temeau că Marele Preot, în același timp, ar putea să abată asupra lor minia lui Zalmoxis. Deceneu se opri. Obosise și se așeză în jilțul său. Nu se gândise niciodată că printre unii s-ar putea strecura neîncrederea și șovăiala, tocmai acum, când trebuiau să fie mai uniți.

Se ridică în picioare Burebista. își aținti privirile spre Coson. I se păru, sau acesta îl privea altfel decât până acum? „Ciudat, gândi regele. M-am bizuit pe credința lui. S-a luptat ca un viteaz împotriva boilor și tauriscilor. A ascultat fără șovăire ordinele și a fost cu ochii în patru la cataracte. Ce s-o fi întâmplat? Cred că nu-i singurul care gîndește așa. S-au strecurat printre unii gânduri piznașe. De aceea are curajul să mă înfrunte. Care dintre ei vor mai fi cu el?” îi era greu să bînuie pe vreunul, fiindcă nici unul nu arătase pînă acum semne de nemulțumire. Devenise, deodată, mai bănuitor. Dar el nu era omul pe care să-l cîntească astfel de bănuieli. Așa că vorbea mai departe:

— Solul prietenului nostru, Acornion din Dionysopolis, ne trimite vestea că Caesar a adunat în Macedonia 10.000 de ostași și 6.000 de călăreți, cu care se pregătește să pornească împotriva noastră. Vestea nu ne miră și nu ne sperie. Caesar a terminat războiul în Gallia, în Britannia și în Spania. A venit rîndul nostru. Ne așteptam de mult. Sîntem pregătiți să-l întîmpinăm, așa cum știm noi. Nu avem gînd de supunere. Cînd Caesar se lupta pentru putere, am încercat să-l ajutam pe rivalul său, Pompeius, ca să cîștigăm bunăvoință și alianțe. Acornion a străbătut drum lung, pînă în Macedonia, să-i ducă solia noastră. Ne gîndeam să împingem cîmpul de bătaie cît mai departe de granițele noastre. Dar zeii au vrut altfel. Înainte de a primi ajutorul nostru, Pompeius a fost înfrînt în cîmpia de la Pharsalus și apoi Ca să-i stîrnească la vorbă, Burebista se opri, țintindu-l pe bătrînul conducător al buridavensilor:

— Ce ai de spus, Thiamarcos?

De la locul său, Thiamarcos spuse:

— în aceste clipe de primejdie, vorbele sînt de prisos. Puterea și curajul trebuie să le dovedim prin fapte. Intoarse capul spre cei din spatele lui: Voi ce-aveți de spus? Privirea bătrînului „rege” al buridavensilor se îndreptă spre colțul din stînga al sălii, unde se așezase Dicoes, comandantul geților din cimpie. Lui Burebista nu-i scăpă acest lucru.

Nu răspunse nici unul. Atunci Thiamarcos continuă:

— Da, da. Nici unul dintre voi n-ar putea gîndi altfel. Atunci, Burebista, să-ți ascultăm poruncile.

Regele îl privi lung și gîndi: „Ești trup din trupul Daciei, bătrîne Thiamarcos”. Apoi hotărî:

— Comandanții cetăților să-și înarmeze de îndată oamenii și să fie gata, zi ori noapte, să pornească într-acolo unde îi voi chema! Nu lăsați, însă, cetățile fără pază! Vom hotărî cîți oșteni să trimeată fiecare davă, după puterile ei. Capii satelor să înarmeze oamenii cu tot ce au la îndemînă! Instructorii să fie alături de ei!

Burebista își plimba acum privirile asupra comandanților de cetăți de pe lîngă Dunaris.

— Trebuie să întărim paza de-a lungul fluviului. Coson, ai comandanți buni de oaste. Te poți bizui pe ei. Trebuie să întărești bine granițele! Romanii vor încerca să treacă fluviul. Mă tot gîndesc, ce loc își vor alege? S-ar putea să încerce tocmai spre gurile fluviului Istru, pe unde a trecut odinioară Darius al lui Histaspes? Ar însemna, însă, să-și risipească armatele prea departe de munții noștri, ca să ajungă la Sarmizegetusa. Caesar e un comandant priceput și bun strateg. Alția ani de luptă, cu fel de fel de neamuri și prin atîtea părți ale lumii, l-au învățat multe. Nu, nu pe acolo va încerca să pătrundă Caesar în Dacia! Poate pe la Oescus, prin fața ostrovului, și de acolo să urce spre munți, de-a lungul văii Alutului? Sau, poate, pe la Viminacium, ca să ajungă la „poarta de fier”?

Coson îl asculta cu luare-aminte, cu toate că gîndurile lui fugeau în altă parte. Nu-l privea în față, fiindcă nu mai putea să îndure privirea pătrunzătoare a lui Burebista, care nu-și lua ochii de la el.

— Ai prieteni la Roma, Coson. Prin ei, poți încerca să iscodești ce gînduri are Caesar. Trebuie să-i zădărniciș plă-nurile, înainte de a se apropia de granițele noastre.

Coson tresări. îl asculta pe rege cu încordare. Simțea cum singele îi zvicnește la temple. „Știe prea multe Burebista. Are oameni peste tot. Să spună, odată, ce are de gând!” Ghicindu-i parcă gândurile, Burebista hotărî:

— Pleci la Roma, Coson! Cît poți de repede! Și te întorci așijderea. Ce ai de făcut?... Știi prea bine. Un singur lucru te sfătuiesc: Nu vorbești mai mult decît trebuie și nu-ți da pe față gândurile. Nu te lăsa cumpărat și... ferește-te de trădare!

„Tră-da-re... repetară gândurile lui Coson. Mi-o spune așa, de-a dreptul? Mă umilește în fața tuturor? E prea mult!” Și, în sfîrșit, îl privi pe Burebista drept în ochi. Îl ura, dar, în adîncul sufletului, îl uimea limpezimea minții, stăpînirea de sine și încrederea pe care și-o cîștigase Burebista în fața celorlalți. Dar nu mai putea îndura supunerea la care îi silea pe toți. Mai ales el, Coson, care nu primea porunci de la nimeni. Pentru aceasta îl ura pe rege.

— Mergi la trezorerie și ia cît crezi că ai nevoie, mai spuse Burebista.

Coson lăsă capul în jos, de data aceasta, ca și cum s-ar fi supus poruncii regelui.

Aș vrea acum să vă
aud pe voi

!

Primul vorbi nobilul Dicomēs:

— Așa stau lucrurile, Burebista! N-avem alta cale de ales! Trebuie să ne apărăm! Să nu lăsăm pe romani să se apropie prea mult de granițele noastre. Bine te-ai gândit. Sa trecem fluviul și să le ieșim înainte, la Haemus.

Burebista îl privea bănuitor. „Se preface?...”

Thiamarcos dădea din cap, gânditor. Ce ar mai fi putut să spună? Batonul comandant de oști socotea, la fel ca Burebista, că romanii trebuiesc opriți înainte de a se apropia de hotarele Daciei. La fel gindeau cei mai mulți dintre cei care se aflau acolo.

Spre mirarea tuturor, Drigissa, fiul lui Daizo, cel mai tânăr dintre taraboști, căruia numai cu vreo câteva luni în urmă Deceneu îi pusese pe cap căciula de lână albă, se ridică în picioare. Mulți ani de-a rândul, Deceneu îl ținuse la templul de la Sarmizegetusa. învățase acolo, alături de alți fii de nobili, limba greacă, ca și limba Romei. Deprinsese cunoștințe de astronomie și matematică, de construcție de cetăți și poduri. El era doar fiul lui Daizo, dar pentru credința neclintită și dragostea pe care tatăl său o purtase, toată viața, regelui, acesta îl trimisese și pe el să învețe la sanctuar. Dacia avea nevoie de oameni care să cunoască multe lucruri folositoare apărării și înălțării ei, pe care ei nu le cunoscuseră pînă atunci. Trebuiau să ridice cetăți puternice și dave bine întărite, să taie drumuri printre munți și să construiască poduri. Burebista adusese, din Cetățile de la Țarmul Pontului, cei mai buni constructori și meșteri greci, de la care dacii aveau multe de învățat.

Drigissa mostenise dîrzenia lui Daizo. De data aceasta însă, trebuia să-și stăpînească tremurul din glas. Nu vorbise niciodată pînă acum în sfatul cel mare al țării și nu știa cum să-și mărturisească credința față de rege. Tatăl lui îl învățase: „Un oștean care a jurat credință își ține pînă la moarte legămîntul.” Așa făcuse tatăl său. Așa făcuse Bithus, care căzuse pe cîmpul de luptă din fața Histriei, cu drapelele romane în mină. Așa făcuse Cutius, care se jertfise de bună voie, pentru a se afla voința lui Zalmoxis.

Amintindu-și toate acestea, Drigissa prinse curaj:

— Pentru regele nostru, pentru Marele Preot, pentru Dacia, ne legăm să mergem înainte pînă la moarte!... Curajul celui mai tânăr tarabostes trezi în mijlocul tuturor dorința de a-și manifesta credința față de rege. Curtea și oștenii se ridicară în picioare.

— ... Te urmam, Burebista! Ne-ai purtat pina acum din victorie in victorie. Sintem puternici si nu vom lasa dusmanul sa se apropie de vetrele noastre, de-ar fi sa pierim pina la unul.

Ascultindu-l pe Drigissa, fiul lui Daizo, pe Burebista il birui gindul la care de mult cauta raspuns: „Drigissa va construi podul peste Istru. Vom supraveghea mai usor pamintul dintre Istru si mare si cetatile grecești de pe tarm. Trecerea marfurilor si a oamenilor, de o parte si de alta a fluviului, va fi mai lesnicioasă!” Burebista se gindise si la locul unde *sa* ridice podul.

Deceneu ii povestise ca in vremuri aproape uitate, cind Darius al lui Histaspes inainta cu armata sa de-a lungul pamintului dintre Istru si Pont, vrind sa treca apa in stinga fluviului, la geti, a chemat la el pe vestitul arhitect Mandrocles din Samos. Acesta a legat un pod de vase peste Istru „la cotul fluviului”, de unde se rasfira gurile Istrului.

Ieseau, in grupuri din palatul regelui, coborind, incet scara lunga de lemn. Mergeau gtindindu-se, fiecare, ca se apropie ceasul greu. Nu-i speria acest lucru. De cind se stiau, isi urmasera fara sovăire comandantii in lupte si in incăierări cu dusmanii. Nu cunoscusera odihna. Iamăneau prea puțin pe la casele lor. Dar nu cunoșteau frica de moarte. Știau ca trebuie sa învingă sau sa nu se mai întoarcă. Așa jurau cind, plecind la război, se împărțeau din apa sfințită a Dunarii-ului. Zalmoxis ii aștepta la el si acolo aveau sa-și găsească liniștea si fericirea.

De data aceasta, însă, simțeau ca le apasă pe umeri o mare povară. Burebista lasase fiecareia grija de a-și pregăti cetățile si oamenii, după cum credea fiecare de cuvintă, ii făcea părtași la datoria de a-și apăra pamintul. Trebuiau sa-și urmeze conducătorul cu aceeași credință, dar își dădea seama ca de fiecare dintre ei atîrnă soarta țării.

Coson, care mergea alături de Dicomes, ferindu-se de privirea celorlalți, se apleca la urechea acestuia.

— Mergem la Heptatori!

Iesiră afară. Dinspre munți batea un vînt călduț. Era semn ca primăvara se apropie. Coson si Dicomes mergeau alături, fără sa-și vorbească. Fiecare se gîndea la treburile lui...

Coson luptase alături de Burebista, împotriva scordiscilor pe care ii alungaseră departe de graniță. Știa ce ar fi însemnat pentru daci victoria lui Caesar. Tribul său «raia la marginea Daciei si romanii se apropiau tot mai mult de Dunaris. El le

cunoștea puterea și se gîndea că ar fi mai bine să le cîștige prietenia decît să-i înfrunte. Burebista stătea în calea planurilor lui, fiindcă Burebista era neclintit în hotărîrea de a apăra, cu orice preț, independența și libertatea întregii Dacii. El bănuia că mai sînt și alți taraboști care se împotrivesc lui Burebista. Vorbi mai întîi cu Dicoșes și fu mulțumit că și-a găsit un aliat. Cu cît vor fi mai mulți, cu atît vor putea să-l înlăture mai ușor pe Burebista. Îngîmfat și ambițios, Coson dorea să pună mina pe putere. Tarabostele Heptator locuia într-o casă arătoasă, făcută din birne groase, cu acoperiș de șifă, avea trei odăi mari, pardosite cu cărămizi arse. Coson bătu de trei ori în poarta prinsă cu balamale grele de fier. — Eu sînt! Heptator aștepta în curte, așa că trase numaidecît zăvorul. Intrară în casă. Coson se așeză cu coatele pe masă, sprîjinindu-și capul în miini. Era obosit și nehotărît. Lucrurile luaseră o întorsătură neașteptată. Burebista îl trimite la Roma să afle gîndurile Caesarului. Dar, el pusese la cale un alt plan. Coson îl cunoscuse pe Brutus la Roma. Pînă la urcarea pe tron a lui Burebista, Coson condusese tribul saldensi- lor, care locuiau în partea de miazăzi și apus a Daciei, unde munții își indoiau spinările pînă la „cataracte”. Dunaris își făcea loc printre pereții stîncilor înalte și înguste, azvîrlindu-se, în spume, peste pragurile de piatră. Lin „mercator”. care venea de la Roma. cu o căruță încărcată cu mărfuri, se opri într-o zi pe malul fluviului, la Viminacium. Zilnic se duceau și veneau, de-a lungul lui, tot felul de străini: negustori, cioplitori în piatră, pricepuți să ridice cetăți, „fabri ferrarii”, care știau să facă lănci, spade sau altfel de arme, sau meșteri pricepuți să bată monede; lucrători de mine sau „fabri tignuarii”, tăietori de lemne de pe coasta mării Adriatice, care căutau de lucru, ba chiar negustori de sclavi, sau spioni și trădători. Negustorii aduceau mărfuri cum nu se mai văzuseră prin părțile acelea, iar meșterii erau harnici. Limba pe care o vorbeau se auzea de mai multă vreme de-a lungul Dunarisului. Străinii aceștia începură să prindă graiul localnicilor și, la rîndul lor, să-i învețe pe aceștia limba Romei sau, mai bine-zis, o limba care se asemăna cu cea vorbită de romani.

Negustorul de la Roma trase la un han, unde se gîdea să rămînă peste noapte. Era însoțit de alți doi bărbați. Des- hămă caii și ceru hangiului nutreț și apă. Apoi îi făcu semn că și lor le e sete. Hangiul le aduse trei căni de vin, destul de acru. Le ceru plata pe loc. Nu-i văzuse pînă acum poposind la hanul lui. Cînd negustorul îi azvîrli în palmă o „drahmă”, hangiul îi mulțumi, îndoindu-se din mijloc. „O fi ceva de ei”, și măsură lung moneda. îi dăduseră mai mult decît se așteptase.

Noaptea dormiră în căruță, făcînd pe rînd de veghe.

Dimineața, negustorul încarcă în desagi o parte din marfa și, suindu-se pe unul din cai, se îndreptă spre Dunaris.

— Mă așteptați aici. Două, poate chiar trei zile. Fiți cu ochii în patru! Trag nădejde să mă înțeleg cu dacia ăștia! Voi... și le făcu un semn, numai de ei priceput. Sub paiele așternute pe podeaua căruței erau două săbii scurte, cu tășurile bine ascuțite.

Negustorul se înțelese cu un luntraș care stătea pe malul apei.

Bine plătit, luntrașul se învoi imediat să-l treacă dincolo.

Dunaris era limpede și liniștit. Din loc în loc, razele soarelui, răsfrîngîndu-se pe luciul apei, aruncau o văpaie care îți lua ochii.

Ajuns pe celălalt mal al fluviului, negustorul întîlni doi tineri, cu cioarecii suflecați pînă sub genunchi, cu pieptul dezgolit, sub cămășile albe, și cu părul lung atîrnîndu-le pe u- meri. întindeau un năvod într-una din bălțile care se țineau lanț, de-a lungul fluviului.

Negustorul îi întrebă care este drumul spre dava reședință a saldesenilor și după ce le mulțumi, le dădu binețe în limba lui.

Coson îl primi bucuros.

Într-un fel, era chiar mindru că negustori veniți de la Roma ajunseseră pînă la el. Cumpără toate mărfurile: doua oglinzi din metal alb, un candelabru de bronz, o căldărușă cu două torți, cîteva fibule, o diademă de argint și un coif de bronz, cum nu mai văzuse la alți taraboși. Avea în creștet o creastă înaltă, ca de cocoș.

Plăti pe negustor cu aur curat. Negustorului nu-i veni să creadă ochilor. Coson zîmbi cu îngîmfare:

— E mult aur la noi! Apoi adăugă: Mi-ar trebui niște meșteri buni. Vreau să ridic o cetate durată din piatră.

— Meșterii noștri, „principe”, știu să clădească locuințe frumoase, cu pardoseli de piatră și băi, iar apa izvoarelor o pot trage prin „apeducte” până în cetate.

— Aud, continuă Coson, că în Iliria sînt și meșteri pricepuți să lucreze în mine. În munții noștri este mult fier. Umblat prin toată lumea, cunoscînd fel de fel de oameni, negustorului nu-i fu greu să-și dea seama că „barbarul” cu care stătea de vorba este orbit de mărire. Așa că-i promise că se va mai întoarce.

Coson nu povesti nimic celorlalți tarabosti. Știa că lui Burebista nu-i sînt pe plac astfel de legături, tocmai acum, cînd Caesarul Romei se pregătea să-l înfrunte.

Burebista nu îngăduie, oare, negustorilor greci, să colinde Dacia de la un capăt la celălalt? La cetățile din munți nu lucrează și constructori greci? Acornion din Dionysopolis nu este primul lui sfătuitor și prieten și nu se folosește de el, ca să-și ușureze legăturile cu alți regi și căpetenii? gîndea Coson. Saldensii mei sînt, însă, mai aproape de Roma!

Si Coson nu era omul care să fie împiedicat să facă ceea ce își pusese în gînd.

Negustorul roman s-a mai întors de cîteva ori la curtea lui Coson. Deveniseră aproape prieteni. Venea, de fiecare dată, cu lucruri care ațîrau pofta lui Coson de viață ușoară plină de măreție. La întoarcere negustorul pleca mulțumit. Sclavul lui Coson îl conducea cu căruța pînă la Dunaris, de unde luntrașii îl treceau pe malul celălalt, la Viminacium.

Coson fu de-a dreptul tulburat, în ziua în care Valens, așa se numea negustorul, îl invită la Roma.

— Vei fi oaspetele meu, principe! Orașul, așezat pe șapte coline, îți va închina sufletul. Nu vei uita ușor clădirile și monumentele lui mărețe, statuile din marmură albă, grădinile și parcurile parfumate. În for vei simți cum bate, cum zvicnește inima și puterea Romei, iar viața ușoară, oamenii veseli, teatrele și arenele, soarele cald al Romei, te vor legăna ca într-un vis frumos.

Dacului trăit în munții din care nu ieșise pînă acum, învățat cu traiul aspru, cu întunericul codrilor, cu greul războaielor, cu gerul și zăpada, îi era parca teamă de lumea pe care i-o înfățișa Valens, și pe care n-o cunoscuse pînă atunci.

Dar de la o vreme, Coson simțea că ambițiile lui sînt înăbușite de viața simplă, aspră și cumpătarea pe care Burebista și Deceneu le impunea dacilor, începînd cu nobilii și terminînd cu „comații” și oamenii din popor.

Așa că primi invitația lui Valens.
Roma îl ului, într-adevăr, pe Coson. Se plimba pe străzile largi sau zăbovea în Forum, sub soarele fierbinte care îi încălzea trupul, gândindu-se la gerurile din munții Daciei. Prin Valens, el își lărgi cercul prietenilor și învăță să vorbească latinește. Și la curtea lui se vorbea acum limba Romei. Avea scribi care îi întocmeau scrisorile și se ocupau de legăturile lui cu Roma.
Coson se mai întoarse la Roma, în plimbările lui prin marele oraș, privea cu înecare frumoasele patriciene pe care le întâlnea în lectice. Soția îi murise și copii nu avea.
Într-una din zile, întorcând capul în urma unei tinere care îi zîmbise, gândul îi deveni îndrăzneț: „Nu i-ar sta bine uneia din femeile acestea frumoase, pe tronul Daciei?”. Era în floarea virstei, bogat și avea planuri cutezătoare. „Ce-mi trece prin cap?” se miră singur, mergînd mai departe.
Dar astfel de gânduri îndrăznețe aveau să-l urmărească multă vreme de-aici înainte pe Coson, în planurile lui se amestecă nu numai imboldul inimii, ci și anumite foloase care le-ar fi putut trage dintr-o alianță cu Roma.
Burebista, căruia nu-i scăpa nimic, aflase despre drumurile lui Coson la Roma. Nu-l mustrase, însă. Dimpotrivă, se gîndea că l-ar fi putut folosi, ca un bun mijlocitor, în înfruntarea cu imperiul, care nu mai putea fi mult timp înlăturată. Burebista știa că Caesar abia așteaptă ziua în care să-și îndrepte legiunile asupra Daciei.
Pe cînd se afla o dată la Roma, Valens îi spusese pe neașteptate:
— Astă-seară, un prieten m-a invitat să cinez la consulul Marcus Iunius Brutus. Ce zid, nu vii cu mine? Nu-i un secret pentru nimeni că Marcus Iunius este foarte apropiat de Caesar.
Coson asculta atent. Valens vorbea cu glas scăzut:
— După înfrîngerea lui Pompeius la Pharsalus, Caesar l-a lertat pe Brutus, care trecuse de partea celuilalt. Îl ține, ca și înainte, aproape de el și de treburile imperiului. L-a făcut aghiotantul său. Valens vorbea acum, aproape în șoaptă: Porcia, soția lui Brutus, îl urăște pe Caesar. Tatăl ei, Cato, strănepot al lui Caton cel Bătrîn, a fost omorît din ordinul lui Caesar. Femeia aceasta frumoasă, în fața căreia Brutus a devenit sclav, îl îndeamnă să se alăture senatorilor care vor să-l înlăture pe Caesar. Ca și cum ar fi spus mai mult decît trebuia, Valens mai adăugă: Îți spun și eu cîd se zvonește.
Coson era atît de uluit, încît abia îl mai auzea pe Valens:

— Cred că n-ai să te dai în lături de la un astfel de prilej de a cunoaște aristocrația romană. Înclin să cred, chiar, că va fi un lucru folositor pentru tine.

Coson tăcea.

Luînd tăcerea lui Coson drept un răspuns la propunerea sa, Valens mai adăugă:

— Te-aștept la mine acasă, cu vreo două ceasuri înainte de cină. Bărbierul meu o să aibă grijă de înfățișarea ta, iar eu îți voi găsi o îmbrăcăminte potrivită.

Se despărțiră.

Valens nu știa. Însă, ceea ce Brutus nu împărtășise nici celor mai apropiați prieteni...

Într-o seară, rămas singur în camera de lucru a lui Caesar, Brutus umblă, pe furis, prin scrisorile acestuia. Încerca să găsească vreun document prin care să-l dezonoreze în fața Senatului.

Forță sertonul unui „scrinium”, în care știa ca Caesar păstrează documentele secrete. Dădea la o parte, în grabă, scrisorile, printre care recunoscuse și pe cele ale Cleopatrei, regina Egiptului.

Deodată, ochii i se opriră asupra unui pergament din piele groasă, de vițel, strîns cu un inel de aur. Iată de două degete, îl desfășură cu înfrigurare. Se temea că, dintr-o clipă în urmă, vreun sclav, ori poate chiar Caesar, pe care îl știa totuși plecat din Roma, să nu intre pe ușă. Inima începu să-i bată cu putere; parcă presimțea ceva. Apropie pergamentul de sfîșnicul cu cinci brațe, în care ardeau lumini de ceară și începu să citească: „În ipoteza în care strănepotul și fiul meu adoptiv Octavianus nu s-ar afla în viață la moartea mea, numesc ca succesor pe Decimus Iunius Brutus...”

Brutus se prăbuși pe scaun. „Pe Jupiter! Cine s-ar fi putut gândi la asta!” Și ramase năuc, ținînd între degetele tremurînde testamentul lui Caesar.

Din seara aceea, ambiția lui Brutus nu mai cunoscuse margini. Octavianus era încă un tînăr necopt, care, deocamdată, se afla la studii, la Apollonia, în Illyria. Nu-i va fi greu să-l înlăture. Dar, mai întâi, trebuie să piară Caesar. Înlăturîndu-l pe acesta, Octavianus nu va mai fi o piedică în calea lui.

Porcia nu-l slăbea zi și noapte. Răzbunătoare și mîndră, nu avea liniște pînă ce omorîtorul tatălui ei nu va fi ucis. Prin frumusețea ei și influența pe care o avea asupra lui Brutus, știa că va triumfa.

După atâtea șovăieli, Brutus se hotărî în sfârșit, să se alăture conjurației. Trebuia să câștige de partea lui armata. îi trebuiau, de asemenea, mercenari și aur, mult aur pentru plata lor. Are nevoie de aliați. Se gîndește la aurul Daciei, își amintește numaidecît de Coson, principele dac, despre care îi vorbea Valens. îi cunoștea, prin Valens, ambițiile. Cînd Coson și Valens ajunseră la Brutus, îl găsiră singur. Coson se așteptase, așa cum îi spusese Valens, să îlîntînească acolo și alți prieteni apropiați ai lui Brutus. Valens, însă, nu părea mirat deloc. Coson pricepu că Brutus căutase prilejul să-i vorbească. îl nelinișteea faptul acesta. „De ce nu-i spusese nimic Valens? Ce-o fi avînd cu el?” Privea cu încordare pe bărbatul din fața lui. Brutus avea o înfățișare mindră și plină de cutezanță. Era plăcut la vedere. Avea ochi inteligenți și nasul drept, iar părul negru și buclat, lăsat pe frunte, de vreo două degete tra bine rețezat în linie dreaptă. Doar în colțurile gurii, bine arcuite, stăruia o umbră amară.

— Mă bucur că am drept oaspete pe „principele” Coson, îi spuse acesta.

Coson tăcu, aplecînd capul, în chip de închinare. La drept vorbind, nici nu știa cum trebuie să se poarte. „Romanii ăștia au obiceiurile lor”. Se simțea stînjinit, mai ales că Brutus îl poftise să treacă înaintea lui.

Mergeau încet, pe aleea cu dale de marmură, pe sub un umbrar de glicenii, spre scara pe care urcară în „atrium”. Masa era pregătită. Sclave tinere aduceau tot felul de bună-tăți. Coson abia gustă. Cînd îi văzu pe Brutus și pe Valens desfăcînd scoicile acelea rotunde și dînd pe gît corpul lor moale și bălos, lui Coson i se aplecă. Mîncă puțină carne friptă și bău cîteva pahare de vin.

Valens îi șopti:

E „falern”

Coson se simțea mai bine. Îi cuprinse o amețală plăcută.
Din cînd în cînd, Valens îl mai umplea cupa. Vorbeau mai mult Brutus și Valens.
Brutus bătu deodată din palme și apărură, numaidecît, un sclav care purta în mina un vas mare de argint, împodobit cu motive atît de delicat lucrate, cum Coson nu mai văzuse pînă atunci.
Sclavul îl așeză pe masă, în fața lui.
Coson era amețit de plăcere și de îngîmfare.
Brutus îl privi drept în ochi.
— Este, deocamdată, un dar neînsemnat, pentru „principele” Daciei.
Coson nu înțelese de ce Brutus îl numea astfel.
— Am auzit multe despre vitejia ta, principe Coson, continuă Brutus. Valens mi-a vorbit de tine, ca despre un prieten al Romei. Ai vrea, într-adevăr, să ne ajuți?
„Cum, adică?”, vorbeau gîndurile lui Coson. Nu pricepea rostul întrebării lui Brutus.
Acesta îi spuse atunci de-a dreptul:
— Caesar se pregătește să cucerească Dacia. Cred că știi. Dar noi ne gîndim că n-ar merita să trecem neamul vostru prin sabie, numai pentru ambițiile unora dintre conducătorii voștri. Coson, parcă, începea să înțeleagă. Mă gîndesc, continua Brutus, în primul rînd, la Burebista. În semeția lui, vrea să ne înfrunte. Nu-și dă seama ce-l așteaptă. Noi știm, însă, că sînt destui taraboși daci care s-ar bucura să dobîndească protecția și alianța Romei. Tu cum gîndești, Coson?
Coson tresări. Brutus coborî vocea, privind cu grijă spre ferestrele care erau deschise:
— Numai un curajos și viteaz ca tine, Coson, mai poate înlătura primejdia care se va abate asupra Daciei. Dacă Burebista este înlăturat de pe tron și Dacia ni se supune fără război, Romă va întinde asupra ei aripa-l protectoare.
Coson asculta în tăcere. Era în mare cumpănă. Brutus vorbea hotărît și era stăpîn pe el:
— N-ai mult timp de gîndire, Coson, Caesar s-a hotărît. Numai eu l-aș putea îndupleca. Iată ce-ți propun: în munții voștri este mult aur. La Sarmizegetusa aveți monetărie. Mercenarii trebuie plătiți bine.
Brutus se opri deodată. Coson tăcuse tot timpul. Brutus aștepta.
În sfîrșit, Coson vorbi:

— Ce garanții ne dai, Brutus?
*— Mă așteptam să mă întrebi, de la început, acest lucru.
După înălțurarea lui Burebista, Roma va numi pe Coson rege al Daciei. Ce garanție poate fi mai trainică decât aceasta: Pe monedele pe care le vei bate la Sarmizegetusa, va fi scris numele tău, Coson, iar pe cealaltă parte, veți grava aquila Romei.
„Coson, rege al Daciei?” Gîndul acesta îl ameți. Întrecea orice vis al său. Se uită ținută în ochii lui Brutus.
— Coson rege al Daciei, clientelar al Romei! Așa va fi! Dar, cît mai repede, Coson! Trebuie să ne grăbim.
Fură ultimele cuvinte ale lui Brutus.
Coson chibzui mult cum să înfăptuiască planul. Erau cîțiva taraboști care nu vedeau nici ei cu ochi buni creșterea puterii lui Burebista. Dar nu se putea încrede în ei, atît timp cît nu-și dădeau pe față gîndurile. De unul singur nu se îndoaia: Dicoes, principele din cîmpia getă. Coson înțelesese mai demult că și acesta îl ura pe Burebista. El îi destăinuia lui Dicoes planul, de care nu trebuia să afle nimeni. Omul de încredere al lui Coson era tarabostele Hep-tator, care îi era și un fel de rudă. El avea în grijă atelierele de la Sarmizegetusa. Cu ajutorul lui Heptator va bate monezile cerute de Brutus. În cea mai mare taină, Heptator alege dintre meșterii care lucrau la monetărie, cîțiva iliri. Se învoise să le plătească scump tăcerea. „Este ordinul regelui ca monezile să fie gata în cel mai scurt timp”, le spusese.
Ilirii lucrau într-o baracă în care nu intra nimeni. De la topitorie porunci să se aducă o cantitate mare de „electron”, amestec de aur și argint cu care se turnau monezile. Tot în numele lui Burebista. Mai mare peste ateliere, lui Heptator nu-i cerea nimeni socoteală, iar ilirilor nu le păsa pentru cine și ce lucrau; erau obișnuiți să-și vadă de treaba pentru care erau angajați ca meșteri pricepuți și bine răsplătiți, iar de data aceasta, tăcerea le era scump plătită.
Zi și noapte, un sclav credincios urmărea orice mișcare în ateliere.
Burebista era plecat de mai multă vreme la Dionysopolis. Cu ajutorul lui Acornion, găsisese cîteva iscoade credincioase, care să-i aducă vești despre orice mișcare a armatelor pe care Caesar le strinsese în Macedonia. Erau bessii din munții Rhodope, care își părăsiseră satele, fugind din calea romanilor. Burebista voia să se mai asigure și de ajutorul pe care urma să-l primească din partea cetățîilor de la Pont.

La întoarcere el se opri la Argedava. Numai peste câteva ceasuri de la sosirea lui în cetatea care rămăsese cea de-a doua reședință a sa, pentru treburile din partea de miază-zi a Daciei, adică din șesul fluviului Dunaris, o ștafetă plecă la Sarmizegetusa. Dicomēs îl anunță pe Coson că Burebista se într-un timp nemaipomenit de scurt, ilirii bătuseră o mare cantitate de „cosoni”. Heptator era mulțumit. În aceeași noapte, sub supravegherea lui, oamenii carară, în mare taină, monezile, într-o peșteră de pe coasta de apus a muntelui, spre care, din cauza prăpastiei adânci, era aproape cu neputință de urcat. Gura peșterii fu astupată cu bucăți mari de stîncă, pe care le lipiră între ele cu lut amestecat cu nisip și grohotiș. Obosit peste măsură de atîta trudă, prefăcîndu-se bolnav, tarabostele Heptator nu venise în seara aceea la adunare, trimițînd regelui vorbă că are fierbințeală mare. Heptator îl privea pe Coson, care continua să stea cu capul sprijinit în mîini și nu înțelegea nimic. Dicomēs nu scotea, nici el vreo vorbă.

— Ce-i cu voi? întrebă între timp Heptator, care își tot facea de lucru prin casă.

Abia atunci Coson se trezi din gînduri. Sări în picioare și întrebă:

— Ce se aude cu monedele?

În loc de răspuns, Heptator trecu în odaia alăturată, de unde se întoarse cu un săculeț de pînză, îl răsturnă pe masă. Mina lui Coson tremura, cînd strînse în palmă prima monedă. Aurul strălucitor îi lua ochii, iar numele lui, săpat alături de vulturul Romei, îl amețiră. Simțea un fior care îl furnica prin toate mădulele. Își prefira degetele printre monede, le vîntura și luciul lor îl orbea de mîndrie. Abia izbuti să-i spună lui Heptator:

— Să bem ceva!

Heptator aduse trei cupe de argint și o amorfă cu falern. Băură pînă cînd, ameții, capetele le căzură pe masă, și-i prinse somnul. Mina „prințului” saldensilor se odihnea printre „cosoni”.

A doua zi de dimineață, Heptator și Dicomēs abia izbutiră să-l trezească. Dicomēs îi spuse:

— Trebuie să pleci la Roma. Așa ți-a poruncit. Dacă vrei, te însoțesc. Și eu mă grăbesc.

Coson ieși în curte. Aerul rece îl mai dezmetici. Se spălă pe ochi cu apă din puț, apoi se îmbrăcă.

Ieși afară, sări pe cal și, dînd pîteni, o luă la galop, alături de Dicoșes, strigînd către Heptator:

— Să ne vedem cu bine!

Călărită împreună cîteva ceasuri, aproape fără să-și vorbească. Deodată, Dicoșes slabi friul calului și-i spuse:

— Aici ne despărțim. Eu o iau spre Argedava. Ai grijă. Să ne vedem cu bine.

Coson mergea mai departe, spre Dunaris. Ca din senin, se porni ploaia. Turna cu găleată. Coson își trase gluga pe cap, dar simțea mantaua uda pînă la piele. Se opri la bordeiul unei bătrîne, unde dormi peste noapte. Femeia îi dădu să bea o strachină de lapte fierbinte, cu mămăligă de mei. Dar cum el tot mai dîrdîia sub cerga groasă, bătrîna îi făcu o fierțură de buruieni, după care adormi îndată. A doua zi, de dimineață, se sculă ca un prunc nou născut. Cerul era senin. Soarele strălucea ca în toiu verii. Coson își mîngîie calul, puse șaua pe el și se sălta în ea. Dădu un sesterț bătrînei, care se ploconi pînă la pămînt.

— Zeul sa fie cu tine, fiule, pe unde vei merge!

Coson trecu peste Dunaris, cu o plută.

Galopa, de-a lungul fluviului, în sus, grăbit să ajungă la drumul care ducea, de-a lungul rîului Savus, spre Roma.

A treia zi, pe seară, intra în Siscia.

Soarele scîpătase de mult, dar un murmur neobișnuit se auzea încă, pe străzile orașului. În piață se adunaseră o mulțime de oameni. Alții alergau pe străzi și strigau ceva ce el nu înțelegea.

Coson descăleca și mergea ducîndu-și calul de frîu. Opri pe unul din cei care alergau pe străzi și îl întrebă, în limba Romei, ce se întimpla? Omul nu pricepu. Coson mai repetă întrebarea în limba dacă. De data aceasta, înțelese. „O fi vreun trac”, gîndi el. Omul îl privi mirat:

N-ai aflat încă? Caesar a fost ucis. Lui Coson i se părea ca n-a înțeles bine. Făcu câțiva pași înainte, aproape fugind. Opri un legionar roman, care îi răspunse, din mers:

— Caesar a fost ucis.

— Cine l-a ucis? Coson fugea în urma lui.

— Senatorii, în frunte cu Brutus, l-au străpuns cu pumnalele, în Senat...

— • Și Brutus? Unde este Brutus? Coson era îngrozit.

Romanul, mirat de insistența lui Coson, strigă din fuga calului:

— Brutus a fugit! Tot neamul lui se ascunde. Octavianus, nepotul lui Caesar, s-a întors la Roma.

Coson era înmărmurit. Capul îi vîjîia. Gîndurile i se încîlceau. Nu știa ce să mai creadă. „Pentru ce a făcut Brutus asta? De aceea îi trebuiau cosonii?”

Se propti de zidurile unei clădiri. Picioarele i se muiră. Se lasă pe vine și rămase astfel, nici el nu știu cît. Se trezi în zorii zilei, care luminau străzile orașului.

Coson încăleca și o luă înapoi spre Sarmizegetusa.XV. Complotul

Caesar fusese ucis în ziua idelor lui Martie, a anului 798 de la întemeierea Romei.

Trei zile după ce aflase vestea la Siscia, Coson se întorcea la Sarmizegetusa.

Venise tot timpul în fugă. Chiar pe drumul care urca șerpuind spre cetate, el gonea calul, care era numai apă.

În pădure era liniște. În vale, pîrlul susura ușor. Coson își auzea bătăile inimii.

Începuse să se însereze. Cînd zări zidurile Sarmizegetusei, încetini mersul. Voia să se strecoare în cetate, la adăpostul întunericului. Nu trebuia să se afle, deocamdată, că s-a în-Străjerii îl recunoscără și îl lăsară să intre.

Se îndreptă spre casa lui Heptator. Era nerăbdător să afle ce s-a petrecut în lipsa lui. Fără îndoială, Burebista a- flase de moartea lui Caesar. Iscoadele lui umblă peste tot și el răsufliă, acum, ușurat. Își închipuie că pericolul s-a îndepărtat.

„Pentru cît timp? Dacă ar ști Burebista!...”

La Heptator era lumină. Coson lovi în poarta de stejar. Trei bătăi scurte, de recunoaștere. Heptator îi deschise.

— Seară bună! Glasul lui Coson era mohorit.

— Bine ai venit! Heptator îl privi ciudat.

— Ce se aude? Te așteptam.

„Oare Heptator n-a aflat?” gîndi Coson, dar nu vru să vorbească el cel dintîi. Îl întrebă pe Heptator:

— Dicomes s-a întors?

— În noaptea asta trebuie să vină. Burebista a chemat pentru mîine seară sfatul ţării.

„Va să zică ştie! A aflat prin oamenii lui de la Roma!” îşi spuse Coson.

Era obosit de pe drum, dar mai ales de tot ce se întîm- plase. Se trînti pe patul de lemn lustruit, acoperit cu cergă roşie...

„Lucrurile s-au incurcat! Unde o fi acum Brutus?” Îi părea rău că l-a ascultat pe Brutus şi a bătut monezile cu numele său, alături de „aquila” Romei. Caesar nu mai este. Brutus a fugit din Roma şi e urmărit. Octavianus s-a întors la Roma. „Ce se va întîmpla cu el? Oricum, n-are de ce se teme. Se va alătura Romei. Trebuie să ne hotărîm chiar în noaptea aceasta. Pînă la ziuă va sosi şi Dicomes. Burebista trebuie înlăturat. Noi nu mai sîntem stăpîni pe triburile noastre. El e stăpînul tuturor. El cu Deceneu pun la cale soarta neamului nostru. Dar poate să facă ceva fără noi? Fără puterea şi ajutorul nostru? Ne-a sărăcit tezaurul ca să clădească cetăţi, să faurească arme, să ne trîască în război.”

Framîntarea lui Coson se preface în ură. Se scoală deodată, în sus, şi dă glas liber gîndurilor: „Ne-am săturat de ordinele lui! Vrem să ne aliem cu cine ne place şi să ne conducem cum credem! Decît supuşi ai Romei, mai bine aliaţi ei!”

Heptator îl priveşte uimit.

Deodată, se auziră bătăi în poartă. Heptator înţelege semnul. Coborî treptele pridvorului şi trase ivărul. Dicomes intră în curte călare. Calul era plin de spume. Sări de pe cal şi intră înăuntru. Se îndreptă spre Coson.

— Armata din cîmpie e alături de noi. Putem porni la acţiune. Dar... Ce s-a întîmplat? întrebă el mirat, privind pe ceilalţi doi.

Coson îl scutură de umeri.

— Caesar a fost ucis în Senat de conspiratori. Printre u- cişaşi e şi Brutus, care a fugit din Roma.

— Şi noi ce facem? întrebă, speriat, Dicomes.

— Cu atît mai bine! răspunse Coson. Am terminat cu duş- manul nostru cel mai aprig. Ca aliaţi ai Romei, ne va fi totuna dacă puterea va fi cîştigată de Antoniu sau chiar de Octavianus. „Alea jacta est!” După ce terminăm cu Burebista, ca aliaţi ai Romei, noi vom dicta condiţiile. Vom avea sprîjinul lor, arhitecţi şi constructori, vom ridica temple şi oraşe din piatră, vom tăia şosele şi apeducte. Vom avea amfiteatre şi

lupte de gladiatori, cum am văzut la Roma. În munții noștri avem aur, argint, fier și aramă. În pădurile noastre, codri bătrâni de veacuri, iar în beciurile templului lui Deceneu, comorile Daciei. Sinteți pregătiți? Dicoșes, și tu Heptator? Atunci ne-am înțeles. Pe mine! Și acum să ne înveselim puțin. Heptator, mai ai din „f alemul” acela, care alunecă pe git ca untdelemnul?

După moartea lui Cutius, Daizo îl rugase pe Burebista să-l lase să plece de la palat. Voia să-și petreacă bătrânețea în casa singurului fiu care îi mai rămăsese. Se pregătea să-l însoare.

Îi ridicase o casă nouă și în seara aceea Bidia, fata cu parul ca fuiorul de cîneapă și cu ochii ca cicoarea, pe care și-o alesese Drigissa, era poftită în casa lui Daizo, ca să se hotărască ziua căsătoriei. Tatăl Bidiei murise pe malurile Pathisului, luptînd alături de Burebista, împotriva celților.

Masa era acoperită cu o țesătură lucrată de Bidia, cu flori roșii și negre. Un vas cu picior era plin cu mere aurii; pe o ropsie argintie, faguri de miere și, în colțul mesei, o amforă cu vin grecesc, pe care Daizo o adusese, de mult, de la Diosopolis.

Se auziră bătăi în ușă. Drigissa se ridică în picioare. Daizo i-o luă înainte, deschizînd larg ușa:

— Fiți bine venite în casa noastră, care va fi de-acum și a voastră.

— Intrați, intrați și așezați-vă, adăugă, sfios, Drigissa. Parcă nu-l văzuse de mult atît de vesel.

La un capăt al mesei sta Daizo; alături de el, mama Bidiei, în celălalt capăt stătea Drigissa; în dreapta lui, Sassa o așeză pe Bidia, iar locul din stînga și—l păstră pentru ea.

Daizo ridică cupa:

— Să fiți fericiți, copii! Bău pînă la fund. De mult păstrez vinul acesta. Nici Sassa nu știa de amfora îngropată la rădăcina bradului bătrîn din fundul curții.

Deodată, Daizo începu să cînte. Sassa îl privi cu mirare. Nu-l mai auzise cîntînd din tinerete. Viața lui zbuciumată nu-i dăduse răgaz de bucurii sau dezmierdări. Cu glasul lui gros, începu:

Vînătorii au plecat, Prin pădurea deasă, Pentru împăratul lor
Să-i caute crăiasă;
Daizo privi spre Bidia.
Au plecat și fetele, Colîndînd potecele, Să aleagă dintre flori,
Pe cea mai frumoasă, Să fie împăratului. Mîndra lui mireasă.

Mîncară și băură, iar
de la o vreme, Daizo îi
spuse lui Drigissa

:

— Parcă s-a încălzit prea tare înăuntru. Nu ieșiți puțin în pridvor?

O lună rotundă cît carul se ridicase sus, pe cer. Drigissa și Bidia se priveau pentru prima oară atît de aproape, unul în ochii celuilalt, și parcă nu le venea să creadă că de-acum înainte vor fi mereu împreună.

— întotdeauna, Bidia mea dragă, te voi iubi ca și acum. Dar tu?

Bidia roși și n-apucă să răspundă, fiindcă Daizo se ivi în pragul cerdacului:

— Cred că e tîrziu și apoi, foarte curînd, tot împreună veți fi.

În noaptea aceea, Bidia rămase mult timp cu ochii deschiși, privind luna care-i lumina odaia. Adormi tocmai spre ziuă. Urcau cu toții, încet, scara care ducea în turnul unde se afla reședința regelui. În sala unde avea să se țină adunarea, candelabrele erau aprinse. Burebista îi aștepta. Se așezase, ca de obicei, alături de Marele Preot. Cînd toți fură la locurile lor, Burebista se ridică în picioare:

— Cred că ați aflat că Caesar a fost omorît. Aceasta nu înseamnă că Roma uită de noi. Să folosim acest răgaz, pentru a întări cetățile și a pregăti oastea.

Burebista se opri. I se păru... sau unii dintre taraboști îl priveau altfel decît pînă acum?...

— Trebuie să continuăm întăririle, continuă el. Nici o clipă de răgaz! De miine, pornim la lucru la Piatra Roșie.

— La ce rost să mai ațîțăm Roma, în loc să-i căutăm prietenia? Mai ales acum, cînd Caesar nu mai este?

Cel care vorbea era Coson.

Burebista se ridică în picioare. Glasul lui răsună ca tunetul:

— îndrăznești să mă înfrunți, Coson? Te așteptam să-mi spui cum ți-ai îndeplinit misiunea pentru care te-am trimis la Roma.

Coson își pregătise bine cuvintele. Trebuia să hotărăscă, cu orice preț, pe cei de față, să-l urmeze, chiar dacă ar fi fost să folosească minciuna. Așa că strigă cu glas tare:

— Nu te mai recunoaștem pe tine ca rege, Burebista, în sală se auziră murmure. Taraboștii ridicară pumnul în sus, amenințîndu-l. Coson își dădu seama că trebuie să pro-voace tulburare printre ei, așa că spuse cu același glas ridicat ca mai înainte:

— Voi ai să știi răspunsul Romei? Iată-l! De azi înainte, eu sînt regele dacilor. Romanii mi-au bătut și monedă. „Co- son” și vulturul imperial.

Și azvîrîi un pumn de monezi pe masa.
Taraboștii se apropiară. Priveau cu uimire. Nu le venea să creadă, nici ceea ce auziseră, nici ceea ce vedeau! Nu se așteptaseră la atîta mirșăvie și îndrăzneală din parte unuia dintre ei! Nu numai regele, ci și ei toți fuseseră trădați! Dacia întreagă era trădată!
Pe neobservate, Heptator făcu un pas spre rege și, oco- linclu- l prin stînga, se răsuci să- i înfigă între coaste un pumnal mic și ascuțit, ca un virf de lance, pe care îl ținea în palmă.
Drigissa, care stătea în spatele lui Burebista, observă miș- carea, repezindu- se ca un erete spre Heptator, dar lovitura sortita regelui nu mai putu fi oprită. Pumnalul se înfipse în pieptul lui Drigissa, care se prăvăli la picioarele lui Burebista. Înmărmuriți și înspăimîntați, ceilalți nu observară că, pe nesimțite, un taraboste de la curtea lui Coson se apropie de rege și- i înfipse cuțitul între coaste. Regele se prăbuși pe po- dea. Cu ochii mari deschiși, îl căuta, din priviri, pe Deceneu, cîteva clipe, apoi pleoapele se lăsară grele în jos. Alături de el, se lățea vîzînd cu ochii, o pată de sînge. Taraboștii căzură în genunchi lîngă trupul care se mai zbătea.
Pînă cînd ceilalți să- și dea seama, Heptator și celălalt taraboste o luară la goană, pe scări.
În picioare, Marele Preot rămăsese ca o stîncă neclintită. Glasul lui era mai liniștit ca niciodată, dar străbătut de o du- rere fără margini. Ridică ochii în sus:
— Zalmoxis, îndurătorule, primește- l alături de tine! Și- a slujit poporul și a urmat poruncile tale. Tot astfel pe Drigissa. A murit pentru regele lui și pentru Dacia.
Fetele taraboștilor păreau cioplite în piatră. Ochii bătrînului Thiamarcos erau ca de sticlă. Stăteau așa, muți și nemișcați, nepricepînd ce aveau de făcut, ce avea să urmeze.

Deceneu făcu cîțiva pași înainte. Privea la cei ce se adunaseră în jurul lui

— Pentru cîțiva ticăloși, nu vom lăsa Dacia în mîna duș- manului care a încercat să ne dezbine, ca să ne poată supune

mai ușor. A căzut cel mai bun dintre noi! Cel mai viteaz rege
al Daciei! Dar noi, cei rămași, vom strânge rindurile. Cine
vrea, să rămână cu mine, aici, în inima Daciei. Ceilalți să se
ducă de unde au venit.
Nici unul nu s-a clintit.

Pe scara de lemn, care
urca spre turn, se
auziră pașii târăgănați
ai lui Daizo. Nici el nu
știuse pînă în seara
aceea, că fiul său făcea
parte din garda
personală a lui
Burebista și că jurase,
ca și ceilalți tineri, că,
orice se va întîmpla,
vor urma soarta celui
care îi purtase din
victorie în victorie,

spre înfăptuirea unei Dacii unite și libere *.Cuprins*

I	FUGA	3
II	ACORNION PLEACĂ LA ARGEDAVA	23
III	PRIBEAG ÎN ȚARA SA	39
IV	ÎNTOARCEREA	65
V	FATA DE LA NETINDAVA	73
VI	RUȘINOASA ÎNFRÎNGERE A LUI HYBRIDA 88 VII DECENEU COBOARĂ DE PE COGAIONON 98	
VIII	REGE AL DACIEI	104
IX	CELTOCTONUL	110
X	LA MAREA CEA MARE	125
XI	AMAZOANA MAISIRA	139
XII	ASALTUL CETĂȚILOR	145
XIII	ACORNION PLEACĂ LA CNAEUS POMPEIUS	13
XIV	TRĂDAREA	162 XV
	COMLOTUL	182

CEREȚI ÎN LIBRĂRII ȘI BIBLIOTECI Romane și

povestiri

Anton, Costache — Vacanța **Băran, Vasile** —
Roata și soarele **Brătescu, Gh. r.**— Ruta speranței
Cergău, Titus — Apărătorii cetăților **Cubleșan,**
C-tin — Pensiunea Margareta **Daia, Alexandru** —
Eroi la 16 ani **Diaconu, Ion I.** — Povestea unui
steag tricolor **Dianu, Ion** — Cu vîrf și îndesat
Dragoș, Elena — Colina vîntului **Gafița, Viniciu**
— Ghiociei pentru mama **Georgescu, Constantin**
— Tren de noapte **Gîrneată, Domnița** — Izvorul
cu apă vie **Gruia, Călin** — Poiana de argint
Gugluman, Ion — Drumeție prin țară **Hașa,**
Gligor — Comoara lui Decebal **Ionescu. Emilian,**
Cosma, George F. — Camarazi fără uniformă
Ionescu-Dunăraru, N. — Năstrușnicii inventatori
Lilă, Ion — Hai să fim prieteni **Luscalov, Petre** -
— Pasărea măiastră **Malschi, Vasile B.** —
Plecarea lui Lică Ciocîrlan **Manta, Tudor** —
Muntele strămoșilor **Manoliu, Emanoil** — Radu
de la Afumați **Mitru, Alexandru** — Cîntecul
Columnnei; Legendele
Olimpului
Monoranu, Mihaela — Un scrînciob verde
Munteanu, Francisc — Pistruiatul
Movilă, Gheorghe — Băieții de la apa Moldove

iMușatescu, Vlad — Unchiul Andi detectivul și
nepotii săi
Neagoe, Manole — Pagini legendare din istoria
poporului român **Oancea, Iudorel** — Donaris il
ridica ancora **Orleanu, Ada** — Doi ani de
cutezanță **Pardau, Platon** — De dimineață până
seară **Popescu, Mircea** — Nemvinsul — Victor
Babes **Rădu, Iuliu** — Copila electronică
Rebreanu, Vasile — Cum o vezi cu ochii verzi
Rogoz, Georgina Viorica — Să nu aile Aladin
Roman, Ion — Din isprăvile lui Iosf **Romulus,**
Dinu — Pazănic la perechi **Scripcă, Gh.** — Noroc
și în băut de treabă **Silvestru, Paula** — Lucrări
Sovu, George — Raspuns la Post-restant **Zaides,**
Stefan — Marele Dragon depune armeleLector:
CAPIŢA VINICIU
Tehnoredactor: AURA IORDACHE
Bun de tipar: 18.V.1983. Apărut: 1983. Coli de tipar: 12.
Întreprinderea poligrafică Sibiu Sos. Alba Iulia nr. 40 Republica
Socialistă România
if:

Lei 10